EL TEMPS

19/25 novembre 1990

Any VII - No. 335 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes.

La dècada socialista

Josep Cuní entrevista Luciano Pavarotti

"Sóc un fanàtic de Gorbatxov"

¿Una ampliació necessària?

Una odissea al port de València

Parcs naturals

Moltes lleis i pocs resultats

A un any de la caiguda del mur

Inquietuds berlineses

© CHARLES LOUPOT

PRODUCTES PER A LA JUBILACIO

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 600 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

EL TEMPS

DIRECCIÓ, ADMINISTRACIÓ, PUBLICITAT I VENDES: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83.
REDACCIÓ DE BARCELONA: Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41.
REDACCIÓ DE MALLORCA: Plaça de Caterina de Thomàs, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon: (971) 72 07 63.

EDITA: Edicions del País Valencià, SA.
PRESIDENT: Rafael Mansanet.
EDITOR: Eliseu Climent.

DIRECTOR: Oriol Castanys.
CAP DE REDACCIÓ: Miquel Alberola.

REDACCIÓ DE VALÈNCIA: Ismael L. Belda, Xulio Ricardo Trigo, Jordi Sebastià.
REDACCIÓ DE BARCELONA: Eduard Company, Sílvia Monfort, Pere Martí, Eduard Voltas, Xavier Duran, Albert Punsola, Josep M. Pasqual.
REDACCIÓ DE MALLORCA: Miquel Payeras.
CORRESPONSALS: M.C. Grau (Andorra), Cinta Bellmunt (Tarragona), Patrícia Alberola (Alacant), Xevi Planas (Girona), Univers Bertrana (Perpinyà).
FOTÒGRAFS: Joan Celià, Rafa Gil, Jordi Morera.
IL.LUSTRADORS: Salva Llosà, Sento.
RÚBRIQUES: Àngels Barceló, Ramon Barnils, Pere Calders, Fabià Estapé, Joan F. Mira, Joan de Sagarra, Josep Sandoval.
COL.LABORADORS: Andreu Alfaro, Adolf Beltran, Francesc Bueno, Joan A. Benach. Francesc Caballero, Carles Capdevila Antoni Castel, Jaume Comellas, Martí Domínguez, Llibert Ferri, Carles Gàmez, Manuel García, Daniel Giralt Miracle, José Luis Guamer, Juan M. Jativa, Enric A. Llobregat, Josep M. Lluró, Assumpció Maresma, Josep V. Marqués, Albert Mas Griera, Ramon Miravitllas, Josep Morell, Vera Orlova, Sergi Pàmies, Vicent Partal, Toni Picazo, Miquel Porta Perales, Antoni Reig, André Ricard, Màrius Serra, Josep Lluís Sirera, Lluc Soler, Andreu Sotorra, Ferran Torrent, Manuel Vázquez Montalbán, Vicenç Villatoro.

ARXIU: Jesús Prats (Fotografia).
PUBLICITAT I PROMOCIÓ: Jordi Enguix (Cap de publicitat), Joana Vallés (Barcelona).
SUBSCRIPCIONS: Begonya Pardo.
PRODUCCIÓ: Francesc Sellés, (Correcció lingüística), Lina Casanovas (Maquetació), Faust Ripoll (Edició).
MAQUETA: Enric Satué.
PORTADA: Juli Giner.

FOTOMECÀNICA: Gràfiques Papallona, Anón, Selecrom.
IMPRESSIÓ: Gràfiques Morvedre.
DIPÒSIT LEGAL: V.853-1984
Sol.licitat control d'OJD
Cap part d'aquesta publicació pot ser reproduïda per cap mitjà, ja sigui mecànic, fotoquímic, electròptic, magnètic, de fotocòpia, o qualsevol altre, sense previ permís de l'editor.

Un congrés al 100%

La imatge dels delegats al XXXII Congrés del PSOE posats drets i aplaudint entusiasmats Alfonso Guerra, pot ser la "foto-fixa" del significat que ha tingut aquest Congrés per a la societat a què governa des de fa més de vuit anys.

Sense caure en el tòpic de les sospitoses unanimitats tan freqüents en temps del franquisme, el que ha quedat perfectament clar és que el poder aglutina i que el poder absolut aglutina absolutament. Res no s'ha mogut en el partit del Govern sense haver comptat amb el vist-i-plau i la "benedicció" del tàndem Gonzalez-Guerra. Tot ha estat controlat al mil.límetre pel poderós vice-secretari general del PSOE i les veus que s'han alçat tímidament per a introduir una renovació en l'executiva, per a fer-la més representativa, han estat escombrades.

La incorporació de Raimon Obiols com a secretari executiu de la direcció del partit, ha caigut molt bé en les files del PSC, i el seus delegats al XXXII Congrés dels socialistes espanyols han tornat a Barcelona amb els objectius plenament aconseguits. En canvi, s'obre una certa curiositat per saber com es resoldran en el si del partit triumfal les divergents anàlisi que es fan quant al model d'Estat a construir. En aquest sentit "guerriestes" i "obiolistes", per simplificar els corrents, no acaben de posar-se d'acord en un afer tan espinós per al Govern central de l'estat i que tanta sensibilitat provoca en les nacionalitats històriques. Potser, l'estratègia dels socialistes catalans -si és que n'hi ha alguna en aquest sentit- hagi estat la de situar els seus homes en el veritable centre del poder per a influir des de dintre en el sentit de les seves matisacions, que no discrepàncies amb Madrid.

Sí que hi ha hagut una resolució sobre federalisme, que els disciplinats delegats van aprovar, però es tracta d'una "juguesca per un Estat amb *funcionament* federal". És a dir, una solució de compromís que no compromet a res. Un passar de puntetes, en definitiva, sobre un tema que no provoca, precisament, entusiasmes.

Pel que fa a aquesta unanimitat al 100 per cent, és sorprenent que ningú hagi parlat en el Congrés dels desalenadors resultats de les eleccions basques. L'important retrocés sofert pels homes de Ramon Jáuregui en els comicis del passat 28 d'octubre ha provocat l'efecte contrari a la lògica de les urnes: el Delegat del Govern a Euskadi, Juan Manuel Eguiagaray ha estat nomenat secretari executiu del Comitè Federal i, José María Benegas, ha estat clamorosament ratificat com a inamovible número tres del partit. Hi ha qui recorda en aquest sentit el dur enfrontament Benegas-Guerra en el XXVIIIè Congrés del PSOE. Avui, la intel.ligent tàctica del "si no pots res en contra d'ell, uneix-t'hi", utilitzada per Benegas,ha funcionat amb suculents rèdits per al basco-veneçolà.

Es cert, i així s'ha apuntat des de diversos angles, que el Congrés socialista se l'ha jugada per algunes pinzellades de tall progressista, com una millora en la Llei de l'Avortament, una tímida retallada del servei militar, l'evitació de monopolis en el món de la comunicació o una més gran penalització dels delictes ecològics. Però no deixen de ser això: pinzellades. El nus principal de la política duta fins ara, sobretot en els seus aspectes econòmics, es manté inalterable. Felipe González va deixar-ho clar quan va dir que es governa des de La Moncloa i va reclamar un nivell absolut d'autonomia en la seva gestió executiva.

El que sí que és tòpic -profusament utilitzat en els darrers temps per l'aparell socialista- és això de la "casa comuna" de l'esquerra. Es a dir, l'absorció per via directa mitjançant la utilització d'"ullets" des del poder, d'aquells que podrien cohesionar d'alguna manera una alternativa més a l'esquerra d'aquest liberalisme-centre-esquerranós-que-coixeja-per-la-dreta en què s'ha convertit el vell partit fundat per Pablo Iglesias. En aquest punt, la definitiva ruptura amb la UGT de Redondo -ja no és obligatori per als militants del PSOE afiliar-se a aquest sindicat- és una dada suficientment significativa.

La conseqüència final és que l'eròtica del poder, la rendibilitat del control i el carisma d'algunes persones, aconseguit tot plegat a cop de televisió, produeix espectaculars unanimitats. Aquesta ha estat una reunió d'amics que s'han autocomplagut amb el que han aconseguit i que, entre abraçades i somriures s'han conjurat perquè res no canviï, a no ser que ells així ho decideixin. La veritat és que la pregunta és saber si això és bo per a la democràcia o només per a uns quants.

EL 335 TEMPS

19/25 novembre

8 M. ALBEROLA, V. PARTAL

Opinió.
Èxode.
Qüestió de generals.

9 R. BARNILS, F. ESTAPÉ

Opinió.
Segona prova.
Conceptes oblidats.

ACTUALITAT

10 J. M. PASQUAL, C. CAPDEVILA

Miró i Ardèvol contraataca. Més enllà del Miró i Ardèvol president del COC.

13 Jordi SEBASTIÀ

A foc i pólvora.
La indústria pirotècnica, encara insegura.

16 Ignasi PELLICER

Una odissea al port de València.
La polèmica ampliació del port.

20 Miquel PAYERAS

El túnel de la discòrdia.
Polèmica construcció del túnel de Sóller.

22 Pere MARTÍ

Tots els Estatuts a revisió.
Uns textos legals que gairebé tothom qüestiona.

26 Xavier DURAN

L'eterna joventut.
Investigacions científiques per frenar l'envelliment.

PAÍS

30 Eduard VOLTAS

¿Qui vol uns Mossos impopulars?

ESTAT

34 Albert PUNSOLA

La dècada socialista.
El PSOE davant el seu XXXII congrés federal.

37 Josep Maria SANMARTÍ

Opinió.
El PSOE davant el futur.

SUMARI

Any VII - Núm. 335- Setmanari d'informació general - 300 Ptes

INTERNACIONAL

38 Amina MEER

Salman Rushdie i l'islam.
L'autor de *Versos satànics* explica la seua versió de l'islam.

42 Mercé IBARZ

Inquietuds berlineses.
A un any de la caiguda del mur.

50 J. ARENAS A. GINER

Idees.
In memoriam.
Els tres 9 de novembre.

52 Josep CUNÍ

"Sóc un fanàtic de Gorbatxov"
Entrevista a Luciano Pavarotti.

55 Antoni REIG

Opinió internacional.
La democràcia als EUA és abstencionista.

58 Carles CAPDEVILA

Olimpic Circus.

60 Pep COLL

L'homenot de Lleida que ha fugit de la boira.
Entrevista a Josep Vallverdú.

MUSEUS

62 Miquel PAYERAS

Un marc per a l'art.
La fundació Joan March inaugura un museu a Palma.

64 Carles GÀMEZ

Un museu per fases.
San Pius V, ¿ a punt per al 93?

65 Pere CALDERS

Opinió.
Estat de bona esperança.

CIÈNCIA

72 Xavier DURAN

"La ciència pot suprimir la desigualtat"
Entrevista a Ilya Prigogine, premi Nobel de Química 1977.

ECONOMIA

76 Sílvia MONFORT

Preservatius: ¿incitació o prevenció?
Els efectes d'una campanya.

DOCUMENT

80 Joan VILA i TRIADÚ

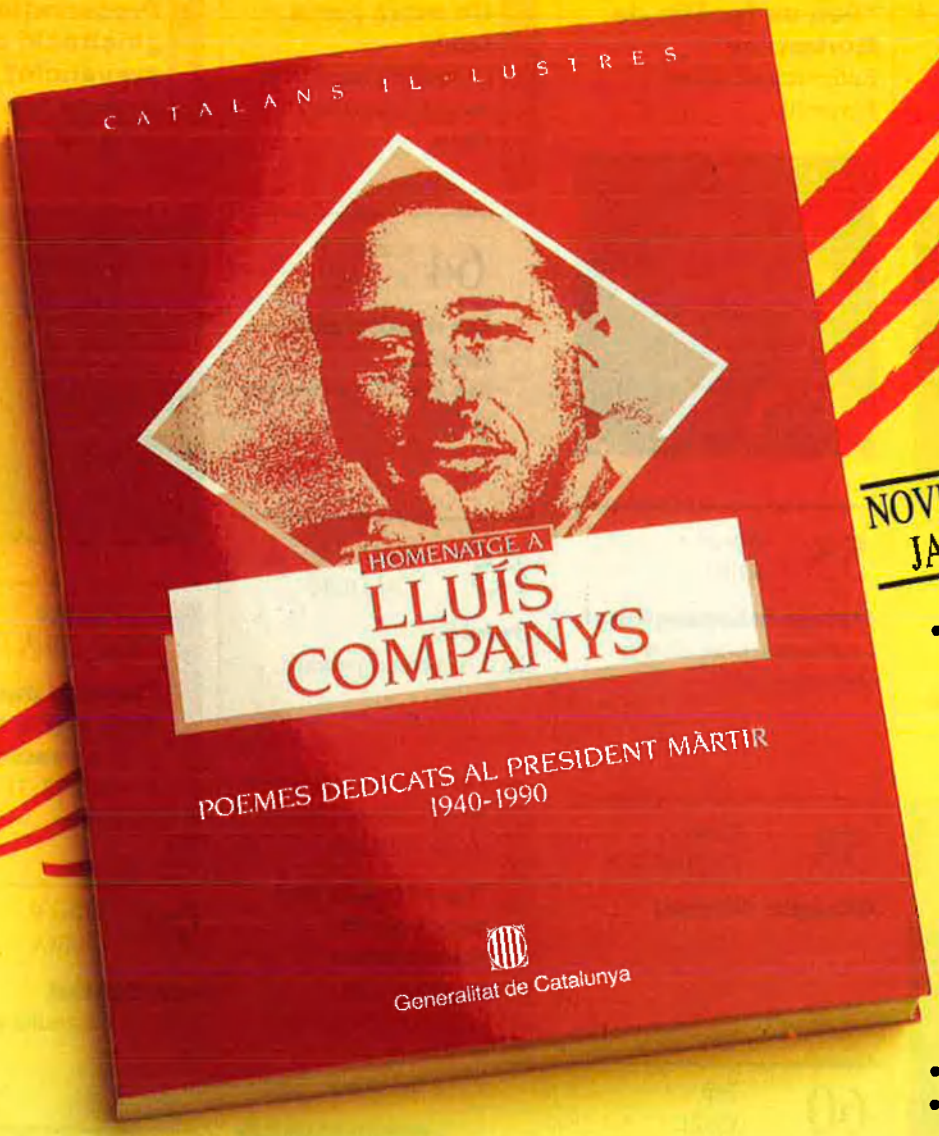
Natura: massa lleis per a tan pocs resultats.
III Premi EL TEMPS de periodisme.

98 Joan F. MIRA

Contrapunt
Sobre la necessitat de la ficció.

HOMENATGE A
LLUÍS COMPANYS

PRESIDENT DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

NOVETAT EDITORIAL JA A LA VENDA.

- Poemes entre altres de
  Pere Quart
  Vicenç Huidobro
  Xavier Benguerel
  Ángel Ossorio
  Bonaventura Gassol
  Josep Carner
  Antoni Rovira i Virgili
  Pablo Neruda
  Agustí Bartra
  Emili Granier-Barrera
  Joan Colomines i Puig
  Manuel de Pedrolo
  Joan Brossa
  Francesc Vallverdú
  Àlvar Valls
  Maria Oleart de Bel
- Text de la sentència de mort
- Testament hològraf

En el 50è aniversari de la seva mort.

Demaneu-lo al vostre llibreter o a la Llibreria de la Generalitat, Rbla. dels Estudis, 118 de Barcelona, personalment o mitjançant la butlleta adjunta

Títol **HOMENATGE A LLUIS COMPANYS** PVP **1.300 ptes.**
Nombre d'exemplars
Nom i cognoms
Adreça
CP i població Telèfon

Rbla. dels Estudis, 118
08002 Barcelona
Telèfon (93) 302 64 62
Data
Signatura

En venda a totes les llibreries.
Distribució les Punxes. Tel. (93) 300 91 62

Generalitat de Catalunya
Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions

Cartes

Les cartes al director han de ser el més breu possible, màxim trenta ratlles mecanografiades i han d'anar signades. EL TEMPS agraeix tota la correspondència adreçada a aquesta secció però per motius d'espai no en garanteix la publicació.

Drets humans

Byron Barrera Ortiz, director de l'Agència Centramericana de Notícies i vice-president de l'Associació de Periodistes de Guatemala; la seva esposa, Refugio Araceli Villanueva i un amic no identificat foren tirotejats el 26 d'octubre a Guatemala. Refugio Villanueva morí en l'acte; el seu marit i el seu amic foren ferits. Amnistia Internacional està preocupada pel greu deteriorament dels drets humans a Guatemala en els mesos previs a les elccions, previstes per a l'11 de novembre. En els últims mesos almenys nou polítics han estat assassinats. Amnistia Internacional demana que s'escriguen cartes expressant preocupació per la mort de Refugio Villanueva i la sort dels ferits, en circumstàncies que suggereixen una possible implicació de les forces de seguretat, i instant que s'òbriga una investigació. S.E. Vinicio Cerezo Arvalo. Presidente de la República de Guatemala. Palacio Nacional. Guatemala, Guatemala. Gen. Carlos Augusto Morales Villatoro. Ministro de Gobernación. Despacho Ministerial. Oficina No. 8, Primer Nivel. Palacio Nacional. Guatemala, Guatemala.

Dos punt fonamentals

En aquests temps, dominats de forma absoluta per un *sentit pràctic* de les coses, algú ens haurà de recordar els dos punts fonamentals del programa líric inclòs el Manifest del Lluitador-Futurista, de Mario Carli:

—No resoldre mai un problema vital a base d'un bon sentit mediocre (a l'estil de la mentalitat burgesa), ans adoptar les solucions imprevistes, farcides de coratge moral i d'esforç intel.lectual.

—Llançar-se a les aventures més absurdes, amb l'únic objectiu de *crear valors nous*, tot i no fornir-nos una *utilitat immediata*.

Cal enfrontar-se abans que no siga massa tard, amb la vulgaritat espantosa del panorama creatiu *valencià* (per dir-ne alguna cosa) i convulsionar un art a hores d'ara esclerotitzat per les subvencions i el dirigisme de l'estat i el capital. Cal organitzar, des d'ara mateix, Grups d'Intervenció Cultural i imposar a punyades –si no ens deixen altre remei– la bellesa d'una idea original. Que un ja no està per a melindros.

Gustau Giner
Alcoi (L'Alcoià)

Carta oberta al senador Francesc Ferrer

Crec que és vostè senador del grup parlamentari del PSOE, per la circumscripció de Girona –encara que com a independent–. Si no és així, tant se val per al contingut d'aquesta carta.

Fa temps que vaig fullejar el seu llibre La persecució política de la llengua catalana i el vaig trobar molt interessant i força documentat. No sé si s'ha plantejat la possibilitat d'ampliar-lo, li assegure que a hores d'ara podria eixamplar el contingut del seu llibre amb un annex ben gruixut. Passse a donar-li unes quantes pistes.

Ací al sud del riu Sénia tenim des de fa segles dos enemics de la llengua catalana: l'estat i la dreta indigena. Durant els anys 75-82 atacaren durament la llengua catalana i crearen el fenomen anomenat blaverisme. Amb l'adveniment del socialisme (!), alguns van creure que la llengua entraria en un procés en normalització.

¿Què ha passat en aquesta última dècada socialista?

Els antecedents ja eren preocupants. ¿Per què el PSOE no plantà cara al feixisme blaver? No li interessava, ni li interessa.El blaverisme és la ideologia del PSOE, el PSOE l'alimenta i se'n nodreix. Així ho ha demostrat amb el pas del temps.

Vegem el fets, que són els que conten:

1.- Aprovació de l'estatut d'Autonomia (PSOE) on es parla d'idioma valencià.

2.- En conseqüència, prohibició d'anomenar la llengua amb el terme catalana a tots els nivells: ensenyament, administracions públiques etc... S'inicia un expedient sancionador contra una funcionària de l'Ajuntament de València per usar aquest nom.

3.- Prohibició, a les universitats de València i Alacant, d'anomenar catalana la nostra llengua en els respectius estatuts –sentències judicials que apliquen les lleis del PSOE–. La ciència és sotmesa a la mentida política i a la irracionalitat. ¿A què li sona això sr. Ferre?

4.- Supressió al País Valencià de l'única TV que podíem veure en la nostra llengua (TV3).

5.- Creació d'una TV que diuen valenciana, on predomina el castellà, i el català el destrossen per ordre del PSOE. Mentien quan deien que seria una TV per a normalitzar el valencià.

Per cert, fa unes setmanes els senadors del PSOE (també els valencians i els catalans) votaren en el Senat contra la reciprocitat entre TV3 i TVV. ¿Vostè també hi era sr. Ferrer? Mentien quan deien que volien la reciprocitat. ¿I això com li sona sr. Ferrer.

6.- Castellanització constant i persistent del món administratiu i polític. La retolació de carrers, vies de comunicació, etc... continua marginant el valencià. I ells (PSOE) continuen normalitzant-lo. ¿Normalitzar vol dir no-usar?

7.- En aquest país (del PSOE), molts xiquets són castigats, per aprendre en la seua llengua han de desplaçar-se fora del seu poble. I enguany, la Conselleria del PSOE amenaça que no els concedirà les beques de transport i menjador. Els castiguen, sr. Ferrer, els castiguen doblement.

8.- I l ultima, de moment. El dia 19 d'octubre passat, un director general de la Conselleria d'Educació prohibeix per escrit –¿reproduirà vostè el preciós document en l'annex del seu llibre?– a quatre professors de l'I.B. núm. 2 de Benidorm explicar les seues assignatures en la seua llengua.

¿Com podem anomenar tot açò, sr. Ferrer? Es la perfecta continuació del seu llibre. Faça'n una nova edició ampliada, perquè de matèria no li'n faltarà.

Joan Royo i Gil
Sagunt (Camp de Morvedre)

30 anys després

L'any 1959, Luis de Galinsoga, personalitat franquista, llavors director de *La Vanguardia*, va dir públicament: "¡Todos los catalanes són una mierda!".

Trenta-un anys més tard, el govern socialista de Madrid, amb motiu de la visita a Barcelona de Mikhaïl Gorbatxov, si bé no ha dit que som una merda, els catalans, sí que ho ha donat a entendre.

La llàstima és que la reacció de la Generalitat, a més de tardana, hagi pecat de moderada i d'insuficient.

Estanislau Torres (Escritor)
Barcelona (el Barcelonès)

Rectificació

Per un error, la setmana passada en la secció de "País", dins l'article "Ara, tots amb Tous" el regidor de l'Ajuntament de València Manuel del Hierro apareixia com a regidor de Burjassot.

OPINIÓ

La diàspora

L'Ajuntament de València ha recuperat l'activitat cultural. Ha decidit, amb la conformitat de tots els grups polítics, corregir, els hàbits migratoris dels estornells, aquells ocells protegits, generalment sociables i insectívors, de plomatge fosc i reflexos metàl.lics que habiten —*okupen*— les elevacions de la Gran Via del Marqués del Túria. Aquell bosc vivíssim, per tant, té els dies comptats.

La decisió té la seua gènesi en les exuberàncies fecals que ocasionen, alegrement, els pardalets. Segons el criteri consistorial, els interiors del passeig queden impracticables, entre la tardor i la primavera, per als transeünts que no volen experimentar sobre si que la trajectòria que va codificar Newton va a missa. Això, unes molèsties més i, segurament, que la insigne, i hospitalària, expressió pètria de don Teodor Llorente és l'objectiu preferit pels estornells per a depositar les seues credencials.

Per tal de tot això, els tècnics municipals i els de la conselleria d'Agricultura han ordit un sistema de dissuasió genuïnament valencià i que ja han assajat amb un percentatge d'èxit. Tracten d'intimidar els ocells amb estridències pirotècniques, a càrrec d'un dels més estrepitosos del gremi, amb el desideràtum de desplaçar-los cap al Saler, on sembla que les excrecions són contemplades amb tolerància i comprensió.

L'episodi municipal, una de les operacions més ambicioses i solemnes de la legislatura Ródenas, és d'antologia. Tant, que el regidor de cultura s'ajudarà d'una campanya per a explicar als xiquets el perquè i el com de les coses. Ben mirat, els corrents migratoris sempre han obsessionat els partits.

En els anys que fa que els estornells han decidit que aquell districte és la seua pàtria estacional, només la van abandonar la nit del 23-F, acovardits per la *cabalgata* de Milans del Bosch. I no van tornar després del discurs del rei, sinó l'endemà, reinstaurada la democràcia. Ara aquell sistema de valors i democràcia on se sentien tan còmodes els gira l'esquena i els vol proscrits: no els deixa ni cagar.

Miquel Alberola

Qüestió de generals

Willie F. Godboldt és un més dels 35.000 soldats americans morts al Vietnam. El seu nom és gravat al pannell 3-E del monument de granit negre que els recorda al centre de Washington. Al costat del nom de Godboldt n'hi ha 233 més, els dels seus companys en la batalla de la Drang, la primera de la guerra, entre els dies 14 i 20 de novembre del 1965, ara fa just 25 anys.

Aquella batalla, la guanyaren els ianquis, manats pel general Harold Moore. Moore guanyà un contrincant tant dur com era el general Vo Nguyen Giap, un dels noms mítics de Vietnam.

Avui Moore és retirat de l'exèrcit. Viu a Crested Butte (Colorado) en les muntanyes Rocalloses. Té 68 anys. Dels seus homes, els que sobrevisqueren al combat, una bona part continua en l'exèrcit. Altres, però, viuen una vida completament distinta. Rusell Adams té una granja a Pensylvània, Bill Beck és un artista de variatets. George Nye gaudeix de la bona vida de Bangor (Maine), Robert Jemison és guàrdia de seguretat d'una empresa de Geòrgia, però reconeix que cada nit somia amb la Drang. A tots ells els cau molt lluny la guerra.

Fa quinze dies, però, Moore tornà a Saigon. I ho féu per recordar la Drang, 25 anys després, amb el seu enemic Nguyen Giap. Durant 90 minuts van explicar-se el que mai s'havien explicat i, al final, Moore es va traure el seu rellotge i el va oferir a Giap com un regal "d'un soldat a un altre soldat". Giap el prengué entre les mans i s'abraçà a Moore. Tots dos van restar abraçats uns segons.

Mentre llegia aquesta escena, l'altre dia, em preguntava per què m'irritava tant. ¿Aquesta camaraderia amb el general Moore, militar de carrera i brillant estrateg, seria la mateixa amb Willie Godboldt, soldat de lleva l'únic record del qual és un nom en una placa i una tomba? Pregunte. La casualitat volgué, a més, que pocs minuts després, en un informatiu de televisió passaren les imatges de la visita de James Baker al golf Pèrsic. Els soldats que li retien honors portaven una inconfusible bandera taronja amb una franja morada i un cap de cavall: l'ensenya del general Custer, però també la de Hal Moore i els homes que combateren a la Drang. Vaig pensar que, si hi ha guerra, potser al cap de 25 anys un general americà i un d'iraquià intercanviaran els seus rellotges. I em vaig irritar. Encara més.

Vicent Partal

Segona prova, Gorbatxov-Pujol

Cada vegada que se celebren uns Jocs Olímpics, la ciutat organitzadora rep una allau de caps d'estat. L'any 1992, quan se celebrin a Barcelona, ¿quin paper tindrà en la rebuda el president de Catalunya? Per als qui creuen que Barcelona és principalment la capital de Catalunya, el lloc ha de ser a primera fila, per lògica. Per als qui pensen que Barcelona és principalment la segona capital d'Espanya, el lloc ha de ser un lloc secundari, per la mateixa lògica. I un president, d'on sigui, situat en lloc secundari no surt a la foto.

Una foto del president de Catalunya amb el president Gorbatxov és un anunci; la sèrie de fotos del president de Catalunya amb tots i cadascun dels reis, presidents i peixos grossos dels Jocs Olímpics és una campanya publicitària mundial. Una sola foto pot arribar com a màxim a pòster. Sense repetició no hi ha propaganda, que és per definició repetitiva.

Els espanyols saben, més que alguns dels nostres conciutadans, que Barcelona és encara la capital de Catalunya més que no pas la segona capital d'Espanya, i per tant corren l'altissím risc que els Jocs Olímpics propaguin més el fet de Catalunya que no pas el d'Espanya. Per això, amb motiu de la visita de Gorbatxov, a altíssim risc arriscadíssima jugada: posar damunt el tapet verd l'hereu (si Déu ho vol) del rei d'Espanya per tapar el president de Catalunya.

Que el final incert de la jugada de descartar-se del príncep els ha posats nerviosos fins a la histèria no demostra que, quinze dies després, el rei d'Espanya en persona (la reina i jo) ha visitat Barcelona: a lliurar substancioses beques de la Caixa per antonomàsia a brillantíssims estudiants catalans que se n'aniran a les millors universitats estrangeres. Els assessors del rei el deuen haver informat que la Caixa per antonomàsia és, després del Barça, l'entitat més popular del país. És cert. El que no sabem és si, al seu torn, la borbonalla li ha matisat l'informe amb no sé què d'unes beques per a estudiants de militars, o bé d'unes intencions de fusió amb Cakhamadrid, o de la instal.lació de no sé quins serveis essencials a la mateixa Madrid.

La primera prova dels Jocs Olímpics, fracció política, efectuada al poble en general i efectuada en la inauguració de l'estadi de Montjuïc, ens la va guanyar el populatxo. La segona, posada al president de la Generalitat, no ens l'ha perduda.

A veure si ens hi haurem d'estar, a Barcelona, el 1992: ens ho comencen a posar interessant.

Ramon Barnils

Conceptes oblidats

De sobte sembla que la immensa majoria dels economistes d'aquest país han oblidat conceptes fonamentals en el funcionament de l'economia espanyola. Un simple examen dels principals indicadors de la conjuntura convencen els més escèptics que ens trobem davant una nova fase del cicle econòmic. La història recent ens ensenya que des de 1986 l'economia espanyola ha travessat un període econòmic alcista amb una expansió sostinguda i amb uns índexs clarament positius. Per a aquesta ocasió, hi ha prou de recordar que en el període 1986-1989 la taxa d'inversió del sistema, en termes reals i acumulatius, va ser del 14,2 %, mentre que la mitjana dels països de la Comunitat Econòmica Europea no superava el 5%. En resum, hem reduït la distància que ens separava de l'Europa rica. Encara ens trobem en el 70% del PIB, en termes reals. La desocupació es va anar reduint com a conseqüència de l'expansió. I el detall –que incideix sobre l'aspecte més dolorós de la nostra economia: l'atur– assolia tota la seva importància si es té en compte que els béns d'equip, importats i de fabricació nacional, eren *labour-saving* i no *capital-saving*. Això equival a afirmar que la productivitat del sistema va augmentar, fet que va assegurar el camí del progrés.

No obstant, els indicadors corresponents al 1990 reflecteixen un gran canvi de signe. L'economia, que s'havia *rescalfat*, va passar a encaixar les mesures monetàries que en portaven dins seu el *refredament* . Com a conseqüència d'aquest refredament, el PIB va començar a perdre velocitat; la inflació va continuar mostrant resistència a la baixa, la creació de llocs de treball es va aturar per primera vegada en quatre anys. Com s'esdevé sempre en la successió de cicles de prosperitat, acabats amb la recessió, les conseqüències de la pèrdua de ritme s'han manifestat de manera molt desigual. I això ha fet que la percepció del fenomen hagi estat molt desigual. Totes les magnituds de les magnituds se solen moure en una mateixa direcció, però ho fan escalonadament. Per tant, mentre sectors molt sensibles –vendes de turismes, per exemple– manifesten que han arribat les vaques magres, uns altres continuen per inèrcia l'expansió. Però ara, tot just estrenat el mes de novembre, els indicadors negatius superen àmpliament els positius. L'estat ha hagut de refer els comptes i ens prepara un any 1991 que ens fa retrocedir a les expectatives dominants el 1985, per posar un exemple.

I tot es complica si recordem que l'1 de gener de 1993, data de l'entrada en vigor de l'Acta Única Europea, ja està a la vista.

Fabià estapé

ENTREVISTA

La màquina espanyola ha declarat la guerra al COC

Miró i Ardèvol contraataca

Ex-conseller d'Agricultura de la Generalitat catalana, actual president del Comitè Olímpic Català i cinturó negre de jiu-jitsu, Miró i Ardèvol detecta cada dia una major repressió contra el projecte del COC i està a punt per al contraatac.

Quan li vaig trucar per a l'entrevista, li vaig advertir que seria una conversa "eminentment olímpica" i em va respondre que podia ser molt avorrit. ¿N'està cansat?

—No, era només una broma.

—*¿Segur?*

—Es clar, home, segur.

—*Doncs som-hi. S'han complert ja els nou mesos de la seva arribada a la presidència del COC, però el part s'endarrereix.*

—Encara falta camí per recórrer. El període de gestació del COC no és normal. Si volem ser presentats als Jocs del 92 tenim de marge fins al juny de l'any que ve per a ser reconeguts. Fora de la cita del 92, tot es torna més flexible. Però a mesura que hem intensificat l'activitat internacional he constatat que hi ha un major grau de dificultat interna a nivell de l'estat: una major agressivitat, la repressió de les federacions. S'han donat casos que són exemple de vulneració de l'Estatut.

¿És admissible que cada cop que una federació catalana intenti el reconeixement internacional sigui castigada? El replantejament comporta un altra pregunta. ¿És possible el reconeixement del COC sense l'estricte suport polític i institucional?

—*Vol dir, si no m'equivoco, tornar als inicis de la reivindicació. Perquè precisament va ser a partir de la seva arribada al COC quan es va insistir a donar un enfocament merament esportiu i desvincular-ho del debat polític...*

—Abans que l'estat alemany estigués unificat, el Comitè Olímpic Internacional (COI) va firmar un acord amb els dos comitès olímpics en què acceptava l'existència d'un únic comitè olímpic alemany, amb independència que s'haguessin unificat els estats. Era una salvaguarda perquè no es trobessin amb problemes per participar a Barcelona en esports d'equips. Tot han estat facilitats, en el cas alemany. ¿Hauria estat possible aquesta agilitat sense una forta voluntat política? Aquesta és la qüestió, i l'hem de plantejar aviat. Perquè potser anem amb el lliri a la mà, amb un excés d'innocència.

—*Sincerament, quan la Generalitat es va desentendre del tema, ¿creu que ho va fer per innocència o per motivacions polítiques?*

—Jo no puc fer judicis d'intencions. El que dic ara és que si els fets demostren que cal una actitud valenta de les institucions, la Generalitat tindrà l'obligació de replantejar-s'ho. El que no és admissible és la dinàmica en què entrem després de l'estiu, amb formes repressives. Ara s'ha creat una situació molt diferent de la que hi havia quan la Generalitat es van plantejar el tema. El COC ha d'obrir ara un nou debat.

—*Albert Bertrana, impulsor i secretari general del COC, lamentava en una entrevista recent a EL TEMPS que la Secretaria de l'Esport de la Generalitat no té prou sensibilitat...*

—Jo, avui per avui, no tinc cap queixa particular. Podria fer moltes coses més, però en podria fer menys. No seria just que critiqués la Secretaria de l'Esport perquè, entre altres coses, la meva entrevista amb Joan Antoni Samaranch es va gestionar gràcies a Josep Lluís Vilaseca. Podria ser més dinàmic, és clar que sí. La Generalitat vol i dol.

No es mereix ni un excel.lent, ni un suspès, encara que depèn de la subjectivitat de qui puntua.

—*I vostè, membre del consell nacional de Convergència i ex-conseller del govern Pujol, no és precisament objectiu.*

—Ningú ho és. La mostra que no existeix el règim objectiu és l'ensorrament del marxisme com a pràctica. El que havia de ser una ciència ja veus com ha acabat.

—*Hi ha qui assegura que, a vostè, l'ha col.locat a la presidència del COC el president Pujol perquè no se li esvaloti el galliner nacionalista, perquè té por que se li escapin de les mans fets com els de la inaugutració de l'Estadi...*

—Home, aquesta és una explicació que no s'ajusta ni tan sols al calendari. A més, jo no em vaig proposar ser president del COC, ni m'havia passat pel cap. M'ho va demanar la gent que l'impulsava, i jo era el primer a qui ho proposaven. D'altra banda, jo havia col.laborat amb l'ADOC feia molt de temps. El que és cert és que vaig tenir una conversa privada amb el president Pujol on li ho vaig comunicar. Era lògic dir-li-ho abans que ho llegís al diari. Però no només no

hi ha intenció de control des del meu partit, sinó que ha estat més aviat una font de tensions. ¿Saps quants dirigents de CiU van venir a l'acte del Palau de la Música de suport al COC?: Cap ni un.

—Bé, doncs li proposo una altra versió. La dels qui asseguren que al president Pujol no li és còmode de cara a la seva relació amb Madrid que un exconseller presideixi el COC.

—Això ja és més encertat. No li és massa còmode. El que pasa és que és un home que m'ha deixat moure amb absoluta llibertat.

—¿Com el va convèncer, Albert Bertrana, per a presidir el COC?

—Per una qüestió de conveniència, de necessitat. Volien passar d'un president federatiu a una altre amb més imatge pública. D'altra banda, jo, com a ex-conseller tenia un perfil més moderat, i això havia de col.laborar a donar una quantiat de matisos.

Si n'haguessin trobat un altre no m'hauria fet res...

—Però a vostè en el fons li va la marxa.

—Tinc 46 anys, i a partir de determinada edat els maldecaps te'ls evites com pots. Però no és bo pensar-ho tot en aquests termes, perquè acabaríem sent vegetals sense compromís.

—¿I té la consciència tranquil.la d'estar fent tot el possible?

—No. El que se sent tranquil de fer-ho tot s'acosta tant a la perfecció que no deu ser humà. Hi ha moltes coses que no fem...

—¿Com va acabar el tema dels braçalets, sorgit de l'entrevista amb Samaranch? ¿Desfilaran amb la senyera els altletes catalans?

—Aquesta no és qüestió nostra. Agraïm la deferència del president del COI, que va demostrar més preocupació i imaginació que altres. Era necessari subratllar l'actitud positiva de Samaranch. Ell ens ha pemès normalitzar el COC, existir, malgrat no estar encara reconeguts. Ja podem anar a la seu del COI a Lausana, accedir als arxius. No té una actitud bel.ligerant, és molt prudent. Ara bé, el tema dels braçalets no ens pot distraure de la nostra reivindicació: el reconeixement del COC.

—¿I com estan les relacions amb el Comitè Olímpic Espanyol?

—És molt diferent. El COE està tancat, i això no crec que respongui al tarannà personal de Ferrer Salat, al qual conec fa molts anys. Es veu obligat a fer-ho pels seus col.lectius. És el que menys transformacions ha sofert des del 1975. I això se'ls nota.

—¿El que més li falta al COC són diners?

—Tenim un problema molt greu. Per a l'any 91 necessitarem uns 60 milions, i del nostre pressupost arribarem a cobrirne 10 o 12.

—¿Alguna subvenció de la Generalitat?

—Ni ha arribat ni és en camí. Els ajuntaments són el nostre suport més gran, a més de les assignacions particulars.

—¿Hi ha un sector de nacionalistes que donen diners a entitats com el COC però amaguen la cara?

—Tant de bo. Per desgràcia això no és així. Això es dóna a tots els països del món. Hi ha gent més instal.lada socialment i econòmicament que ajuda l'altra gent que se la juga més. Uns s'ocupen de la logística i els altres de l'acció. Això ocorria quan la burgesia catalana era més conscient. Tot era més fàcil als 70 que ara.

—¿Hi ha pacte polític d'aparcar el COC fins després del 92?

—No hi és. ¿Qui pot pactar? Només ho podríem fer nosaltres, que som el subjecte de l'obra, i no hem pactat amb ningú. No tenim altre camí que intentar el reconeixement del COC per al 92. I si no ho aconseguim, el país haurà de ser conscient de quines són les dificultats que ens hem trobat.

—A banda del COC, la seva batalla contra l'espanyolització la condueix impulsant Amics de la Nació.

—L'associació té ja deu mesos de vida. Va nàixer com a instrument de suport a la revista *La Nació*. Després, vam veure que tenia més contingut, i vam fer una carta al juny a un parell de milers de persones. I ara he quedat sorprès de la reacció de molta gent interessada.

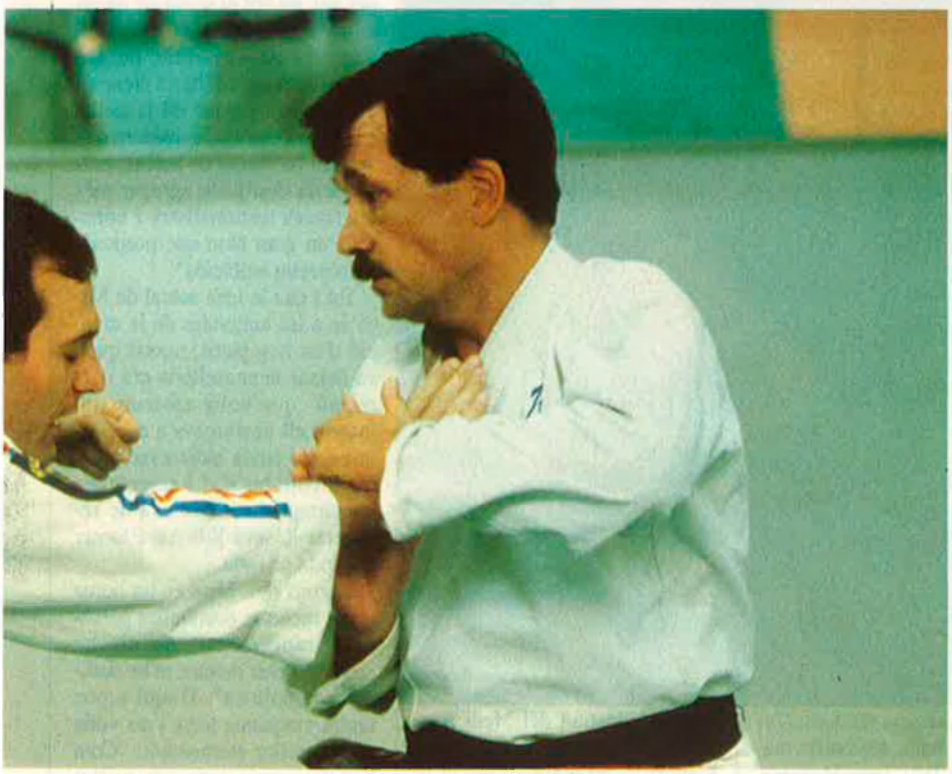
—En definitiva, ¿vol respondre a la inquietud del president Pujol d'obrir un debat nacionalista?

—Sobre el paper sí, però tot procés nacionalitzador acaba en una acció política concreta, no es pot nacionalitzar eternament, com una roda. I en aquest punt no coincidim amb Pujol.

—Vostè és un home d'acció...

—L'Estatut no és suficient. S'ha de treballar per superar-lo. A mi ser al govern no em va moderar, em va radicalitzar. Vaig veure el tracte de Madrid des de dins, i és irritant.

Carles Capdevila

Miro i Ardévol, cinturó negre de Jiu-Jitsu i president del COC.

Més enllà del Miró i Ardèvol president del COC

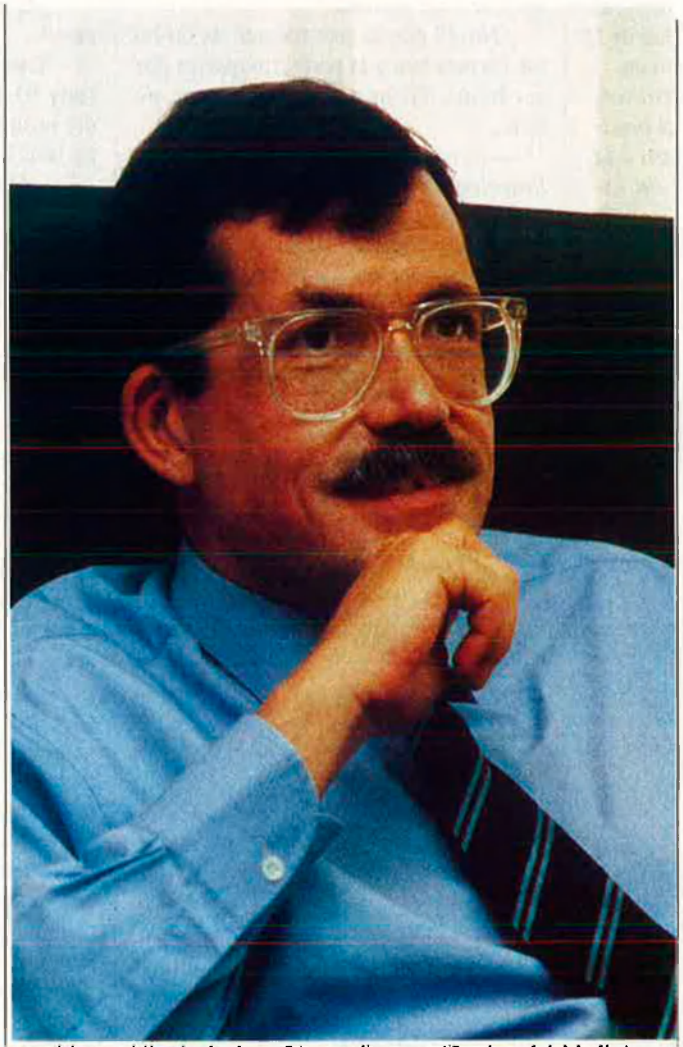
Algú podria pensar que el senyor Miró i Ardèvol està enfadat amb el diari *Avui*, però no és així. Ja ni recorda si va ser a final de setembre o a principi d'octubre que hi va haver una discrepància amb un article, però això ja és aigua passada. Miró va trametre una carta amb sobres del Centre Internacional de Premsa de Barcelona a algunes persones dient: "¡mireu què m'han fet! ¡m'han censurat un article!" Per a Miró això no és exactament una reacció enfadada. Ja ho va dir al seu interlocutor a l'*Avui*. "Podeu tenir el dret a no publicar l'article però jo també tinc el dret a fer-ho saber". El que no va tenir en compte Miró és que un diari ha d'aplicar obligatòriament algun criteri per descartar el material que no pot encabir i l'*Avui* acabava de publicar una interessant entrevista amb Albert Bertrana, president de l'Associació per la Delegació Olímpica de Catalunya. Dies després, Albert Viladot, director de l'*Avui*, remetia una protesta formal al Patronat del Centre Internacional de Premsa i a la Junta del Col.legi de Periodistes per la suposada utilització irregular (si bé no il.legítima) dels sobres amb capçalera del CIPB.

Avui, Miró ja assegura que aquest *partit* (influències del llenguatge olímpico-esportiu) s'ha acabat. Ja no hi ha tema. Ni recança. Ni greuge. Simplement deixa de col.laborar a l'*Avui*. "Si no m'han volgut publicar un article més val que ho deixem córrer, ¿no?". Sense estripades personals.

El Miró actual ja no és un polític professional, en termes de govern, ni en termes de partit. És encara conseller nacional de Convergència Democràtica de Catalunya, però aquest és un valor testimonial, heretat del seu ex-càrrec de conseller d'Agricultura, Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya.

Apartat de la direcció real de CDC, només li queda una dimensió política, cívico-nacional, ha de continuar interessat per les coses col.lectives.

La dedicació a la política professional l'ha substituïda per la participació en algunes empreses i la presidència de dues. L'una, Coll de Juny, accionista majoritària de les caves *Montesquius*. L'altra, Institut del Medi Ambient, SA, especialitzada en treballs mediambientals.

Montesquius s'està rellançant amb una inversió superior als 600 milions de pessetes, que en el moment difícil que està passant el sector té un cert valor. Ha apostat pel futur en un repte arriscat. Vol arribar a produir un milió i mig d'ampolles, la qual cosa, a excepció de les dues grans multinacionals –*Freixenet* i *Codorniu* –, la situarien en el grup dels grans. Només mitja dotzena més de caves sobrepassen el milió d'ampolles. A més de la cava, Coll de Juny, en els darrers mesos, també està comprant les terres.

El negoci del cava ocupa a Miró el 50 per cent del seu temps de feina. Un 30 per cent l'ocupa l'Institut del Medi Ambient. El tant per cent restant i bona part del temps lliure el té ocupat pel COC. L'altra part del temps lliure l'inverteix com a responsable del comitè de premsa de la comissió gestora de la Commemoració del Centanari de les Bases de Manresa 1982/1992. A projectes com Amics de la Nació, només els pot dedicar un temps marginal.

Tret de totes aquestes ocupacions, Miró i Ardèvol es guarda temps per publicar els seus articles a *La Nació*, a l'*Avui* –a partir d'ara se'n vol buscar un altre– i a *La Vanguardia*. I sense tenir-ne encara prou està escrivint un llibre –això no ho havia explicat mai a ningú fins avui–. No són les seves memòries polítiques, simplement és un llibre de pensament i acció política que durà un d'aquests tres títols: *Catalunya o la por a la llibertat*, *L'estat català* o *La nació catalana*. A decidir.

El mes de juny passat, Miró va impulsar Amics de la Nació, copiant una idea que havia tirat endavant la revista *Catalunya Cristiana* –en aquell cas, Amics de Catalunya Cristiana–, amb la finalitat de facilitar el finançament de la publicació.

Amics de la Nació no és una de les prioritats de Miró i, ara per ara, no vol ni sentir-ne parlar com si es tractés de l'embrió d'un nou partit polític, perquè creu que només faltaria crear-ne un de nou i perquè ell ja milita en un. A l'inrevés, considera que "ja n'hi ha massa de partits, potser seria desitjable agrupar més les forces nacionalistes i construir un gran bloc que proposés un objectiu ambiciós".

Tot i que la idea actual de Miró és a les antípodes de la creació d'un nou partit, també quan va deixar la conselleria era *vox populi* que volia crear-ne un, mentre ell s'esforçava a explicar que no hi havia indicis racionals per creure-ho així i assegurava que simplement tractava de recuperar la seva llibertat i tornar a la vida privada.

Segons diu, Miró és un home sense recursos econòmics personals importants: "no els he pogut obtenir mentre m'he dedicat a la política". D'aquí a poc tindrà cinquanta anys i no volia ser conseller eternament. "Com l'atleta que es retira, és millor que ho faci quan a les firmes comercials encara els pot interessar el nom que quan ja ha perdut totes les curses" (continua amb el llenguatge olímpico-esportiu).

Pel que fa a la Comissió per la Commemoració de les Bases de Manresa, Miró té clar que es tracta d'un moviment nascut de la mateixa societat catalana i que a partir d'una dinàmica popular pretén un canvi en la perspectiva política del país. Al final, les Bases serviran per a "definir la sobirania que els catalans volen" i "serviran de fonament a una nova carta de sobirania, un nou Estatut d'Autonomia". En qualsevol cas, una embranzida que poc tindrà a veure amb la domesticabilitat que va marcar la commemoració del mil.lenari.

Josep Maria Pasqual

DENÚNCIA

Els tallers pirotècnics continuen sent escenari per a la tragèdia

A foc i pólvora

El sector pirotècnic valencià és notícia constant pels nombrosos accidents, moltes vegades mortals, que s'hi produeixen. La Conselleria d'Indústria ha realitzat una profunda investigació per conèixer la situació real i preparar la necessària reconversió, però queden punts foscos.

Quan vaig anar a veure'l a l'hospital encara podia parlar i em digué que no em preocupara, que es posaria bé. Però jo ja sabia que el meu fill es moria". El jove Carlos Donderis, de 19 anys, ha estat una de les últimes víctimes de la indústria pirotècnica valenciana. El passat mes d'agost, mentre netejava una *caldereta* va sofrir cremades en el 90% de la seua pell.

Carlos treballava des de l'any 87 en la pirotècnia de Ricardo Caballer a Olocau (Camp de Túria). El mateix any que va entrar a treballar, el 1987, una gran explosió va destruir bona part dels tallers; el segon accident de la seua vida li la va llevar.

La família ha decidit iniciar accions legals perquè, segons han indicat, encara no se'ls ha donat una resposta sobre les causes. "Algunes coses no estan clares –declaren– i hem sentit que el propietari va portar al dia següent els vestits antiincendis que no tenia".

Les investigacions realitzades per la Conselleria d'Indústria de la Generalitat valenciana no han pogut determinar per què es va incendiar el morter que provocà les flames que costaren la vida a Carlos. Per a Lluis Domènech, director general d'Indústria i Energia, "cal tenir en compte que resulta molt difícil esbrinar amb exactitud què ha passat perquè cadascú et dóna una versió i, en els casos en què hi ha hagut una explosió encara resulta més complicat perquè no queda res".

Segons les dades oficials, entre 1983 i 1990, s'han produït 21 accidents en pirotècnies valencianes, amb 15 morts i 18 ferits. La tragèdia de la localitat del Campello (l'Alacantí), quan una caixa de polvora explotà durant la celebració d'unes festes de moros i cristians i va produir la mort de sis persones l'octubre de 1987 i, l'estiu de l'any passat, l'explosió d'un cotxe carregat de pólvora en l'aparcament d'un hipermercat a Alacant, que va matar-ne deu, sotraguejà l'opinió pública i va fer que de les institucions giraren els ulls cap a unes situacions fins aleshores tolerades.

Carlos Donderis va morir fa mesos en un accident pirotècnic que encara no ha pogut aclarir-se.

SECRETISME I IRREGULARITAT

L'activitat pirotècnica ha estat tradicionalment lligada a l'explotació familiar, en els coneixements sobre l'ofici es pasen de pares a fills. No obstant això, la situació actual, amb la gran expansió experimentada i el reconeixement internacional del producte han convertit el sector en una important font d'ingressos amb un volum d'exportació considerable i les estructures arcaiques comencen a trencar-se. Sense dades concretes sobre la facturació, actualment hi ha censades

45 empreses al País Valencià que fabriquen el 75% de la producció de l'estat espanyol.

Les empreses poden dividir-se en tres grups: les grans, que acaparen una bona part de la producció i utilitzen nova maquinària; les mitjanes, a vegades són grans empreses disfressades, segons comenta un tècnic, i les petites instal.lacions, que s'especialitzen en artefactes per a festes i consum individual.

El 1988 el gabinet de Seguretat i Higiene de la Conselleria de Treball va començar un primer estudi per conèixer les condicions de seguretat dels tallers. Les conclusions trobaren moltes irregularitats, sense distinció de categoria. A més de la comprovació que alguns treballadors continuaven fumant en les casetes on es confeccionen els explosius, la llista era inacabable. L'emmagatzemament de les matèries explosives es feia sense mesures de precaució i superant les quantitats permeses. Es detectà la presència d'aparells de ràdio en els locals i de diversos materials incompatibles. Alguns responsables manifestaren: "no sabem exactament quins efectes poden produir alguns productes".

Si les condicions materials són prou perilloses, les personals encara augmenten el factor de risc. Tal com comenta Àngels Ramon de la federació de Químiques de CC.OO: "No hi ha una formació professional convenient i moltes vegades s'assumeixen responsabilitats molt greus per a les quals no s'està preparat. A més, com el treball és perillós, la gent té molta mobilitat i no s'arriba a tenir experiència". Per sobre plana l'ombra de la clandestinitat. Les denúncies dels sindicats són dures, i segons Àngels Ramon, "hi ha gent subcontractada o que treballa en sa casa sense cap control, i la Conselleria no s'hi vol ficar, quan el problema verader és aquest". Diu Lluís Domènech: "No podem saber si hi ha treball clandestí o no. Molts productes es poden fer en casa i això és molt perillós i pràcticament impossible de controlar, però els nostres contactes amb el sector van per bon camí i crec que això s'acabarà prompte".

Les reunions amb la patronal del sector, PIROVAL, els sindicats i totes les institucions implicades per començar a elaborar un nou reglament de seguretat per als tallers revelaren l'existència d'un món tancat i ple de particularitats. La por a perdre el secret i a canviar les tècniques tradicionals feia que entre els mateixos empresaris no hi haguera consens.

L'acumulació de material pirotècnic és normal en les festes i constitueix un perill incontrolat.

Lluís Domènech manifestava: "Molts tallers treballen els materials com si foren els mateixos de fa quaranta anys i hi ha hagut variacions de puresa i qualitat que en canviaren els efectes. La solució per la qual aposta la Conselleria és la creació d'un Institut Tecnològic on es garantiria la confidencialitat i on les empreses podrien dur a terme cursos de formació i proves de laboratori. La seguretat augmentaria, però cal tenir present que és una activitat arriscada".

En efecte, sempre hi ha un factor incontrolable. Deu dies després de la mort de Carlos Donderis, una nova explosió, aquesta vegada en una pirotècnia de Vilamarxant (Camp de Túria), una explosió matava Salvador Sanmartín, de 81 anys, i Maria Cervera, de 39. La filla de Salvador Sanmartín, propietària de la pirotècnia apuntava:"Nosaltres portem tota la vida en açò i sabem que amb la pólvora sempre hi ha alguna cosa que no pots controlar, les explicacions no t'arriben a convèncer mai. No ens expliquem què passà. Alguns parlen de la ràdio, en premsa digueren que mon pare fumava, però no es cert, s'ho havia deixat feia sis anys. Era el mes d'agost, que sempre és mortífer. Fa molts anys, un altre mes d'agost, ell i jo escapàrem d'una altra explosió, la segona l'ha agafat".

Tècnics de la Conselleria manifestaren a EL TEMPS que la calor, sobretot en els processos d'assecament de les matèries que s'elaboren humides eren un dels més alts factors de risc, "perquè el sol és debades i ací en tenim molt. La gent sol deixar la pólvora a assecar però aquesta temperatura no es pot controlar i després passa el que passa".

DE TOTS I DE NINGÚ

Els treballs de la Conselleria que tractaran de pal.liar la perillositat de la pirotècnia apunten necessàriament a una forta reconversió del sector. Per a Lluís Domènech "és un repte comú a totes les empreses però en aquest cas la seguretat fa que siga urgent el sanejament. Es un sector molt tancat tradicionalment, però estem segurs que té futur i cal respondre a les exigències europees perquè si no, l'exportació s'acabarà.

No obstant això, el plantejament de la Conselleria, que és l'única iniciativa presa sobre això, no podrà de cap manera garantir una seguretat total en el món de la pirotècnia a causa de la complicada xarxa de competències existent. La legislació sobre explosius contempla la pi-

rotècnia com un apartat gairebé anecdòtic i es basa en uns paràmetres totalment desfasats que no reflecteixen la importància adquirida pel sector en els últims anys. El mateix tractament que fa de la pólvora la tradició popular continua considerant la pirotècnia un divertiment, quan les quantitats utilitzades actualment són capaces, com demostra la tragèdia del Campello, d'ocasionar veritables matances.

Però les competències autonòmiques no van més enllà de l'interior dels tallers. La Guàrdia Civil, en teoria, ha de vigilar el trasllat dels materials i la seua utilització. Tanmateix, comprar un bon arsenal de piules i masclets per a la festa local i traslladar-lo en el cotxe per a emmagatzenar-lo després en el casal de torn és una de les activitats més quotidianes en qualsevol festa catalana que compte amb la pólvora com a un dels seus ingredients.

"No hi podem fer res, comenta Lluís Domènech, amb la dotació de policia industrial que tenim i l'extensió del fenomen. És una tradició popular i s'ha d'anar amb molta cura amb les prohibicions i la reglamentació. Durant molt de temps s'han tolerat mascletades i castells en llocs perillosos o sense un control suficient i els casals de falles són de vegades polvorins però la gent, encara que desgraciadament siga a causa dels accidents, ja comença a entrendre que no es pot jugar amb la pólvora".

Respecte al possible aclariment de les competències, es mostra una miqueta més escèptic, "perquè posar a treballar l'Administració Central i coordinar tots els departaments implicats sembla molt complicat i des d'ací no es veu una mostra de voluntat decidida a fer-ho".

Potser calen alguns morts més perquè el govern central es decidesca.

Jordi Sebastià

Felipe Briones, fiscal del 'cas Pryca' : "Les irregularitats presideixen el sector pirotècnic"

Felipe Briones és el fiscal de l'anomenat 'cas PRYCA', una explosió de material pirotècnic en un cotxe estacionat en el parking d'un hipermercat d'Alacant, l'estiu de l'any passat, que causà vuit morts i trenta ferits. El pare del jove que conduïa el vehicle se suïcidà dies després. A hores d'ara encara no s'han detectat causes ni responsabilitats.

—¿Quines són les causes que provoquen el gran nombre d'accidents en el sector pirotècnic?

—Genèricament les causes dels accidents provenen de l'existència d'irregularitats tant en el procés de producció com en el de compravenda i exhibició del material pirotècnic. Irregularitats que en molts casos es concreten en la situació de les empreses o tallers, vull dir en irregularitats de tipus laboral, economia submergida etc...

—Ha parlat d'economia submergida. ¿Fins a quin punt afecta el sector?

—Podem dir que dins el sector de la pirotècnia conviuen tres tipus d'empreses. D'una banda tindríem les empreses grans presents en el mercat, que em consta que són absolutament solvents i que funcionen de manera regular. En segon lloc i aquesta és la qüestió, apareixen tota una sèrie de petites fàbriques de caràcter fonamentalment artesanal i familiar. Alguns petits negocis familiars en general no donen d'alta els seus treballadors i eviten pagar despeses de responsabilitat davant qualsevol irregularitat. Per acabar, tindríem empreses que podem qualificar d'híbrides en les quals junt amb els treballadors en plantilla, en trobem d'altres dels quals s'aprofiten mitjançant l'ús abusiu de la contractació temporal i a vegades ni això. Probablement aquesta situació és la més preocupant.

—¿Quina és la posició de les institucions davant la problemàtica del sector?

—Hi ha una gran confusió entre els òrgans administratius competents en la matèria que tractem. D'una banda tenim les conselleries de Treball i Indústria i de l'altra els Governs Civils, és a dir el Ministeri de l'Interior. Hi ha una sèrie de competències que estan descentralitzades, però al mateix temps coexisteix una legislació estatal que regula necessàriament el tema dels explosius i la pirotècnia. Hi ha buits legals tant en la legislació autonòmica com en l'estat. A més des de les institucions, no s'observa una voluntat clara per a delimitar les pròpies competències, sinó tot el contrari, uns per altres la casa queda sense agranar.

—¿Malgrat tot, hi ha un pla d'actuació per part de l'administració davant el problema?

—Tinc coneixement que hi ha intents per regular aquesta situació. El que no em consta és fins on es pretén arribar en última instància i si realment hi ha una voluntat unànime i seriosa perquè la situació actual s'aclaresca i que determinats fets no es tornen a repetir.

—¿Quina és la situació actual del denominat cas Pryca *del qual és vostè el fiscal encarregat?*

—El *cas Pryca,* al meu entendre, està dilatant-se extraordinàriament. Pense que hem d'accelerar-ho el màxim possible perquè són moltes les persones pendents de la seua resolució. Nosaltres des de la Fiscalia ja hem fet el nostre estudi i només esperem que el jutge instructor ens passe la causa per a formular les conclusions provisionals. No podria dir una data exacta, però probablement entre aquest mes i el pròxim el cas pot estar qualificat. Només afegir que la importància del *cas Pryca* ha estat el detonant social d'un problema com el que estem tractant. S'intentarà esmenar l'errada que suposà el fet de no investigar en profunditat el cas del Campello l'any 87. D'altra banda el *cas Pryca* seria el primer, si prospera i hi ha sentència condemnatòria, que arriba als tribunals.

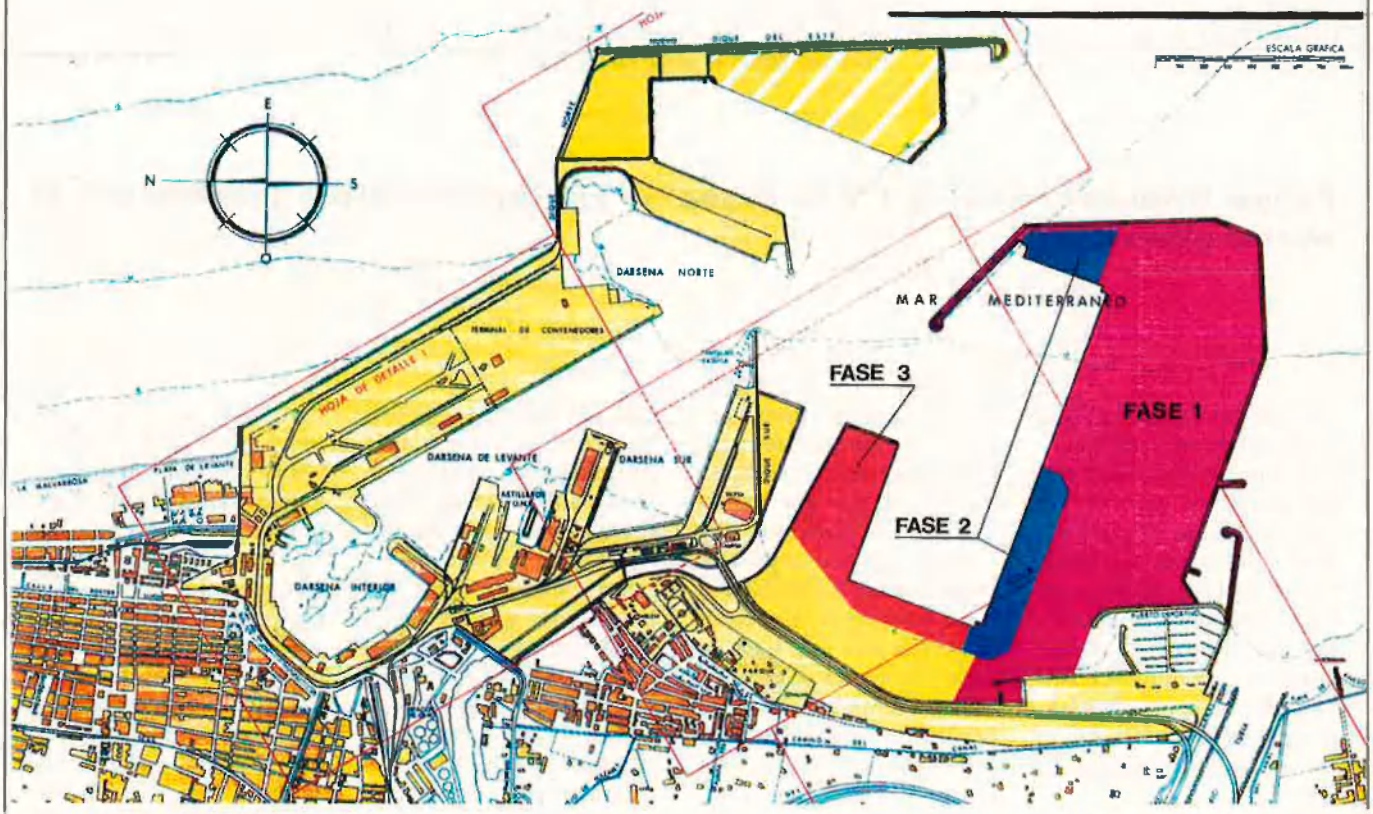
Patrícia Alberola

URBANISME

Any 2005:

Una odissea al port de València

L'ampliació del Port Autònom de València suscita adscripcions i oposicions apassionades. El president del port, Fernando Huet, ens explica la seua posició.

El passat 11 d'octubre se celebrava a l'Ajuntament de València una sessió plenària poc comuna. Els edils discutien i aprovaven al final de la sessió l'acord que dóna llum verd al projecte d'ampliació del Port Autònom de València (PAV).

Va ser el dia que es va donar carpetada administrativa a un assumpte que, des de fa ara un any, havia anat recorrent tots els passadisos dels centres de decisió econòmica de la capital valenciana i provocà tota mena de reaccions a favor o en contra. Al novembre de l'any passat, el consell rector del port donava el senyal d'eixida al projecte en presentarlo als responsables de la política municipal, als empresaris i a una representació de la Federació d'Associacions de Veïns. Des d'aquell moment fins ara s'han succeït quasi a diari preses de posició enfrontades, bel.ligeràncies i discrepàncies que han arribat a posar en un atzucac la iniciativa d'ampliació i que ara, tot i el beneplàcit de l'ajuntament, continua radicalitzant aquells que el veuen bé contra els que el qualifiquen de nefast, amb les conclusions d'estudis mediambientals que li donen una qualificació molt per sota de la mitjana per a ser admès.

Segons consta en el projecte definitiu d'obra, seran poc més de quatre milions de metres quadrats els que d'ací a l'any 2005 s'incorporaran a la infrastructura portuària pel seu accés sud. La factura final que caldrà pagar sobrepassarà els 35.000 milions de pessetes. Del total, el 80 per cent va a càrrec de l'empresa pública PAV, el 15 per cent al de les arques del govern central de Madrid i el 5 per cent restant serà finançat per entitats bancàries. Tots aquests comptes són resultat dels càlculs del president del port de València. Fernando Huet. Ni l'ajuntament ni molt menys la Generalitat, hauran de pagar res, això, almenys, va confirmar a EL TEMPS el president del PAV. Huet, quan va elaborar aquest informe, no podia amagar la seua satisfacció en saber que el projecte, després de moltes peripècies i alts i baixos, havia estat aprovat per la màxima institució municipal de la capital valenciana.

"M'ha sabut greu que el projecte no haja trobat un suport més gran al si de l'ajuntament per a la seua aprovació definitiva", declarava, no obstant, a aquest setmanari sense poder evitar una expres-

sió al rostre pròpia d'algú satisfet, al cap i a la fi, perquè veu que els seus esforços han donat fruit, encara que siga amb un "sí, però...".

FAVORABLES I CONTRARIS

El vist-i-plau municipal només ha trobat bona acollida al consistori municipal per part dels polítics del partit socialista PSPV-PSOE, del com més va més trontollós Centre Democràtic i Social, i de la dreta regionalista, Unió Valenciana. Una majoria molt justa, molt curta, però suficient perquè l'ampliació portuària comence a caminar des d'ara mateix.

El *no* va eixir de les files del Partit Popular, que fins al darrer moment va intentar pactar, com a quota compensatòria, la construcció d'un passeig a les platges de Pinedo, població a pocs quilòmetres de la dàrsena principal del port i que és la zona més perjudicada per la realització d'aquestes obres d'ampliació. Igualment va contestar amb un no –aquesta vegada rotund– Esquerra Unida pel deteriorament perillós que representa per a la costa adjacent pel flanc sud fins al Saler. La platja i la pinada d'aquesta zona, vertader pulmó d'oxigenació per a València, són objecte cada dia amb més insistència d'iniciatives amenaçadores d'expansió industrial que poden ocasionar destrosses mediambientals d'importància, ferir-ne de mort l'ecosistema.

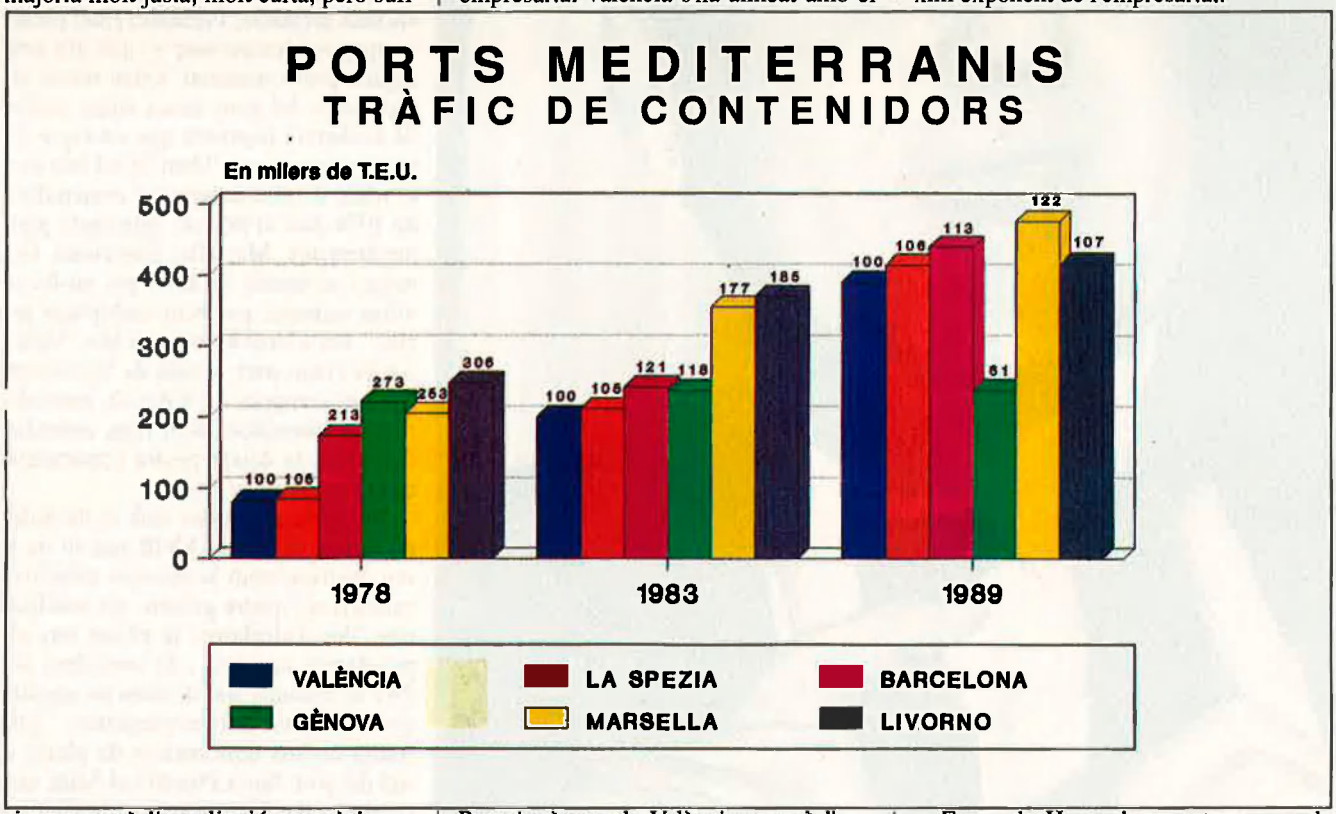
Darrere dels detractors de l'ampliació han tancat files, com és natural, col.lectius ecologistes amb un bon suport per part del partit nacionalista UPV. Per enèsima vegada aquests col.lectius veuen que els projectes avancen sortejant les normes més elementals de defensa mediambiental en favor d'un desenvolupament més o menys justificat.

Després d'algunes reticències, superades en un tancar i obrir d'ulls, el món empresarial valencià s'ha alineat amb el Port Autònom de València perquè l'ampliació per la seua vessant sud es porte a terme. És més, la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació, amb el seu president Enrique Silla al cap, s'ha tret de la mànega per a més inri una nova proposta de construcció i alhora un altre accés, aquesta vegada per la vessant nord, com a complement al projecte d'ampliació que ara comença a executar-se. Aquesta nova opció, ara per ara en fase d'estudi, pretén enllaçar el trànsit procedent de Barcelona i Saragossa, des de Puçol (a una vintena de quilòmetres del port de València), directament amb la base portuària de contenidors, per tal d'evitar la ronda per la V-30 de circumval.lació de la ciutat i que desemboca a l'accés sud.

Tornant al projecte ja aprovat, el president de la Fira Mostrari, Ramon Cerdà, ha fet causa comuna amb els que defensen a ultrança l'ampliació i diu que està disposat a defensar amb "ungles i dents" les obres que, segons ell, pretenen donar al port de València un espai necessari i suficient per al "repte competitiu del futur immediat". Una posició molt semblant ha adoptat José María Jiménez de la Iglesia, patró de la CEV (Confederació Empresarial Valenciana), "perquè és fonamental el desenvolupament del port per a la nostra economia", sentencia quan es demana el seu parer com a màxim exponent de l'empresariat.

Fernando Huet, el promotor que amb més força ha lluitat per l'ampliació, argumenta sobre els beneficis immediats de les obres en projecte que "és una cosa evident" i després explica que, si València és un dels ports més importants del Mediterrani (vegeu gràfic) pel tràfic de contenidors, ha de preparar-se per mantenir-se en el futur "en la primera línia de la graella d'eixida al Mediterrani", Huet és un enginyer de ports canals i camins que sempre, des que va acabar la seua formació universitària, ha tingut al seu càrrec alguna funció de direcció portuària, sempre prop de la mar, destinació que accepta de grat, potser per haver nascut a la ciutat costanera andalusa de Màlaga.

Primer va ser el port de Huelva, del 1964 al 1973. Els cinc anys següents,

fins a final de 1978, la seua destinació és Sant Sebastià, com a director del grup de ports de Guipúscoa, "en un treball bastant còmode i agradable". Per això va tenir temps per a obtenir una llicenciatura en ciències econòmiques "per la Universitat a distància", matisa amb cert orgull.

Del País Basc va venir directament a València, on ha anat escalant els graons amb certa rapidesa de subdirector a director en fucions i ara,finalment, president al cim.

Amb la intenció de ser convincent en els seus propòsits, Fernando Huet parla i sempre vol fonamentar el que diu amb alguna prova material. Quan tracta els problemes del port, busca algun capítol de la darrera memòria que ratifique les seues afirmacions. "Hem fet un bon mos al tràfic de mercaderies en contenidors, de 1978 fins a1983, als principals ports mediterranis, Marsella, Barcelona, Gènova i en només 11 anys, per dir-ho en xifres rodones, ens hem multiplicat per cinc". Per a Huet és indiscutible: "València és l'únic port, a més de Barcelona, que pot competir en tràfic de mercaderies en contenidors en el futur immediat i no s'ha de deixar perdre l'oportunitat que se'ns presenta".

No dubta a senyalar amb el dit índex un quadre del segle XVIII que hi ha al seu despatx, amb la dàrsena primitiva valenciana i quatre galions, per justificar que "des d'aleshores ja vénen tots els problemes actuals" . El president del PAV es disculpa així de totes les queixes que li plouen dels ecologistes: "Una franja de dos quilòmetres de platja al sud del port, fins a Pinedo i el Saler, està condemnada –reconeix– però ho ha estat des de sempre, si es vol arribar a una ampliació ara necessària i urgent".

En tractar les possibles implicacions que tindrà la realització de les obres del PAV per als ports d'Alacant i Castelló, en primer lloc, i els de Sagunt i Gandia en menor escala, respon que no n'hi ha cap "perquè no ens fem competència, sinó que aquells són subsidiaris". Al final de la conversa, premeditada o no, deixa en l'aire una visió optimista i es trasllada a l'any 2005, data límit de finalització de les obres: "perquè no hi ha cap raó perquè l'economia valenciana s'estanque –diu– i encara que no hi ha una relació directa de causa i efecte, si l'economia va bé ha de repercutir de manera favorable en la infrastructura portuària".

Ignasi Pellicer

Un milió al 12'50 %* a **3 mesos.** Des de la 1ª pesseta, **sense comissions.**

* TAE per a un milió: 12'50 %

No és conforme amb menys

Fins al **14'50 %*** des d'**un milió a 15 dies.** Des de la 1ª pesseta, **sense retenció fiscal.**

Altres exemples:

D' 1 a 3 milions	12'00 %	TAE	10 a 19 milions	13'25 %	TAE
4 milions	12'25 %	TAE	20 a 39 milions	13'75 %	TAE
5 A 9 milions	12'50 %	TAE	més de 39 milions	14'50 %	TAE

* TAE per a 40 milions: 14'50 %

DELVICO BATES

CCEHGV. 24-10-90

CAJA DE VALENCIA **CAIXA DE VALÈNCIA**

POLÈMICA

Polèmica del túnel de Sóller

El túnel de la discòrdia

La Vall de Sóller, que tradicionalment ha estat aïllada de la resta de l'illa de Mallorca, perdrà aquesta singularitat per la construcció d'un túnel que ha suscitat ja una gran polèmica.

Resguardat al peu de la serra de Tramuntana, Sóller ha viscut a un ritme diferent. Fins al final de la dècada dels anys vint només una estreta, sinuosa i perillosa carretera unia la vall amb la resta de Mallorca.

Amb el desenvolupament econòmic de Sóller a principis de segle –amb un important comerç marítim amb ports continentals– el port de la ciutat arribà a tenir una gran activitat econòmica. Els homes de més pes dins de la vila –comerciants, industrials...– començaren a pensar en la necessitat de millorar la comunicació terrestre amb Palma i d'aquesta primera idea sorgí el que seria el tren de Sóller (vegeu EL TEMPS núm. 302). Des de la construcció del tren –que començà a funcionar el 1912– l'accés a Sóller des de Palma ha estat el mateix. O el tren o la carretera que supera el coll. Ara, i enmig d'una considerable polèmica, un túnel hi facilitarà l'accés per carretera. Per auns és el cel –econòmic si més no–, per a altres l'infern urbanístic del qual la Vall s'havia salvat fins ara.

EL TÚNEL DEL TEMPS I DELS DOBLERS

Quan el Govern Balear va traure a concurs l'adjudicació de les obres per a fer el túnel es presentaren diversos projectes. Resultà guanyador el presentat per l'empresa Túnel de Sóller, SA. El concessionari deixà la construcció en mans de FOCSA (Fomento de Obras y Construcciones, SA) que inicià les obres a finals de 1989.

La que serà la més important –pel volum– obra pública de Mallorca estarà acabada a principis del 1992 i espera que sigui operatiu el primer o segon semestre de l'any. Els gairebé tres quilòmetres de túnel permetran que el temps que s'inverteix actualment en el trajecte Palma-Sóller –o viceversa– disminueixi almenys de la meitat: dels 40 o 45 minuts que tarda actualment un vehicle a una mitjana de 60 km/hora, es rebaixarà a no més de quinze minuts.

La gran novetat que representarà per als viatgers és el fet que serà de peatge. Serà l'única via de comunicació mallorquina que costi doblers utilitzar-la, durant els 25 anys de concessió. Això sí, els sollerics tendran un important descompte sobre els preus normals.

Els més de 4.500 milions de pessetes que costarà la construcció –això és el pressupost oficial, però algunes fonts opositores parlen d'uns 6.000 milions– seran coberts a través d'un original forma. El capital de l'empresa concessionària –500 milions– s'ha vist ampliat re-

EL TÚNEL EN DADES

Pressupost: 4.515 milions
Concessionària: Túnel de Sóller, SA.
Constructora: Fomento de Obras y Construcciones, SA.
Terra remoguda per dia: 150 m3
Formigó emprat: 5.000Tn
Acer emprat: 50 Tn
Tela metàl.lica: 7.000 m2
Avanç mensual: 50 metres per cada una de les boques.
Longitud: 2.980 m.
Amplària: 10 m.
Alçada: 4 metres
Durada de l'obra: d'octubre del 89 al primer semestre de 1992.
Obrers: 90 treballant en torn de 8 hores; es treballa les 24 hores del dia.
Peatge: motos, 140 ptes; turismes, 350; camions, 550; vehicles pesants, 625. Per als sollerics, respectivament, 35, 80, 140 i 160 pessetes.

centment en més de 4.000 més. L'originalitat de la fórmula és que s'ha emès quatre milions d'accions –1.500 pessetes cada una– destinades al públic en general: cada acció duu adjunt uns tiquets que valen per a passar de franc dues vegades pel túnel. D'aquesta manera l'empresa pretén que "el túnel sigui realment de tots i, a més, evitar una càrrega financera", segons afirma Antoni Cuart, president de túnel de Sóller S.A.

LA POLÈMICA

Immediatament després que el govern anunciàs que es construiria el túnel es crearan dos corrents d'opinió antagònics. **Els que s'hi oposaven –PSOE, PSM i ecologistes– creuen que el túnel afavorirà una pressió dels valors ecològics i paisatgístics tant de la vall com de part de la serra. Els que estan a favor del túnel** hi veuen un gran avantatge pel que significa d'estalvi de temps, de millora de la comunicació amb Palma i, també, de facilitar l'accés de turisme que duria més riquesa a Sóller.

Els ecologistes pensen que el túnel "durà previsibles conseqüències sobre el territori (especulació, urbanització incontrolada, edificació massiva...) sobre l'economia i la societat (ciutat-dormitori, comerços...) que feien necessari i previ a qualsevol plantejament, un seriós estudi d'avaluació d'impacte ambiental, econòmic, social i territorial. De vegades el túnel sembla una maniobra de distracció que alguns utilitzen per a desviar l'opinió pública dels vertaders problemes de Sóller; el que s'hauria d'haver fet és equipar Sóller del serveis i equipaments necessaris com aigua potable –que és escassa–, millorar el clavagueram, la sanitat, augmentar l'oferta d'ensenyament, etc." (GOB, Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa). Totes aquestes –i altres– al.legacions no s'han tengut en compte i el túnel s'està construint.

D'altra banda, el batlle de Sóller, Antoni Arbona, d'Unió Mallorquina, refusa els arguments ecologistes i assegura que el túnel "permetrà l'existència d'un mitjà més ràpid i segur entre Sóller i Palma. No significarà un augment de la pressió urbanística ja que hem adoptat mesures restrictives de tot tipus, per exemple hem prohibit la construcció de xalets adossats. Crec que per el conjunt del poble serà una obra molt positiva i la majoria dels sollerics el valora positivament. Es mantindrà l'encant paisatgístic de la vall que és, i continuarà sent el gran recurs turístic de Sóller".

No opina el mateix Plàcid Pérez, membre del col.lectiu Antitúnel de Sóller i regidor a l'Ajuntament pel PSM que creu que "s'hauria d'haver fet un estudi previ de les conseqüències que durà el túnel, a més d'una revisió integra i restrictiva del Pla d'ordenació que és del 80 i que té una clàusula de revisió obligatòria si es construís el túnel; s'ha construït i no s'ha revisat el Pla. La pressió urbanística s'ha incrementat, s'ha notat molt els últims dos anys. Com a exemple puc dir-te que nosaltres tenim anuncis apareguts en premsa estrangera on es diu que comprar ara a la Vall de Sóller és 'una bona inversió'. Així de clar. Sóller no necessitava el túnel, el que necessita és una millora de la infrastructura. L'obra del túnel té parts molt estranyes com estar exempte de pagar taxes i de llicència municipal segons un informe d'obres públiques. ¿Com és possible això?".

El president de l'empresa concessionària, Antoni Cuart, ho té clar: "Que sigui necessari o no el túnel, nosaltres no hi entram; participàrem en un concurs, que guanyàrem, per a construir-lo, i això fem".

Miquel Payeras

ESTATUTS

Uns textos legals que gairebé tothom qüestiona

Tots els Estatuts a revisió

Els Estatuts d'Autonomia de les tres comunitats autònomes que hi ha al nostre país són qüestionats des d'amplis sectors polítics i, en alguns casos, estan ja en vies de modificació. Les intencions són molt diverses segons els casos, i sovint, oposades.

Dues iniciatives políticament molt allunyades i profundament divergents en plantejaments i objectius han tornat a plantejar el debat sobre la vigència dels actuals Estatuts d'Autonomia de les tres comunitats autònomes dels Països Catalans. D'una banda, al Principat, la iniciativa d'un conjunt d'entitats cíviques i socials catalanes agrupades a la Comissió del Centenari de les Bases de Manresa d'iniciar un debat nacional per avançar cap a la superació de l'actual marc estatutari, considerat per aquestes entitats totalment insuficient (vegeu EL TEMPS núm. 331).

D'altra banda, la proposta feta pel president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, i assumida pel Consell de modificar l'Estatut en el seu article dotzè amb la finalitat de fixar el dia de les eleccions autonòmiques el darrer diumenge de maig de cada quatre anys, fent-les coincidir amb les municipals i amb les eleccions de la resta de comunitats autònomes dites *no històriques*. Dues iniciatives divergents en el temps i oposades en els seus objectius, però que demostren que aproximadament deu anys després d'entrar en funcionament, menys temps en el cas de les Illes, el sistema de les autonomies no ha acomplert les expectatives inicials.

ELS QUE GOVERNEN, ELS PRIMERS

La discussió sobre la revisió dels Estatuts ha deixat de ser un tema tabú o un patrimoni exclusiu dels grups polítics nacionalistes i ha esdevingut una possibilitat real contemplada pel govern Balear de Gabriel Canyellas i pel govern de Jordi Pujol i un fet dut a la pràctica en el cas del president Lerma. Tant Canyellas com Pujol han expressat darrerament diverses vegades la seva preocupació per la restricció d'aspectes competencials bàsics dels estatuts duta a terme pel govern central mitjançant lleis de bases centralitzadores o amb l'excusa de la integració europea. Aquesta preocupació s'ha traduït sovint en insinuacions sobre la possibilitat de revisar el text estatutari si no canviava l'actitud del govern de Madrid.

Convergència i Unió, partit que governa la Generalitat de Catalunya, no descarta una futura revisió. Raimon Escudé, portaveu del grup parlamentari de CiU al Parlament català, ha explicat a EL TEMPS que "l'Estatut era i encara seria útil si s'apliqués amb els criteris que es van pactar, però la realitat ha demostrat que s'ha anat minvant i reduint a base d'interpretacions jurídiques restrictives i de decisions polítiques centralistes. La revisió no es pot descartar mai perquè és

un dret". El problema, per a Escudé, és que "l'Estatut no s'ha quedat petit, sinó que ens l'han fet petit fins al punt que pot quedar encarcarat". La voluntat de CiU, segons el seu portaveu, "és tornar a l'esperit del 77 i si això no fos possible, en demanaríem la revisió"

UNA REINTERPRETACIO NECESSÀRIA

La valoració crítica del desenvolupament del procés autonòmic és compartida, amb diversos matisos, per la resta de forces polítiques del Principat, inclòs el PP i el PSC, tal com es reflectí en la commemoració del desè aniversari de l'aprovació de l'Estatut, celebrada l'any passat. Per als socialistes, tot i no ser un objectiu polític, la revisió de l'Estatut "no és un tema tancat, nosaltres no sacralitzem cap text però seguim pensant que l'actual és un instrument molt acceptable pee al desenvolupamentdel país", tal i com explica Jaume Sobrequés, portaveu socialista.

A Catalunya ha estat Esquerra Republicana de Catalunya el partit que ha demanat ja una revisió de l'Estatut mitjançant la presentació d'una resolució en el darrer debat de política general però que no prosperà a causa dels vots en contra de CiU, PSC i PP i l'abstenció d'Iniciativa. Angel Colom, secretari general d'ERC, creu que "pensar a tornar a l'esperit del 77 no és un plantejament seriós, els esperits són fantasmes. Aquest Estatut ja va nàixer amb unes limitacions que no permetien iniciar un procés d'autogovern veritable i que s'han evidenciat en aquests deu anys".

LA REFORMA LERMA

Al País Valencià, el tema de la reforma de l'Estatut ha anat per altres camins. La iniciativa l'ha pres el masteix president de la Generalitat proposant modificar simultàniament l'article 12.4 de l'Estatut i el 16.9 de la Llei del govern valencià. Amb la primera modificació s'estableix que les eleccions autonòmiques se celebraran obligatòriament el darrer diumenge de maig, conjuntament amb les municipals i les autonòmiques de tretze comunitats més, i sempre, tal com diu el nou text, "en els termes previstos a la llei que reguli el règim electoral general", llegeixi's estatal. Per contra, la segona modificació preveu atorgar al president la potestat de dissoldre les Corts en cas d'ingovernabilitat.

Aquestes reformes tenen el suport del PP i el CDS, a banda del partit socialista. Mentre que per a Joan Lerma es tracta d'un "acte de sobirania, i l'oposició ha valorat la decisió com un pas enrere en l'autogovern". Per al secretari general de la UPV, Pere Mayor, la reforma de l'Estatut "és un exemple més de sucursalisme. No és que la reforma sigui negativa, és que no hi ha reforma sinó un acatament a una ordre de Madrid". Unió Valenciana, per la seva banda, considera, tal com explica el diputat autonòmic Hèctor Villalba, que "Lerma vol aigualir l'autonomia per perdre competències. Darrere la voluntat de celebrar les eleccions el mateix dia que les altres comunitats autònomes, el que fa Lerma és posar-nos en el *pelotón de los torpes*. Nosaltres prestaríem suport, i de fet la demanem, a una modificació de l'Estatut si això significa ampliar el sostre competencial".

UNA COMISSIÓ PER LA REFORMA

A les Illes, la reforma de l'Estatut també ha entrat al parlament, bé que per vies molt diferents al cas valencià. Així, hi hà en marxa una Comissió per la Reforma de l'Estatut per estudiar la qüestió, però les seves reunions no tenen una periodicitat exacta i tampoc queda clara la voluntat de les forces polítiques. Fins ara, els únics que han demostrat una intenció política clara són els nacionalistes del Partit Socialista de Mallorca, mentre que el PP, que governa, i el CDS mantenen una posició favorable però feble, sotmesa a les decisions de les seves repectives centrals de partit.

Globalment hi ha, doncs, un qüestionament dels textos estatutaris, amb l'ajuda sovint de l'actitud del govern central.

Pere Martí

LLENGUA

Quatre professors de l'Institut núm. 2 de Benidorm reben la prohibició de fer classe en català

Contra l'ensenyament en català

La Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana ha prohibit a quatre professors d'institut que fan classe en català per tal de "respectar la voluntat dels alumnes". El fet no és més que una part del procés contra l'ensenyament en català que auspicia la mateixa Conselleria.

Vista i analitzada la petició de fer l'ensenyament en valencià, fora de les línies, en el vostre centre i d'acord amb el que estableix l'ordre de 15 de juny de 1990 us hem de comunicar que no ens és possible d'atendre la vostra petició, realitzada en data 13 de setembre, atesa la manifesta voluntat expressada pels alumnes". Així de clar responia la Direcció General d'Ordenació i Innovació Educativa de la Conselleria de Cultura de la Generalitat valenciana a l'intent de quatre professors de l'Institut de Batxillerat núm. 2 de Benidorm (la Marina Baixa) de continuar donant les classes en valencià.

La raó esgrimida per la Conselleria, tal com manifestà a EL TEMPS Joan Peiró, cap del Servei d'Ensenyament del Valencià, és que els alumnes "no volen l'ensenyament en valencià". Per saber la seua intenció, als sobres de matrícula s'havia incorporat un apartat amb la pregunta: "¿estaries disposat a rebre l'ensenyament d'alguna assignatura en valencià?". Tos els alumnes de COU i de 3er. de BUP digueren que no.

La polèmica venia ja de lluny. Malgrat que el centre és nou, la majoria dels professors i de l'alumnat provenen de l'Institut Pere Maria Orts que fins fa poc era l'únic centre d'ensenyament mitjà que funcionava a Benidorm. El Pere Maria Orts havia estat l'escenari d'una *batalla lingüística* contra l'ús del català promoguda per alguns pares d'alumnes, que tenien el suport partits diversos com el CDS o el d'extrema dreta Alicantón. La negativa a rebre l'ensenyament en català acabà, esgotades les vies administratives, en els jutjats. La Sala del Contenciós-Administratiu del Tribunal Superior de Justícia Valencià va decidir donar la raó als pares i reconèixer el dret dels alumnes a "rebre l'ensenyament en castellà". El passat pesava com una llosa. Com va dir Joan Peiró: "Hi ha algun factor diferent en aquest institut perquè en cap altre hem tingut problemes. Un percentatge així és una cosa molt estranya".

MALGRAT LA CONSELLERIA

La resolució del Tribunal ja feia pensar que la porta per a noves *croades* contra el català quedava oberta. La Conselleria de Cultura havia anant reculant en els seus postulats enfront de l'ensenyament en català. La primera legislació, de 1984, parlava de les línies en valencià, on tots els alumnes reben tot l'ensenyament en català (a hores d'ara únicament 1.431 alumnes estan maariculats en les *línies*, uns 58 de cada 10.000) i aconsellava que dos o tres assignatures foren també ensenyades en català. Però posteriorment, la Conselleria modificà la normativa i canvià la recomanació de donar aquestes asignatures en català per una "possibilitat" que en l'ordre citada al prinicpi, ja amb Antoni Escarré com a conseller, depèn, entre altres coses, de la voluntat dels pares.

"Quan hi ha enfrontament de drets, manifesta Joan Peiró, com en aquest cas, en què els alumnes volen rebre les classes en castellà i els professors les volen donar en valencià, la legislació preveu que ha de prevaler el dels alumnes".

Els professors es troben en total estat d'indefensió, però el cas de Benidorm no és en absolut una anècdota ni un fenomen aïllat. Tal com han denunciat membres de l'Assemblea de Professors en Valencià, "la modificació de la normativa per part de la Conselleria i la seua actitud ha deixat la promoció del català en l'ensenyament en les mans dels professors que vulguen i, a més de no rebre cap ajut, tot són inconvenients".

La Conselleria, en efecte, no ha pres cap iniciativa per augmentar la presència del català en els centres de batxillerat. Els professors que vulguen donar classe en català han de *demanar permís* a la Conselleria i passar pel jurat d'uns pares d'alumnes que, tot i que moltes vegades el parlen, continuen considerant el català com un enemic i un impediment per tal que els seus fills reben una educació *europea*.

L'Assemblea de Professors en Valencià, que ja en reuneix més de mil, ha manifestat la seua decisió de realitzar una vaga, recolzada pels sindicats CGT, CCOO i STEPV. Representants de l'assemblea manifestaren a EL TEMPS que "la situació és molt greu perquè el percentatge d'alumnes que reben alguna classe en català és molt curt i ha tocat sostre. Tots estem esperant que algun dia ens arribe la carta a nosaltres. Ara, tota la iniciativa és nostra; és molt trist però hem de dir que si hi ha alumnes que reben la classe en català és malgrat la Conselleria".

La Conselleria ha prestat poca atenció als estudis que demostren que l'educació en català no sols no representa cap problema per als alumnes sinó que, a més, millora fins i tot el seu nivell de castellà. En canvi, s'ha negat a rebre un programa de correcció informatica del català que la Generalitat de Catalunya oferia debades i amb les variants dialectals incloses, i prepara tota una actualització informàtica en castellà i experimenta una Reforma de l'Ensenyament Mitjà amb únicament dos instituts amb línia en català.

Malgrat que Joan Peiró indicara a EL TEMPS que "l'ensenyament en valencià va creixent i la Conselleria està pel seu augment", el cert és que el panorama futur és ben negre i que, com manifestaren representants de l'assemblea de professors en valencià "la immensa majoria dels xiquets valencians estan sotmesos a un horari de classe en castellà que és l'instrument més fort amb què pot comptar la castellanització i això no té remei si no s'actua ara". La Conselleria, sembla, no té pressa.

Jordi Sebastià

CAVES NADAL.
El Pla del Penedés

CELLERS SALVADOR POVEDA.
Monòver. D.O. Alacant

CELLERS HISENDA MIRET.
D.O. Penedès

CELLERS BALDOMIÑO-AVIA.
D.O. Ribeiro

GINEBRA XORIGUER. Maó

SVRO
DISTRIBVIDORA
de VINS i LICORS

Illes Canàries, 32
Tels. 362 58 74 i 377 40 36
VALÈNCIA

REPORTATGE

Envellir per moltes causes

L'eterna joventut

Les expectatives de vida han augmentat molt durant aquest segle. Els científics continuen investigant la manera de frenar l'envelliment, per al qual, però, no sembla haver-hi una sola causa.

L'envelliment és un procés multifactorial, és a dir, no en podem establir una sola causa. Però hi ha diversos grups que treballen amb alguna hipòtesi concreta. Així, s'està estudiant el caràcter hereditari de l'envelliment, i també la influència de la dieta o el paper d'algunes susbstàncies.

A la primera meitat d'aquest segle, Alexis Carrel, biòleg americà, va afirmar que les cèl.lules d'embrions cultivades en el laboratori eren immortals. En els anys 60, un altre biòleg, Leonard Hayflick, feia notar que, en realitat, aquelles cèl.lules havien esdevingut tumorals. En les seves proves Hayflick va observar que les cèl.lules d'embrió es replicaven 50 vegades, les d'un adult unes 29 i les d'una persona gran, 14. La capacitat de reproduir-se va minvant amb l'edat.

LONGEVITAT HEREDITÀRIA

Sembla que el nombre de vegades que una cèl.lula es duplicarà ja està indicat en el nucli, on hi ha el DNA, substància responsable de la transmissió del missatge genètic. Per tant, l'envelliment podria estar escrit en els gens. Edmond Murphy, de l'Hospital John Hopkins de Baltimore –EUA– va fer un estudi sobre 2.300 persones i va observar que quan la mare vivia molt anys, el fill, mascle o femella, solia viure també molts anys. D'aquesta manera, sembla que la longevitat podria ser un caràcter transmès preferentment per les mares.

Un recent estudi publicat a la revista americana *Science* pel japonès Tara Seshadri i l'americana Judith Campiso, tots dos de la Universitat de Boston, revela que hi hauria un gen –una porció de cromosoma– responsable de l'envelliment. Aquest gen bloquejaria la reproducció cel.lular. Fins i tot s'ha vist que en híbrids de cèl.lules normals amb cancerоses, les que tenien aquest gen envellien. D'aquí es podria deduir que en alguns casos els tumors no vindrien de l'activació dels oncògens, sinó de la inactivació d'aquests gens que controlarien l'envelliment. Però per a establir aquesta possiblitat encara manquen més investigacions.

També són interessants els experiments d'un equip suís, que va aconseguir augmentar la vida d'un tipus de mosca gràcies a manipulacions genètiques. L'equip, dirigit per Walter Gehring, de la Universitat de Basilea, va treballar en mosques de tipus drosophila, ben coneguda pels genetistes.

L'equip suís va identificar un dels gens que podria estar implicat en el procés d'envelliment i, després d'una modificació, el va reimplantar en ous de mosca. Mantenint la temperatura adient, el nou gen s'activava i les mosques vivien un 41% més que les seves companyes.

A més, els investigadors han destacat que han allargat la vida en bon estat de salut. És a dir, que l'experiment no s'ha

limitat a fer viure més temps, sinó a mantenir en bon estat la màquina corporal.

La hipòtesi dels gens no és l'única que explica l'envelliment. Els radicals lliures també han estat culpats. Es tracta de compostos en què hi ha hagut un trencament de la molècula i cada part s'ha endut un dels electrons que formen l'enllaç. Són molt reactius i aquestes reaccions que pateixen solen ser irreversibles. Els antioxidants, com les vitamines A, C i E, podrien disminuir l'efecte dels radicals lliures. De fet, si bé en mosques i en ratolins l'administració d'antioxidants ha permès allargar la vida, en l'home no s'ha provat que això sigui efectiu.

Però aquests estudis podrien tenir una altra utilitat. Si tinguéssim inhibidors de l'acció dels radicals lliures es podria evitar que els òrgans donats per a transplantaments envellissin amb massa rapidesa i es podrien conservar més temps.

La glucosa, un hidrat de carboni, també ha estat responsabilitzada del procés d'envelliment. És necessària per a la vida, però s'ha vist que en diabètics, que tenen un nivell massa elevat de glucosa a la sang, el procés d'envelliment és més ràpid. Sembla que la causa és la formació d'uns complexos entre les proteïnes que provoca l'alteració de la funcionalitat dels teixits.

Peter Ulrich i Anthony Cerami, de la Universitat Rokefeller, de Nova York, han descobert que l'aminoguanidina, un fàrmac que fins ara s'utilitzava en algunes complicacions de l'embaràs i contra alguns tumors, podria prevenir la formació d'aquests complexos.

MENYS CALORIES

Un estudi recent relaciona l'envelliment amb un consum excessiu de calories. A l'Instiut Nacional de l'Envelliment de Bethesda, a Maryland –EUA– els gerontòlegs han realitzat estudis amb rates, disminuint fins a un 60-65% la quantiat de calories que ingerien. Aquestes rates vivien molt més.

Així, un rarolí de laboratori sol viure 36 mesos amb una dieta normal. Amb la dieta reduïda han viscut fins a 55 mesos, és a dir, un 50% més. Cal tenir en compte que la dieta contenia menys calories, però les quantitats necessàries de nodrients, com vitamines i minerals. Hi ha altres estudis que també donen aquests resultats amb dietes hipocalòriques. Una vegada més, cal assenyalar que els resultats positius en animals no sempre són extrapolables a l'home.

També s'han fet en l'home, però s'han de tractar amb molta prudència. Fa uns mesos es va parlar de l'hormona del creixement, utilitzada en alguns casos de nanisme, com a fàrmac útil per a retardar l'envelliment. El que se sap per ara és que pal.lia alguns dels efectes de l'envelliment, però que no serveix per a altres. En tot cas, aquesta hormona no és el fàrmac màgic que molta gent desitjaria tenir per frenar l'envelliment. El que cal, per ara, és no menjar excessivament –ni seguir dietes dràstiques–, fer exercici físic i mantenir l'activitat intel.lectual.

La vida mitjana de l'home no va variar significativament fins fa un parell de segles. Gràcies a millors condicions higièniques la mortaldat perinatal i infantil ha disminuït unes vint vegades. Ja al segle XX, el descobriment dels antibiòtics i d'altres fàrmacs han augmentat les expectatives de vida. Però es tracta d'una victòria sobre diverses malalties i no sobre el procés d'envellir.

Seguint al ritme actual, d'aquí a unes dècades arribar a centenari pot ser usual. Però sembla que, per molt que s'investigui, uns 120 anys és el límit d'edat que pot assolir l'espècie humana. En tot cas, potser és millor preocupar-se de millorar les condicions de vida de la gent gran i no de batre rècords de longevitat.

Xavier Duran

Esperança de vida a diversos països:

	Homes	Dones
Japó	75'8	81'9
França	72'6	81'1
Suïssa	74'0	81'1
Suècia	74'2	80'4
Canadà	73'3	80'2
Islàndia	74'5	80'0
Austràlia	73'2	79'8
Estat espanyol	73' 1	79'7

Evolució de l'esperança de vida (mitjana aproximativa)

Any	Anys de vida
Des de la prehistòria fins al segle XVIII	25
1740	25
1780	28
1800	34
1820	36
1860	40
1900	48
1920	55
1940	62
1970	70
1985	75

Percentatge de població que passa dels 60 anys:

Any	Prehistòria-segle XVIII	1850	1985
%	15%	30%	80%

¿Quant viuen els altres? Mitjana de vida d'espècies animals i vegetals

	Anys
Baobab	5.000
Xiprer	3.000
Til.ler	1.000
Tortuga gegant	150
Tortuga	100
Cocodril del Nil	100
Elefant	60-65
Salamandra gegant	60
Àguila, corb	50
Os bru	50
Rinoceront	40-50
Camell, ós polar	30-40
Balena	40
Dofí	30
Serp	30-40
Formiga reina	15
Eriçó	4-5
Papallona	1 dia

Aquestes dades són una mitjana. De vegades s'han trobat exemplars d'edat molt més avançada.

Entrevista al doctor Jaume Miquel

"L'important no és viure més, sinó millor"

Jaume Miquel i Calatayud, gerontòleg i biòleg espacial, és una de les primeres autoritats mundials en el tema de l'envelliment. Vint-i-dos anys com a cap de la divisió de Patologia Experimental de la NASA a San Francisco, actualment director científic de la Fundació Gerontològica d'Alacant, ens explica en aquesta entrevista com i per què envellim.

—¿Què sabem actualment de per què envellim?

—Per què envellim és un tema que sempre ha preocupat la humanitat, però sobre el qual encara no hi ha un acord. Hi ha múltiples teories al llarg de la història de la medicina. Caldria citar en primer lloc la teoria d'Hipòcrates, la qual proposava com a causa d'envelliment la pèrdua de calor; d'altra banda, Leonardo da Vinci va observar en les seues dissecccions que els teixits de les persones grans eren més rígids que els de les joves. Pèrdua de calor i rigidesa dels teixits són coses comprovades per la ciència moderna. Actualment els experiments duts a terme en diversos laboratoris del món, sobretot als Estats Units i la Unió Soviètica, han portat com a conseqüència la formulació d'una nova teoria que anomenem de l'oxidació o dels radicals lliures. Sembla complicada, fins i tot paradoxal, però ho explicaré d'una manera senzilla: tots saben que l'oxigen és essencial per a viure, però a més, les nostres investigacions demostren que a poc a poc va enverinant-nos. Vull dir que aquest gas actua com un medicament amb efecte secundari, de tal manera que oxida determinades cèl.lules com les neurones i les que componen els músculs. En aquesta oxidació està, ho estem provant, la causa de l'envelliment.

—Aleshores, si és l'oxigen la causa de l'envelliment, ¿com podem aturar-lo?

—Molta gent pren antioxidants. L'antioxidant seria l'antídot contra l'efecte secundari de l'oxigen. Concretament les vitamines A, C, i E i alguns derivats del sofre.

—¿Llavors, aquests antioxidants, com les vitamines citades, poden retardar l'envelliment?

—Sabem que actuen com a antioxidants, està demostrat que si no es prenen en quantitat suficient no és bo per a la salut, però no hi ha dades que proven que prenent-ne molts es visca més. No s'han fet estudis amb subjectes humans. A nivell experimental ho hem fet en animals i hem demostrat que augmentant els nivells d'antioxidants viuen més. Convé continuar investigant i intentar-ho de forma controlada en persones, però de moment no s'ha fet mai.

—¿Les cèl.lules que més envelleixen són les que treballen més?

—Exactament. Abans es creia que totes les cèl.lules envellien, però no és cert. Els animals surgiren com una simbiosi de cèl.lules en la qual unes ajuden les altres, com una societat dividida en classes amb una especialització de treballs. Algunes d'aquestes cèl.lules han renunciat a la capacitat reproductora, el prototipus en el ser humà és la cèl.lula nerviosa que no es regenera i una cosa semblant passa amb les cèl.lules musculars, ¿coneix un atleta campió de més de quaranta anys?

—¿Quin és el límit de vida de l'home?

—Per norma general la dona viu entre 5 i 7 anys més que l'home en les societats desenvolupades. La causa seria que té un metabolisme més baix, consumeix un 10% menys d'oxigen que l'home.

—¿Aleshores on se situaria el límit de longevitat?

—La mitjana de longevitat actualment en les societats desenvolupades, inclòs l'estat espanyol, seria d'uns 68 per als homes i uns 71 per a les dones.

—Hi ha llocs com el Caucas o una vall d'Equador on la gent viu molts anys. ¿Això indica una influència genètica o més aviat la del mode de vida?

—Més que la influència genètica influeix el mode de vida. Els estudis científics que s'han fet, sobretot al Caucas, denoten que hi ha un grup considerable de gent gran caracteritzat principalment per ser gent molt activa físicament, per no haver viatjat a més de 100 km del lloc on nasqueren i per ser sexualment actius tota la vida. Viuen en un medi ambient poc contaminat, segueixen una dieta campestre, l'estrès és pràcticament inexistent. El mode de vida és essencial.

—Això porta llegendes, com la del iogurt, molt consumit al Caucas, ¿no?

—Els russos creuen molt en el iogurt, però no està massa clar. Òbviament és un aliment que conté calci i el calci contribueix al retard de l'envelliment; però vostè per exemple comença a prendre iogurt i fuma dos paquets diaris, té estrès etc... i no es notarien els efectes. És la confluència de diversos factors la que retarda l'envelliment.

Jaume Miguel.

—¿Creu que per manipulació genètica es podrà allargar un dia la vida?

—Sí, si poguérem aconseguir que les cèl.lules que no es regeneren ho feren. Aquesta manipulació cel.lular comportaria renovar la maquinària del nostre organisme. En el terreny pràctic de moment encara no s'ha fet res, l'únic que hem aconseguit és que els animals visquen entre un 10% i un 15% més i això equival de 8 a 10 anys més en la vida d'una persona.

—¿Quina dieta afavoreix més el retard de l'aparició de la vellesa?

—Una dieta que continga cereals, llegums, aliments sense refinar, és millor que una dieta superrefinada. La dieta mediterrània és una de les més completes si inclou peix. Ara, si contaminem el medi ambient, ¿fins a quin punt podem dir que els aliments que consumim són sans?

—Vostè va estar 22 anys a la NASA i va estudiar la influència de la microgravetat en animals i en l'home. ¿S'envelleix més ràpidament a l'espai? ¿Per què?

—S'envelleix més ràpidament, però no tot l'organisme, concretament envelleix la musculatura i els ossos. Envelleixen perquè no es mouen, floten com a conseqüència de la manca de gravetat, i ja hem dit que tot òrgan que no funciona s'atrofia. D'altra banda, hi ha una pèrdua important del calci que contribueix a la desmineralització dels ossos.

—¿Creu que ens preocupem massa d'allargar la vida, sense pensar de donar més qualitat de vida a la gent gran?

—Aquest problema és molt seriós. Cada vegada hi ha més gent gran gràcies als progressos de la medicina però ningú vol fer-se'n càrrec. Jo, personalment pense que la culpa d'aquesta situació la té la societat de consum, on progressivament es perden els valors ètics. Les cultures antigues respectaven i admiraven els vells, en l'actualitat són una càrrega per a les famílies i aquestes endossen el problema als governs. És un problema sòcio-polític i econòmic que no correspon als científics, però que sempre està present en el congressos de geriatria.

—¿Quins són els objectius de la Fundació Gerontològica d'Alacant, de la qual vostè és el director científic, creada per la Diputació i la Universitat?

—D'una banda continuem treballant en programes d'investigació semblants als que jo portava a Amèrica, continuant en la línía de per què envellim, per poder aplicar els resultats en persones. Un altre programa que hem encetat en col.laboració amb centres de pensionistes, és el de determinar la veritable edat biològica de la població d'Alacant. Això vol dir intentar determinar quina és l'edat d'una persona realment i no pel que diu el seu carnet d'identitat. Com a objectiu prioritari volem crear programes de medicina preventiva, perquè el que considerem important no és viure més sinó millor.

P. Alberola

PAÍS

Sant Adrià del Besòs, l'exemple més clar

¿Qui vol uns Mossos impopulars?

A algú li interessa que els Mossos d'Esquadra assumeixin una sèrie de competències que cremin la seva imatge davant la població de Catalunya.

La recent intervenció dels Mossos d'Esquadra a Sant Adrià del Besòs ha confirmat una sospita que ja és generalitzada: a la policia autonòmica de Catalunya li van reservant les feines més brutes dins del camp de les tasques policials. Les càrregues contra els pagesos de l'avellana a començaments d'aquest any, les intervencions degudes a les protestes contra el Pla de Residus i, molt més recentment, les increïbles escenes de violència viscudes al Besòs no són més que la punta de l'iceberg del que sembla una estratègia dissenyada per desprestigiar els Mossos.

Ningú dubta que totes les intervencions policials esmentades formen part de les actuacions que ha d'efectuar una policia integral. La disfunció es produeix quan un cos de policia *només* realitza aquest tipus de funcions. A Sant Adrià del Besòs, per exemple, hi va haver una més que estranya desídia de la policia espanyola a l'hora d'ajudar els Mossos a plantar cara a la situació. Com ens ha comentat un responsable sindical de la policia autonòmica, "potser algú volia que els mossos ens equivoquéssim".

El problema, però, té arrels més profundes. Malgrat que l'estatut d'autonomia defineix clarament que els cossos i les forces de seguretat de l'estat només gaudiran en exclusiva dels serveis policials de caràcter extracomunitari i supracomunitari (vigilància de ports, aeroports, fronteres, etc.) el govern espanyol s'ha entestat a obstaculitzar el desplegament competencial i territorial dels mossos. La recent signatura dels acords Pujol-Corcuera en matèria de desplegament de la policia autonòmica només han servit per a *carregar* els mossos amb una de les feines més obscures i

allunyades de la societat que pot exercir un cos policial: la vigilància de presons, fins ara exercida per la Guàrdia Civil. El bo del cas és que aquesta nova competència absorbirà un terç de les pròximes promocions de la policia autonòmica de Catalunya. Aquest percentatge representa una hipoteca molt gran per al desenvolupament futur dels mossos, que pròximament hauran també de començar a vigilar els edificis dels jutjats i a fer-se càrrec del transport de presos d'un centre penitenciari a un altre, o als hospitals penitenciaris. Així, una gran part del contingent policial dependent de la Generalitat de Catalunya estarà realitzant tasques que la població no podrà apreciar. Al carrer, fent de policia *de veritat*, hi haurà la policia nacional. I a comarques, regulant el trànsit i patrullant per la ruralia, la Guàrdia Civil. Precisament cal fer notar que cap dels guàrdies civils que abans vigilaven les presons i que ara han estat substituïts pels mossos ha marxat de Catalunya. Així doncs, queda més clar que mai que el govern espanyol no té cap intenció d'aplicar a Catalunya un model policial de substitució com el que gaudeix el País Basc. Ben al contrari, els professionals de la policia autonòmica Catalana es veuen obligats a ser integrants d'un cos policial *complementari* als cossos i forces de seguretat de l'estat, i a més en situació de subordinació.

¿LA TERCERA OCUPACIÓ DE CATALUNYA?

La Junta de Seguretat, organisme paritari entre l'estat i la Generalitat, és l'eina que fa servir Madrid per aplicar la contínua interpretació restrictiva que des del govern central es fa de tots els acords signats en matèria d'ordre públic amb la Generalitat de Catalunya. I en aquest camp es distingeix especialment el governador civil de Barcelona, Ferran Cardenal, que va arribar a tractar públicament els mossos de poc menys que d'amateurs.

El bloqueig de la Junta de Seguretat permetrà al govern central arribar a la conjuntura del 92 amb un model d'ordre públic totalment controlat pels cossos i forces de seguretat de l'estat. Un fet palpable ho demostra: la Guàrdia Civil es va desplegant avui a Catalunya més que mai. Responsables sindicals dels mossos han expressat el seu temor que els contingents policials que ja arriben a Catalunya amb motiu de les Olimpíades, més els que encara estan per arribar, després no tornin a les seves destinacions d'origen. Aquesta gran operació de desplegament policial que viurà el Principat pròximament ha estat qualificada per aquestes mateixes fonts com "la tercera ocupació de Catalunya", després de 1714 i 1939.

Així les coses, no és estrany que la

moral entre els membres de la policia autonòmica sigui baixa. O millor dit, que ara molts mossos pensin que la seva il.lusió de constituir-se en policia integral, moderna i al servei de la societat catalana ha quedat avortat gairebé de forma definitiva. La sensació dins del cos de policia autonòmica és que hi ha un potencial humà molt desaprofitat i infravalorat. ¿Quin jove voldrà ser mosso d'esquadra si sap que molt possiblement només podrà vigilar presons, transportar presos d'un lloc a l'altre i, si intercepta algun individu cometent un delicte, entregar-lo a la policia espanyola? En aquest punt, cal buscar responsables i aquests tenen noms i cognoms.

Quan es perd el sentit del ridícul

Una dècada després de funcionar l'Estatut d'Autonomia de Catalunya-Principat, l'ordre públic i la veritable policia del poble català continua sent la policia estatal, encara que desmoralitzada i desplaçada per la presència de la seguretat privada.

A Catalunya el caos institucional i un inexistent model policial han portat a la gran problemàtica d'una desmoralització dels sectors més dinàmics, que durant anys tant a nivell municipal com de la Generalitat havien promogut i proposat el model policial Policia de Catalunya, que fou intel.ligentment presentat per Macià Alavedra, llavors conseller de Governació, i aprovat aclaparadorament pel Parlament de Catalunya.

Després el model Policia de Catalunya ha estat arraconat i s'ha passat a la política de *volada de coloms* de l'actual conseller Josep Gomis, que ens ha portat a la situació límit actual, als impresentables acords Corcuera-Pujol, als serrells de la policia autonòmica i a acceptar com a gran competència la vigilància de les presons catalanes substituint la Guàrdia Civil per així permetre que aquests vigilin els pobles de Catalunya. Un gran servei a la reconstrucció nacional de Catalunya...

I aquesta situació paradoxalment es dóna quan la majoria dels sindicats de la policia estatal a Catalunya insisteixen a voler marxar a altres punts de l'estat, i amb perplexitat també veuen que la classe política de Catalunya i les seves institucions desaprofiten una vegada més aquesta oportunitat històrica que junt amb l'oportunitat perduda, ja avui, de la seguretat dels Jocs Olímpics podria haver significat la raó i l'element dinamitzador, i també l'oportunitat per a construir una veritable policia de Catalunya suma de la nostra policia local i autonòmica.

El complex d'inferioritat i la manca de sentit d'estat han portat l'actual govern de la Generalitat a perdre fins i tot el sentit del ridícul, quant a la seguretat de Catalunya, desmoralitzant centenars de joves catalans de la nostra policia local i autonòmica que havien cregut que podrien arribar a ser algun dia policies de Catalunya.

Miquel Sellarés
Ex-director general de Seguretat Ciutadana.

CARDENAL, FISCAL

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya defineix en alguns dels seus articles les funcions de la Junta de Seguretat: "Es crea la Junta de Seguretat, formada per un nombre igual de representants del govern i de la Generalitat, *amb la missió de coordinar* l'actuació de la policia de la Generalitat i de les forces i els cossos de seguretat de l'estat" (la cursiva es nostra). Però Cardenal ho deu haver entès així: "Es crea la Junta de Seguretat (...), *amb la missió de fiscalitzar i blocar* l'actuació de la policia de la Generalitat". Si no és així, no s'entén el paper que Cardenal ha fet aquests últims anys com a representant de l'estat en la dita Junta de Seguretat. Ferran Cardenal, que com ja hem esmentat anteriorment no s'ha estat de fer afirmacions de menyspreu posant en dubte la professionalitat dels Mossos, s'ha revelat com el personatge clau de la història del bloqueig de la policia autonòmica. Ben cert és, però, que Cardenal es limita a fer la feina que li manen els respectius ministres d'Interior...

Avui a l'estat espanyol hi ha dos cossos de policies autonòmiques, el basc i el català, i un més en procés constituent, el gallec. La policia de Galicia estarà formada per policies nacionals sota les ordres de Manuel Fraga (per fi ja té el que volia), i per tant no se n'espera res de seriós. L'Ertzaintza ha demostrat ja que cada cop més actua com una veritable policia, i enmig de gallecs i bascos, els Mossos d'Esquadra, un gran projecte de futur que pot quedar avortat per la bel.ligerància i les fosques estratègies del govern espanyol.

Les iniciatives de la societat civil catalana, l'esforç negociador del govern de la Generalitat i la progressiva professionalització dels membres de la policia autonòmica catalana poden ser inútils per a contribuir al desplegament definitiu dels Mossos d'Esquadra. L'experiència dels últims anys ha demostrat que, si Madrid no vol, Catalunya no tindrà policia pròpia. I Madrid no vol.

Eduard Voltas

LA SETMANA

Perilla el Catàleg d'Espais Naturals

La llei reguladora de l'urbanisme o, millor dit, la llei que hauria de permetre un aclariment total del panorama legal quant a llocs protegits o no, el Catàleg d'Espais Naturals, està en perill de no ser aprovat dins aquesta legislatura.

L'eurodiputat del PP Abel Matutes sorprengué el món polític amb unes afirmacions que, per a alguns, trasllueixen el que pensa la major part del PP a les Illes.

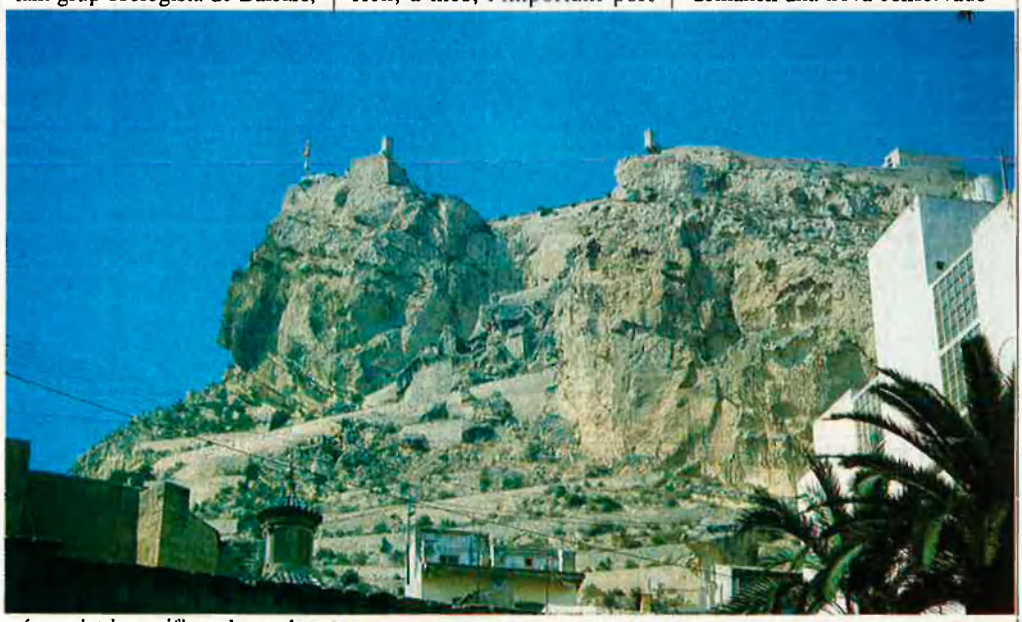
Segons Matutes, el Catàleg –tal i com està redactat en l'actualitat i en fase d'entrar a Plenari pròximament– és possiblement inconstitucional perquè, segons ell, atempta contra els drets individuals de les persones. L'eurocomissari assegura, també, que si s'aprovava el Catàleg i posteriorment era declarat nul pel Tribunal Constitucional, s'hauria caigut en un ridícul "molt dolent per a les institucions", i en concret per al Parlament Balear.

Segons fonts de l'oposició parlamentària i de grups ecologistes consultats, darrere de les paraules de Matutes podria haver-hi el desig del grup conservador de no aprovar durant aquesta legislatura el Catàleg. L'estratègia seria esperar a les pròximes eleccions autonòmiques, maig del 91, confiant que la coalició Partit Popular-Unió Mallorquina aconseguís la majoria absoluta i així poder rectificar a voluntat el Catàleg o, inclús, oblidar-se'n.

La resposta a Matutes ha estat immediata. El president del Parlament, Jeroni Albertí –fundador d'UM i actualment allunyat del partit regionalista i sense militància– ha manifestat públicament que "l'aprovació del Catàleg és prioritària i és l'únic camí per a protegir els espais naturals". Albertí s'ha compromès –en realitat digué: "és la meva ferma voluntat"– que el Catàleg quedi dictaminat abans de finalitzar l'any –cosa que molts posen en dubte degut a què durant aquest escàs mes i mig el Parlament està quasi en exclusiva dedicat als pressupostos– i que pugui entrar al Plenari durant el darrer període de sessions que comença al febrer, en un dels dos primers plenaris. Si no fos així, la suposada estratègia conservadora hauria guanyat, ja que la dissolució del Parlament a causa de les eleccions faria impossible l'aprovació del Catàleg.

Segons ha pogut saber EL TEMPS, el Grup Balear d'Ornitologia (GOB), el més important grup ecologista de Balears, té previst intensificar durant les pròximes setmanes la campanya de recollida d'adhesions a una immediata aprovació del Catàleg.

Miquel Payeras

Alacant i Elx, una polèmica macrociutat de serveis. Baix, el nou Consell General de Justícia naix democràticament castrat.

La segona ciutat del País Valencià

Un nombrós grup de professionals i diversos centres d'arquitectura, a més d'universitats de tot l'estat, seràn coordinats per l'arquitecte Alfons Vergara, en la preparació d'un gran projecte dedicat a estudiar les diverses fórmules probables per al desenvolupament de l'eix Elx-Alacant-Santa Pola.

Aquest triangle urbanístic, traçat entre les comarques de l'Alacantí i el Baix Vinalopó, és una il.lusió llargament acaronada pels empresaris meridionals i multinacionals, i una idea estratègica dibuixada, sobretot, per l'alcalde d'Alacant, Josep Lluís Lassaletta.

El programa contempla, de fet, l'organització d'una nova ciutat. Una metròpolis que, al sud valencià, censaria més de mig milió llarg d'habitants, en una macrocomunitat que s'estendria sobre 140 quilòmetres quadrats. Alacant, poderosa ciutat de serveis, i Elx, nucli industrial de primera magnitud, vertebrarien un ric supermunicipi, adornat de nombrosos pobles i partides. I comptabilitzarien, a més, l'important port pesquer de Santa Pola, el mercant i esportiu d'Alacant, i el primer aeroport del País Valencià, a l'Altet.

L'estudi ha estat encarregat pel Club d'Inversions per a la província d'Alacant, un organisme que reuneix més de 50 empresaris, i la confecció costarà 70 milions de pessetes.

El document haurà d'abordar des dels canvis del medi geofísic i ambiental fins al rostre de la nova estructura econòmica fi de segle. La Generalitat tindrà, no obstant, l'última paraula.

El somni empresarial, entre la realitat i el desig, torna a ser el pròleg d'una polèmica àcida. L'ecologia del microterritori perilla: salines d'aus emigrants, boscos atapeïts d'antics palmerars i muntanyes ben profanades per les pales mecàniques, demanen una treva conservadorista. Litorals i urbs desprotegits davant d'un turisme massificat, que podria créixer, o polígons fabrils amb oferta exclusiva i escassa competència, també entrarien a la llista de l'alerta roja.

Nacionalment, el tema és un altre. Ben discutible. El sud guanyaria força davant la capitalitat institucional de València,

Flash

Altres maneres d'unió alemanya. O valenciana.

Antoni Badia i Margarit i Til Stegman han estat els dos guardonats d'enguany dels premis que atorga el Centre Internacional Escarré per les Minories Ètniques i Nacionals a aquelles persones que es distingeixen per la seva defensa dels drets nacionals dels catalans i en la seva difusó internacional. Badia, exrector de la Universitat de Barcelona, rebé el premi per la seva llarga trajectòria d'estudi i defensa de la llengua catalana. Stegman, catedràtic de filologia romànica a la Universitat de Frankfurt i conegut catalanòfil, fou premiat per la seva tasca de difusió de la cultura catalana a l'exterior i per establir llaços d'amistat i solidaritat entre els pobles català i alemany. En el transcurs de l'acte, Aureli Argemí explicà que "una part d'Europa ens ensenya que l'Europa de les Nacions és la veritable i l'única del futur, perquè és l'Europa de la raó, la que ha vençut a la força". En aquest sentit, cità com a "exemples de coratge" Lituània i Geòrgia.

Ràdio 4, la ràdio espanyola que parla en català, té en Castelló l'excepció que confirma la regla: una ràdio feta totalment en català és, realment, una incomoditat manifesta per als directius de l'*ens* de la Radio Nacional. Sense que ningú sàpia ben bé per què ni com, el locutor José María Arquinbau ha decidit desconnectar tots els diumenges l'emissió de València i rentransmetre per a la parròquia local els partits dels Castelló C.F., però, això sí, en un castellà pur i clar per tal "d'acontentar els patrocinadors". Aquí va la primera pedra.

La monarquia espanyola ha tornat a visitar el nostre país, poques setmanes després que el príncep d'Astúries acompanyés Gorbatxov a Barcelona. Aquest cop els reis han participat en l'acte d'entrega de les beques per estudiar a l'estranger que dóna la Caixa. L'acte es realitzà íntegrament en castellà.

i resituaria un equilibri polític al País Valencià, però amb la probabilitat d'una moderna colonització, a cavall entre l'avidesa immobiliària i la repoblació dels capitals forans. Independentment del resultat del projecte, una cosa és ben certa: Alacant i Elx es troben cada vegada més a prop.

Ismael L. Belda

La justícia és valenciana

Pascual Sala, –València, 1935– ja és flamant president del Consell General del Poder Judicial, alhora que president del Tribunal Suprem.

Sala, que ocupava la presidència del Tribunal de Comptes del Regne, va iniciar-se al gremi de la judicatura el 1962, i ha estat destinat a jutjats valencians i d'Albacete i Cadis. Un altre magistrat valencià, Francesc Tomás i Valiente, d'Alboraia, l'Horta, presideix el Tribunal Constitucional.

Per a ser president, Sala va comptar amb tretze paperetes *magistralment* pactades. Tretze vots que deixaren en minoria l'altre candidat, Clemente Auger, president del Tribunal Superior de Justícia de Madrid. Els diputats Martín Toval i Rodrigo Rato, en nom del PSOE i el PP, havien assegurat la nit anterior el jutge màxim en un sopar secret. No calia discutir les virtuts biogràfiques de Sala, Auger o altres competidors.

Només assegurar la majoria per un home de consens, al gust del bipartidisme. El president de la Sala Primera del Suprem, Ignacio Sierra, i el magistrat del mateix òrgan, José Luis Manzanares, van abandonar l'aposta per competir amb el segur guanyador. Dos dies després, la portaveu de la Moncloa, Rosa Conde, explicava l'elecció com el fruit d'una pràctica plenament constitucional.

Pascual Sala, 55 anys, filosocialista, bon amic de l'ex-ministre Fernando Ledesma, ocuparà la suprema cadira togada amb una important fila de juristes entregats a l'OPUS.

Dissortadament, Sala ha passat a la història jurídica amb l'acord d'un duo d'amics, i el rebuig de la majoria de la societat civil i les organitzacions democràtiques de la Justícia.

Ismael L. Belda

Un any amb Canal 9

Després d'un any d'emissions de Canal 9 TVV, el Consell del Departament de Sociologia i Antropologia Social de la Universitat de València ha acordat aprovar i trametre al rector de dita universitat la Declaració sobre la Televisió Valenciana.

Aquesta declaració inclou quatre punts que es pronuncien, bàsicament, sobre els aspectes relatius a la llengua i, també, a la funció social d'una televisió pública, com és Canal 9.

Segons aquest Consell, Canal 9 TVV no ha complert el propòsit inicial de recuperació i dignificació del valencià. Ha impedit la construcció d'un espai comú de comunicació a l'àmbit del nostre domini lingüístic i no ha posat en marxa cap programa de difusió, aprenentatge i promoció de l'ús del valencià.

En aquest sentit, el Consell ha donat suport a la Declaració del Departament de Filologia Catalana de la mateixa universitat pel que fa a la iniciativa de la direcció de l'Ens RTVV quant al lèxic que cal utilitzar.

D'altra banda, i contràriament als criteris que han de caracteritzar una televisió de serveis públics, Canal 9 TVV s'ha guiat pels criteris comercials deixant sota mínims els espais destinats a la cultura.

Ha ignorat els programes de debat i de participació, i ha impedit el contrast d'idees i propostes sobre les qüestions més diverses que interessen als valencians, els quals només s'han vist reflectits en els programes d'entreteniment. Segons el Consell del Departament de Sociologia i Antropologia Social, Canal 9 TVV ha d'estar al servei de la col.lectivitat que el finança i ha de córrer el risc d'oferir programes nous que puguin enriquir els gustos del públic, i esforçar-se a combinar popularitat i qualitat.

Maite Ferrando

ESTAT

El PSOE davant el seu XXXII congrés federal

La dècada socialista

Militants del Partit Socialista, opositors polítics i independents valoren els encerts i errors de la gestió socialista al llarg d'un decenni. Tres blocs configuren l'anàlisi: la construcció de l'estat autonòmic, l'economia i la justícia.

A questa tardor es compleixen 8 anys de socialisme en el govern de l'estat, més de deu anys si ens referim a molts municipis. No són períodes de temps molt llargs en el sentit històric, però sí prou dilatats per a poder fer un balanç de com s'han anat desplegant les polítiques socialistes en els àmbits més importants que configuren la gestió d'un executiu.

UN ESTAT INACABAT

El pacte constitucional va fer possible el procés autonòmic. "Catalunya viu el seu període més llarg de la història recent amb institucions polítiques pròpies", assenyala Joan Marcet, diputat socialista al Congrés. L'Estat de les autonomies té, però, massa problemes: la permanent discussió de l'àmbit competencial, el desequilibri entre la forta descentralització de la despesa i la manca de capacitat de les autonomies en gestió pressupostària i fiscal. Segons Raimon Escudé, diputat de CiU al Parlament de Catalunya, "l'autonomia té alts i baixos en funció de la major o menor sintonia amb el govern central de torn".

En els darrers vuit anys hi ha hagut diverses fases, la primera fase de tensió va coincidir amb l'accés al poder del PSOE –LOAPA, ofec econòmic–. Posteriorment, ve una fase de menors tensions i s'arriba a acords com el de novembre del 1986 sobre la modificació del sistema de finançament provisional. Avui la relació del govern central amb les autonomies no socialistes viu un moment de tensió apaivagada. Tensió entre neocentralisme i horitzó federal.

Segons Lluís Armet, diputat socialista al Parlament de Catalunya, "tenim una administració autonòmica inspirada en el centralisme històric de l'estat espanyol i una administració de l'estat que no s'ha acabat d'adaptar a la realitat autonòmica". De fet, no s'ha plantejat el paper de les províncies en el nou model d'estat. Per a Celestí Sánchez, diputat del PCC, el marc autonòmic hauria de configurar amb el municipal l'estructura de l'estat, "les funcions dels governs civils –diu– no tindrien raó de ser ja que quedarien assumides per les administracions esmentades".

Pel que fa a seguretat interior, la lluita contra el terrorisme –amb el tema escabrós del GAL– i el tràfic de drogues han estat eixos fonamentals de l'actuació policial. S'han aprovat lleis més o menys polèmiques: la Llei d'Estrangeria, la Llei de Protecció Civil i la Llei de Seguretat Vial, que han modernitzat el vell codi de circulació. Hi ha temes pendents, segons Ildefons Valls, delegat de política de seguretat del PSC, com la regulació de la seguretat privada i l'increment de coordinació entre els diversos cossos policials.

L'Ertzaintza ha tingut les funcions definides però l'eco del desgavell autonòmic s'ha sentit allà on les funcions de la policia autonòmica no s'han fixat clarament. Miquel Sellarés, ex-director general de seguretat ciutadana de la Generalitat de Catalunya, hi reflexiona: "A Catalunya es va generar el grup d'entesos en seguretat més important del camp socialista, grup que ja ha intentat la transformació a diverses policies locals buscant el model policial de Catalunya (policia local més autonòmica). Aquesta doctrina s'ha frustrat en produir-se un enfrontament entre els ideòlegs socialistes progressistes i els comissaris del PSOE a Catalunya, amb la col.laboració de CiU".

En l'àmbit de defensa, el que s'ha retret més als socialistes és la incorporació d'Espanya a l'OTAN. Segons Lluís Ma-

ria de Puig (PSC): "Durant molts anys el PSOE i altres forces socialistes van retraure als aliats la contemporització amb el franquisme. Per això i per pacifisme el PSOE va votar no a l'entrada a l'OTAN quan la UCD ens hi va incorporar sense condicions. Existia la convicció en el si del PSOE que era possible integrar-se a l'OTAN al marge de la participació en el sistema defensiu, però després de l'entrada a la CEE el govern socialista va modificar aquesta opinió, va haver-hi un debat important al si del partit i es va decidir avançar per aquesta via si els ciutadans ho votaven en referèndum".

El cert és que l'esquerra no socialista i fins i tot algun sector del PSOE van considerar un frau a l'elector –per l'esperit del 82– la manera en què el partit governant va dur el tema.

Si la política de defensa ha estat més que qüestionada, les relacions exteriors han trencat l'aïllament i han proposat al món un model de transició política. Tot plegat amb una imatge no sempre renovada (V centenari, unitarisme cultural) conseqüència també d'un estat inacabat.

En el camp econòmic, la situació que va trobar el PSOE el 1982 va ser una crisi més accentuada que en altres països i un retard en la implantació dels serveis de l'estat del benestar. L'etapa 1982-85 pot caracteritzar-se com de sortida de la crisi. Una política econòmica rigorosa va permetre reduir la inflació, millorar la productivitat i recuperar la inversió i el creixement econòmic. Però com assenyala Antoni Castells, catedràtic d'Hisenda pública a la Universitat de Barcelona i membre del PSC, "aquesta política fou possible per la moderació salarial i la corresponsabilització dels sindicats". La despesa pública es va dirigir en aquest període a arranjar el problema de la crisi més que en polítiques socials.

El 1985 l'economia entra en una nova fase caracteritzada per la superació de la recessió i per un creixement més elevat que en altres països.

El creixement no va anar acompanyat d'una prou ràpida modernització de les infrastructures de comunicació. En aquesta mateixa etapa, l'evolució de l'ocupació canvia de tendència segons Castells: "Per primer cop es comença a pensar d'afrontar la política social". Això fa dir a Maria Àngels Martínez, economista, que "en els darrers anys no s'ha donat a Espanya cap política econòmica socialista sinó una politica neoliberal caracteritzada per un ajust dur en matèria de salaris". L'analista observa que "el punt de mira de les autoritats ha estat l'adequació a la CEE –conflictes arran de les reconversions industrials– més que el desenvolupament harmònic. Així, el combat de la inflació ha estat l'objectiu bàsic per damunt de l'atur. El motor del creixement ha estat el fort increment de la formació bruta de capital –sobre la base d' aturar el creixement dels sous reals però no dels beneficis, especialment de la banca– i la inversió estrangera".

En el tema de l'atur, el govern socialista l'ha combatut amb mesures de foment de l'ocupació en els sectors on era més escassa. S'han millorat els subsidis d'atur i s'ha reduit la jornada laboral a les 40 hores. Tot i així, la situació d'atur ha afavorit un fort creixement de l'economia submergida, la qual alleuja la càrrega de 2 milions i mig de desocupats oficials.

Segons Josep Maria René (PSC), "la política del govern central sobre el mercat de treball se centra en dos eixos: formació de mà d'obra mitjançant un acord amb els sindicats majoritaris, i l'afavoriment de la contractació indefinida". Jordi Ribó, secretari general de CCOO del Barcelonès Nord i membre del consell confederal de CCOO afirma: "En la legislació espanyola hi ha 17 tipus de contractes i aquesta filosofia va nàixer en els pactes de la Moncloa i va arrelar fortament en el model del PSOE. La reivindicació del treball fix va ser justament un dels eixos del 14-D. Ara caldrà fer real el control dels contractes per part dels sindicats".

La política energètica dels socialistes ha estat important dins un sector endeutat i incapacitat per dur a terme les reformes necessàries per entrar el Mercat Comú. El pla de 1983 va dur endavant una moratòria nuclear i di-

CULTURA

Vuit anys no són res

Tenint en compte la quantitat de milers d'anys que separen l'evolució del simi depredador fins arribar a convertir-se en el president Bush, els vuit anys de govern del PSOE sobre Espanya no són res. Si no eren res els vint anys del tango *Volver*, menys són els vuit anys del bolero PSOE, marcat pels versos: "No quiero arrepentirme después / de lo que pudo haber sido y no fue...". El PSOE ha governat sense dos complexos presumibles: la inexperiència en política de gestió d'una força política en l'oposició durant quaranta anys i el respecte al compromís programàtic adquirit amb els electors. Per a superar el primer complex ha disposat d'un alt funcionariat parasocialista que va ocupar sobretot el poder en política econòmica i ha reclutat el funcionariat que li faltava vingués d'on vingués, sempre que no tingués una escandalosa vinculació amb el franquisme més repressiu. Pel que fa al segon aspecte, potser el fenomen més greu que es detecta en el procés de reconstrucció de la cultura democràtica espanyola és com un govern d'esquerra incompleix compromisos fonamentals de fons amb el seu electorat i aquest queda sumit en el principi del *mal menor* i li continua atorgant confiances absolutes.

D'altra banda, quedarà per sempre el dubte de si la famosa estrebada de l'economia espanyola en els anys vuitanta és fruit d'una política neocapitalista i racionalitzadora clarivident de l'equip de govern soclalista, o si és sobretot conseqüència de l'estrebada mundial de l'economia del sistema capitalista, després de la travessia de deu anys de crisi econòmica. El que és cert és que la política econòmica espanyola ha marxat al dictat dels centres de decisió transnacionals, equilibradors del sistema, que estan enllestint la integració de l'economia espanyola dins d'una divisió internacional del treball i el capital, integració expressament iniciada per l'Opus Dei des de final dels anys cinquanta. El cost social i de *sobirania industrial* han estat extraordinaris, però l'estabilitat i fins i tot la riquesa aconseguides pels sectors emergents i instal.lats de la societat espanyola han escombrat sota les catifes la formació d'una nova pobresa que suma a la de sempre la pobresa de la *modernitat*.

Un fracàs, en canvi, evident des d'una perspectiva inclús d'eficàcia productiva ha estat l'intent de reforma administrativa. El govern no ha pogut amb les pautes vicioses culturals de l'administració tradicional, i després de diversos cops d'efecte inicials la rutina va ser més poderosa que la demagògia, com de vegades la selva és més poderosa que l'asfalt. En la relació amb els anomenats poders fàctics, la política del govern ha estat tan hàbil com cara: ha comprat la gran banca i ha permès que s'enriquís com mai, ha neutralitzat la força social de la jerarquia de l'església a pesar de la involució representada pel tàndem Wojtyla-Suquía, i ha disgregat la coherència postfranquista de l'exèrcit vencedor en la guerra civil. Sens dubte, i fins ara, aquest tercer objectiu aconseguit és el que més i millor ha beneficiat la convivència democràtica espanyola.

En el capítol cultural, especialment quant a la cultura com a consciència de què s'és i què es necessita, el període PSOE ha estat d'una banalització exasperant. D'altra banda, s'ha fet algun esforç per recuperar el patrimoni cultural heterodox, tradicionalment aixafat per la reacció espanyola i no diguem ja durant el període de la llarga gresca cultural franquista. Però en la dimensió de la cultura que crea una consciència democràtica activa, el PSOE ha desorientat tota l'esquerra espanyola en assumir els paradigmes del neoliberalisme més salvatge, lleugerament adornats amb tocs de circumstancialitat (cal deixar-se dur per les pautes neocapitalistes per a conduir-les a un altre port) i tractant de compensar tant de desarmament crític i tota ambició transformadora de les estructures socials, amb un projecte de futur, el famós Programa 2000, que no ha pogut evitar la sensació que no hi ha projecte cultural realment socialista per a l'any vinent. La lluita implacable dels aparells de poder ideològic del govern contra tot residu de consciència crítica o per desorientar objectius emancipadors de classe o de nacionalitat ha condicionat tota mena de debilitats aparegudes en la consciència social. Entre els èxits més espectaculars de l'acció de govern del PSOE cal inscriure la domesticació dels nacionalismes hegemònics a Catalunya i Euskadi, a través de la dependència política i econòmica amb l'estat prestamista o subvencionador. Com a força política hegemònica el PSOE ha practicat un implacable canibalisme amb les altres formacions polítiques, des d'un instint, alguns diuen que leninista i altres aque simplement mexicà, d'arribar a ser quasi un partit únic durant els trenta anys, segons Felipe González, necessaris per a modernitzar Espanya. Des de la perspectiva de trenta anys, perfectament prorrogables, vuit anys no són res.

M. Vázquez Montalbán

versos projectes van quedar abandonats, entre ells Vandellòs III. La decisió era raonada pel fort endeutament del sector elèctric i la sobredimensió del parc elèctric". Aquesta sobredimensió –diu Jordi Bigas, portaveu del Servei Mundial d'Informació sobre l'energia– permetria avui tancar totes les centrals nuclears en funcionament sense fer perillar el subministrament. Així quedaria damunt de la taula un problema ben pelut: com afrontar els deutes exteriors provocats per les energies renovables (solar, eòlica, etc.) El Pla d'energies renovables del 1986 s'ha incomplert".

Rafael Madueno, secretari general de medi ambient del PSC, assegura que s'ha dut a terme una modernització de la legislació, tot i que reconeix "una migradesa de pressupostos per temes mediambientals i una dispersió de la gestió en diversos ministeris i conselleries autonòmiques".

JUSTÍCIA VS. LLIBERTATS

En l'àmbit de llibertats públiques el PSOE ha fet probablement una de les seves polítiques menys dretanes: la jurisdicció militar reduïda estrictament al seu àmbit, la regulació de l'objecció de consciència o de la interrupció de l'embaràs en algunes situacions. Igualment, s'ha introduït per primer cop la regulació de l'habeas corpus en l'ordenament jurídic vigent com a garantia dels drets processals del detingut. Per la seva banda, la llei de cossos i forces de seguretat de l'estat vetlla perquè l'acció policial es faci d'acord amb els principis constitucionals. Joan Oliart, del PSC, assegura que aquest àmbit constitucional no ha estat descuidat: "El desplegament dels drets i llibertats continguts en el títol segon de la Constitució ha estat actiu i constant. Avalen aquesta creença les més de 30 lleis promulgades en aquest sentit". La polèmica Llei d'Estrangeria, juntament amb algun problema amb la llibertat d'expressió relacionat amb la televisió pública, és una excepció dins aquest marc.

Però en qüestió de llibertats públiques tan important és el reconeixement com l'aplicació. L'advocat Agustí de Semir opina que "en general el règim de drets i llibertats establerts a la Constitució ha estat reconegut per l'administració, sense perjudici de la seva aplicació més o menys encertada a l'àmbit de l'activitat judicial. En aquest àmbit els problemes de funcionament han provocat interferències".

Algunes veus no són tan moderades, la premsa ha denunciat escàndols judicials que freguen l'absurd, per no parlar de l'intervencionisme polític socialista en el Consell Geneneral del Poder Judicial. El Col.legi d'Advocats de Barcelona expressava fa uns mesos en un editorial de la revista *Món jurídic* un seguit d'opinions contundents: "Passats uns mesos de l'entrada en vigor de l'anomenada reforma Múgica, han quedat paleses les insuficiències cròniques de l'administració de justícia. Calia preveure amb quins mitjans materials i personals es compta perquè, si no es fa així, s'incideix en una disfunció del poder judicial ja que els principis fonamentals, d'eficàcia, de celeritat i de tutela queden en dubte".

Albert Punsola

El PSOE davant el futur

Escric aquestes ratlles quan encara no es coneixen els resultats del 32 congrés del PSOE, però no cal esperar-los per a intuir que aquesta assemblea socialista no canviarà gaire les coses, almenys a curt termini. Els congressos dels partits són pràcticament l'única ocasió que tenen les bases per fer-se escoltar una mica, si bé els aparells solen prendre les precaucions oportunes perquè la cridòria ni sigui excessiva. No és que en aquesta ocasió els militants del PSOE no hagin participat en l'elaboració de les ponències i les esmenes, el que passa és que el poder decisori continua centrat en unes poques persones i que la majoria d'aquestes tenen càrrecs, és a dir, que són gent de confiança. I consti que aquest no és un mal exclusiu del PSOE, sinó del sistema polític espanyol que ha anat concentrant la capacitat de decidir en unes quantes mans.

El 32 congrés ha tingut almenys la virtut de fer veure a la cúpula socialista que la societat i el partit que es van trobar el 1982 no eren els mateixos que els d'ara i que per salvar les restes d'aquell pacte el partit ha de girar a l'encontre d'un país diferent. Txiqui Benegas ho formulava correctament: ja no es tracta de consolidar la democràcia, sinó d'aprofundir-ia, ja no es tracta d'inserir-se a Europa, sinó de participar en la seva cosntrucció, ja no es tracta de sortir de la crisi econòmica, sinó d'equilibrar els processos, ja no es tracta de bastir l'Estat de les Autonomies, sinó d'eixamplar-lo i de perfeccionar-lo.

El problema és qui i com aplicarà aquesta nova formulació socialista. ¿Felipe Gonzalez?, ¿Alfonso Guerra?, ¿Carlos Solchaga?, ¿Luis Martínez Noval?, ¿Txiqui Benegas? etc. ¿Seran capaços de traduir les resolucions del Congrés en programes electorals engrescadors, començant pel de les pròximes eleccions autonòmiques i municipals? ¿Es repetirà la buidor esfereïdora del programa electoral d'octubre de 1989, culpable en gran part de la incapacitat d'aquest govern per prendre grans iniciatives noves d'acord amb els nous grans reptes interns i externs? La qüestió –vista des de fora– no és si la futura comissió executiva tindrà 23 o 30 membres, sinó si apareixen projectes de transformació concrets que donin solució específica a les necessitats de la nova societat.

Josep M. Sanmartí

Confessions d'un musulmà decebut

Salman Rushdie conta la seua versió de l'islam

L'autor de *Versos satànics*, "un musulmà de cebut", explica a una periodista les seues impressions sobre l'islam.

Què pensa sobre la prohibició del seu llibre?

—Fou molt trist, per a mi, i m'és dolorós parlar-ne. M'és més fàcil evocar-ho sota un altre angle, polític i comercial. Tothom diu que això ha fet que el llibre es venguera. No pense això, jo. Estic impressionat per tota la xerrameca que ha suscitat aquest afer i per la manera en què el públic s'ho ha empassat. Gent que no ha llegit el llibre i que diu: "No el llegiu, és una merda". Només tinc una esperança: aquests comentaris tan sols són conseqüència pudenta i temporal provocada per tota aquesta agitació. Quan torne la tranquil.litat, la gent llegirà el llibre.

—L'Índia ha estat el primer país a censurar el llibre, ¿què li sembla, això?

—En tot el món, siga quin siga l'assumpte sensible, hi ha gent que dóna bones raons en favor de la censura, tant a Irlanda del Nord com a l'Àfrica del Sud. Es tracta de saber si s'accepta de viure en un món com aquest,en un món que fabrica tota classe de falsos raonaments, precisament, per tal d'evitar exposar-se a algunes idees. Vista l'espècie de governs que regnen als països musulmans, la seua reacció no m'ha sorprès gens.

A l'Índia, però, ho trobe terrible, perquè això demostra que l'Índia és al vessant dolent. És trist, i més si es té en compte que jo sempre havia pensat que l'islam de l'Índia era la versió més atractiva d'aquest vell animal.

Els musulmans indis no són ni gent intolerant ni exigent. Jo mateix he estat educat com un musulmà indi i he passat la meua joventut en aquest ambient. Era una comunitat ben curiosa, amb l'esperit obert. ¿L'islam ortodox prohibeix reproduir imatges del profeta? Caixmir n'és ple, i d'imatges de sants i de zialeths a les vores de les carreteres, al costat dels

quals els fidels depositen flors i dolços... això és el que prohibeixen els guardians de l'islam àrab. Tota la tragèdia és aci. ¿Com és que els musulmans indis són incapaços de defensar l'islam tolerant que els agrada practicar? En fi, visquem d'esperança. Tot canviarà, però... ¿quan?

—Els musulmans de l'India són una espècie en via de desaparició, o bé emigren al Pakistan o bé perden a poc a poc la seua identitat.

—Sí, i això només és el començament dels seus problemes. Vaig fer un documental per a la BBC sobre aquest assumpte, hi parlava de l'acreixement inevitable dels conflictes religiosos a l'Índia. El documental va ser prohibit perquè es va convertir en el començament d'una lluita política.

—L'altre documental que ha produït per a la BBC, sobre la generació que s´ha fet gran després de la independència de l'Índia, també ha estat censurat.

—El drama dels països que practiquen la censura és que mantenen la gent en una ignorància de tals dimensions que no poden interpretar ni l'escepticisme ni la ironia. Davant d'un somrís, hi veuen signes d'hostilitat, insults, és a dir, el començament d´una guerra, ¡cosa que em sembla de bojos! Per a mi aquesta és la pesta més purulenta de la censura.

—¿Se sent "el musulamà decebut i empedreït que vol escriure el seu Alcorà *que descriuen els seus enemics?*

—Sí, supose que sóc un "musulmà decebut" perquè he estat molt més religiós que noho sóc ara. En aquest sentit, sí, estic "decebut" perquè ja no puc creure en Déu. No, ja no crec en l'existència d'un Ésser Superior que es passeja pel cel. Tanmateix, he estat modelat per la cultura musulmana més que per cap altra. He estat un estudiós de l'islam, etc., avui, però, no puc dir que tinga la més mínima fe religiosa. Això seria mentir. Llavors, sí, sóc un "decebut".

Els arguments que exhibeixen els grups musulmans contra el meu llibre són de dues classes: allò que pareixen ser i el que realment són. Aparentment, les seues acusacions pareixen molt específiques, totes, i atenyen uns punts molt concrets. Em retrauen, per exemple, de tractar les dones del profeta com a prostitutes, cosa que no he fet. També m'acusen d´haver ridiculitzat el profeta amb el sobrenom de Mahound, que és considerat com pejoratiu quan al llibre precise ben clarament que ho faig per retornar a aquesta paraula el sentit que tenia originalment. Tota la meua novel.la és plena d'aquestes temptatives de reapropiacions de noms i de locucions, l'ús dels quals ha esdevingut tabú per raons intolerables. El poeta dels Versos satànics, que titula el seu poema "Les ribes de sang", per exemple, trau aquesta frase de la dreta. Hi faig, amb això, una referència clara al famós discurs d'Enoch Powell, el fundador del Front Nacional, qui, al començament dels anys 70, predeia "ribes de sang als carrers" si Anglaterra acollia immigrants. Moltes vegades he procedit així, quan els mullahs m'ataquen, ningú no se n'adona, d'aquestes coses. Jo m'ature ací. Aquestes referències són massa complicades per a una persona que no conega detalladament l'islam i el seu context. Al capdavall, importa poc, perquè això no és la causa de la seua ràbia. El que els mullahs no toleren en absolut és que jo escriga sobre aquests temes.

—Jo també sóc musulmana i no he trobat res tan ofensiu com això als Versos satànics. I, a mès a més, cal que l'islam accepte el debat d'idees d'aquesta fi de segle.

—Conec molts musulmans que senten el mateix i que passen hores i hores als cafès discutint sobre els mateixos temes que nosaltres. No pretenc ser el primer que ha reflexionat sobre això. Al centre de tot, hi ha el text, el relat fonamental, i el problema rau a saber qui té el poder d'interpretar-lo o, fins i tot, d'apropar-s'hi . El que ens diuen els mullahs, i Déu sap qui més, és que ells són els únics musulmans que mereixen aquest poder, igual que, d'un altre costat, detenen tots els altres: financer, polític i religiós. És un debat tan apassionant que va molt més enllà de l'islam. A tot arreu hi ha gent que monopolitza els llibres sagrats. Mira el que ha passat amb el judaisme arran de l'eixida del llibre de Philip Roth Goodbye, Columbus. La mateixa inquietud que entre els cristians a propòsit de L'última temptació de Crist. Ens veiem obligats a dir que aquesta fi de segle és marcada pel reviscolament de la devoció.

—La mala sort de l'islam és que no ha viscut la reforma protestant, que mai no s'hi ha discutit sobre el sentit de la religió. Caldria pensar si l'islam vol assumir el segle XXI.

—Malgrat totes les disputes al voltant de la pel.lícula de Scorsese, en el cristianisme i en el judaisme és possible posar en dubte la mateixa existència de Crist, sense, per això, haver de ser condemnat a mort. Des d'aquesta perspectiva l'islam s'ha endarrerit, li manca una tradició escèptica. S'ha comparat el que ha passat amb la meua novel.la amb el que

ha passat amb el premi Nobel Naguib Mahfuz. Trenta anys després de la publicació un dels seus llibres encara és prohibit al Caire: quan els teòlegs de la Universitat Al Azhar del Caire van fer pública la fatwah contra el meu llibre, han aprofitat per reactualitzar la fatwah contra el de Mahfuz. Premi Nobel de Literatura o no, res de tocar la religió. L'advertiment és clar. Veritablement, ens trobem paralitzats per l'obscurantisme. Em pose malalt de veure la meua comunitat excloure's d'aquesta manera del procés imaginatiu i de l'evolució del saber. Només tenim dret a una interpretació literalment malaltissa. Anar a la recerca d'aquest saber és ser un criminal.

Prenem tota la història dels Versos satànics: en vaig tenir la idea treballant sobre la biografia de l'arcàngel Gabriel. Vaig començar a aplegar històries en què apareixia l'arcàngel. Després vaig voler demostrar que la força de la religió podia girar-se contra els seus mateixos fidels, que la religió, que al cap i a la fi ha estat inventada com un codi de bona conducta entre homes de bona voluntat podia transformar-se en una força malèfica, que la religió pot devorar els seus fills. Així és com hi analitze la revolució de Khomeyni. És cert que es tracta d'una revolució popular que només podia sorgir de les mesquites perquè només les mesquites podien aplegar tants fidels com la classe mitjana o els sindicats.

Però a partir de la victòria, la revolució devorà a tothom: els seguidors, els sindicats, la burgesia o els grups feministes. Devorà també els socialistes i, per acabar, es va quedar solament amb uns buròcrates farts i inflats. Això és el que volia mostrar en un llibre, de la manera més forta possible: com és de difícil, a vegades, separar el bé del mal. L'imam que hi descric no és Khomeyni, com l'oponent tampoc no és el xa. És una novel.la, cosa que no significa que la paràbola siga gratuïta.

—*Aquesta història de la* fatwah *ha concentrat l'atenció sobre la fe. A mi mateixa em pareix, sobretot, que el llibre gira al voltant del problema de la identitat.*

—Sí, volia descriure el daltabaix de la consciència individual provocada per la immigració i, més enllà, com aquest daltabaix afecta tota una comunitat i la seua cultura. Sempre m'ha sorprès la diferència entre la immigració a Europa i la d'Amèrica. A Europa unes cultures antigues han de trobar el seu lloc en una altra cultura antiga. Islam i cristiandat, o també budisme enfront de tot això. Un contrast increïble. Mentre que als Estats Units, en el fons, es tracta d'un territori més aviat verge. Això fa nàixer tota una altra classe de problemes i tensions. Des d'un cert punt de vista, els *Versos satànics* no es relacionen, doncs, amb la tradició novel.lística americana que descriu l'arribada dels immigrants al Nou Món. A Europa la plana no és blanca. Hi ha fricció entre dues velles cultures, al mínim entrebanc, tothom evoca les croades. Ni més ni menys. La meua experiència és encara més particular, vaig créixer a Bombai, on la presència d'Occident és molt més forta que a Nova Delhi. Així doncs, no es pot dir que primer he tingut una educació purament indi per caure, de seguida, en una altra, totalment occidental. De menut ja vivia aquesta mescla. Una mescla de cultures que no és igual que la d'Occident, però que existeix i que continua existint en mi, o almenys així ho pense. És la naturalesa d'aquesta barreja, aquest jo híbrid, el que he volgut contar als Versos satànics. També he d'admetre que tinc una espècie de visió moral del món: tracte de trobar un significat espiritual a la conducta humana, un sistema de valors que no necessite cap aprovació exterior o que no repose sobre un absolut moral com ara Déu, el dimoni o el llibre sagrat. Crec que això ho tenim tots dins nostre, que no tenim cap necessitat d'anar a cercar la divinitat a l'exterior. Ni el dimoni, tampoc. Sí, ho tenim dins nosaltres, tot això, contínuament en moviment.

Una persona pot ser tota bondat i fer el mal al segon següent. Potser és banal de dir, però cal repetir-ho quan observem fins a quin punt la consciència d'u mateix s'ha mostrat inestable i canviant al llarg del segle XX.

—*¿Ara, escriu?*

—Essencialment relats, és molt més agradable després d'haver passat tant de temps sobre una novel.la tan llarga. A més, des de fa molt de temps li dec un llibre al meu fill. Vaig cometre la imprudència de prometre-li'l, i ell m'ho recorda tan sovint que caldrà que m'execute jo mateix. En tot cas, no vull sentir parlar, de moment, de personatges vestits ridículament, amb grans nassos i banyes. He trencat amb el realisme màgic.

—*¿No més monstres, llavors?*

—No, sinó éssers humans com vostè i jo. En el fons, el que sempre he buscat ha estat l'home, sota les màscares amb què es disfressa. Les banyes i el nas no són les coses que més m'han interessat dels meus dos personatges, com sap ben bé, sinó les seues ànimes. El que Saladin Chamcha aprèn quan veu morir son pare, la manera en què això el transforma i fa d'ell un veritable home. He viscut tot això amb ell, al mateix temps que ell, i crega'm n'he eixit tan canviat com ell. Avui, la humanitat sense més em diu molt més que els nassos màgics, i cada vegada més serà ella el tema dels meus llibres.

—A vegades se'l compara amb Gabriel García Márquez, ¿què li sembla, això?

—Per a mi no hi ha massa semblances. De tota manera, jo no havia llegit res d'ell quan vaig escriure la meua primera novel.la. Tanmateix pense que hi ha una certa afinitat entre nosaltres, alguns trets comuns que, d'un altre costat, ens sobrepassen i són els mateixos de tota una família d'escriptors que estimen que el naturalisme no és suficient. Entre els contemporanis, citaria Italo Calvino, Guntther Grass i Milan Kundera. De la vella escola, Gogol o Dickens. També he pouat la meua inspiració en les històries índies i he trobat una forma d'escriptura en *Les mil i una nits*. Es allí, en un lloc on u no s'ho esperaria mai, onhe trobat la tradició fantàstica de la cultura espanyola que, en el fons, es remunta a l'època en què els àrabs introduïren *Les mil i una nits* a Espanya. Es pot dir que el realisme màgic espanyol poua en la mateixa font que jo, filtrada per tradicions diferents.

La meua infantesa ha estat plagada de cavalls voladors i d'objectes invisibles. Tot això m'agradava. Per a mi era el bressol de tots els relats.

El que em pareix extraordinari en García Márquez és que la seua escriptura es basa en una visió pobletana del món. Ell pren la realitat tal com és viscuda per les gens de Macondo i l'eleva per damunt de la vida de la ciutat. Així, les seues xiques poden ascendir al cel, i sense sorprendre, igual que un senzill carro pot esdevenir el més extravagant dels universos. Aquesta inversió de la percepció dóna a l'escriptura la seua qualitat romàntica.

—És el que fa amb Ayesha, la jove vestida de papallones dels Versos satànics...

—Jo més aviat sóc un escriptor de ciutat, per naturalesa. I allí, per primera vegada en la meua vida, he estat capaç d'escriure un passatge que ocorre en la campinya índia. És la part de què estic més content. A la fi he aconseguit eixir de la ciutat.

—Parlem d'Ayesha, ¿per què era allí?

—La història va ocórrer realment. Una certa Ayesha aconsegueix convèncer tot un llogarret per a començar un pelegrinatge travessant les aigües, i tothom s'ofega. Això va passar al Pakistan, en un poblet xiïta. Quan un centenar de persones illetrades i pobres són disposades, a partir de les paraules d'una adolescent, a deixar endarrere les seues cases i les seues collites perquè pensen que l'oceà s'obrirà al seu davant, llavors ja teniu una idea del que és la fe.

—Això depèn del seu nivell d'educació, ¿no ho creu així?

— A la novel.la, la dona del propietari no és menys crèdula que el pobre sense sostre. Dhiren Bhagat, corresponsal del Guardian a l'Índia, era deixeble del gurú Satya Sai Baba. A l'Índia això no és gens excepcional. Moltes persones excel.lentment educades tenen un gurú que segueixen en tot.

—Però, tanmateix, no per les aigües...

—¿Per què no? Realment no és tan extravagant com posar un ciri a un sant esperant que faça un miracle. Personalment, és clar, ningú no em farà creure que les ones s'obriran al meu davant. A més, passe el que passe, sé nadar. Però ho repetesc, he escrit *Versos satànics* tant per comprendre el que sentien els altres com per donar la meua opinió sobre el món. Saul Bellow escriu que vivim una època obsessionada per la realitat. Els seus personatges són "professors de realitat", tots, que ens diuen "és així i no d'una altra manera". Doncs bé, jo no sóc un d'ells, per això estic molt satisfet de l'ambigüitat d'aquest passatge de la novel.la. El propietari experimenta la veracitat del miracle: finalment les ones s'han separat.

Sempre s'ho pot explicar recordant que està afamat i malalt, que és víctima de tota classe d'al.lucinacions, però, ¿qui us assegura que és això? ¿Qui us assegura que el miracle no s'ha produït? He deixat la resposta al dubte perquè no vull reduir els miracles a una simple explicació clínica.

Amina Meer

Trad.: Vicent Hernàndez Esteve.

A un any de la caiguda del mur

Inquietuds berlineses

Després de l'abolició del mur els berlinesos s'enfronten al gran repte de ser simplement alemanys, no sense problemes de nostàlgia.

L'escena passa davant de la galeria d'art Wall Street, de nom sarcàstic, típic de la topografia al.lucinada de Berlin: és el nom de la Borsa de Nova York i també el del carrer del Mur... Fa un any que el mur encara passava a només un metre de la galeria. Ara no hi ha Mur, i un escultor que poleix dolçament una gran bola de fusta, treballa al carrer. El volten objectes bruts, una mena d'art d'escombraries i de peces de rebuig. El dia és ventós i una mica gris. Al mig del cercle de l'escultor, oneja un fantasma. És un espantaocells vestit amb la bandera roja-negra-groga alemanya. Un esquelet amb màscara femenina i botes militars. La dama és un penjat i duu paraigua. L'ombrel.la té al centre, ben visible, el símbol de la difunta República Democràtica Alemanya, el martell i el compàs.

El fantasma de la RDA es balanceja sense expressió. Es mou entre Wall Street i l'antic Parlament prussià (a una i altra banda del carrer, Simmerstrasse, una de les tantes vies estretes que el mur va partir durant prop de trenta anys). A dreta i esquerra, el fantasma va del Checkpoint Charlie, ben abandonat, al Gropius Bau, centre cultural que ofereix una exposició commemorativa de ... Bismarck, el primer dictador que va unificar les terres alemanyes.

Estem prop també de la Postdamerplatz, el cor de Berlín als anys 20, destrossat pels bombardejos de 1945 i convertit pel mur, a partir de 1961, en un cul-de-sac només visitat pels turistes. Avui la Postdamerplatz és un desert urbanístic en un procés d'especulació que l'ha de converitr en el pulmó de la nova metròpolis. Uns quants arquitectes havien presentat un projecte d'urbanisme integrador de les dues bandes de Berlín, però Bonn ja ha adjudicat un dels llcos privilegiats de la Postdamerplatz a un gratacel ben alt de la Daimler-Benz..., a un preu risible.

DESCONCERT

Des del desert de la Postdamerplatz surt Leipzigstrasse, una de les grans vies d'accés a l'est. El trànsit és infernal, una cosa desconeguda per als berlinesos, tant per als de l'est com per als de l'oest. A la ciutat no solament ha desaparegut el mur, sinó també les fronteres que l'encerclaven. La intensitat del trànsit rodat ha agafat tothom desprevingut. Els autobusos urbans s'omplen a les primeres parades, els conductors es neguen a prendre-hi més passatgers, el personal es posa nerviós.

Hi ha molta més policia al carrer del que ningú recorda, i els berlinesos més neguitejats per la nova situació citen constantment alarmants xifres criminals i d'accidents de trànsit a la carreteres de l'ex-RDA. La ciutat a l'est posa colors a les façanes, estrena publicitat i engega restaurants, colmados i cafès, negocis de roba i d'esports, botigues de flors que surten com bolets... però les converses reflecteixen la inquietud per uns números dels que els orientals no havien sentit mai parlar, l'atur que oficialment ja ha arribat al 5%. Ni a un costat ni a l'altre es troba fàcilment un berlinès content. Berlín canvia a gust de ningú. A gust, doncs, de l'anòmim capital.

Entre el fantasma onejant de la RDA a Zimmerstrasse i les transformacions que ja comencen a ser realitat a Berlín, la impressió dominant és el desconcert. Els prop de quatre milions d'habitants (més de dos a l'oest i un i mig a l'est) del nou conglomerat urbà van evitar durant anys la ferida del mur i gairebé es negaven a creure's alemanys: eren berlinesos; van fer del mur una identitat innominada. Fins que la gent de l'Est va matar l'estat-pare-patró, i va tombar el mur. Tothom va estar molt content, però ja fa un any i, ara, els berlinesos es pregunten si podran sobreviure en la imminent *jungla dels diners* en què la ciutat es convertirà. És un punt en què coincideixen els ciutadans de l'est i els de l'oest. Ningú dubta que el preu que Berlín ha de pagar per a existir sense el mur, per deixar de ser dos aparadors en competència, serà un preu elevat que es mesurarà per uns índexs de malestar, estrès i competitivitat socials que cap dels antics Berlins ha conegut en quaranta anys.

Per raons diferents a cada banda del mur, Berlín era una illa a la RFA i a la RDA. El paraigua protector de l'estat –¿el paraigua de la dama fantasma de Wall Street?– no era un fet només a l'est, sinó també a l'oest. A Berlín occidental la *mili* és voluntària, les mares solteres tenen prioritat en els serveis socials, la ciutadania dóna dret a reducció d'impostos i les subvencions han proliferat en cultura i ensenyament. Tot plegat ha donat lloc a una vida alternativa sòlida: els Verds i els ocupadors de cases, els reductes gais i lèsbics, els *yuppies* sense estrès i l'anticomunisme ben vist, tot un món lluny del convencionalisme global de la RFA: l'anomenada escena berlinesa, en definitiva. Un món del tot desconegut per l'est. El 2 de desembre, diada d'eleccions generals a la Nova Alemanya, també hi haurà un nou Senat unificat a Berlín. La incògnita és quina serà la pròxima política de subvencions. ¿Mantindrà la nova institució un entramat que, per a la resta de la RFA, no és més que sinònim de marginació social i cultural?

Un cas ben interessant serà veure què passarà en un futur pròxim amb el barri de Kreutzberg, reducte dels autònoms radicals i dels emigrants turcs. Un barri aparentment tranquil per al visitant, però matemàticament organitzat contra qualsevol penetració del consumisme *yuppie*. Kreutzberg va adquirir el seu caràcter quan era un gueto aculat pel mur. Ara ha esdevingut un dels punts neuràlgics

del nou centre de Berlín, com si diguéssim el barri del Carme a València si un dia desapareixia la muralla, o com el Raval a Barcelona si el mur hagués passat per les Rambles.

'WESSIS' I 'OSSIS'

Som a 6 d'octubre de 1990. Encara no fa un any de la gloriosa caiguda del mur i és el tercer dia de la nova RFA. De la RFA, sí: des del dia de l'Einheit (unificació), aquest 3 d'octubre, la nova Alemanya és de fet, simplement, la nova RFA.

La ciutat encara és plena, aquest dissabte, de turistes de la història. Molts són *wessis (alemanys occidentals)* que no havien visitat mai Berlín: no haurien passat mai per la RDA, ni que fos amb avió. Són gent tan fàcil de reconèixer com els polonesos i els *ossis* (alemanys de l'est), que no són aquí per turisme sinó per necessitat o per consumir. Com més es parla amb uns i altres, l'estranger s'adona que la terminologia occidental-oriental, *wessis-ossis* en l'argot de Berlín, serà necessària encara durant una bona temporada. La nova Alemanya ha encaixat en el mapa dues poblacions que es desconeixen radicalment. Quan consulten a la TV el temps que farà demà, ni uns ni altres hi saben trobar el territori.

Són fàcils de reconèixer, els *wessis*, perquè miren bocabadats els colors nocturns de l'església moderna que acompanya la vella església al centre comercial del Berlín oest, l'església gòtica de la torre partida pels bombardejos de 1945. És un detall que per la tele no havien apreciat mai. Berlín els ha estat sempre estranya, i ara només hi busquen les restes decididament prussianes: els agrada anar a l'avinguda Unter den Linden passant per Brandenburg. Per contra, els *wessis* de Berlín no han anat mai a Berlín oriental; i tampoc ara s'acaben de decidir. S'havien acostumat a viure d'esquena al mur, com els orientals, però a diferència d'ells no senten interès per conèixer el conjunt d'una ciutat que per als seus fills serà només una. Es van acostar a Brandenburg quan la caiguda del mur, és clar, però la gran majoria no ha travessat la porta ni la nit de la Unificació.

Un cop passada l'eufòria (relativa) de la resta, només els berlinesos orientals surten dels seus límits, a buscar feina. No són una població empobrida com els polonesos o els romanesos, però s'acaren a un reconversió complexa: econòmica, cultural i psicològica. Hanna, una estudiant de teatre de vint anys, d'un barri perifèric de Berlín, Prenzlauerberg, és clara: "Personalment, crec que la unificació em pot anar bé, puc buscar una feina que m'agradi aquí o a l'altra banda. Pel país, no ho sé, la veritat: des de fa un any, aquí només es parla de diners. No es fa ni l'amor. Només diners, diners i diners. En passarà una de grossa, supo-

so", diu fent un expressiu gest amb les mans que fa pensar en una explosió.

Quan els *wessis* de fora de Berlín arriben a l'est, "és com anar de viatge a la Lluna", confessa Hermann G., de Sttutgart, 45 anys, metge. Malgrat que Hermann ha vingut sovint a Berlín, a una i altra banda del mur. Ell va nàixer a la RDA. Els seus pares hi van fugir als anys 50. Ara, conta el fill, els dos ancians es neguen a parlar de l'Einheit: "És com si els haguessin robat alguna cosa. Els agradava anar a l'Est i presumir davant els parents... Es creien superiors, tot i que no són rics. Una superioritat ideològica, imagino... Tampoc jo sé ben bé què pensar, certament. De la infància em va quedar un profund ressentiment contra els comunistes que havien empresonat el meu pare. Bé, ja no existeix l'Alemanya comunista... Ningú a la RFA no ha reflexionat gaire sobre el nou país. La gent parla sempre del mateix: dietes, viatges, cases i diners".

¿UNIFICACIÓ O ANNEXIÓ?

Són les mateixes coses de què ara parlen els *ossis*, si fem cas de les vitrines de les llibreries de l'Est. Tant a Berlín com a Potsdam, Leipzig o Dresde, les ciutats punteres de la revolta popular contra el règim del domini total, els llibreters no promouen precisament llibres de reflexió o de debat. Als aparadors hi ha només manuals de viatges, idiomes, jardineria, de paisatges alemanys i de criatures.

Els intel.lectuals i els artistes van ser els sectors més atrapats per l'engranatge del règim. Primer per les contradiccions de la història de la RDA i la guerra freda, després pel caràcter popular i antiintelectual de la *revolució pacífica* aixoplugada per l'església, ara per la velocitat de la desaparició de la RDA. Avui els pocs intel.lectuals crítics que hi queden parlen de colonialisme i també de canibalisme: "Vam ser colonitzats primer pels russos i ara ho som per la RFA", "No quedarà res de l'art que hem fet aquests anys, se'ns menjaran, esperàvem una mà estesa i el que ens hem trobat és una arpa".

Caldrà esperar anys perquè algun historiador expliqui si és cert que la RDA no va produir res de bo en el terreny cultural, com ara es diu a tort i a dret. El que fa és evident, diu i escriu Henri de Bresson, corresponsal de *Le Monde*, és que les maneres dels nous amos són les del colonitzador. Des de fa mesos el dramaturg Heiner Müller repeteix que la unificació és, en realitat, una annexió.

En el món del llibre, per exemple. Les editorials de l'Est senzillament no tenen feina. A primers d'any, les comandes els van ser cancel.lades. Els llibreters només comercialitzen títols editats a la RFA. Ningú sap dir encara si el fet és resultat del rebuig de la població a la producció cultural autòctona, o de l'estratègia de creació de noves xarxes de distribució per a vincular un mercat de setze milions de consumidors a la potent indústria de la RFA. El peix es mossega la cua.

De fet, la República Federal només ha invertit fins ara en distribució dels seu productes en aquests territoris. La producció de l'ex-RDA ha estat un any aturada. A excepció del sector de l'automòbil, que el 5 d'octubre, al cap de dos dies de l'Einheit, va treure a Dresde el primer cotxe que no era un Trabant des de feia quaranta anys: un Opel.

L'endemà de la unificació, el dia 4, la televisió informava que un grup de quinze mànagers de la RFA, en comissió nomenada per Bonn, s'ha fet càrrec de 6.000 firmes comercials dels territoris orientals. Mentrestant, les fàbriques de Turingia i Saxònia, al sud del país, han anat tancant durant el procés unificador. L'agricultura ha patit més que cap altre sector el rebuig dels seus productes: la gent vol verdures, patates i hortalisses de l'altre costat. Sembla una raó simplista, però és un fet indiscutible des que es va reconvertir la moneda.

Des del primer de juliol, dia de la desaparició del marc de la RDA, ningú

compra productes del país. "Hi ha una explicació psicològica: els marcs de la RFA sempre han servit per a comprar les coses bones, aquelles que n'hi ha poques, les que venien de l'estranger", diu Bernhard H., ara propietari d'un colmado a Berlín, en el vell barri de Mitte, el barri antic que conserva les empremptes de bombardeigs i de la falta de vida al

carrer durant els anys del règim.

La contaminant indústria química de la Saxònia-Anhalt té la màxima expressió a Bitterfeld, a tocar de Leipzig. Són fàbriques que han treballat sempre sense depuració i l'efecte sobre el medi ambient ha estat, i és, monstruós i palpable. "Estic segura que la desesperació pel medi ambient va ser una base important de la revolta de fa un any", diu Sabine R., una economista de 46 anys de Leipzig, "però d'una forma inconscient", matisa, "perquè aquí ningú ha sentit parlar mai d'ecologia". La desastrosa situació ecològica tampoc ha rebut ara cap impuls inversor que permeti pensar en una ràpida modificació.

La idea més estesa és que el conjunt de la indústria oriental està en procés d'extinció, de manera que arribarà a ser venuda als nous inversors a preu de saldo en un període relativament curt. Què passarà amb les zones devastades per la pluja àcida, especialment a la frontera txeca, el temps ho dirà. Els boscos s'hi van extingint, l'aigua no pot ser aprofitada per a usos industrials i a les dones embarassades se'ls recomana no beure'n ni gota ni, per res del món, donar de mamar a les criatures.

L'ESTIGMA DE LA STASI

Entre les poques coincidències sobre el futur immediat, a l'oest i a l'est de Berlín n'hi ha una que destaca: tot està preparat per a una nova versió del que van ser els anys 50 a la RFA. Un nou *miracle alemany*. En uns cinc anys. "La nostra indústria està tan envellida i tan descapitalitzada, que els economistes segurament tenen raó: és la situació més fàcil per a una modernització salvatge a base d'una reconversió tecnològica sense miraments. Com en la postguerra a la RFA i al Japó", diuen els historiadors. La previsió és que serà una etapa dura, molt dura, d'una competitivitat extrema. Amb costos socials molt elevats, i no únicament per l'atur, sinó pels nous hàbits que la població de l'ex-RDA, més de setze milions de persones, ha d'adquirir. Com aconseguir lloguers bé de preu, com fer declaracions d'impostos i de renda, com tenir Seguretat Social, com moure's en definitiva per la selva del mercat. I com traure's de sobre l'estigma d'haver viscut, sense fugir-ne, sota el règim del domini total.

La marca que pesa avui sobre la població germano-oriental és la de la Stasi, la terrible policia secreta. Va arribar a tenir més de 100.000 agents en nòmina, mig milió de confidents fitxats i pagats, entre ells una cinquena part dels representants electes al Parlament, la Volkskammer. I, d'una població de setze milions de persones, va fer-ne fitxes de sis milions. Darrerament s'ha sabut que posava micròfons fins i tot en els confessonaris de les esglésies... Quan aquest estiu el diari d'esquerra berlinès *Der Tagesspiegel* (El *Taz*, popularment) va fer un especial detallant el mapa de totes les oficines, oficials i clandestines, de la Stasi a Berlín i a tota la RDA, va ser un esfereïment. Els polítics van intentar evitar la publicació d'aquesta topografia sinistra, al.legant que esclataria una "guerra civil".

Els caps de la Stasi han estat detinguts després de la Unificació i, oficialment, és un cos desaparegut a l'igual que tot l'estat comunista. Incansable, la gent de Nou Fòrum intenta recuperar les fitxes policíaques i, cosa encara més difícil, desmantellar la rica xarxa internacional de tràfic d'armes, de la qual ara viuen els irreductibles de la Stasi.

Potser és el combat contra la Stasi el darrer signe col.lectiu del que va ser la RDA no sotmesa al règim. De moment, Nou Fòrum ha aconseguit aturar el trasllat a Bonn dels arxius. En tendes de campanya, grups de ciutadans continuen fent guàrdia davant les casernes principals, que sovint abasten dues i tres illes de cases de Berlín. Però hi ha una part d'aquest desafiament que ja sembla inútil: els vencedors de la Unificació no acceptaran fàcilment que la gent de la RDA, sobretot, va patir la Stasi.

"Assistim a una nova versió del que en temps de Bismarck es deia Kulturkampf, lluita cultural", analitza el professor Karl-Heinz Barck, romanista, 57 anys. "Fa temps que la col.laboració acadèmica existeix entre les dues Alemanyes, però ara el clima és insà. La gent d'esquerra, que de fa temps acusa el moment conservador que viu la universitat de la

RFA, se sent sota una pressió propagandista nova: com si els diguessin que ells també poden haver format part de la Stasi. És una arma per a discriminar els intel.lectuals crítics. Els acadèmics de dreta tenen així via lliure per a aturar els convenis i els diners que ens havien d'arribar aquí... No sé què passarà", segueix dient Barck, "veig clar que s'estan po-

de fórmules. ¿Qui pot dir en veu alta que abans vivia millor? No els de l'est, certament. Però al cap d'un any d'enderrocar el mur la societat que els espera no els protegirà com feia el seu estat padre-padrone. Tampoc diran obertament els de l'oest que, parafrasejant la cèlebre frase montalbaniana, "contra el mur estaven millor", però ho comencen a pensar: està

Est-Oest: el mur continua present fins i tot en el parc mòbil

sant les bases per a conflictes futurs molt profunds. Socialment, anem cap al caos".

NOSTÀLGIES

¿Qui contarà el futur de Berlín i de l'ex-RDA? Els escriptors i cineastes orientals estan desprestigiats, i els artistes i intel.lectuals occidentals se senten confusos, no paren de dir que tot ha anat massa de pressa, que encara que no han pensat com hauria de ser la nova Alemanya. Günter Grass està aïllat i Christa Wolf és acusada d'oportunista... Heiner Müller es refugia en la Història, calla i prepara una obra teatral que reuneix Hitler i Stalin. Només Peter Schneider, de qui aquí es va traduir la novel.la *El saltador del mur,* ha publicat un llibre acarant directament els fets. Exiliat des de fa temps a Berlín oest, Schneider ha fet un volum que es titula *Extreme Mittellage*, una cosa així com *Radicalment al mig...*

I al mig de la confusió, del desconcert i de la resignació, un nou sentiment recorre els carrers a una i altra banda de Berlín. Una nostàlgia incipient, dificilíssima

a punt d'acabar el Berlín alternatiu, anticomunista o simplement anticonvencional i de vida fàcilment inquieta. Ara toca un altre caos. Amb ser berlinesos no n'hi ha prou: ara toca ser alemanys.

Mercè Ibars

Temps d'atur, dones sense feina

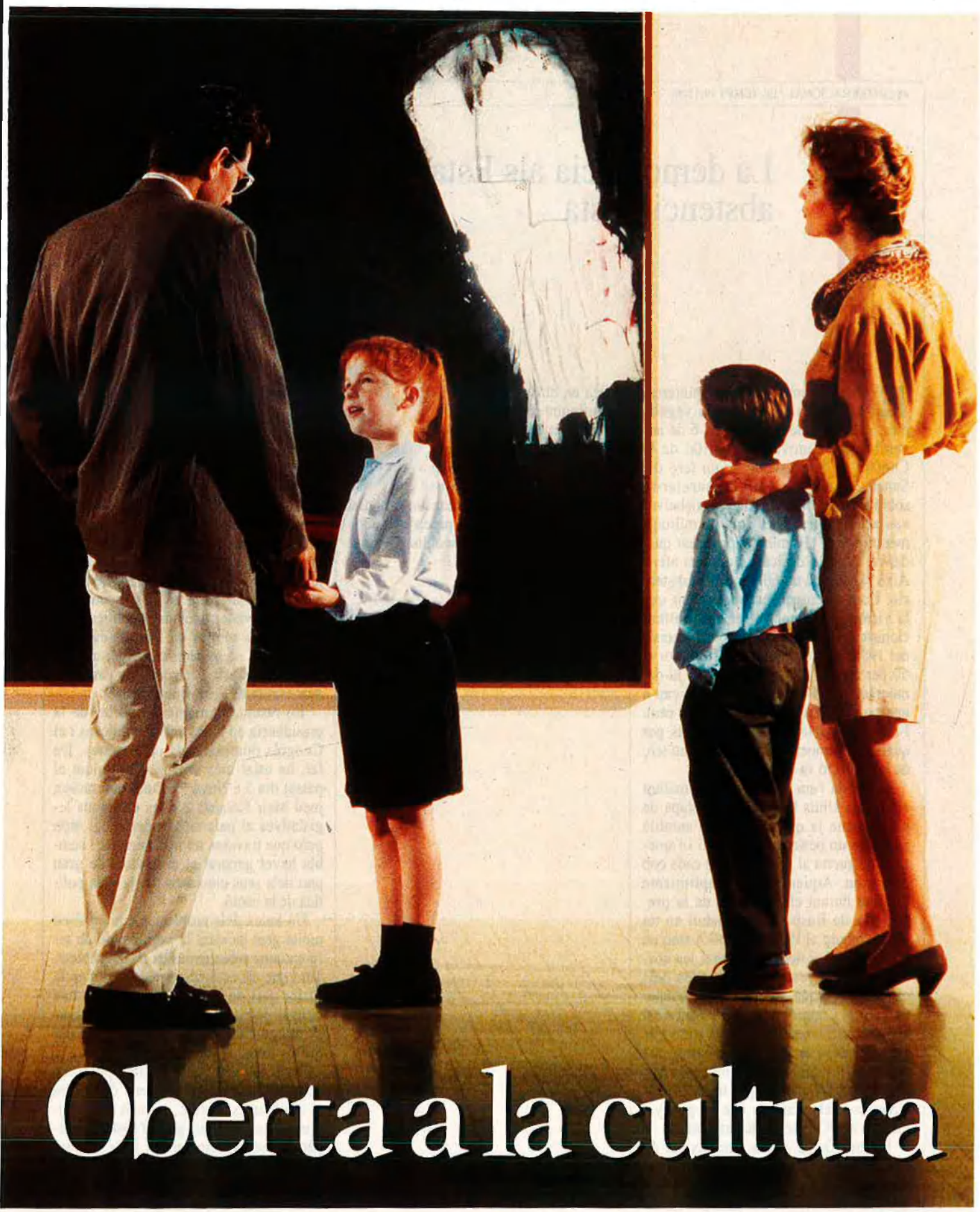
El tractat de la unificació té mil pàgines. El nou exèrcit va ser un dels últims punts de consens, però hi va haver un apartat encara més difícil: l'avortament. De fet no s'ha arribat a cap acord, i la qüestió ha quedat aparcada fins al 93 i la futura legislació europea. Les dones de l'ex-RDA han vist que tenien raó quan en els primers moments de la revolta contra el règim es van aplegar per mirar d'organitzar un futur que, ara es veu clar, les tindrà com a víctimes exemplars de la reconversió.

La legislació de la RFA en matèria d'avortament és més restrictiva que l'espanyola, i ben llunyana de la que la RDA va implantar el 1972. Tot i això, les dones organitzades al voltant de Nou Fòrum i dels primers grups feministes de la RDA, creats l'any passat, temen sobretot un altre càstig més temible: perdre la feina. Són les primeres que han estrenat l'atur.

De res val que aquestes dones hagin estat una població laboral d'envergadura. Els va tocar construir el país: molts homes havien mort o s'havien exiliat durant la guerra, o fugien en la postguerra fins que el règim va aixecar el mur.

Les dones també van reconstruir la democràcia. La RDA era en els primers anys un país de vells. El partit demanava criatures, tres per parella encara en els anys vuitanta. Les parelles joves no podien trobar pis si no eren casades. Hi havia més d'un 40% de divorcis. En el congrés de 1976, el partit va decidir "potenciar la família" i va dictar mesures per a les dones: reducció de jornada laboral a partir del segon fill (fins a 40 hores), més temps de baixa per maternitat, més vacances anuals i jubilació cinc anys abans que els homes.

Explotades als llocs de treball i a casa, les dones comptaven almenys amb guarderies de franc i un sistema d'ensenyament planificat per als seus fills. Ara ningú els agrairà els serveis, i es veuran abocades a la falta d'independència econòmica.

Oberta a la cultura

NEIX UNA NOVA CAIXA, amb molts anys d'experiència.

Neix de la fusió de Caixa de Barcelona i Caixa de Pensions.

Una nova entitat financera oberta a l'art, a la ciència, a l'esport: Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona.

Una Caixa oberta a les iniciatives socials, a la cultura, a la il·lusió.

Oberta, sobretot, a les persones.

CAIXA D'ESTALVIS I PENSIONS DE BARCELONA

OPINIÓ

La democràcia als Estats Units és abstencionista

Els nord-americans es desinteressen de la política cada vegada més. A les eleccions del passat 6 de novembre per renovar la totalitat de la Cambra de Representants, un terç del Senat, 36 governadors i pronunciar-se sobre un seguit d'iniciatives legislatives van acudir a les urnes sols 76 milions, mentre altres 110 milions preferien quedar-se a casa a dedicar-se a altres afers. Això representa un 60 per cent d'abstenció. Com a conseqüència cal deduir que la victòria electoral va ser dels abstencionistes. Ja a les eleccions presidencials del 1988 la participació va ser inferior al 50 per cent. Tot fa preveure que la democràcia nord-americana camina cap a una taxa de participació del 30 per cent. I cal estar seriosament preocupats per qualsevol democràcia en què sols un terç de la població va a les urnes.

Superada l'era Reagan, en l'actualitat els Estats Units travessen una etapa de pessimisme ja que l'economia sembla entrar en un període de recessió i l'amenaça de guerra al golf Pèrsic és cada cop més gran. Aquest pas de l'optimisme existent durant els dos anys de la presidència de Bush no s'ha traduït en un vot de rebuig al Partit Republicà sinó en una creixent abstenció, malgrat les costoses campanyes desenvolupades pels candidats. Perquè per a arribar a ocupar un escó al Congrés o ser governador cal ser milionari o comptar amb el suport de *lobbies* (grups de pressió) poderosos que financiïn les caríssimes campanyes per televisió. Clar que sempre hi ha excepcions, com el socialista que ha guanyat un escó a la Cambra de Representants.

Pel que fa als canvis decidits pel 40 per cent de nord-americans, els més significatius són els referents a governadors. Els demòcrates han guanyat el càrrec de governador de dos estats importants, Florida i Texas, als repubicans. Això representa un seriós revés republicà en el Sud però han mantingut el domini sobre l'estat més important de l'Oest, Califòrnia. Ara bé, en el còmput global de governadors demòcrates i republicans sols en perden un casdacú perquè, en un fet sense precedents, dos independents han estat escollits governador a Connecticut i Alaska.

Al Senat tot queda gairebé igual ja que els demòcrates guanyen un escó i els republicans en perden un, queden 56 a 44. A la Cambra de Representants l'avanç pronosticat als demòcrates es queda reduït a 8 escons mentre els republicans en perden 9 i entra un socialista. La majoria demòcrata és ara de 267 escons i la minoria republicana de 167 escons. Per tant la prevista reculada republicana al Congrés és menor de l'esperada i els demòcrates no assoleixen arribar als dos terços necessaris per poder fer cas omís dels eventuals vetos presidencials.

En resum, es manté l'equilibri de la presidència en mans dels republicans i el Congrés dominat pels demòcrates. De fet, ha estat més noticia l'assassinat el passat dia 5 a Nova York del rabí racista jueu Meir Kahane que les eleccions legislatives al país més poderós del món però que travessa un mal moment i sembla haver generat el desinterès de gran part dels seus ciutadans per la vida política de la nació.

Un índex dels problemes que motiven molta gent ha estat la proliferació de referèndums sobre temes de medi ambient. Tot i que els ecologistes han perdut en la major part de les seves propostes, han obligat determinades empreses a gastar-se milions de dòlars en propaganda per fer-los front.

Avui dia els Estats Units apareixen com una superpotència plena de dubtes al seu futur econòmic, envaïda pel pessimisme i amb un alt grau d'abstenció repecte al seu sistema polític i els seus representants. La democràcia nord-americanan té les seves grandeses i també les seves febleses, que en temps de crisi o pre-crisi és posen en relleu, com ara.

Antoni Reig

Qualsevol tipus d'obra...

A qualsevol lloc del món.

CUBIERTAS

Y MZOV, S.A. CIA. GRAL. DE CONSTRUCCIONES

IDEES

Els tres 9 de novembre

L'època present es caracteritza per l'abundància *ad nauseam* de celebracions d'aniversaris, centenaris, cinquantenaris... Una època lúdica del temps en què es vol rememorar el passat: un reciclatge de fets més o menys coberts per la pols de l'oblit. Hem estat testimonis de l'acceleració dels successos al 1989 que han sotragat el panorama europeu i que ha donat lloc a una apreciació del temps recent i ha creat una fauna de *sorpresos* i d'*entesos*. ¡Que n'han sorgit d'exclamacions davant dels esdeveniments *tan inesperats* als països de l'Est i a la Unió Soviètica!: "¡Qui ho hauria dit, fa un any o tan sols dos mesos!"... Així reaccionaven freqüentment els *sorpresos* davant dels canvis tan fonamentals que s'han anat operant; ho hem vist en gran nombre d'articles, entrevistes i llibres. En contrast, no han estat tan abundants els *entesos*, si bé se'ls fa remuntar en els seus vaticinis molts anys enrera amb expressions com ara: "!Ja ho preveia jo, que el comunisme anava a fallar per allò que Talleyrand aconsellava a Napoléo: "¡Senyor amb les baionetes es pot fer qualsevol cosa menys seure damunt d'elles!". El vent del temps tot ho canvia; com deien els grecs: "dóna prou temps i tot pot arribar a succeir, o el *panta rei* ("tot passsa, flueix") i heraclitià...

Hi ha, dintre dels *sorpresos* aquells que es queden bocabadats de veure onejar la bandera de la falç i el martell al Palau d'El Pardo i que recorden el famós eslògan de "Rusia es culpable"... A propòsit d'això, vaig veure en un llibre, *A day in the life of Spain*, una fotografia on figuraven l'autor de l'eslògan esmentat, Serrano Suñer, el ministre d'Afers Estrangers al final de la guerra incivil, junt amb el general Líster, Pilar Primo de Rivera i altres antics comunistes i falangistes, tots tan elegants i plàcids. Impressiona contemplar aquest espectacle d'un grup d'antics adversaris i que ara es reunien ben amigablement al voltant de la ubícua bandera plantada. No fou diferent aquest show del que pocs anys enrere es va celebrar quan es presentà el Gernika de Picasso al museu de Madrid i comentat per l'arquitecte Sert, amb l'assistència de la Pasionaria a un Museu dirigit per un capellà, sota el regnat d'un Borbó i el quadre custodiat per la Guàrdia Civil: "Això, –concloïa Sert–, si ho hagués presenciat Picasso, hauria exclamat sense dubte: es tracta d'un nou film de Buñuel".

Els individus recorden, les masses obliden; el corrent de la història és massa ràpid perquè la reflexió sobre esdeveniments penetri en l'ànima dels pobles. A casa nostra podem contemplar ara quant estèril fou el sacrifici del prop de mig milió de víctimes durant la desfeta del 36 i el mateix es pot aplicar a les guerres totes, com ho hem vist durant el segle XX en el panorama europeu. I és en aquest context europeu que voldria assenyalar les coincidències de dates, i que pertanyen al títol d'aquest article, els tres 9 de novembre. Ara se celebrarà degudament, el primer aniversari del mur de Berlín, (el 9 de novembre de 1989). Les conseqüències un tant esfereïdores (¿una gran Alemanya?) han obert un nou capítol en la història mundial. Un nou començament, o més aviat un retorn, que es deia per l'acudit que circulava pels països de l'Est: "¿Que és comunisme? El camí llarg i penós d'anar de capitalisme a capitalisme". Simplement, s'ha passat, com algú va comentar: " De Karl Marx a Deutsche Marks". Han estat senzillament les forces profundes de la història i de la vida, l'estómac (la butxaca) i la genètica (els nacionalismes), entre els principals factors que han dut a terme aquest canvi. Anterior a aquest 9 de novembre de 1989 figura el de 1938, la tristament famosa *Krystallnacht* (la nit dels cristalls

Andreu Alfaro

trencats), quan a causa de l'assassinat per un jove jueu d'un diplomàtic alemany de l'Ambaixada de París, com a represàlia els nazis van procedir a destruir establiments comercials dels jueus arreu d'Alemanya, incendiant sinagogues, occint jueus i internant-ne milers en camps de concentració. Es va iniciar així el que arribaria a ser durant els anys de la segona guerra mundial un dels més grans genocidis que ha conegut la història.

Un tercer 9 de novembre fou l'any 1923, quan Hitler amb el mariscal Ludendorff i els seu sequaços van intentar apoderar-se de Munic, en el que es deia un *pustsch*, per instaurar el nacionalso-

cialisme derrocant la República de Weimar. Hitler fou processat i empresonat uns mesos, que va aprofitar per a escriure el *Mein Kampf* ("La meua lluita"), que fou el *blueprint* –el pla– per a la conquesta d'Europa i la subjugació dels pobles eslaus, és a dir, la vella política prussiana del *Drang nach Osten,* l'impuls cap a l'Est. Donaven els nazis una gran significació a la data del 9 de novembre, "el Dia dels herois", que commemorava els morts en el *putsch,* que fou imitada amb el "Dia de los caídos" durant la dictadura. Oposades i lligades al mateix temps, es troben així les dues dates de novembre separades per dos terços de segle, entre les quals s'han desenvolupat tants esdeveniments; unes utopies s'han esfondrat –els somnis de la ideologia marxista– mentre que altres, com ara el fonamentalisme islàmic, apareix com un nou factor en la política internacional. S'acompleix així l'inaturable flux cíclic de la història, un continu filar i desfilar d'imperis i d'idees.

A.Giner Sorolla

In memoriam

Aquelles reunions setmanals a l'hora de dinar tenien un element de caire superior. Un interès compartit al qual no s'estalvien hores. Els comensals, homes d'empresa, de finances la majoria, s'aplegaven per tractar temes ben poc frequents en persones d'alt nivell econòmic.

Un esquema d'ordre del dia usual i resumit: 1.- El Premi de novel.la Sant Jordi. 2.- El català a l'escola. Nòmina del mes. 3.- Els ajuts de treball. 4.- Altres qüestions.

Entre els reunits, tots ells membres del comitè executiu de la Junta d'Òmnium Cultural, hi havia noms ben rellevants en l'àmbit de la indústria i dels negocis en general, Amadeu Bagués, Pau Riera, Joan B. Cendrós, Lluís Carulla... per anomenar solament els ja traspassats.

Quan vaig tenir el privilegi de participar en aquelles trobades setmanals, introduït per Joan Triadú, vaig entendre, no amb fàcil comprensió, que una part importat de la vida d'aquells prohoms era el mateix país.

Hi esmerçaven hores, diners, compromís. Escoltaven, decidien, mostraven sensiblitat a propostes, sovint prou atrevides i hi donaven suport freqüentment.

Es en aquest marc que vaig començar a relacionar-me amb Lluís Carulla, suara traspassat, un dels fundadors de l'Entitat.

Una reunió amb el Sr. Carulla podia començar a Barcelona i acabar a Figueres. La seva capacitat d'acció era comparable a les possibilitats d'iniciativa. En el món de la indústria, havia esdevingut un líder, en l'àmbit de la cultura de Catalunya un servidor apassionat, tenaç, imparable.

L'experiència viscuda dins l'aplec d'aquells pròcers, amb la freqüència esmentada, en qualitat de coordinador de la Delegació d'Ensenyament del Català, va generar una admiració, i en l'ordre dels principis, existien interessos comuns notables. Es de notar, però, una diferència, no eren pas gent d'escola, ni relacionats amb l'ensenyament en general, però tenien per vincle sensible la llengua i la cultura nostrada.

Les iniciatives de Lluís Carulla a favor de la llengua i de l'escola catalana van ser diverses i considerables. Van tenir sempre el sentit de l'oportunitat.

Quan l'escola catalana en llengua i continguts comença a ser una realitat, el Sr. Lluís Carulla crea els Premis Baldiri Reixac per potenciar-la. Més de cent escoles premiades en l'àmbit de tots els Països Catalans i els centenars de premis a treballs monogràfics d'alumnes són una prova evident d'aquesta potenciació.

El Premi Sanchis Guarner a la unitat de la llengua es crea, sota els seus auspicis, quan la ignorància més atrevia intenta la fragmentació de la llengua.

La catalanitat i l'obra ben feta per persones i entitats trobarà el seu reconeixement en els Premis de la Fundació Jaume I.

I, anteriorment a tota aquesta acció promotora d'abast inigualat, la incentivació de la lectura en català es va concretar en una altra iniciativa del seu esperit creador, la llibreria mòbil Cultura en Ruta que visità la major part de ciutats i viles de Catalunya.

En aquesta relació de grans projectes, sense dubte caldria esmentar els suports atorgats i continuats a entitats i associacions i a persones relacionades amb la cultura del país.

Lluís Carulla ens ha deixat, ha sortit, però, d'aquest món amb les mans plenes. Amb ell desapareix el darrer entre els vius dels fundadors d'una obra que perdura: Omnium Cultural. I també el patró de la Fundació Jaume I.

Si bé avui, el pas dels anys fa impossible de repetir una d'aquelles reunions a l'hora de dinar, sí que és una realitat poder constatar, per agrair, una obra feta amb amor a la pàtria, amb l'esperit que planava en aquelles hores de feina i planificació del migdia, obra que perdura més enllà de la vida i del faïment quotidià.

Perquè la voluntat de construir d'aquells homes avui traspassats, no solament roman com record exemplar, sinó que ha esdevingut una acció perdurable i constatable ja que s'edificà sobre fonaments de solidesa, de fidelitat i d'amor al país.

Calia fer-ne remembrança en l'ocasió del decés del patrici desaparegut.

Joaquim Arenas i Sampera
Pedagog i escriptor

SOCIETAT

Luciano Pavarotti

"Sóc un fanàtic de Gorbatxov"

Aquesta entrevista a l'estrella Luciano Pavarotti, amb motiu de la seva estada a Barcelona, el gran comunicador Josep Cuní enceta una sèrie de suculentes col.laboracions amb EL TEMPS.

Una secretària i un representant particular són les persones més properes que controlen tots els seus passos. Per arrivar-hi cal prèviament haver superat alguns dels obstacles de la cursa. Dos representants artístics, un per a l'òpera i l'altre per als concerts populars, canalitzen les sol.licituds que han estat formulades o bé pel mànager d'Amèrica o bé pel d'Europa, que només t'atendrà si has estat avalat pel promotor artístic que l'ha contractat per a Espanya. I si coneixes alguna persona de l'agència de relacions públiques encarregada de la promoció per al concert en qüestió, doncs, has tingut sort. Les coses poden ser més fàcils, però no necessàriament possibles.

Una vegada davant del tenor, però, l'espera i les explicacions prèvies s'obliden. La seva afabilitat pot més que els controls dels seus vigilants-protectors. Instal.lat en una butaca excedida per la seva voluminosa figura, amb un mocador estampat sobre el tòrax, escampat d'ample a ample i sense arrugues, allarga la mà cap a la taula del costat. Una safata amb fortmatges variats i raim alleugereix el neguit.

"¡Partenza!", indica un cop acabats els formulismes inicials. D'aquí a una estona no gaire llarga començarà el recital.

—Per a mí és un plaer. Espero que amb aquesta entrevista pugui fer més feliç la gent. A més, tenia un compromís amb vostè i m'agrada atendre'l encara que no és normal fer-ho abans d'un recital. D'aquí a una estona no coneixeré ningú, però ara i gràcies als assajos, encara tinc una mica de corda.

Les rialles esclaten. És una reacció freqüent, com la gesticulació típicament italiana o el fet que inclogui cançons del seu país en cada recital.

—¡És clar! És patriotisme si vostè vol,

però també és lògic que ho faci, ¿no? Si Carreras o Domingo vénen a Itàlia i no canten *Granada*, per exemple, jo em sorprendré molt. A vostès els hauria de sorprendre, doncs, que jo vingués aquí i no cantés *O sole mio*.

—Potser és aquesta la clau de la seva popularitat. Haver venut més de 350.000 còpies del seu disc Tutto Pavarotti, *i superat la xifra dels 150.000 fins ara del corresponent al recital de les Termes de Caracalla l'han convertit en tot un fenomen sociològic.*

—Un fenomen sociològic és un fenomen d'avui dia. El món, especialment el jove, vol sentir tot tipus de música i jo sóc un representant d'aquest camp. I ho faig amb molt de gust. I això s'encomana. Potser aquest és el motiu pel qual la gent em segueix. Jo he intentat fer propaganda del món de l'òpera. He fet fins i tot una pel.lícula que no va tenir ressò però que vaig fer amb aquesta intenció. Com que no va conseguir cap mena d'èxit, no en vaig fer cap més. Però la intenció només era aquesta. Promocionar el món de l'òpera i intentar fer-lo arribar a tothom.

—I això sí que no se li pot negar. És el tenor més popular del món. També hi poden influir la imatge, suma de grassa figura i blanc mocador.

—En un concert és impensable que no tingui un mocador a la mà. En una òpera és impossible traure'l. ¡Llàstima! Quan vaig començar el necessitava per tenir la mà més quieta. Gesticulava massa i en un concert no es pot fer. Després això ha esdevingut una superstició. Ara és un amic que va a l'escenari amb mi, crec que si un dia l'oblidés, cosa difícil, tornaria al camerino a buscar-lo i no sortiria fins que el trobés.

—Amb mocador o sense, les crítiques li son favorables gairebé sempre. Per a molts és el millor.

—¿El millor? ¿Com pot pensar una persona que és el millor? Hi ha molts cantants en primera línia i una nit pots ser el millor en un lloc o en un altre, però d'aquí a considerar-se el millor sempre és una cosa incomprensible.

—¿Què en pensa, doncs, del públic que l'aclama i el mitifica?

—Tingui en compte que quan un públic et posa molt amunt vol dir que espera molt de tu. I això et fa tocar de peus a terra. A mi em produeix una situació contrària, de recordar-me que he d'estar sempre en plena forma, normal. Si en acabar un concert veus que tot ha anat bé, no es tracta de gaudir de l'èxit, vantar-te i recrear-te en allò que ja és passat. Cal pensar immediatament en el pròxim concert.

—I així dia a dia, combinant òperes i recitals. Per cert, aquests molt més difícils, perquè demanen una varietat vocal i estilística molt més elevada per part del tenor.

—Evidentment. Quan cantes un concert que va des de Donizetti fins a la cançó napolitana, passes per tota l'escriptura operística que hi ha. I cantes sempre romances, que són peces molt importants. No són duets, on hi ha diàleg. No hi ha decorats, ni disfresses, ni vestits que t'ajuden a descansar. Un reci-

"En un concert és impensable que no tingui un mocador a la mà".

tal en comunicació continua del teu cor. Un cor que batega i que ha de fer bategar el cor del públic.

—Però el cor de l'home també reacciona als afers del món. I batega amb més intensitat enfront de segons quines notícies.

—Sí, ¡és clar! Tot i que no sóc cap fanàtic, perquè fent bé la música ja faig un bon servei social. No cal que faci política, no és necessari. La música pot fer moltes coses positives, però jo em mantinc molt atent als problemes que m'envolten. Sóc un fanàtic de Gorbatxov, per exemple. Ho he dit en diverses ocasions i ho mantinc. Crec que és un home que està marcant la nostra societat i ens fa viure moments que no pensàvem que arribessin mai. Almenys jo em creia que no els veuria, que em moriria sense veure el ressorgiment de la llibertat. No sóc un fanàtic, compte, sinó una persona molt sensible davant dels problemes de la pobresa, del Tercer Món, de la malaltia. Això no vol dir, però, sortir a cantar, que és el que sé fer. I fer-ho per qualsevol causa justa, com ja he demostrat en més d'una ocasió.

—¿Com la necessitat de trobar una situació definitiva a la crisi del Golf?

—Sí, aquest problema posa en serioses dificultats i en situacions molt greus diversos països. Crec que cal intentar trobar la balança que pugui pesar tots els valors i equilibrar les coses, de manera que deixi viure bé tothom. Una persona, només perquè té una riquesa sota terra no pot posar en perill altres nacions. Espero, però, que tot es resolgui de la millor manera.

—La solució al conflicte marcarà, però, el futur i de manera tan clara com ineludible. I aquest serà el món que deixarem als nostres.

—Recordo haver sentit des que vaig nàixer que el món passat és el millor. No és veritat. No hi estic d'acord. És diferent i jo he viscut tant el passat com ara el present, jo que penso i espero viure el futur, vull veure un món que canvia no tan sols per canviar, sinó perquè l'home ha decidit que el vol canviar. Tothom sap que en el món hi ha coses boniques i coses lletges. Tot depèn de com es vulgui veure. És un got que tant pot estar mig ple com mig buit. I per a mí està mig ple.

—Com el Palau Sant Jordi on ha de cantar d'aquí a una estona. Mig ple i encara falten dues hores per al recital. L'expectació és forta. Tanta com si es tractés d'un concert de rock.

—Hi ha una gran diferència. Tingui en compte que un cantant d'òpera triga 30 anys a poder reunir tanta gent, i corre molts riscos. Ha de començar a poc a a poc i sortir a cantar per a 1.000 persones, més tard per a 5.000 i així cada cop més, conquistant el públic lentament i segura. El cantant de rock, en canvi, converteix en expectativa el fet que pugui omplir un palau d'esports. Ja s'espera. I en el nostre cas és una excepció. Pensi que el concert de Caracalla amb Carreras i Domingo va ser un fet històric. Per a un cantat d'òpera és espectacular. He trigat molts anys per aconseguir-ho.

—¿També ho és que vostè hagi arribat tan lluny?

—És un miracle. Quan vaig començar no podia pensar que ara, 30 anys després, seria al *top* dels *rankings*. Crec que el secret és la televisió. Sense aquest

mitjà no hauria pogut entrar a casa de tothom.

—Per això, segurament, Pavarotti té aquest fama d'home assequible, senzill i humà. Entranyable, fins i tot podríem dir.

—És que jo sóc una persona normal. No en tingui cap dubte. M'agrada més ser jutjat com a persona per damunt de tot. Si després es fa com a tenor, ¡què hi farem! És un corol.lari de la meva vida. M'agrada que m'ho diguin. És clar. Però ¿què és la vida? ¡La vida és l'home!

—I l'home és un cúmul de sentiments sovint contradictoris sovint nostàlgics que sol mirar enrera i lamentar-se d'allò que hagués pogut ser, però no ha estat. I que sempre troba a faltar alguna cosa.

—¡Ah! Els anys. Quan vaig començar en tenia 20. Com pot veure és una diferència notable. Però quan tens somnis i una carrera vital molt forta difícilment la perds amb el temps. Fins ara tots els anys he tingut sort i això t'ajuda. L'any que ve, per exemple, cantaré *Otel.lo*, que és el més difícil per a un tenor. No deixo de tenir reptes o moments constants de prova, de cites importants amb el meu públic. ¿Per què? En el cas d'*Otel.lo* crec que no el faré mai en teatre sinó en forma de concert a Xicago. Dues representacions allà i dues només a Nova York, al Carnegie Hall. Després en disc, però mai en teatre.

—Així s'expressa l'home que, formant part del co.lectiu que al seu dia va descriue Berlioz, no comparteix la seva definició: "el tenor no és un ésser d'aquest món, sinó un món en si mateix".

—En aquell temps, fa 150 anys potser era normal pensar això. Ara un tenor és un ésser normal amb nivell d'intel.ligència normal. Ni superior ni inferior als altres mortals, això segur. I no sé per què ens consideren *divos*. Potser perquè el públic també és com nosaltres, que té un instrument que és la veu. I que prova de fer-lo servir com nosaltres, però sense aconseguir-ho. Però som normals, no ho dubti.

I en ell el públic troba un motiu d'admiració i embadaliment: *Una furtiva lágrima* relliscarà per la galta de l'admiració després d'haver escoltat la més completa *Serenata* d'una veu que ha fet entrar en els camins del *bel canto* gent que anys enrere hauria jurat que difícilment entendria mai l'ampul.losa escenografia d'un món entre elitista i excessivament culte protagonitzat curiosament i en molts casos, per homes i dones procedents de l'ambinet més humil de la societat.

—Aquesta és la història de l'òpera. Verdi, per exemple, va nàixer en una família molt pobra. Podia escriure música perquè hi havia gent que pagava perquè ho fes. I com que aquella gent la pagava, no la volia compartir. La considerava seva. Ara, en canvi, ens critiquen perquè he intentat apropar-la a la gent, com més millor, apropar-la a l'abast de tothom. ¡És la vida!

I el gran públic taral.lejarà el *Nessun dorma* desconeixent *Turandot*. Però potser a partir d'aquí se sentirà motivat a entrar algun dia al Liceu i provocarà la irritació d'un grup reduït que ja no gosarà, ni podrà, posar-hi impediment. Per això el criticarà. ¡És la vida!

Josep Cuní

BARRES I ESTRELLES

Margaret Thatcher, o el ferro rovellat

No ens fa cap gràcia haver de dedicar el primer *barres i estrelles* femení a la *Dama de Ferro*, però s'ho ha guanyat a pols. Les coses no li van gaire bé, darrerament. L'aïllament progressiu del govern britànic en el projecte europeu l'ha deixada sense el fidel i submís Geoffrey Howe –l'únic supervivent del primer equip d'aquesta primera ministra que sembla haver estat feta de blindatge en lloc de carn i de sang com la resta d'humans. Els laboristes avantatgen els conservadors en tretze punts en les enquestes. El capitalisme salvatge que havia de ser la gran recepta per als mals del Regne Unit només ha fet augmentar les tensions socials i les desigualtats, a banda de provocar una inflació superior a l'11%. El menyspreu malaltís de la Thatcher envers tot allò que tingués a veure amb *cultura* ha unit professionals de tota mena contra una política que sembla entestada a desmuntar un patrimoni envejable de segles de tradició artística. Els *tories*, dividits, comencen a pensar en un recanvi per salvar les properes eleccions –i somnien, potser, en una guerra al Golf que els torni a fer presentables davant l'opinió pública. Ara per ara, els únics seguidors radicals de la política antieuropea de *Maggie* són els milers d'illetrats amb ànima de *hooligans* que, obeint les consignes idiotes del diari sensacionalista i ultranacionalista *The Sun* pretenen, amb manifestacions i cartes als mitjans de comunicació, que Jacques Delors –i això, ho han fet sortir a primera plana– "es foti la moneda única europea per on li càpiga". A cap polític sensat no li ha de fer gràcia rebre el suport institucional d'una colla d'eixelebrats. Són temps difícils per a la temuda, insensible, duríssima *Iron Lady*. El ferro, en una època resplendent, magnífic, comença a rovellar-se. La líder indiscutible del mercat lliure i de la democràcia occidental, sempre al costat del president dels Estats Units, potser no podrà viure amb plenitud la desfeta del Mal –el desglaç del socialisme real, la gran victòria de Milton Friedman sobre Karl Marx. Tants anys esperant el gran moment, i quan arribeu els maleïts europeistes i la maleïda inflació et trauen els llorers del triomf i als posen al front de la maleïda oposició.

I el cas és que aquesta dona ha fet història, ha batut rècords de permanència al govern, ha guanyat guerres, ha desfet sindicats, ha tancat teatres. La impietat amb què ha conduït les regnes del vell imperi s'afegeix al tòpic de la duresa tradicional de les dones que governen –no menys dura que la dels homes, però potser aquest és el problema. De posat i accent exquisits, amb un aire etern de *tieta* que ha vingut a berenar, Margaret Thatcher ha ofert sempre la imatge d'algú que no té cap intenció de cedir. La d'una senyora privada pels prejudicis, incapaç de compadir-se per res ni per ningú. Algú que és capaç de denunciar-nos si li taquem el vestit-jaqueta sense voler.

Però hi ha una altra lectura de *Maggie* Thatcher. Ha fet, si fa no fa, el mateix que tothom de la seva mena i condició: governar amb autoritat, i amb poca sensibilitat social. Però a cap governant-home no se l'ha anomenat mai *Senyor de Ferro* només per això.

Albert Mas Griera

NOTES

¿Promoció personal o denúncia justificada? El cas és que Miquel Barceló, el genial pintor nascut a Felanitx (Mallorca), ha provocat un autèntic terratrèmol en el món de l'art en denunciar que existeixen diverses obres, instal.lades a galeries i museus d'arreu del món, que són falsament atribuïdes al seu pinzell. L'acusació de Barceló ha provocat una onada de nerviosisme entre nombrosos galeristes per la possibilitat que es generalitzi el dubte davant qualsevol quadre de Barceló. Davant les dimensions de la polèmica, algunes fonts han llançat la idea que es podria tractar d'una mena d'autopromoció del pintor. La hipòtesi no ens sembla gaire creïble tenint en compte la cotització de la pintura del felanitxer, i també la fama internacional que ja ha assolit. De moment ja han estat retirades dues pintures d'una galeria de Palma. ¿Fins on s'estendrà l'ombra de la sospita?

Començar les obres per la teulada. Aquesta és la curiosa proposta que ha plantejat el "Club de inventores españoles" a l'alcalde de Barcelona, Pasqual Maragall. Els inventors, agrupats en una associació "sense ànim de lucre", demana que en les obres públiques que es realitzaran a Barcelona durant els pròxims dos anys "es comenci l'estructura i la coberta per dalt". D'aquesta manera, creuen els inventors, s'evitaran els problemes de trànsit que actualment pateix la ciutat.

Ningú no s'aclareix amb Jordi Culé

La recent publicació dels resultats d'una enquesta sobre el nivell de coneixement i acceptació popular de què gaudeix Jordi Culé ha tornat a posar d'actualitat el simpàtic *hooligan* blau-grana. Segons l'enquesta en qüestió, encarregada per TV3 a l'empresa Dympanel, dues terceres parts de la població de Catalunya contesten afirmativament a la pregunta de si els agrada Jordi Culé. A més, un 75% dels enquestats coneixen el personatge, pecentatge que, segons Tatxto Benet, cap d'esports de TV3, no s'hauria aconseguit si Jordi Culé hagués actuat tan moderadament com van exigir certs mitjans de comunicació madrilenys, amb l'inefable Butanito al seu davant.

El cas és que, des de l'esclat de la polèmica, tothom semblava d'acord que Jordi Culé havia moderat el seu comportament en les seves aparicions en pantalla. Aquesta sensació generalitzada ha fet que la polèmica hagi mort sobtadament i que tant Reial Madrid com Antena 3, principals detractors del *hooligan* blau-grana, no hagin tornat a obrir la boca.

Però aquí hi ha algú que s'equivoca. Tatxo Benet ha declarat de forma taxativa a EL TEMPS que "els guions de Jordi Culé que apareixen actualment en pantalla són exactament els mateixos que vam decidir el mes

d'agost conjuntament amb l'Oscar Nebreda". Si hem de fer cas a Tatxo Benet, i sí que li'n fem, Jordi Culé continua sent el mateix. És més, segons ens ha confirmat el cap d'esports de la Televisió de Catalunya, l'única modificació que ha patit Jordi Culé ha estat per ampliar-lo en dues caracteritzacions: una fent gest de no obrir la boca (en al.lusió a la polèmica) i una altra donant la mà a un seguidor basc, amb motiu del partit Barcelona-Bilbao. "El que escrigui que Jordi Culé s'ha moderat ho fa amb lleugeresa i sense rigor", acusa Benet.

"Els resultats de l'enquesta –continua el Cap d'esports de TV3– ens confirmen que l'experiència ha estat un èxit. La gent no només el coneix sinó que n'està a favor. Malgrat totes les crítiques, podem dir que hem donat amb el to del personatge". Ara caldrà esperar a veure si les imatges més polèmiques de Jordi Culé, com ara al pet fet amb la boca davant les errades del Reial Madrid, es tornen a repetir. I és més, caldrà esperar a veure si José Maria Garcia i els seus esclaus es tornen a posar histèrics amb el tema.

De moment, el vice-president del F.C. Barcelona, Nicolau Casaus, ha declarat al nostre setmanari que ell es considera "un d'aquest 65% de catalans que estan a favor de Jordi Culé". Aquestes declaracions no són gens estranyes tenint en compte que, juntament amb Joan Gaspart, Casaus sempre s'ha destacat pel seu, diguem-ne, *hooliganisme*.

Eduard Voltas

MOBILIARI

Noies, a la guerra

Aquesta setmana un noi encantador, segurament d'aquells que moltes mares volen tenir per gendre, ha estat a punt de fer anar les dones a la *mili*. És un alacantí amb la carrera de dret acabada i que ha pensat que potser és millor presentar un recurs que fer la tesina per quedar bé davant els professors. Segons assegura aquest jove, la Constitució diu que tots els ciutadans som iguals sense distinció de raça, religió o sexe, i per això es pregunta: si jo m'he de fotre un any de la meva vida, ¿per què no ho fan també les dones?

Senyor jove alacantí, li contesto: ¿vostè ha vist que les dones i els homes siguem gaire iguals en aquests finals del segle XX? Li explicaré uns quants fets que potser el faran reflexionar:

Encara hi ha empreses que paguen menys diners a una dona que a un home per fer la mateixa feina. Encara hi ha empreses que continuen donant més feina als homes que a les dones perquè, ja se sap, elles es casen, tenen fills i... demanen la baixa. Encara hi ha jutges que consideren que portar una minifaldilla és provocar el personal i està justificat que "et fotin mà". Encara hi ha partits polítics que es plantegen la incorporació de les dones en les executives com una quota.

Després de fer aquesta enumeració penso que com és que a cap flamant llicenciat en dret se li ha acudit presentar recurs sobre aquests temes. I encara hi ha una cosa pitjor, el jove alacantí no és objector de consciència i, ni tan sols, li importa haver de fer la *mili*. Potser la raó de fons és que li agradaria tenir dones al quarter perquè estiguessin a la cuina i fessin els llits.

Bromes a part, penso que la igualtat malgrat el sexe, com diu la Constitució, està molt lluny de ser un fet real i de moment el recurs presentat pel tema de la *mili* es queda en una pura i simple anècdota.

Àngels Barceló

OLÍMPIC CIRCUS

Lewis tira la segona pedra

Aquest xicot n'està molt segur, que això del dopatge no està fet per a ell, i vol traure tot el suc possible del tema. A banda dels més de 300 milions que ja li ofereixen per a un nou duel amb el rehabilitat Ben Johnson (de qui Lewis insinua que "ja el veurem si corre sense drogues"), els honoraris de l'atleta es veuen ara engreixats per la publicació d'un seu llibre polèmic. A l'obra (*Dins de les pistes*, si es traduís al català) practica l'esport de la insinuació i ataca la seva compatriota Florence Griffit, ja retirada. L'atleta no veu clar que aquesta dona corrés tant només amb esforços naturals, però, naturalment, no aporta cap argument ni prova que ho avali.

La Comaneci se n'ha anat, però tornarà

Vam dir que vindria. Ja ho ha fet, després de Gorbatxov, i sense problemes de protocol. I ha dit que tornarà quan hi hagi els Jocs. La gimnasta romanesa que va ser coneguda com a nòvia de Montreal i va fugir amb un nòvio nord-americà, ha dit a Barcelona que també voldria ser nòvia de la ciutat comtal, i que li agradaven molt totes les instal.lacions. Com és habitual en aquestes peregrinacions.

Cartells oficials, estadis inflables i altres herbes olímpiques

Enric Satué, dissenyador i autor de la maqueta de EL TEMPS, veurà escampats arreu del món 200.000 cartells amb la seva obra olímpica, pagats per la Companyia Telefònica. Guanyar el passat 19 de juny un concurs on van participar 18 dissenyadors més li ha permès entrar, per la porta dels Cartells Oficials, a la nòmina del disseny del 92, al costat de Josep Maria Trias i Xavier Mariscal, ja avesats a la glòria de l'Olimp des que van veure guanyadors –respectivament– el seu logotip dinàmic (el del famós atleta que descobreixes que és un atleta quan t'ho expliquen) i la seva mascota encantadora (la del famós gos que ha enamorat els japonesos, tot i que creuen que és un tigre)

Una pintura d'Antoni Tàpies completa la col.lecció oficial. Agències de turisme, consolats, federacions internacionals i comitès olímpics repartiran de manera gratuïta aquests 800.000 cartells, i més d'un milió de no oficials corresponents als 28 esports i als dissenys i pintures finalistes de les convocatòries. Hem dit de manera gratuïta, però tot té un preu. En aquest cas serà el de veure-hi el logotip de Telefònica, que s'apunta al carro dels patrocinadors dels anells pagant els 200 milions que costarà imprimir tot aquest paperam de promoció.

EL SHOW-BUSINESS MÉS GRAN DEL MÓN

Els cartells olímpics s'han presentat en uns dies d'agitació a la Divisió de Comunicació del COOB'92. Noves campanyes ("Amics per sempre"), balanços de les antigues i projectes de futures promocions indiquen que ha arribat l'hora que el circ olímpic barceloní s'erigeixi definitivament en el negoci-espectacle més gran del món.

Durant pràcticament un any, una rèplica inflable de l'Estadi Olímpic s'ha passejat, amb un èxit molt desigual, per capitals de províncies espanyoles escampant el que l'organització qualifica com a "màgia olímpica" i ha quantificat com a "59.000 tríptics, 351.000 adhesius, 653.000 xapes i 103.000 pòsters". Això és el que deixarà constància dels 10.869 quilòmetres recorreguts inflant i desinflant (sense degoters, cosa que ha evitat més d'una broma fàcil com aquesta) un Estadi de Montjuïc en forma de casa de nines.

Cartells oficials de Barcelona'92.

Ningú no sap quant ha costat. Bé, algú ho sap, però aquesta xifra és l'única que no apareix en el balanç d'aquest passeig triomfant, com tampoc apareix cap pressupost de promoció en la nova campanya publicitària "Amics per sempre".

El que sí que han comptat, per exemple, és que València, tot i ser la tercera ciutat en durada de l'exposició (darrere de Madrid i Sevilla), és la número 12 quant a nombre de visitants (21.490 en 9 dies), darrere de les *superolímpiques* Santiago de Compostel.la o Saragossa, i d'altres ciutats que han sorprès l'empresa, com Toledo, Logronyo i Pamplona.

Palma de Mallorca va fer també mèrits olímpics (les Illes han estat unes fermes candidates a acollir l'hípica per poc que la pesta equina impedís celebrar-la a Barcelona), i un total de 31.490 visitants van anar a la cacera del Cobi.

El cas més flagrant de desinterès olímpic, però, és el de Madrid. La capital cultural europea del 92 va tenir l'Estadi a la plaça de Dalí durant 12 dies, i la proporció del seu nombre d'habitants amb els 22.000 que van traure el nas al globus-Estadi dóna la pitjor assistència.

Hem citat València i les Illes entre el *tour* espanyol perquè és en aquesta gira que l'ha inclòs l'organització. El gener que ve començaran uns *bolos* a les comarques catalanes (subseus) amb els mateixos ingredients, i amb una actuació estel.lar: la mascota de Mariscal animada, que aconsegueix captivar els visitants amb la simpatia d'un gos (tigre, per als japonesos) olímpic amb certs problemes per a la pràctica de l'esport. L'alter ego de Cobi, el que el passeja des de l'interior, ha de prendre aire cada horeta per sobreviure a l'epopeia.

Carles Capdevila

Publicacions de la Fundació Jaume Bofill

"Un estudi molt llegidor i interessantíssim sobre la realitat del país..." JORDI VENDRELL.

"...planteja una interessant reflexió sobre el nacionalisme." PILAR RAHOLA.

"...hauria de ser llegit per tots els que fan política a Catalunya." *set dies.*

LA *mejor* GUÍA DE VALENCIA

UNA NUEVA CARTELERA.

Muy pronto, en los kioscos de Valencia aparecerá una publicación independiente, interesante, divertida y sobre todo muy útil. Se trata de una nueva cartelera, LA MEJOR GUÍA DE VALENCIA para pasar sus ratos de ocio, imprescindible durante el fin de semana. Entrevistas, artículos de opinión, cotilleos, críticas de arte, música, teatro, espectáculos y gastronomía, así como la más completa guía de restaurantes, pubs, hoteles, tiendas de moda y belleza, motor y mil secciones más.

Desde el primer número entregamos un coleccionable que usted no puede perderse:
LA PEQUEÑA HISTORIA DE VALENCIA RELATADA POR MARIA CONSUELO REYNA

TODAS LAS PELICULAS DE LA SEMANA EN CINES, TV Y VIDEO EN UN GRAN CUADERNILLO CENTRAL

Tardor

NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

A LES ALTURES. INTENT DE SALVACIÓ. BESTIESES
Thomas Bernhard
Venècies, 27. 120 pàgines

L'ultima gran obra de Bernhard; un bell poema narratiu, fet de records, reflexions i al.lusions. Un llibre tendre i provocador.

EDITORIAL TRES I QUATRE

FINALE
Ignasi Mora
Narratives 3i4, 22. 160 pàgines.

Una novel.la dura, profunda, inquietant, un exercici de sublevació.

EDITORIAL TRES I QUATRE

VIATGE
Rosa Serrano
Narratives 3i4, 19. 102 pàgines.

Viatjar conforma, de vegades, una manera d'evocar el món. La lectura, en aquest llibre, és un viatge i és viure.

Editorial Empúries

PETER PAN
J.M. Barrie
Traducció de M. Antònia Oliver
Col.lecció l'odissea, 51.

Una de les històries més meravelloses que mai s'han escrit.

La Galera

L'ARBRE DELS ERIÇONS
Antonio Gramsci
Il.lustracions de Laura Trovalusci
Els grumets de mar enllà, 72

Les cartes de Gramsci als seus fills des de la presó.

curial

PROFESSIÓ, CIÈNCIA I SOCIETAT A LA VALÈNCIA DEL SEGLE XVI
V.L. Salaverd i Fabiani, V. Graullera i Sanz
Biblioteca d'Història dels Països Catalans 2

Dirigida per Ernest Belenguer i Cebrià.

Edicions Proa

LA CREACIÓ DEL MÓN
Miguel Torga
Col.lecció A tot vent, 286
Narració gegantina. *La creació del món* aplega, en sis llibres corresponents als sis dies de la creació, el relat autobiogràfic de Miguel Torga. Lluny de la simple autobiografia, no és la crònica d'una vida: és una paràbola de la vida.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

TELETEXTOS II
Vicent Salvador, coord.
Col.lecció Acadèmia dels Nocturns, 14

Un conjunt de treballs sociològics sobre la TV, amb anàlisi de la seua problemàtica sociolingüística als àmbits europeu, basc i català, i amb un estudi sobre la programació de Canal 9 - TVV.

Josep Vallverdú, escriptor, traductor i traduït

L'homenot de Lleida que ha fugit de la boira

Ha redactat literatura per a totes les edats, didàctica i manuals d'ensenyament, i ha donat nom a un premi que se celebra aquest 23 novembre i a un territori: Ponent.

Vallverdú, tot aquest xalet on viu l'ha pagat amb les traduccions i amb els drets d'autor?

—La veritat és que professionalment, tant en un camp com en l'altre, no em puc queixar. A hores d'ara, no podria donar l'abast a tot el que les editorials em proposen.

—En realitat, ha traduït una viutantena de llibres, bàsicament de l'anglès, però també del francès i de l'italià.

—Ja des de xic tenia molta afició als idiomes. Aviat vaig saber francès i, pel meu compte, vaig aprendre l'anglès. Prompte vaig acceptar encàrrecs de traduccions, sobretot de llibres juvenils. Abans, doncs, de ser conegut com a escriptor, ja ho era com a traductor. Seria començar l'any 1948. Llavors havia de traduir al castellà, perquè al català no es podia. En aquella època vivia a Sant Feliu de Guíxols.

—Ara, però, cada dia tradueix menys, ¿oi?

—Sí, primer perquè cada dia me n'ofereixen menys. I segon, perquè jo mateix he anat triant i m'he quedat amb les traduccions que van dirigides a un públic juvenil. Abans ho acceptava tot. En ferme més gran, ja no tinc tantes ganes, ni tampoc tanta necessitat, d'acceptar obres extenses, com per exemple *La revolta catalana* –¡de 880 pàgines!– de l'historiador Elliot. A més, les editorials es van confabular i van dir que jo, el que havia de fer era crear, no traduir.

—¿És un bon exercici, traduir?

—Es un excel.lent exercici mental, que t'ensenya molt a escriure. Una bona gimnàstica que et regenera les cèl.lules. A mi, m'encanta.

—¿Vostè ha traduït molta gent, però a vostè qui l'ha traduït?

—Molt pocs. En tinc mal de cor, perquè jo que he traduït tant de l'anglès, no he aconseguit ser traduït a aquesta llengua. De fet, és molt difícil de penetrar al mercat anglosaxó de llibre juvenil. Es veu que són autosuficients, amb autors d'Austràlia, del Regne Unit, d'Irlanda i dels EUA. A més, ells, a l'hora de traduir, tenen preferència pels nòrdics i pels germànics...

—De totes maneres, si no tinc mal entès, vostè deu ser dels autors catalans més traduïts.

—Pot ser sí. *El rovelló,* per exemple, que és el que més fortuna ha tingut, ha estat traduït a l'èuskar a l'italià, al francès i al rus. A l'italià, també ho han estat *El fill de la pluja d'or* i *Homes, bèsties i facècies.*

—Tinc entès que enguany els francesos li han donat un premi...

—Es tracta del Premi "J'aime lire" i me l'ha concedit l'Académie de jeunes lecteurs. Aquests joves lectors han triat el meu *Rovelló –Vif Argent,* en francès– com el llibre que més els ha agradat.

—¿És cert que va tenir problemes amb Hisenda, que, un cop jubilat, no el deixaven escriure?

—No, amb hisenda, no. Es va dir, però, que els autors que es jubilessin, a partir d'aleshores, haurien de renunciar als drets d'autor. Això em va semblar un absurd, des d'un bon començament. Ara sembla que aquest problema ja està arreglat.

—L'assaig també ha estat un gènere prou concret per a vostè. Dos llibres, Proses de Ponent *i* Indíbol i la boira, *i centenars d'articles en diaris i revistes.*

—M'agrada l'assaig lleuger, relativament curt: descriure les coses a mesura que passen. El meu model és Gaziel, un assagista deliciós, que, encara que aparenti el contrari, no és gens superficial. A més dels dos llibres que tu has esmentat, he publicat també *La lluna amb les dents,* un recull de vells i nous dels meus primers articles periodístics, el qual es complementarà amb un dietari, encara inèdit, que es titularà segurament *Les vuit estacions.* Tot plegat, formarà una mena de quatrilogia de llibres personals. En realitat, també els meus llibres de viatge com *Catalunya visió,* són una mica assaig.

—Parlem del "Premi d'Assaig Josep Vallverdú". ¿Quins foren els orígens?

—L'any 83, Jaume Magre anunciava la creació d'un premi amb el meu nom. Jo li vaig suggerir que li possessin "Premi literari Segre", però des de la paeria van insistir que no, que volien que portés el meu nom. També em van consultar el gènere. Em va semblar que de premis de novel.la, ja n'hi havia molts i que l'assaig és un gènere noble que dóna maduresa a una literatura.

—Aquests darrers anys, el Premi ha sofert les conseqüències polítiques de la paeria. Va ser especialment polèmic els anys 87 i 88, durant el bienni convergent de l'alcalde Oronich. ¿Què en pensa?

—De fet, en cap moment no ha minvat la qualitat del Premi. El que passa és que llavors va tenir una presentació exterior, valorada de forma diferent. Vull dir que el canvi de Paeria va propicar una certa inflor del Premi. Almenys, jo no la considerava necessària, tot i que tampoc em desplaïa extraordinàriament. Potser el que més em molestava era veure tantes banderetes amb el meu nom per les places i carrers de Lleida. Tampoc no em va agradar gens que canviessin el jurat. No hi havia cap motiu per fer-ho. Però és clar en aquest país sempre passa igual: si els del color A fan una cosa, vénen els del B i la canvien, i en acabat, tornen els primers i fan el mateix... Tant se val, el Premi s'ha mantingut per damunt d'aquestes picabaralles, i avui, perfectament consolidat, ha tornat a mans del primer equip. Una de les coses que sempre ha anat molt bé són aquestes activitats culturals paral.leles: conferències sobre l'assaig, xerrades a les escoles... En fi, s'hauria de motivar la premsa de

Barcelona perquè se'n fes més ressò del que se n'ha fet fins ara.

—Parlant de Lleida, l'expressió ponent *–que sembla haver fet fortuna– la va encunyar vostè. ¿En què ha canviat la Lleida dels 60 que vostè i altres intel.lectuals analitzaven al llibre,* Lleida, problema i realitat?

—Això de *ponent* no és cap descoberta, perquè el Ponent ja existia abans que jo nasqués. Quant a Lleida, continua sent, des que es va acabar la guerra una ciutat sens estrats. A la fi de la guerra, a Lleida

es va produir un canvi total de població com aquell malalt a qui han hagut de renovar tota la sang. Les famílies de la burgesia o de clase mitjana liberal, que havien exercit un cert regiment abans de la guerra –com els Pereña, els Torres etc...– són substituïdes per altres que han vingut de fora. Avui hi ha hagut un canvi social intens, però malgrat tot, el desarrelament continua. En la base, Lleida continua sent, com abans, una ciutat de serveis, però també industrial, més industrial del que sembla. I també és una de les capitals de l'Aragó. Pensa en la sèrie d'autocars aragonesos que vénen diàriament a la ciutat.

—¿L'Estudi General, hi ha tingut un paper important?

—És clar, però el que ocorre és que Lleida i les terres de ponent no tenen prou densitat ni dinamisme per a donar feina a tots els graduats que surten de les facultats lleidatanes. La qual cosa produeix una emigració laboral.

—Parlem dels problemes de l'escriptor perifèric. ¿Què representa per a vostè viure fora de Barcelona?

—A l'escriptor perifèric, li costa molt de perforar el cap del magma barceloní. Si te'n vas a viure a Barcelona, de seguida t'hi integres bé, però si et quedes a comarques et consideren de segona divisió. Pensen en tu, només quan necessiten algun estudi sobre el territori on vius. Per exemple, si han de parlar de Lleida, trucaran al Viladot o a mi; si han de parlar del Pallars, t'ho demanaran a tu... Però mai no es recorden de tu, posem per cas, per aspectes més generals o universals de la literatura. En les traduccions passa el mateix: quan hi ha una cosa que ningú no vol, truquen a comarques. A mi, sovint m'han encolomat aquells ossos, difícils de traduir, que a Barcelona no volien. És clar que també he traduït bombons deliciosos, com *La força d'estimar* de Martin L. King, però per cada un d'aquests, m'he hagut de rosegar uns quants ossos.

—Darrerament sembla que hi ha hagut un cert revifament de la relació Lleida-València. Penso per exemple, en la sèrie de llibres "Les talúries", fruit d'un conveni entre la Diputació de Lleida i les edicions Tres i Quatre...

—Me n'alegro molt. Jo he pogut comprovar, parlant amb el Mira, l'Eliseu o l'Huguet, que des del País Valencià es mira Lleida com un pont efectiu amb el Principat. En primer lloc, hi ha afinitats de llengua –tots som occidentals– i en segon lloc, perquè a València s'adonen que, en certa manera, també són perifèrics.

—Faci'm cinc cèntims de la seva experiència, com a "Escriptor del mes".

—La idea és bona, però crec que s'ha insistit massa en la presència física de l'escriptor i massa poc en la seua obra. I és que l'escriptor, com a escriptor, no interessa al públic. Si no és que és escandalós, que sàpiga fer el pallasso o que tingui un història carregada de *morbo*... L'escriptor doncs, penso que hauria anar acompanyat d'un bon presentador o precedit d'una exposició de la seua obra.

—Finalment, una pregunta inevitable: ¿Què en pensa, del futur de la llengua?

—La nostra és una llengua, que en la situació actual no pot fer altra cosa que fer la viu-viu. Si no hi ha poder polític, no hi pot haver gaires voltes: ¡una llengua cooficial és una llengua suboficial!

Abans d'anar-me'n, la Isabel m'ensenya la casa: una mansió àmplia i espaiosa, oberta de bat a bat a les muntanyes de Prades. Les parets són plenes d'artistes ponentins; quadres de Minguell, olis de Lluís Trepat, aquerel.les de l'Urena... Finalment, l'escriptor em confessa que sí, que és cert el que diuen per Lleida, que ell, després d'haver escrit centenars de fulls sobre la boira, ha fugit de les Garrigues a la recerca del sol hivernal. En realitat, però, aquest "home de Lleida" –així va presentar-lo Pujol a l'abat Escarré–, que en un època va recórrer tot el país per escriure *Catalunya visió*, no ha fet el salt al seus, ni a ningú. Continua enviant articles als diaris de Lleida i Tarragona, publica a Barcelona i, de tant en tant, dóna un cop d'ull als programes internacionals que capta l'antena parabòlica que té instal.lada al jardí. I és que els bons escriptors, tant si viuen a Puiggrós, com a l'Espluga com a la reïra de Deu, tenen la rara capacitat de ser universals.

Pep Coll

MUSEUS

La fundació Joan March inaugura un museu a Palma

Un marc per a l'art

La Fundació Joan March, que té la seva seu a Madrid, inaugurarà pròximament un petit museu a Palma amb una mostra d'art contemporani espanyol, coincidint amb el 35è aniversari de la Fundació.

El proper dia 15 de desembre s'inaugurarà a Palma el museu anomenat Col.lecció March d'Art Espanyol Cotemporani. Es tracta d'una mostra del fons pictòric de la Fundació March, que per primera vegada s'instal.larà a Ciutat de Mallorca de forma permanent. En total són 36 obres d'altres tants autors espanyols del segle XX, entre els quals destaquen Picasso, Miró, Dalí, Tàpies, Chillida, Antonio López o Miquel Barceló.

EL MUSEU

En el cèntric carrer de Sant Miquel hi ha, tot just al principi, un palau construït el segle passat que a principis del XX fou reformat per l'arquitecte Guillem Reynés i Font. Quan el financer Joan March i Ordines creà la banca que duria el seu nom, instal.là en aquest edifici la que seria la primera seu de la Banca March a Mallorca.

Precisament ha estat aquest l'edifici elegit per la Fundació Joan March per a instal.lar-hi la primera seu que la Fundació tindrà a Mallorca. Es tracta d'un edifici típic del corrent anomenat *estil regionalista* amb certes influències modernistes. La refoma duta a terme per la fundació per tal d'habilitar-lo com a museu es va fer sota l'assessoria artística del pintor Gustavo Torner –creador, juntament amb Fernando Zóbel, del Museu d'Art Abstracte espanyol de Cuenca– i fou projectada per l'arquitecte mallorquí Antoni Juncosa, amb la col.laboració de l'aparellador Josep Gelabert.

Es tracta d'un museu petit, no més de 300 metres quadrats. Té set sales d'exposició a més d'altres dependències auxiliars. L'accés es fa per una escala de marbre que condueix des del pati interior, típic dels antics palaus mallorquins, fins al primer pis.

LA COL.LECCIÓ

De la col.lecció que la Fundació ha portat al museu de Mallorca, el crític Joan Manuel Bonet ha escrit que "és una col.lecció breu i intensa, proposa una visió sintètica del que ha estat, en matèria d'art, la decisiva contribució espanyola del nostre segle. No pretén ser una col.lecció exhaustiva, però un hipotètic expectador sense coneixements del que ha estat l'art modern a Espanya, després de contemplar-la estaria en condicions de començar a fer-se una composició de lloc bastant exacta de per on han transcorregut les coses".

Del total de les 36 obres que conformen la col.lecció, set seran escultures. L'obra més antiga és un Picasso que data del 1907, *Tête de femme*, i que pertany al cicle de *Les senyoretes d'Avinyó*, pintat el mateix any. El més recent és obra de Jordi Teixidor, pintat durant el present 1990.

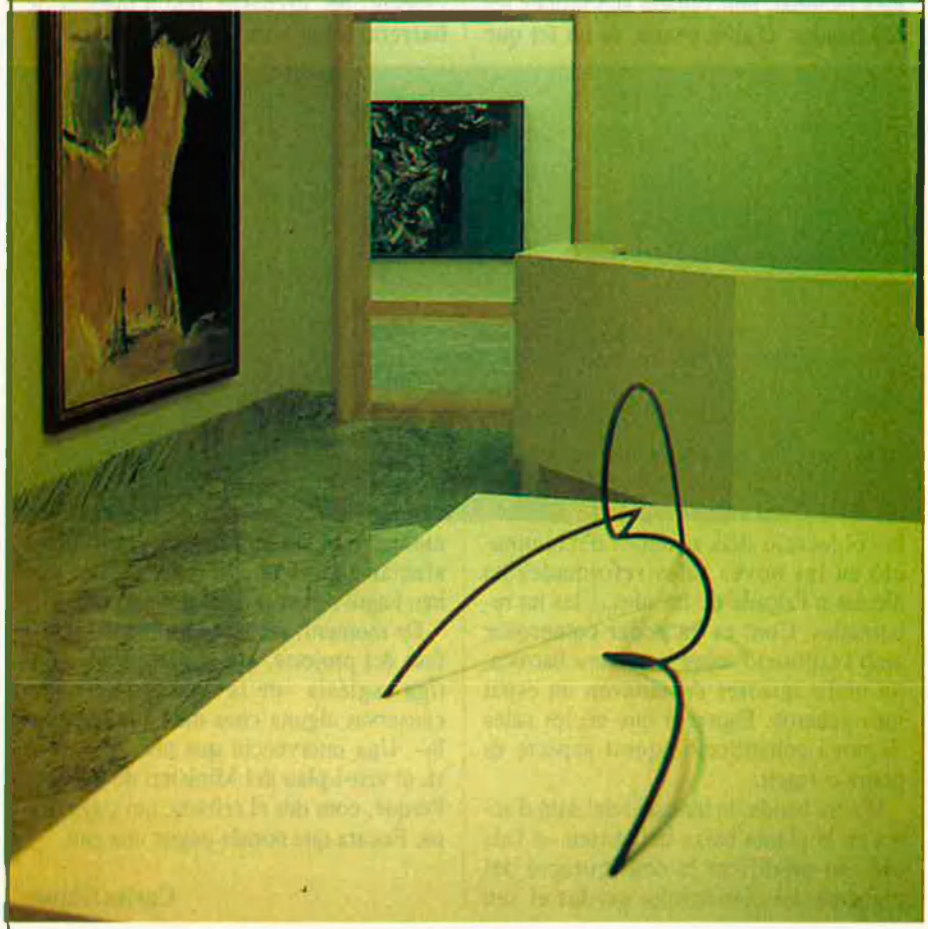
El recorregut artístic que proposa la Mostra comença per un conjunt escultòric de Juan Bordes, *Oradores*, just a l'entrada. A la primera sala, que serveix de distribuïdor, s'hi troben obres de l'Equip Crònica, *La antesala*, i d'Andreu Alfaro, *Figura aixecant-se*, entre altres.

Els diversos corrents de la plàstica espanyola d'aquest segle estan representats pels realistes com Carmen Laffon. *Sanlúcar de Barrameda*, o Antonio López García, *Figuras en una casa*. Del grup *Dau al Set* es presenten obres de Modest Cuixart i d'Antoni Tàpies, *Botons rosa*. Del grup El Paso hi ha obres de Rafael Canogar, *Raza*, i d'Antonio Saura, *Deu*. També hi són presents representants de l'abstractisme expressionista, Lucio Muñoz; del geometrisme, Gerardo Rueda; del lirisme, Fernando Zóbel, a més de pintures de Mompó, Gustavo Torner i Pablo Palazuelo, i d'escultures de Chillida i de Jorge Oteiza.

A pesar de la importància de tots els artistes citats, probablement les sales que més èxit tindran entre el públic seran les dues restants. Es tracta de dues

petites sales que presenten una mostra de l'actual pintura, i l'altra, el que es podria anomenar la sala *dels clàssics*. A la primera hi ha una pintura del pintor mallorquí Miquel Barceló, *La falque*, de gran format. Comparteixen habitació amb Barceló, Pérez Villalta i Teixidor, a més d'una obra de Ferran García Sevilla que presenta *Bajorrelieve*, una composició totalment de fusta a tres nivells que representa, segons el mateix autor, un homenatge a la maternitat; aquesta obra la creà amb motiu del naixement del seu fill.

L'altra sala és l'estrella del museu. Ben guardats per dues portes de seguretat reposen el Picasso citat; un Juan Gris, *Carage et bol*; una escultura feta de ferro de Julio González titulada *Gran personaje de pie*; una pintura de Salvador Dalí, *Composition. Portrait of Lulu Kolsman*; i un Joan Miró que duu el títol de *Le perroquet*.

MECENATGE DE L'ART

La Fundació Joan March es creà el novembre de 1955 –ara es compleixen 35 anys– gràcies a l'aportació dels fons que el financer mallorquí dedicà a promoure la creació artística i la investigació. L'actual col.lecció d'obra plàstica de la Fundació –1.275 obres–, es començà a formar a partir de l'any 1973 i ha comptat amb importants aportacions com la feta pel pintor Fernando Zóbel, que donà la seva col.lecció del Museu d'Art Abastracte Espanyol de Cuenca, a més de les constants compres per part de la Fundació, entre les quals destaca especialment l'adquisició de 100 obres, l'any 1987, de la col.lecció Amos Cahan de Nova York.

A més de la progressiva ampliació del fons artístic –que s'anirà mostrant arreu d'Espanya de forma itinerant– la Fundació Joan March ha concedit al llarg dels anys d'existència més de 500 beques per a la investigació o la creació en el camp de les arts plàstiques. També ha contribuït a la restauració d'obres com la portada del monestir de Ripoll o el retaule de la catedral de Sevilla. Entre les exposicions que ha organitzat destaquen les dedicades als grans mestres com Kandinsky. Matisse o Magritte –que pròximament es veuran completades amb una altra dedicada al geni pop nord-americà Andy Warhol –i les mostres itinerants com la dels Gravats de Goya que, han visitat més d'un milió de persones en els nou països que ha recorregut.

Quan la fundació Joan March compleix el seu 35è aniversari inaugurant aquest museu –que, per cert, serà d'entrada gratuïta per als residents a Balears– que sens dubte serà la mostra permanent d'obra plàstica de més entitat que existeix a les Illes, tant per la diversitat com per la qualitat de les obres exposades.

Miquel Payeras

Un museu per fases

El mes de maig de 1986 el conseller de Cultura de la Generalitat valenciana presentava als mitjans d'informació el projecte de restauració i adequació del nou museu Sant Pius V, per a molts especialistes i investigadors la segona pinacoteca de l'estat espanyol pels seus fons. El conseller apareixia en aquell moment acompanyat del director general de Patrimoni, Tomàs Llorens, i del director del museu de Belles Arts, Felipe Garín Llorens ha traslladat la seua residència professional a Madrid mentre Felipe Garin, per problemes d'incompatibilitat, ha deixat el càrrec de director del Museu de Sant Pius V –erròniament en EL TEMPS publicàrem com a destitució la seua marxa del Museu de Belles Arts–. D'altra banda, per la Direcció General de Cultura-Patrimoni s'han succeït els noms de Carme Alborch, Enric Cuñat i ara, Evangelina Rodríguez.

Mentre, el projecte arquitectònic iniciava la seua singladura, un projecte per al qual el 1986 ja es parlava de 2.000 milions de pessetes per la fase inicial de les obres. Un pressupost aportat entre el Ministeri de Cultura i la Generalitat valenciana. Cal recordar que el museu és de titularitat estatal, però de gestió transferida a la Generalitat valenciana. D'altra banda, el museu alberga la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles i els seus fons. I si afegim que encara està per realitzar una catalogació exhaustiva dels fons del museu –un projecte que estaria dirigit per l'actual director del Museo del Prado, Alfonso Pérez Sánchez–, ens trobem amb una institució complexa quan no laberíntica.

La passada primavera el projecte arquitectònic del Museu de Sant Pius V veia realitzada la primera fase. Una primera etapa a manera de fase pilot sobre l'ala est de l'edifci. El projecte, obra dels arquitectes Gómez-Ferrer i Manuel Portaceli –un nom que capitalitza algunes de les obres més significatives projectades al País Valencià– no s'ha salvat tampoc de la polèmica. Tot i així sense les controvèrsies que han afectat altres treballs com el del Teatre Romà de Sagunt, realitzat per l'arquitecte valencià i l'italià Giorgio Grassi. Les crítiques a la intervenció en el Sant Pius V han questionat des de l'actuació global en l'edifici –un edifici barroc de l'arquitecte Joan Baptista Pérez Castiel– fins a aspectes parcials de l'obra. El projecte d'una doble finestra que substituïra les finestres primitives va ser desestimat des de Madrid. En lloc d'això s'ha optat per obrir uns finestrals que imprimeixen el pati claustral un aire més racional, una vegada suprimides les balconades. D'altra banda, és un fet que

la col.locació dels sistemes d'il.luminació en les noves sales reformades ha afectat a l'alçada de les ales, i les ha rebaixades. Com es va poder comprovar amb l'exposició sobre la pintura barroca, on molts quadres demanaven un espai més generós. Esperem que en les sales de nova construcció aquest aspecte es podrà corregir.

D'altra banda, la ubicació del saló d'actes en la planta baixa del museu –a l'ala est– ha modificat la configuració del claustre. El claustre ha perdut el seu equilibri en tancar-se dos dels accesos en favor del saló d'actes. En el primitiu museu estava ocupada tant per obres de l'antiguitat clàssica com estatuària vuitcentista i contemporània. Ara, part d'aquestes escultures –obres de Benlliure, Capuz, etc.– es presenta a l'aire lliure, sense cap tipus de protecció al voltant del claustre.

Però segurament un dels enemics més irreductibles del museu siga la humitat. Una humitat que afecta greument tota la part baixa del museu i sobre la qual no s'ha pogut actuar fins ara. Segons Manuel Portaceli, fins que tota l'obra on estiga acabada no es podrà realitzar "una espècie de drenatge, que a manera de barrera actue sobre la humitat". Ara, mentrestant, la humitat ha començat a afectar alguns quadres del museu que han hagut de ser retirats del saló d'actes.

De moment, el museu espera la segona fase del projecte, que actuarà sobre l'antiga església –de la qual tan sols s'ha conservat alguna cosa més que la cúpula–. Una intervenció que necessita, això sí, el vist-i-plau del Ministeri de Cultura. Perquè, com diu el refrany, qui paga mana. Encara que només pague una part.

Carles Gàmez

A mesura que passa el temps i ens acostem al 1992, tot fa pensar que aquell projecte que pomposament es va anunciar com "Les Quatre Estacions" i "Encontre de les expressions musicals" i altres filigranes nominatives passa per un moment delicat. A falta de poc més d'un any per a començar les celebracions la improvisació plana sobre el projecte, mentre el seu comissari, Emili Soler, brilla per la seua discreció. Ara per ara, fora del logotip, Musica 92 no deixa de ser això: un anagrama per ornamentar catàlegs. D'altra banda del pressupost generós que es va notificar en un principi sembla que amb les retallades pressupostàries la música haurà de sonar sense tanta estridència. Mentre projectes com la reconversió de l'Orquestra Municipal en Simfònica de la Comunitat Valenciana a l'Orquestra de Joves encara no els ha arribat l'hora de sonar.

L'editor Franco Maria Ricci, un dels noms més prestigiosos de la cultura tipogràfica actual, va passar per la ciutat de València per presentar un dels cartells que anunciaran l'exposició La Impremta Valenciana. L'exquisit editor italià ha estat l'autor d'un elegant cartell amb la figura del Tirant sobre un fons d'abecedari. Un cartell que repodueix les senyes d'identitat que han situat a aquest editor en primera línia del disseny gràfic internacional. Un dels detalls que més cridaren l'atenció va ser la rosa que, segons diuen, va pertànyer a Marinetti. A més de Ricci, hi ha col.laborat també amb un cartell, Manuel Boix, que ja en va dissenyar un de bellíssim per a l'Any del Tirant, que la dreta ultramuntana i municipal va excomunicar.

"¿Es possible una premsa independent?", amb aquest títol la Fundació Acta ha organitzat unes jornades que reuniran a Barcelona –dies 13, 14 i 15 de novembre– destacats analistes, empresaris i periodistes d'Europa i Nord-

Amèrica. Pel que fa als analistes, hi seran M. Vázquez Montalbán, Dominique Walten –director de la revista *Hermès*, i Oriana Fallaci, l'estrella italiana del periodisme internacional. La següent taula rodona estarà dedicada als editors, amb la presència d'Enrique Arias, director general de Publicacions del Grup Zeta, Pedro J. Ramírez, director d'*El Mundo*, Pere A. Serra, president del Grup Serra –*Ultima Hora*, *Baleares*– i John Vinocur, editor executiu del *Herald Tribune*. L'última taula rodona girarà sobre els directors, amb la intervenció d'André Fontaine –*Le Monde*–, Joan Tapia –*La Vanguardia*–, Giovanni Valentini –*L'Espresso*– i Albert Viladot, director del diari *Avui*. Hi actuaran de moderadors, P. Rahola, Josep Gifreu i A. Ribas.

OPINIÓ

Estat de bona esperança

Per mica que ens hi fixem, haurem de convenir que totes les èpoques són històriques. Les unes més i les altres menys, però totes són graons d'aquells que a vegades pugem i a vegades baixem, encara que l'escala sigui sempre la mateixa.

Un cop m'he tret del damunt el pes d'aquesta declaració (¡i gran mal me n'he fet!), espero obtenir acord quant al fet que tothom considera que vivim uns moments històrics. No tan sols a nivell planetari, sinó també pel que fa a la petita parcel.la que ens hi correspon. Com més profundes siguin les converses, més exposades es troben a arribar a aquell punt en el qual un dels interlocutors afirma solemnement que travessem una "etapa històrica". I aleshores, d'una manera gairebé fatal, algú alça la veu per dir que "ens trobem pitjor que mai". O que res no ha canviat.

A mi em passa que, quan he assistit a un d'aquests col.loquis, em sento obligat a demanar la paraula i dir que no, que no estem pitjor que mai. En tot cas, ens toca de protagonitzar un recorregut diferent, insòlit si bé es mira. Abans, m'he valgut del símil de l'escala, i ara, amb la deguda vènia, hi afegiria que l'escala que pugem –o baixem– més que una escala de cargol, és una escala recargolada. Sol.licito perdó per lliurar-me a expansions d'aquesta mena.

Però tinc excusa: acabo de llegir la notícia que un membre del cos de la Guàrdia Civil fou objecte d'una sanció per haver assistit a missa sense uniforme, precisament el dia de la patrona del cos. Això tingué lloc a Terol, a darreries del passat mes d'octubre, l'encapçalament de la informació tallava l'alè: "Sanció a una Guàrdia Civil embarassada per no portar uniforme". ¡Ostres! (l'exclamació fou meva, perquè pertanyo a una generació que, quan érem joves, teníem rigorosament prohibit fer bromes amb la Guàrdia Civil).

Tot seguit, la notícia aclaria que la senyora Mariví Crespo, de la secció femenina de la Benemèrita, té problema per endegar-se l'uniforme, a causa del seu avançat estat de gestació. Per aquest motiu, demanava al director general superior seu que dictés disposicions encaminades a regular la situació de les agents en estat de gravidesa.

Sé que no m'hi he de ficar, però trobo que el número Crespo –dit sigui amb tot el respecte– té raó. Caldria pensar en unes guerreres de maternitat, que fossin elàstiques i donessin de si sense desmerèixer la marcialitat.

Pere Calders

X FESTIVAL INTERNACIONAL DE

JAZZ

PALMA DE MALLORCA 1990

KAREN MANTLER
VERY BIG BAND CARLA BLEY
JERRY GONZALEZ
I THE FORT APACHE BAND
BOULOU I ÉLIOS FERRÉ
SAMAMBAIA
CALITJA JAZZ
SAUSALITO JAZZ QUARTET
NATURA
LOUIS SCLAVIS QUINTET
EMIL VIKLICKY
SCOTT COSSU
WIM MERTENS

Del 26 octubre al 23 novembre

AUDITÒRIUM

SOL Hoteles

ajuntament de palma

ENTREVISTA

Entrevista a José Luís Guerín

"La BBC vol censurar 'Innisfree'"

El jove director català ha recreat una Irlanda profunda al seu darrer film, que es passeja triomfal per Canes, Donosti o Barcelona i s'estrena, aquesta setmana, a tot l'estat. A Gran Bretanya, però, hi posen traves.

Nas de ganxo sobre una cara xuclada i ulls de camera obsessa, aquest aprenent d'alquimista ha confirmat en *Innisfree* (1990) una potència visual i narrativa que, després d'un film maleït com *Los motivos de Berta* (1983), ha de permetre-li el seu primer contacte amb uns espectadors que només el coneixen de referències.

—¿Practiques un cine elitista?

—Jo no menyspreo cap públic, l'únic que demano és una mica més d'esforç perquè de pel.lícules bufones, que funcionin, ja n'hi ha massa. De comèdies d'embolics o cine negre en tenim a milers, en canvi hi ha àrees del cine que són molt més estimulants, i cal buscar fórmules com la coproducció per assegurar que totes les minories d'espectadors facin rendible aquest tipus de cinema. Enyoro un cinema que pogués tenir un cert compromís amb la realitat, Renoir per exemple.

—¿El cinema europeu és el camí?

—L'única lectura que se'n pot fer és en termes de mercat. Ara, podem referir-nos al cine europeu com a una posició diferent a l'americana que veiem aquí, algú s'encarrega que no ens arribin els films interessants, però Europa té un problema similar d'enfrontar-se al *marketing* sense límits i als pressupostos del cine americà conservant una *mirada* independent.

—Hi ha també un cinema europeu que ningú vol veure.

—La colonització americana arriba al nivell que se l'imita i es fa pitjor sense tenir els mitjans ni l'habilitat del cinema dominant, perquè s'hauria de parlar de cinema dominant que té unes pautes aplicables al cine europeu. La funció més digna del cinema, tal com deia Flaherty, es donar-se a conèixer entre pobles, comunicar en definitiva. I és curiós com podem tenir al cap somnis irlandesos, però ens han arribat via Hollywood.

—Et refereixes a The Quiet Man, una pel.lícula que és sempre present a Innisfree. ¿Com has sortit d'aquesta visió limitada?

—Per una banda, establint un estudi documental d'una col.lectivitat que necessita un coneixement de la seva història, però hi ha una darrera onada colonitzadora que singularitza aquest comtat d'Irlanda, el rodatge l'any 1951 del film de John Ford que va canviar les seves estructures econòmiques, socials i mentals. Hi ha elements estranys que un antropòleg no podria entendre sense el rodatge de la pel.lícula com les balades que cantava John Wayne o les gorres de l'illa d'Aran que es van introduir durant la filmació i han arribat a formar part d'un llegat pròpi tan important com les llegendes cèltiques.

José Luis Guerin

—¿Encara que molts irlandesos reneguin de The Quiet Man*?*

—Si deslligem els elements de conte que hi ha, el tecnhicolor, els decorats, no és veritat que Ford tracti Irlanda com un paradís, aquesta és la impressió del protagonista al comencament, però per integrar-s'hi ha de passar per uns conflictes terribles i la radiografia dels estaments socials que regien la societat irlandesa, les esglésies, els *landlords*, l'IRA, és un bon punt de partida per a preguntar-se què passa amb els seus successors, establir tota mena de contrastos possibles. S'ha de fugir del tòpic, el verd, el borratxo, perquè quan John Murphy, un borratxo simpàtic explica com els *black and tan* –milícia de mercenaris britanics durant la guerra per la independència– van agredir el seu pare, veus un home amb una dimensió brutal, transforma el pla.

—I apareix un país en la seva vessant més dura.

—En aquest aspecte jo sempre he estat molt clar, els anglesos consideren Irlanda el seu camp de patates particular, llavors l'irlandès ha hagut de desenvolupar un sentit de l'estoicisme i de la ironia, i per descomptat uns quants glops de whisky, i la música, que és una eina per enfrontar-se a tot això.

—¿Arribes a endinsar-te en les arrels del drama irlandès?

—Aquest aspecte es troba en els plans dels *cottage*, abandonats durant la gran fam del segle passat i, sobretot, en la conversa política al pub, que la BBC vol tallar, quan parlen del passat...

—¿Què volen tallar?

—10 minuts. La BBC ha comprat el film al productor irlandès però hi ha problemes amb aquesta seqüència quan es parla de l'IRA històric i de la guerra civil contra el tractat anglo-irlandès. És una seqüència conflictiva perquè li manca certa dignitat, la gent ha begut i fa rots, però a Anglaterra la volen tallar.

—¿Penses acceptar-ho?

—Rotundament no, perquè sense aquest element no s'entén tot el context.

—Et col.loques sense saber-ho en un conflicte polític.

—És que ara en qualsevol intervenció a la BBC d'algú que es refereixi a aquesta problemàtica li col.loquen una veu en *off* on el locutor dóna la seva versió del que s'està parlant. El que em sembla més estrany és que uns fets que haurien d'estar als llibres d'història dels col.legials anglesos siguin amagats.

De sobte, l'apologia del terrorisme.

Oriol Malló

EL LLIBRE DE LA SETMANA

L'espectre transeünt

Max Frisch ens parla a *No sóc Stiller* de la gran buidor del món contemporani.

Max Frisch. *No sóc Stiller*. Traducció de l'alemany de Carme Gala. Ed. Proa. Col.lecció "A tot vent" núm. 285. Barcelona, 1990. 350 pàgines.

Un dels temes clàssics de la modernitat, en rigor, una de les conseqüències inevitables de l'evolució d'un món que progressivament va torpedinant la línia de flotació de la seva visió de l'home, és precisament la fractura de la idea d'identitat del subjecte. El que comença amb Rimbaud com una sospita, esclata al segle XX com una constatació de la pluralitat de voluntats que integren l'individu per ser, finalment, sancionat com una defunció en tota regla amb la crítica estructuralista: el subjecte ha mort, ha mort l'humanisme.

Aquesta desintegració del jo adopta en la literatura moltes formes i és possible identificar algunes de les seves manifestacions abans de Rimbaud. No obstant, el segle XX, la primera meitat en concret, ofereix un ampli ventall de la impossibilitat d'assumir, per l'art modern, la hipòtesi d'un jo omniscient, coherent i confegidor de sentit. L'horror del segle més cruel obliga, en una primera resposta, a distorsionar les formes de representació, de narració, per ajustar-les a una realitat esquinçadora. Les estratègies expressionistes són una d'aquestes respostes. Quan ja és impossible cap acord entre allò que s'ha viscut, que s'ha conegut, i una formulació *artística*, exterior,

part de la literatura moderna gira de nou cap al jo per descobrir-hi una gran buidor.

Precisament d'aquesta buidor parla Max Frisch (Zuric, 1911) al seu *No sóc Stiller* (1957). Un home, amb passaport americà, de nom Jim White, és detingut a la frontera suïssa acusat de ser en realitat l'escultor Arnold Stiller, desaparegut feia sis anys, casat i sopitós d'estar involucrat en un cas d'espionatge. La tossuderia de White/Stiller a no acceptar ser l'escultor el porta a la presó preventiva, on des de la seva subjectivitat enrocada explica en uns apunts els intents, per a ell folls, de fer-lo passar pel desaparegut.

Els set quaderns que componen aquests apunts, que són a la vegada la primera part del llibre, presenten una reflexió irònica i de vegades desesperada sobre la identitat, sobre l'obligació de mantenir-se, per sempre més, idèntic a si mateix. Es precisament del que fuig Stiller. Acovardit, insegur, portador d'una culpa imprecisa que li prohibeix estimar la seva dona tot estimant-la. Stiller es veu obligat a poc a poc a cedir davant la pressió familiar, social, estatal i, finalment és condemnat en un judici solemne a ser l'escultor Arnold Stiller.

White /Stiller, però, no renuncia a la seva subjectivitat intransigent, però pacta amb algunes formes. Es torna a enamorar de la seva dona i, un cop lliure, torna a viure amb ella, però aïllats del món, en una granja de difícil accés. Accepta que li diguin Stiller, i ell mateix intenta captenir-se com a un simulacre del tal Stiller. No torna a l'escultura però es torna ceramista. No obstant, ha estat condemnat a allò de què volia fugir. Obligat a ser allò que l'estat i la societat demanen d'ell que sigui, observa com és impossible poder canviar, ser un altre, perdonar-se aquell pecat de no ser, de no haver estat prou, home. White /Stiller constata, lentament, amb una desesperació aterrida, com repeteix tots els erros passats. Com deixa marcir la seva dona, com ell mateix torna a convertir-se en un espectre.

El personatge de Max Frisch es converteix en un fantasma transeünt, en una figuració, i a partir d'ell, l'autor elabora una faula on la reflexió sobre el jo el porta també a destil.lar una amarga ironia contra el seu país, obligat també a ser ell mateix, idèntic i confós en la seva estupidesa, i sense la valentia d'un Stiller capaç de dur fins a les darreres conseqüències la seva afirmació de :*"No sóc Stiller"*.

Josep M. Lluró

HIT-PARADE

	Isidor Cònsul (Serra d'Or, Avui)	Natàlia Díez (La Vanguardia, El Temps)	Oriol Izquierdo (Lletra de canvi)	Jaume Subirana (El País)	Marc Soler (El Temps, La Vanguardia)	X. R. Trigo (Avui, El Temps)
N. Comadira: *En quarantena* (Empúries)	****	***	*****	*****	*****	***
R. Coover: *La festa de Gerald* (Quaderns Crema)		****			***	**
A. Artís-Gener: *Viure i veure/2* (Pòrtic)	****	****	***	***	***	*****
C. Torner: *L'àngel del saqueig* (Ed. 62)	***	****	****	****	***	***
F. Duranti: *El germanista* (3 i 4)	**			***	****	***
M. Bauçà: *L'estuari* (Ed. 62)	*	****	*****	***	***	***
M. Kundera: *La immortalitat* (Destino)	****	**	****	****	**	***
M. de Pedrolo: *Disset contes i una excepció* (62)	****	***	***	***		***
X. Febrés: *Josep Pla* (Plaza y Janés)	**			**	**	***
M. Barbal: *Mel i metzines* (La Magrana)	***	*	**	***	***	***

***** MOLT RECOMANABLE **** RECOMANABLE *** CORRECTA ** FALLIDA * OBLIDABLE

NOVETATS

Neil Postman, *Divertim-nos fins a morir*, Barcelona, Llibres de l'Índex, 1990, 221 pàgs.

Han dit, de Postman, que "la seva obra torba molt més que la de McLuhan" i potser és cert. Postman es lamenta de la mort de la paraula impresa amb tota la passió d'un professor i la malenconia d'un savi historiador.

***Antologia de la poesia modernista*, (A cura de Jordi Castellanos), Barcelona, Edicions 62, 1990.**

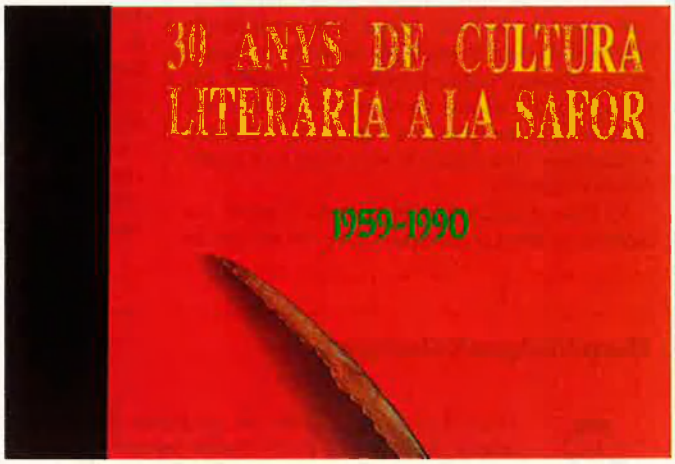
Una selecció de poetes modernistes que no s'ha fet al voltant dels noms més representatius, sinó cobrint deu grans apartats temàtics (i programàtics), gràcies als quals entenem millor el Modernisme.

Joan Pla, *La secta del Graal*, Alzira, Bromera, 1990, 118 pàgs.

Un nou llibre d'aquest escriptor abocat sobretot a la literatura juvenil. Aquesta vegada, dues persones, pistola en mà, entren a la capella on es guarda el Sant Calze i el roben. La investigació, la inicien alguns dels custodis ajudats pels seus familiars. La història ens du a Bayreuth.

Un model per a la història literària a la Safor

Si bé els historiadors de la literatura fa temps que s'han posat d'acord en la necessitat de publicar bons estudis sobre literatura local o monografies sobre autors, el gruix d'aquestes publicacions continua sent llibrets d'erudits locals que tenen molt de locals i poc d'eruditis.

L'assumpte, que els estudiosos de la Història semblen haver comprès, és greu, sobretot si tenim en compte que les pèrdues acostumen a ser de rescat difícil. La comarca de la Safor s'ha destacat ara en aquesta tasca amb l'edició del llibre *30 anys de cultura literària a la Safor (1959-1990)*, de l'escriptor saforenc Enric Sòria, guardonat recentment amb el premi Joanot Martorell de narrativa.

Sòria ha sabut combinar l'erudició i la cura cap als materials tractats i un estil literari agradable que allunya el llibre dels acostumats desficacis en què cauen habitualment aquest tipus d'estudis. Per a Sòria, "la mateixa idea de comarca, sense anar més lluny, ha passat de ser una referència erudita, útil només per a la descripció geogràfica, a convertir-se en una realitat eficient...". I així mateix ens diu: "La Safor no és una etiqueta buida sinó un àmbit de relacions humanes consistents, apte per al mite i la rondalla, l'evocació nostàlgica, la descripció minuciosa i les realitzaciones transformadores".

Aquest repàs d'Enric Sòria per la cultura literària saforenca s'obre amb l'aparició dels premis Ausiàs March, l'any 59, i es tanca amb la commemoració enguany de l'Any del Tirant. Al pròleg se'ns recorda que "El 1959, el premi Ausiàs March, dins el context desolat de la postguerra, és el primer recordatori públic d'una tradició literària grandiosa i silenciada perquè s'havia escrit en la mateixa llengua que parla la gent de la Safor. L'any 1959, el premi Ausiàs March va ser la primera manifestació ostentsible, notòria i tot, del fet que la cultura, a la Safor, vivia i actuava."

L'estudi va des de l'"Abans" *(1939-1950)* fins al possible "Un mite ambigu (1983-1989)" en què, pensa l'autor, es pot haver convertit el corrent d'esdeveniments culturals a la Safor. Però els fets, les dades que el llibre ens lliura, demostren que la cultura literària a la Safor té una continuïtat, almenys des de l'any 1959 i que ha aconseguit fites importants que cal incloure dins de la història més recent de la literatura al País Valencià. Si més no, la història del premi Ausiàs March de poesia que, juntament amb el premi Carles Riba, passa per ser un dels més prestigiosos de l'àmbit de la literatura catalana, donaria ja prou suport a aquesta tasca feta a colps de treballs i d'il.lusió contínues.

X.R.T.

Per cobrir un espai quasi desert

Lluís Alpera, *Sobre poetes valencians i altres escrits*, Barcelona, Institut de Cultura Juan Gil Albert/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1990, 158 pàgs.

Una de les tasques fonamentals de tota literatura és anar desenvolupant un corpus teòric que pugui ajudar el futur lector o estudiós a transitar pels seus viaranys. Malauradament, manquen els crítics amb vocació, amb un projecte clar, i aquest treball recau sovint en aficionats o escriptors conscients d'aquesta mancança, perquè, no ens enganyem, de Pounds n'hi ha pocs en una literatura i no sempre, encara que ho desitgi, l'escriptor pot abocar-se a tres o quatre gèneres diferents, de la qual cosa, per raons força conegudes, la literatura catalana pateix molt.

Per tot l'anterior, n'hi ha llibres que convé saludar amb un sospir perquè ajuden a confeccionar el que de vegades no pot menys que semblar inexistent. Així, al País Valencià, s'han publicat últimament dos llibres en aquesta línia, les *Subversions*, de Jaume Pérez Montaner, i *Sobre poetes valencians i altres escrits*, de Lluís Alpera, tots dos il.lustren ben bé la vessant responsable del poeta conscient de la mancança crítica i teòrica, però també ens trobem davant de dos casos peculiars de poetes professors, poetes que tenen alguna cosa a dir com a estudiosos d'una època, la seva mateixa o la pròpiament històrica.

El llibre d'Alpera, que és el motiu d'aquest comentari, es tracta d'una miscel.lània, un conjunt de

proses aparegudes a diversos mitjans de comunicació o a revistes especialitzades que, de vegades, fan un petit corpus sobre el poeta o tema analitzat. Així, els tres articles sobre Vicent Andrés Estellés i sobre Joan Valls –Alpera, recordem-ho, és un dels màxims especialistes en l'obra del poeta d'Alcoi–, els dos sobre Rodríguez Bernabeu i sobre els poetes de les comarques del sud del País Valencià, a més d'altres sobre poetes diversos. Tanquen el volum unes reflexions sobre la poètica de Stephen Spender, on Alpera destaca la musicalitat com una de les característiques del seu pensament, com també de tot poeta que es pree, la musicalitat com a paraula màgica de tot bon lector –i escriptor, afegiria jo– de poesia.

Lluís Alpera ha posat tota la seva professionalitat i trajectòria personal a comentar-nos algunes idees sobre literatura; els resultats són certament estimables.

X.R.T.

NOTES

Alguns lectors comencen a parlar del llibre d'Ignasi Mora, *Finale*, com una de les novel.les més atractives publicades durant els últims temps. *Finale* és un desolador recorregut per la difícil situació de l'home contemporani, però Mora ha sabut convertir la duresa del tema en un text ple de suggerències per a aquell que s'acosta. La seva lectura, em sembla, es va fent imprescindible.

Excel.lent l'últim número de *Magazine littéraire* dedicat a Sartre, un autor massa marcat per unes idees concretes, i això no és moda ara mateix. De tota manera, caldria tornar a acostar-se a alguns dels seus escrits que representen tota una època dins la literatura francesa i europea.

Maquillatges/tatuatges

Vicent Berenguer, *Imitació de la soledat*, València, Amós Belinchon ed. 1990.

Al País Valencià són els poetes els que han recuperat en aquests últims anys el protagonisme de la creació literària. La narrativa, després del *boom* dels setanta i encara dels vuitanta, ha reculat considerablement. D'alguna manera, si no fos per alguns, pocs, escriptors que han continuat endavant amb la seua vocació i d'algú més que s'hi ha incorporat, estem retornant a la tradicional crisi de la novel.la en les lletres valencianes. Els poetes, en canvi, es mantenen en un nivell, bastant alt, de normalitat, tant en quantitat com en qualitat. I no solament això: són els poetes els que d'alguna manera tenen i mantenen una certa vida literària. És el cas, per exemple, de Vicent Berenguer (Banyeres de Mariola, 1955), que a més de publicar dos llibres de versos, *Guants de Macam* (1958) i *Carmí vora els llavis* (1986), ha traduït del portuguès *Matèria solar* (1987) d'Eugénio de Andrade i porta una modesta i eficaç editoral Ed. De la guerra. Ara acaba de publicar un nou recull de poemes, *Imitació a la soledat*, que va obtenir el premi "Roís de Corella", 1989, convocat per l'Ajuntament de València.

"Una mistificació" i "Dalila" són els títols de les dues parts en què està organitzat el poemari. Vicent Berenguer hi practica una poesia que no és ni descriptiva ni narrativa. Es tracta, més aviat, d'unes composicions abstractes,

de *figures* de mots en què hi ha una tensió entre "la paraula i el ser", una voluntat de situar-se en els marges del sentit, de construir, per tant, una poesia autònoma. Aquesta abstracció, però, i aquesta autonomia, no vol dir que estem davant una poesia freda. Respon més aviat a una voluntat de puresa, la puresa del desig i de la fama, de l'absència i de la soledat. I de la perfecció –una *quimera*. Una quimera, perquè "és una fal.làcia que unes concises paraules/ defineixen una idea/ que habita el meu imaginari", –l'imaginari de "l'home més individual que habita en mi".

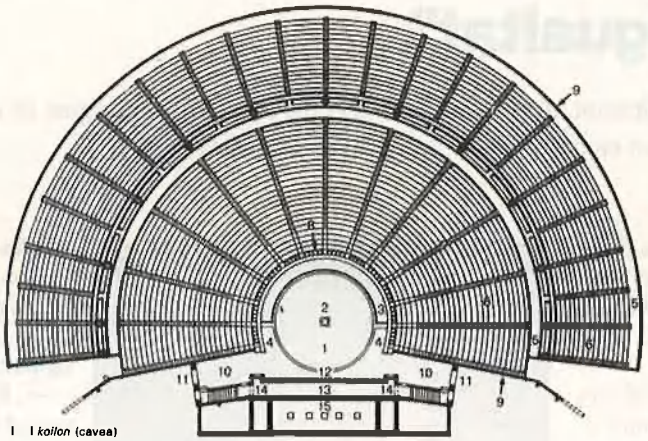
A la primera part trobem poemes en què el poeta utilitza en un joc intel.lectual versos dels poetes que cita, o evoca el Bierville de les elegies de Riba, o el cantar de l'*Odissea*, virtualment, Madame Butterfly, Amèrica, el jazz... A la segona part trobem emblemes, símbols o formes pràctiques del món oriental, a més d'altres poemes en què molt indirectament planteja el destí –la decadència del nostre món– "vell" i "jove", o fa composicions d'una intimitat emmascarada, projectada i construïda amb els més diversos i bigarrats materials.

Josep Iborra

La revista 'Saó' publica un monogràfic sobre el teatre romà de Sagunt

La revista mensual *Saó* arriba al número 134 dins d'una nova etapa en què ha volgut convertir-se cada vegada més en una publicació d'informació general i, sobretot, en un vehicle d'anàlisi de la cultura actual. Aquest últim número dedica el seu dossier central, el *Quadern*, a debatre un tema que amenaça de posar-se d'actualitat, si no és que ho està sempre, de cara a les pròximes eleccions: "Regionalisme versus nacionalisme", on una sèrie d'intel.lectuals i especialistes, com ara Josep Torrent, Joan Francesc Mira i Ferran Fabregat, debaten temes com "El futur del regionalisme", "Una cultura del no" i "Entre l'esperança i el fracàs, el primer valencianisme polític (1902-1908)".

Com a temes destacats, completen el número una entrevista amb Jon Sobrino, supervivent de l'assassinat dels jesuïtes i dues dones de la Universitat Catòlica d'El Salvador el 16 de novembre passat, i una altra amb Encarna Monzó sobre la sida al País Basc. A més, aquest número, aprofundeix en seccions habituals de la revista que a poc a poc s'han convertit en una eina imprescindible per a copsar el pols del país. Hi parlem de seccions com ara 'La polis', 'El paper de Mira', 'El joguet rabiós', 'Moments històrics' i 'Qüestions personals', de, respectivament, Adolf Beltran, Joan F. Mira, Alfons Cervera, Josep Franco i Manuel S. Jardí.

I *koilon* (cavea)

Però aquest número de *Saó* ve acompanyat d'un monogràfic, el sisè que publica la revista, aquesta vegada amb el títol de "Teatre romà de Sagunt". S'hi vol fer un repàs per la trajectòria d'aquest teatre que s'ha convertit en una institució per als valencians, encara que, malauradament, de vegades per la mancança greu de sales adequades en programació i espai que hem patit. Destaquen els articles dels germans Sirera: "Teatre de festivals i festivals de teatre", de Rodolf Sirera, i "Teatres i pedres", de Josep Lluís Sirera, a més d'una entrevista d'Emili Marín amb Giorgio Grassi, responsable de la restauració del recinte del teatre.

Cal destacar també d'aquests monogràfics l'acurat disseny de les pàgines, que contrasten una mica amb les més clàssiques dels números mensuals de la revista.

X.R.T.

SEDUCCIONS

El text és constitucional

Són molts els autors que, al llarg de la història de la crítica, han intentat comprendre el text literari com un conjut de paraules que, pel fet que es proposa la recerca i la consecució d'un efecte estètic, no dóna peu a un únic sentit literal i, per tant, a una única lectura vàlida. Uns altres, però, han volgut fer-hi un apropament més científic en formular el concepte de recta interpretació a partir del convenciment que la literatura presenta una especificitat lingüística que la defineix i la distancia dels altres discursos. Així, doncs, podem trobar un feix d'afirmacions des de l'ambigüitat ingènita del text literari fins a la recerca d'un únic o, millor, del més aproximat dels sentits possible. Per aquest motiu no ens han d'estranyar els canvis de criteri que tan bon punt ens duen a l'estudi de la intenció de l'autor, com a la negació del mateix autor; a l'objectivitat comunicativa del text a través del seu suport lingüístic, com a les teories de la recepció.

Avui dia la semiòtica ha assajat concebre'l com un sistema de signes inclòs en l'àmplia mar de signes que la societat significa. No ens pertoca aquí analitzar la qüestió. Més aviat voldríem suggerir un emblema que ajudés a simplificar camins. Potser el tribunal dictaminaria: el text és constitucional. Per una banda, i pel fet d'estar creat per un individu, planteja unes intencions que legitimen unes possibilitats diferenciades de lectura. I, per l'altra, això succeeix sempre dins un marc estable de significació global animat per l'autor, codificat per la llengua i acceptat per la societat mitjançant el lector concret. Un marc que discrimina la pertinença o no de les lectures que se'n fan. Constitucional, en conseqüència, perquè resulta negociable, ja que la lectura provoca, després d'un procés de descodificació, un fenomen d'interpretació que basteix el domini de la cultura.

Cada lector des de la seva experiència, des de la seva època, des de la seva intenció i interessos, podrà apropiar-se un text d'una manera o d'una altra segons els elements que focalitzi. El text, però, com a convenció de sentit, mantindrà un camp d'intel.ligibilitat necessari per tal de possibilitar una distinció entre lectures pertinents i lectures errònies. Esdevé, per tant, un acord d'intencions, signes i interpretacions. Amb la vènia del jutge, defensem que el text és constitucional.

Vicenç Llorca

CIÈNCIA

Ilya Prigogine, premi Nobel de Química 1977

"La ciència pot ajudar a suprimir la desigualtat"

Nascut a Moscou, d'on va emigrar als cinc anys, Ilya Prigogine és un exemple d'aportacions notables tant en ciència com en reflexió filosòfica.

Va ser a Barcelona per donar la conferència inaugural del KRTU, un centre de la Generalitat que vol promoure el diàleg cultural.

—¿Les seves reflexions filosòfiques l'han ajudat en el seu treball científic?

—La meva actitud filosòfica és més aviat un subproducte i alhora un catalitzador per a mi. La meva actitud científica m'ha dut a preocupar-me pel problema del temps i aquest és un dels problemes centrals de la física. El problema del temps ha canviat molt en aquests anys, ja és important per als enginyers, arquitectes, etc. A més, hi ha tota una revolució amb els fenòmens de no-equilibri, que mostren que la matèria es comporta de forma diferent en l'equilibri i fora de l'equilibri. Tot això crea un nou univers.

—¿Apareix, doncs, una nova ciència?

—Crec que sí. La manera de veure el món a través de la ciència varia contínuament. I la teoria del caos o dels sistemes inestables tindrà un paper important en aquesta nova ciència.

—¿És la ciència un fenomen cultural?

—Per a mi la ciència és un fenomen cultural. La ciència del neolític, de la creació de l'agricultura, de l'observació de la natura, era comuna pertot arreu. A tot arreu l'home ha intentat explicar la relació amb la natura. La ciència, en aquest punt, és universal. Però ha pres formes diferents a llocs i èpoques diferents.

—¿Creu que és, també, un fenomen social?

—Crec que és el gran fenomen social d'aquest segle. La ciència ha tingut un gran paper en la promoció de l'home. Sóc optimista en les possibilitats de la ciència per ajudar a realitzar l'home. Sembla que la nostra herència en aquests segles ha estat la desigualtat entre nacions, a l'interior de les nacions, entre famílies. El desenvolupament de la ciència pot ajudar a suprimir aquesta desigualtat.

—¿Vivim, com diuen alguns, en l'època de la violència?

—Jo diria que els grans moviments, les grans tragèdies d'aquest segle, semblen més avitat conseqüències inevitables de les ideologies del segle XIX. Perquè la ideologia era la desigualtat. Era l'acceptació de l'autoritat fins en les més petites coses. Hem de saber si la ciència ens permetrà superar aquesta herència tan pesada. La ciència ha de crear riquesa i ha de fer-nos arribar a un món més equilibrat.

—¿La ciència ens permetrà un nova relació amb la natura?

—El més important és la presa de consciència sobre l'entorn. Crec que l'home ha de ser conscient d'aquest problema i més responsable. La ciència d'avui, sobretot la teoria dels sistemes no estables i caòtics, ens permet fer la primera ciència global del medi ambient. La història de la Terra és de fluctuacions notables en el clima. Nosaltres teníem una situació favorable. Però ara hi ha enormes problemes. El terreny dedicat a l'agricultura a la Xina és insuficient per a alimentar la població. La desertització avança. Hem de posar la Terra en una posició més favorable. I la ciència ens permet sortir del fatalisme. No té per què existir un desertització progressiva. Podem actuar-hi. Hi ha com més va més gent que s'interessa per aquesta qüestió.

—¿Quines semblances i diferències hi ha entre el científic i l'artista?

—Diria que la imaginació té un paper en tots dos camps, però en ciència té un paper diferent. Tota cosa nova ha de ser coherent amb el passat. Per això pot ser més difícil ser original en ciència, perquè s'ha de respectar tot el passat. No

hem d'aportar una contradicció.

—¿Quina és la seva imatge del temps?

—Quan veig un home sé si es jove o no. Si estudio una civilització sé que el neolític va precedir la revolució industrial. Però quan veig un pèndol ¿com sé si una posició està abans que una altra? No hi ha resposta. En una concepció clàssica, quan passem del món de les aparences al món del que és fonamental, hem d'apel.lar a la noció de temps, d'ir-reversibilitat. ¿És el món fet com un pèndol o té unes lleis complexes que cal descobrir? El món es complex i evolutiu. Crec que hem de canviar radicalment d'actitud, perquè la nostra tradició filosòfica i científica diu que només allò que no canvia és racional. El canvi seria l'irracional. Però la creació artística parteix d'una cosa que no existeix i hi ha un món diferent abans i després de la Capella Sixtina. En llibres com el de Stephen Hawking, *Història del temps*, s'intenta eliminar el temps. Però ¿com fer-ho? El que jo intento és el contrari: fer el temps racional. M'oposo a la idea que el temps és aparença i creació humana, que només és, com deia Einstein, una il.lusió. El temps és l'essència de l'univers.

—¿Situa, doncs, el temps en els subjectes?

—El temps no està en el moviment de les molècules, sinó en la relació entre les molècules. Nosaltres estem fets d'àtoms. El que canvia en la nostra vida no són els àtoms, sinó la relació entre els nostres àtoms i entre les molècules. En la societat, els homes són sempre els mateixos, però varien les seves relacions.

—¿Cal un teoria del temps?

—El temps no és una aparença i l'hem de racionalitzar. El temps està en la natura. Però, ¿què és aquesta natura que crea al mateix temps els cristalls, l'equilibri i el cervell? ¿Què és aquesta natura que ens dóna aquesta riquesa extraordinària? Hem d'intentar comprendre-ho.

—¿Quin paper ha fet la ciència en els canvis produïts a l'URSS?

—Penso que la ideologia d'un pla central, molt organitzat, estava basada en la situació industrial d'abans de la I Guerra Mundial. Amb l'electrònica i la informàtica, l'estructa industrial ha variat. El desenvolupament dels Estats Units ha estat en gran part produït pels desenvolupaments de petites empreses. El sistema econòmic de l'URSS no podia ser vàlid, tot i que l'URSS feia molts esforços en el camp científic. Però el sistema no permetia la flexibilitat necessària. No hi havia gairebé fotocopiadores, l'intercanvi d'informació no era prou ràpid. Per copiar unes pàgines d'una revista científica calia una autorització del cap de laboratori, els ordinadors personals gairebé no existien. Hi havia deficiències lligades al fons del sistema.

—¿I com veu la ciència de l'Europa unida?

—Es porta, en conjunt, molt bé. Segueixo el tema des de fa molt de temps. Fa anys hi havia una diferència molt gran entre la ciència americana i l'europea. Avui, penso que la ciència europea és comparable a l'americana, si bé aquesta té l'avantatge de la gran massa de científics, de la gran coordinació i del finançament més eficaç. La ciència europea també té avantatges. A Europa, la ciència no és només un instrument econòmic o polític, sinó que està en el cor del desig d'entendre la natura. Penso que això és molt valuós.

—¿A la ciència europea hi ha menys competitivitat?

—Als Estats Units els joves no aborden problemes que no estiguin de moda i a més tothom publica molt de pressa. Si hi ha un problema difícil de formular, és més difícil anar de pressa. Per això aquest tipus de problemes se solen deixar de banda.

—¿Es considera científic, o filòsof?

—Mai no m'ho he preguntat. Sóc un científic amb interessos filosòfics. Els meus interessos filosòfics han estat reforçats pels meus treballs científics i els meus treballs científics han ajudat a formar els meus plantejaments filosòfics.

Xavier Duran

"Les grans tragèdies d'aquest segle són conseqüència de les ideologies del XIX".

PARTÍCULES

La Fundació Internacional Josep Carreras de lluita contra la leucèmia ha signat un conveni amb el departament de sanitat de la Generalitat de Catalunya perquè aquest participi en el registre de donants de medul.la no emparentats creat per la Fundació. Trobar donants de medul.la compatibles és un dels problemes més importants que es produeixen a l'hora de realitzar un transplantament a un malalt. Aquest registre tindrà la seu a Barcelona, un abast estatal i connexió amb els registres existents a d'altres països.

Si sou home i voleu viure més, caseu-vos. Aquest és el consell que es podria donar a partir d'un estudi realitzat per la Universitat de San Francisco, segons el qual la mortaldat entre homes solters–i fins i tot vidus o separats– és més gran que entre homes casats. Algunes de les causes poden ser emotives o socials. Però també es creu que les dones coneixen millor quina és la dieta més adequada per a la salut. L'equip vol ara estudiar si entre els solters hi ha més suïcidis o accidents fatals.

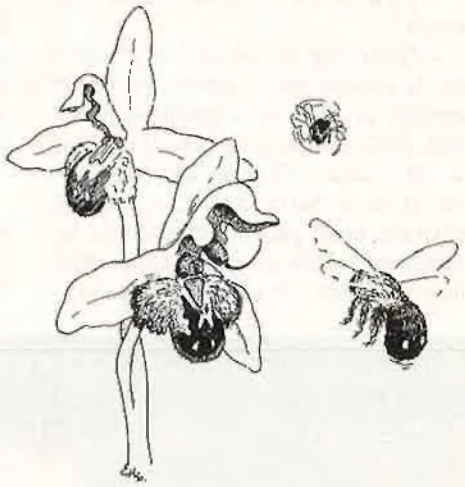
"La ciència i la Tècnica a l'època modernista" és el títol del cicle organitzat per l'Olímpiada Cultural en col.laboració amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears. El cicle acabarà el dia 29 de novembre i analitzarà la tècnica, les ciències naturals, la medicina i altres temes durant el modernisme.

Mentiders per naturalesa

PÍNDOLES

Fa uns dies vaig rebre una carta d'un comerç en què m'anunciaven amb unes lletres enormes que havia estat l'afortunat guanyador d'un magnífic premi. Com que sóc un beneit, em vaig presentar aquell mateix dia en l'establiment més pròxim, per tal d'arreplegar els meus diners. Però com ja heu endevinat tots, allò del premi, en arribar-hi ja no era tal premi, sinó un condicional de l'estil de "si vostè em compra aquesta dotzena de calçotets canalé jo li regalaré un anell de valor incalculable". El cas és que em vaig salvar i no vaig arribar a comprar res. "Vostè s'ho perd", em digué una de les noies que em volia vendre també un pijama *Interlock* a rombes.

En la natura, a l'igual que en el món del comerç, tot s'ha de mirar a través d'un filtre d'una gran definició. La trampa està preparada constantment i la lluita per l'existència és de tan gran intensitat que les mentides a què s'arriben són espectaculars. Així, existeixen flors que no són flors, sinó enormes aranyes, i cucs que no són cucs, sinó la llengua d'un peix famolenc. Però el cas més impressionant de mentida biològica probablement siga el de les orquídies. Aquestes plantes són pol.linitzades generalment per una espècie exclusiva d'insecte, sovint mascles de vespes. L'estratègia que han seguit les flors d'aquests evolucionats vegetals ha consistit a imitar la forma de la femella de la vespa. D'aquesta manera, s'asseguren que els mascles d'aquesta espècie acudiran sol.lícits a l'encontre, i en intentar contactar amb la falsa femella la pol.linitzaran. Però en el cas d'algunes orquídies del gènere *Orphrys*, el plagi és de tan gran perfecció que l'abella troba en la flor no sols la forma de la femella, sinó, fins i tot, la possibilitat de dur endavant la còpula. I durant uns minuts fa l'amor amb la flor, sense adonar-se, el pobre insecte, que és víctima, un cop més, de la seua bona disposició a creure en les aparences.

L'orquídia: una mentidera per naturalesa
© Eduard Huguet.

Martí Domínguez

Previmet: un pla de vigilància i predicció

TUB D'ASSAIG

L'Institut Nacional de Meteorologia intenta, juntament amb Protecció Civil, coordinar la predicció i evolució de situacions meteorològiques que puguin presentar uns risc i, si s'escau, donar l'alerta i adoptar les mesures pertinents.

En aquest article no tractarem de jutjar l'eficàcia o no d'aquest pla, ni si en altres ocasions ha estat eficaç. Aquí tan sols n'exposarem els mecanismes d'actuació.

A l'àrea nostra, la gènesi de fenòmens molt localitzats fa que s'hagi de tenir una xarxa d'observatoris densa i lògicament ben comunicada. Aquests observatoris, en el moment en què la precipitació supera els 50 litres, han d'avisar immediatament el centre meteorològic corresponent a la seva àrea: València, Palma o Barcelona. I en el cas de la Conca de l'Ebre, Saragossa.

Aquests centres zonals i el centre estatal de predicció a Madrid estan en contacte també amb estacions automàtiques que en qualsevol moment poden ser consultades.

Es dóna també l'obligació de fer uns determinats sondejos de l'atmosfera de forma sistemàtica, per intentar descobrir petites pertorbacions que no es reflecteixen en els mapes habituals. També es poden consultar els radars militars de Roses, Aitana, Puig Major, Motril i Villatobas, per intentar trobar els nuclis de tempesta més actius. Aquest pla té quatre nivells d'alerta, en funció de la precipitació esperada. Recordem que el passat 7 d'octubre, al País Valencià, Catalunya i les Illes es va decretar el nivell dos. Les caracerístiques de cada nivell són:

Nivell 0: No hi ha pluges o, si n'hi ha, són dèbils (menys de 15 litres en 12 hores).

Nivell 1: Pluges entre 16 i 50 litres en menys de 12 hores.

Nivell 2: Pluges fortes o molt fortes, entre 50 i 100 litres en menys de 12 hores. O fins i tot pluges de més de 100 litres en 12 hores o menys.

Nivell 3: Com el dos, però amb més probabilitats.

Francesc Mauri

Viatge al futur

PRESTATGE

Xavier Duran, químic i periodista científic, ja fa temps que realitza una tasca importantíssima com a divulgador de temes científics. Bona mostra de la constància i meticulositat del seu treball són els articles que setmanalment apareixen a diversos mitjans de comunicació, incloent-hi, molt particularment, el setmanari EL TEMPS. Però, sens dubte, la prova definitiva de la seua bona labor la constitueix el seu primer llibre, *En el llindar del futur*, editat en l'acurada col.lecció "Club de Butxaca" per Edicions Proa.

En aquesta obra Duran introdueix el lector en la difícil i quasi inabastable actualitat científica, emprant un llenguatge planer, a l'abast de tothom. Aquesta és, possiblement, una de les característiques més notables del llibre ressenyat: la facilitat amb què l'autor resol temes científics de gran complexitat. Astronàutica, astronomia, enginyeria genètica, química del cervell, l'efecte hivernacle, informàtica, sang artificial, superconductors, són alguns dels temes que componen aquest llibre i que, un a un, van llegint-se amb un interès creixent. En el darrer capítol, Duran també estudia les conseqüències de l'ús de la ciència amb objectius militars, exposant clarament els efectes devastadors que tindria una guerra nuclear i considerant l'autor el fet nuclear com un dels perills més greus que amenacen actualment la humanitat.

Com assenyala en el pròleg el prestigiós científic Ramon Folch i Guillén, llibres d'aquesta classe són molt necessaris perquè el gran públic puga aviat opinar sobre els grans problemes ecològics que pateix en l'actualitat el nostre planeta. Però a més, aquest llibre forneix al lector una petita cultura científica que li permetrà copsar amb major enteniment els espectaculars avanços de la ciència. Avanços que ens esborronen i que cada dia lleven més terreny a la ciència-ficció. I és que, com bé diu Xavier Duran, som ja a les portes del futur.

Quan llegíem el llibre, i mentre elaboràvem aquesta ressenya, ens va arribar la grata notícia que Xavier Duran ha estat el guanyador del darrer Premi d'Assaig Joan Fuster, ex-aequo amb Francesc de Paula Burguera. L'obra mereixedora del guardó es titula *L'esperit de la ciència* i ve a confirmar la brillant trajectòria de l'autor.

Martí Domínguez

Estat espanyol: més investigació militar que sanitària

OPINIÓ

Els pressupostos del Ministeri espanyol de Defensa han disminuït, si bé és un descens purament conjuntural i en els propers anys s'observaran augments significatius. Aquesta és una de les conclusions de l'informe que Vicenç Fisas, expert en temes de pau i armament, ha realitzat en un treball conjunt del Centre Unesco de Catalunya i del Centro de Investigación para la Paz de Madrid.

A més, tal com assenyala l'estudi, la disminució del pressupost general contrasta amb l'augment del 9,2% experimentat en el programa 542C d'investigació i estudis de les Forces Armades, amb una dotació de 60.326 milions de pessetes per al 1991, fet que, segons Fisas, constata la decisió del govern espanyol de no deixar que la recessió econòmica o la conjuntura internacional afectin els programes de recerca militar.

El fet és encara més greu, ja que aquest augment de la despesa en recerca militar contrasta amb la disminució del 2,7% del pressupost conjunt de programes civils.

En els darrers quatre anys (1988-91), els pressupostos per a investigació militar han crescut a un ritme mitjà del 37,1% anual, tres vegades superior a l'augment dels programes d'investigació civil (12,3% anual). El 1991, el programa R+D (Recerca i Desenvolupament) militar absorbirà el 28,8% de tots els programes d'investigació finançats per l'Administració Pública, amb un augment de deu punts sobre el percentatge del 1988. D'aquesta manera, la recerca militar absorbirà el 1991 més recursos que qualsevol programa civil.

Fent comparacions amb alguns sectors, l'estat dedicarà al R+D militar 5,4 vegades més que a la recerca sanitària, 55 vegades més que a l'astronòmica i 94 vegades més que a la recerca educativa.

Només l'1,6% del pressupost de R+D correspon a treballs que es faran a l'estat espanyol. La resta –41.007 milions– aniran a projectes exteriors. Això és degut al gran pes que tenen els projectes multiestatals que es realitzen dintre l'OTAN i altres organismes internacionals.

Un 68% de les inversions del Ministeri es refereixen a l'avió de combat Europeu (EFA), que rebrà una empenta de 28.563 milions de pessetes el 1991. Aquesta xifra és superior a les inversions que l'estat dedicarà a la recerca en obres públiques, educació, estadística, astronomia, sociologia, agricultura, pesca i sanitat juntes. A més, el projecte EFA està envoltat d'una gran polèmica a Europa, tant pel seu cost econòmic com pel seu significat dins d'una Europa no enfrontada amb blocs militars.

Aquest avió de combat absorbirà 70.500 milions en el quadrieni 1991-94, ja que els pressupostos del proper any preveuen un augment del 18,2% de les inversions en R+D militar per al 1992. També es doblarà l'assignació de l'INTA –Institut Nacional de Tècnica Aeroespacial–, que té una naturalesa en gran part militar.

Josep Roura

ECONOMIA

"Pose-te'l, posa-l'hi"

Preservatius: ¿incitació o prevenció?

La recent campanya publicitària endegada pel Ministeri d'Afers Socials en favor de l'ús dels preservatius ha provocat una histèrica reacció per part dels sectors més recalcitrantment catòlics tot argumentant que la campanya, dirigida majoritàriament als adolescents.

Periòdicament s'enceten polèmiques d'àmbit social que arriben a dividir la societat en dues postures ben diferenciades i excloents. Ha estat el cas de debats com el de l'eutanàsia, l'avortament, l'homosexualitat o, actualment, l'ús del preservatiu. En tots aquests casos, i alguns altres, l'opinió pública s'ha dividit entre els seguidors més conservadors, que sintonitzen amb el papa, i la resta de l'ampli ventall de la població, catòlica o no.

CAMPANYA POLÈMICA

Arran de la campanya publicitària iniciada a principis d'aquest mes i promoguda conjuntament pels Ministeris d'Afers Socials i Sanitat, el debat social ha tornat a desempolsegar un tema tabú: el sexe.

Amb l'eslògan "Posa-te'l, Posa-l'hi", la campanya va dirigida als adolescents amb la finalitat de prevenir-los del contagi de malalties venèries, de la transmissió per via sexual de la sida o d'embarassos no desitjats. I és que l'any passat, més de 3.000 dones menors d'edat van avortar legalment, a banda de les que ho van fer il.legalment. D'aquestes, la meitat no havia utilitzat anteriorment cap mètode anticonceptiu. A més, el 6% dels nou nats l'any passat eren de mares menors de 20 anys. L'any passat, a Catalunya, hi va haver un 12'83% d'avortaments entre adolescents i a Balears es van produir un 11'35% del total dels avortaments. D'altra banda, Espanya és el tercer país europeu amb més casos de sida.

La qüestió és, doncs, "com ho fas, no el que fas", tal i com diu el president de la Fundació Antisida, Josep Torres, per

afegir que "si algú anteposa l'autocontrol moral a la salut de l'altre, atempta contra la salut pública".

L'educació sexual costa més o menys de donar, tant per part dels pares com per part de les escoles. El que no pot fer-se, però, és deixar de donar-la o tergiversar-la, com és el cas de més d'una escola on eduquen el jovent tot *informant-los* que una dona, si no disfruta, no té cap possibilitat de quedar-se embarassada.

La campanya ministerial té un pressupost de 600 milions de pessetes i algunes veus ja han denunciat que ha estat pagada per algunes cases fabricants de preservatius, tal i com insinua el president del Col.legi de Farmacèutics de Barcelona, Josep Gras, en afirmar que "la flaire que fa tot plegat és que qui està pagant tota la campanya són les empreses, els fabricants de preservatius, però no ho puc assegurar".

La Generalitat de Catalunya no ha prestat suport a la campanya, la qual, a més, ha estat qualificada de destructiva per la jerarquia catòlica. De fet, aquests dies s'ha reunit a Madrid la comissió permanent de la Conferència Episcopal per elaborar el document "La consciència moral de la societat espanyola".

El conseller de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat de Catalunya, Xavier Trias, ha declarat que la campanya realitzada pels ministeris "és una errada perquè és indiscriminada", per afegir que "l'esforç s'ha de fer en làmbit de l'educació, a l'escola i en els centres de formació, informació i planificació familiar". De fet, ja és això. El que cal, però, és tocar de peus a terra i veure que la majoria del jovent ni va a centres de planificació ni rep una educació sexual com cal.

LA INDÚSTRIA DEL LÀTEX

Sistemes de prevenció similars als actuals condons ja els usaven els faraons, els xinesos els elaboraven amb paper de seda oliós i el mateix Casanova ja es preocupava prou de no deixar en estat de gestació la gran quantitat de dones que sucumbien al seu encant.

Un dels factors que, lamentablement, més ha contribuït a revifar la producció de preservatius a l'estat espanyol ha estat l'alarmant increment de casos de sida. De fet, l'any 86 es van consumir 30 milions de profilàctics, l'any 87 la xifra va ser de 35 milions, l'any següent se'n van vendre 88 milions i l'any passat el nombre va ser de 150 milions. D'aquests, un 12% van ser comprats per adolescents. Aquestes dades estan referi-

des a les vendes de condons en farmàcies i establiments autoritzats però queden per comptabilitzar tots aquells que es venen per sota mà i sense cap mena de garantia.

En tot el món es consumeixen al voltant de 7.000 milions de condons a l'any, i són els principals consumidors el Japó i els EEUU. Pel que fa a Europa, l'estat espanyol se situa capdavanter.

Tal i com indiquen fonts del Ministeri de Sanitat, a l'estat hi ha 18 empreses que es dediquen a la fabricació i/o distribució de preservatius. De les 18, 12 estan ubicades a Barcelona. De tota manera, tal i com reconeix el mateix Ministeri, n'hi podria haver més perquè hi ha empreses que no es dediquen exclusivament a aquest producte.

Es el cas d'Hispano-Ico, la qual, a més de dedicar-se a la fabricació de xumets, xeringues o tetines per a biberons, fa tres anys que fabrica preservatius. Actualment aquesta empresa en produeix uns 80 milions a l'any, venuts exclusivament a farmàcies i hospitals.

Però l'empresa pionera a l'estat en la introducció d'aquest producte a les farmàcies és Comercial Ort-Farma, S.A., amb seu a Badalona. De fet, tal i com explica el gerent de l'empresa, Francisco Ruiz, "14 anys abans, aquest era un tema tabú i els farmacèutics es negaven a vendre'l, però en els últims anys, gràcies al farmacèutic, el producte s'ha normalitzat". A més "la venda en farmàcies comporta una garantia del producte, un control i una seguretat". I acaba dient que "la recomanació feta pel papa pot haver molestat els farmacèutics". D'altra banda, tal i com assenyala Francisco Ruiz, "el preservatiu és un article que les farmàcies venen amb molt de marge i hi guanyen força diners"

Ort-Farma importava el producte d'una multinacional alemanya tot i que "des de fa tres anys entre un 50 i un 60% es fabrica aquí i la resta ho continuem important de la mateixa multinacional".

CONTROL
DE QUALITAT

Des de fa tres anys, a l'estat s'aplica una norma per a garantir la bona qualitat dels preservatius, però no existeix cap departament en el Ministeri de Sanitat per a poder-los registrar mèdicament, tal i com explica Francisco Ruiz. També Josep Torres critica el fet que "desgraciadament, l'administració central és irresponsable perquè, tot i haver una norma, no hi ha cap reglament, i això és incoherent", ja que les normes no són obligatòries.

El president de la Fundació Antisida va presentar l'any passat, en la Conferència Internacional sobre la sida, a Montreal, un nou sistema de control de qualitat del condons, la RQTS (Rheological Quality Test Systems). I és, si bé els actuals preservatius són un bon mètode per a prevenir els embarassos no desitjats, més difícilment són fiables com a protectors de microorganismes com el del virus de la sida o la sífilis, donades les petites porositats que no són detectables pels corrents controls de qualitat.

Sílvia Monfort

Josep Gras, president del Col.legi de Farmacèutics de Barcelona

—El papa ha recomanat als farmacèutics catòlics que es neguin a vendre preservatius.Com a president del Col.legi ¿ho troba encertat?

—Jo no em posaré davant el Sant Pare. L'únic que puc dir és que cada farmacèutic actuï segons la seva consciència.

—¿Creu, però, que en aquest cas la moral pot afectar les vendes de preservatius?

—És que la moral està clarísima, la catòlica, és clar.

—Vostè creu, tal i com s'argumenta, que aquesta campanya pot ser una incitació?

—De la manera que està projectada i de la manera que està feta, evidentment. Primer perquè a l'hora que fan l'anunci, la canalla està veient el televisor, i la canalla té la curiositat lògica de l'edat i volen saber coses. Moltes vegades els pares no s'han preocupat d'informar-se bé, però és que

avui el consell dels pares no val. El problema és que molta canalla s'inciten l'un a l'altre i això pot portar problemes com la masturbació. Més que el problema dels embarassos no desitjats, el problema és el de la masturbació. A més, tota aquesta canalla, si ocupen el seu temps i la seva intel-ligència en coses de tipus eròtic i sexual, no estudiarà. A mi m'agradaria tenir una estadística dels suspensos de l'any passat i els d'enguany després de la campanya, i segur que n'hi hauria més.

—¿Vol dir que pot influir-hi?

—Moltíssim. Ja no parlem dels que facin la iniciació a la còpula als 15 anys... aquests perden l'*oremus*. I parlo des del punt de vista naturalista. Qualsevol psicòleg que no sigui dels de la *nou-velle vague*, si no és un freudià d'aquests en què tot s'acaba amb els problemes sexuals, pot dir moltes més coses que jo.

—Des del punt de vista mèdic, però, ¿el preservatiu és el mètode més eficaç per a prevenir malalties venèries o la sida, a més d'evitar embarassos no desitjats?

—A mi no m'agrada dir massa bestieses, però... ¿és què la introducció rectal és una necessitat? És que estem arribant a una tergiversació de valors socials desorbitada. És completament contranatura. Estem donant cartes de ciutadania a unes pràctiques que no són naturals.

—La sida no només es pot contagiar a través d'una penetració rectal.

—La sida, segons un recent treball anglès, ni amb la saliva, ni el flux vaginal ni amb les pràctiques normals sexuals, no es contagia, sempre que no hi hagi un esquinç. I per la penetració rectal sempre hi ha sang. Que consti que per via natural tothom pot fer el que vulgui i es pot fer gresca molta estona, ¿eh? El que s'ha de fer és educar la gent.

—¿Una campanya com aquesta no és un primer pas?

—La campanya és un pas magnífic d'incitació a la gent a fer el que li doni la gana. És una opinió personal. I que consti que tinc catorze fills.

PREGUNTA DE LA SETMANA

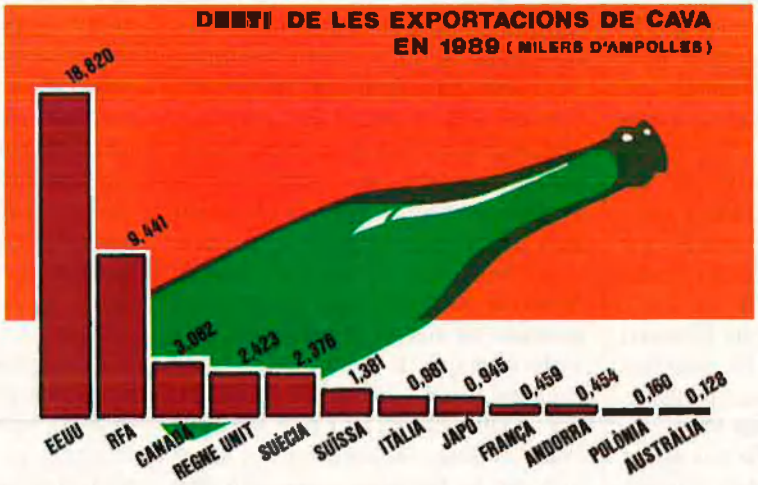
Armand Vilaplana
President de FESALC

—¿Quines qüestions ha de tenir en compte la Llei de Cooperatives de Catalunya?

—La reflexió que estem encetant és que la Llei de Cooperatives que està ara en tràmits parlamentaris només contempla l'aspecte cooperativístic quan nosaltres creiem que també hauria de tenir en compte el que anomenem economia social, és a dir, tot un conjunt d'altres sectors econòmics que són semblants al cooperativisme i que, ara per ara, no es contemplen. En aquest sentit, de cara a la federació, estem arribant a una posició més clara per després traslladar-la a les forces polítiques i que aquestes es defineixin.

LA XIFRA

140.000 milions de pessetes anuals són les inversions en la indústria química en els darrers anys, tal i com ha assenyalat el president d'Expoquímia Fernando Gimeno Muntadas. La indústria química, en els últims tres anys ha mantingut un increment anual del 30% tot i que per a aquest any es preveu un creixement menor.

Les exportacions de cava continuen tenint, i per molta diferència, com a primer destinatari els EEUU, tot i les grans extensions de vinya de Falcon Crest a San Francisco. L'Europa comunitària és, però, l'àrea de major potencial de creixement tot i la competència que significa un producte com el xampany francès, i el país que consumeix cada vegada més cava català és Alemanya. Tot i així, s'ha de tenir en compte que el 80% de les exportacions de cava les realitzen les cases Codorniu i Freixenet i la resta de caves catalanes exporten molt selectivament els seus productes

Coordinar esforços a través de les patronals regionals europees

Els presidents de les organitzacions patronals de les regions europees de Baden Wüttemberg (Rolf Lenz), Piemont (Giuseppe Pichetto), Roine-Alps (Maurice Pangaud), la suïssa de parla francesa (Michel Brunschwig) i Catalunya (Alfred Molinas) s'han reunit a Barcelona dins el marc de la IV Assemblea General del Forum pour le developpement des entreprises des regions européennes –FODERE– durant la qual s'han trobat les comissions de treball que tracten temes de Formació Professional, Medi Ambient, Assumptes Socials, Tecnologia i Comunicacions.

Tal i com afirmà Alfred Molinas, les cinc regions industrialitzades del sud europeu han de tenir relacions més estretes a través de les Patronals, ja que les empreses prefereixen actuar a nivell regional més que a nivell de governs estatals, i alhora s'ha de connectar l'acció regional amb les polítiques dels governs regionals.

Respecte als contactes que Catalunya manté actualment amb quatre regions europees a nivell institucional, Molinas creu que el Fodere també ha de ser-hi present. **S.M.**

EN BREU

Viticultura catalana
Mil anys de viticultura a Catalunya és el llibre que s'ha presentat recentment dels autors Pere Grases, Emili i Olga Giralt, Miquel A. Torres i Maurici Wiesenthal, entre altres. El llibre ha estat editat per Edivisa en dues versions: català-castellà-anglès i castellà-català-anglès.

Control de l'estrès
L'Escola Superior d'Estudis Empresarials de València, ESEE-ISE, inicia els cursos d'aquest any 90-91. Així, el dia 19 d'aquest mes començarà el curs 'Tècniques per al control de l'estrès, dirigit a professionals i directius.

Ordi per a cerveses
Els dies 15 i 16 de novembre se celebra al Palau de Congressos de Barcelona el Simposi Internacional sobre "Noves Tendències en la qualitat dels ordis per a cerveseria i pinso". En l'organització del simposi collaboren el Centre Internacional d'Alts Estudis Agronomics del Mediterrani, l'Instituto Agronómico Mediterráneo de Zaragoza i l'Institut de Recerca i Tecnologia Agro-alimentàries, IRTA.

Artesania valenciana
Entre els dies 14 i 16 d'aquest mes se celebra a Auspach-Expo Centre, a Brussel.les, la II Exposició Comercial d'Artesania Valenciana que ha organitzat el Consell de Cambres de la Comunitat Valenciana en col.laboració amb la Conselleria d'Insdústria, Comerç i Turisme i la Cambra de Comerç d'Espanya a Bèlgica. L'objectiu de l'exposició és promoure la participació de productes artesans valencians en els mercats exteriors

El Conseller d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya, Macià Alavedra, ha presentat al Parlament de Catalunya el projecte de pressupostos per a l'any 1991. Aquests pressupostos, a banda de ser clarament restrictius, entre d'altres coses perquè depenen dels pressupostos generals de Madrid, preveuen una despesa d'1'114 bilions de pessetes, és a dir, un 12'5% més respecte a l'any 90. Per finançar el seu pressupost, la Generalitat s'endeutarà en 53.994 milions de pessetes.

El Ministre de Transports i Comunicacions, José Barrionuevo, ha presentat el Llibre Blanc del Turisme. Aquest llibre blanc servirà de base per a la redacció d'un pla integral de modernització de l'oferta turística i millorar el balanç econòmico-social mitjançant la diversificació. Una de les coses que ha anunciat Barrionuevo és la baixada de l'IVA per als hotels de quatre estrelles, passant a tributar un 6% en lloc del 12%

A la recerca de l'empresa integral

La integració dels sistemes de comunicació i informàtics en les empreses és, malgrat la imperiosa necessitat per afrontar la competitivitat, lenta i reticent. Tot i així s'ha de destingir entre els sistemes més tradicionals, com el telèfon i el tèlex, altres de més recents com poden ser els ordinadors i els faxs. A més, però, les empreses solen fer un mal ús d'aquests serveis i no els trauen el rendiment que podrien aconseguir si els sabessin utilitzar correctament. Això, evidentment, comporta unes despeses addicionals que, en el cas de Catalunya, han estat avaluades en 2.000 milions de pessetes.

En aquest sentit, un estudi realitzat per l'Institut Català de Tecnología (ICT) en col.laboració amb altres institucions europees, evidencia el baix grau d'aprofitament de les noves tecnologies de telecomunicacions. Aquest desaprofitament és degut a la manca d'informació i de personal qualificat, unes polítiques tarifàries llunyanes del cost real i una mala imatge del sistema de telecomunicacions actual.

El telèfon és el sistema de comunicació més utilitzat en les empreses. Així, mentre la mitjana comunitària en línies telefòniques és de 35'8 línies per cada 100 habitants, Catalunya té 38'9 línies/100 habitants.

En aquest sentit, tal i com es desprèn d'un estudi sociològic realitzat per encàrrec de Ricoh Espana, en col.laboració amb el Departament de Sociologia de la Facultat de Ciències Polítiques de la UAB, el 60'5% de les empreses de més de 200 treballadors de la província de Barcelona tenen més de 10 línies telefòniques.

L'ús del telèfon, més que no al fax o al telex, és degut, segons aquest estudi, al fet que és el mitjà més ràpid i permet un tracte directe amb el client, tot i els inconvenients del soroll o els salts de línía.

L'estudi mencionat s'ha realitzat fent una mostra aleatòria i entrevistant directament executius de 221 empreses de la província de Barcelona que tenen de 200 a 500 treballadors, que facturen menys de 10.000 milions de pessetes l'any, i dels sectors de la construcció, la indústria i els serveis. Aquests resultats, tal i com assenyala Empar Gil, directora del treball, són extrapolables a la resta de Catalunya sempre que el volum de l'empresa i el nombre de treballadors sigui similar.

Després del telèfon, el fax és l'aparell que més s'utilitza en les empreses, encara que estan lluny de l'ús que se'n fa a la resta d'Europa i del món desenvolupat. Així, mentre que al Japó hi ha un fax per cada 39 persones, a l'estat espanyol aquesta xifra es redueix a un fax per cada 101 persones. Tot i així, el fax ha experimentat un notable augment en els darrers anys. L'any 89 es van instal.lar un total de 102.000 aparells, un 200% més que l'any anterior, però tot i així, en la classificació europea ens situen en cinquena posició per sota del Regne Unit (400.000), Alemanya (300.000), Itàlia (275.000) i França (175.000).

El fax s'ha convertit en el botxí del telex

El fax, però, s'ha convertit en el *botxí* del tèlex, encara que, segons l'estudi de Ricoh, les empreses posseeixen, en un 93'7%, terminals de tèlex. Però està més d'ornament que d'altra cosa.

Finalment, l'ordinador també ha crescut ràpidament en les empreses. De fet, un 96% disposen d'ordinadors personals i d'aquestes, un 39'5% en tenen més de 20, però l'ús que se'n fa és, encara, molt restringit. Així, un 38% dels enquestats utilitzen l'ordinador com a processador de textos, un 32'5% com a full de càlcul i tan sols un 14% l'utilitza com a base de dades.

Sílvia Monfort

EMPRESES

Comett II

Pioneer Espana participa en el programa europeu Comett II que té com a objectius la col.laboració entre universitats i indústries comunitàries a partir de la realització d'un curs didàctic per a la formació i el reciclatge empresarial. La CE hi aporta 30 milions de pessetes.

Tribunal laboral

La patronal catalana, Foment del Treball, juntament amb els sindicats UGT i CCOO, han signat l'acord Interlaboral de Catalunya que servirà com a referència a l'hora de les negociacions col.lectives i dels arbitratges

Supercaixa

En els primers nou mesos de l'any els beneficis de la Supercaixa han disminuït un 60% en relació als 24.326 milions de benefici conjunt que van tenir les dues caixes fusionades en el mateix període de l'any passat. Segons el balanç entregat a la Borsa de Barcelona, l'excedent net (beneficis) de la Supercaixa és de 9.649 mili-ons de pessetes. El descens de beneficis afecta també altres caixes.

DOCUMENT

La teranyina legislativa i la dispersió de competències obstaculitzen els espais naturals

Massa lleis per a tan pocs resultats

Aquest treball de Joan Vila sobre l'impacte negatiu de la legislació en els espais naturals dels Països Catalans va merèixer el III Premi de Periodisme EL TEMPS, el jurat del qual estava compost per Alfons Cervera, Nèstor Lujan, Pilar Rahola i Oriol Castanys.

La polèmica recent sobre la reducció de l'àrea perifèrica del Parc Nacional d'Aigüestortes ha posat de manifest que ni el més important dels espais naturals protegits als Països Catalans no està del tot salvat de l'especulació. Al darrere dels nombrosos textos legislatius i decrets sobre àrees i parcs naturals publicats els últims anys, sovint hi ha només bones intencions i ben poques mesures efectives per frenar la destrucció de la natura a mans de l'home.

La divisió del país en tres comunitats autònomes d'ençà del 1978 (deixant al marge la Catalunya Nord i Andorra, que tenen règims jurídics totalment diferents i als quals no ens referirem en aquest treball), ha fet que la legislació sobre la protecció del medi natural prengués camins ben diversos en cadascuna de les àrees.

La situació de partida venia donada per la llei estatal d'Espais Naturals Protegits, de l'any 1975, que contemplava quatre modalitats de protecció: els Parcs Nacionals, els Paratges Naturals d'Interès Nacional, les Reserves Integrals i els Parcs Naturals. Les tres primeres, calia declarar-les per llei; en canvi, per els parcs, n'hi havia prou amb un decret.

Seguint aquestes normes, entre 1982 i 1985 la Generalitat de Catalunya va declarar per llei quatre paratges naturals d'interès nacional (la zona volcànica de la Garrotxa, el massís del Pedraforca, els aiguamolls de l'Empordà i una part de la vall del monestir de Poblet), com també diverses reserves integrals a l'interior d'aquests paratges. Per decret, va crear els parcs naturals del Cadí-Moixeró i del Delta de l'Ebre.

De la seva banda, la Generalitat valenciana també va utilitzar aquesta última fórmula, el decret, entre 1986 i 1988, per declarar cinc parcs naturals, els únics que hi ha actualment al País Valencià (l'Albufera, el Penyal d'Ifac, el Montgó, el Carrascar de la Font Roja i les Illes Columbretes).

ÀREES NATURALS SENSE GESTIÓ

Si deixem al marge la llei que regula les activitats extractives al Principat (que bàsicament estableix l'obligació de restaurar el

paisatge una vegada acabada la concessió), el primer text legislatiu autonòmic sobre espais protegits va sorgir del Parlament Balear, el març del 1984. Els diputats illencs van decidir crear una figura nova, al marge de les quatre establertes en l'àmbit estatal, i la van anomenar Àrea Natural d'Especial Interès (ANEI).

Aquestes àrees són "aquells espais que pels seus valors naturals singulars, ja sigui el sòl, la flora, la fauna o el paisatge, siguin declarats com a tals pel Parlament en forma de llei", sense especificar-ne ni l'extensió ni les característiques mínimes.

Tot i ser una petita passa endavant, la llei balear és molt tímida, ja que només implica que no es poden urbanitzar les àrees declarades, però no crea cap òrgan de gestió ni estableix cap mesura de regeneració de l'entorn degradat. Això sí, obliga el govern autonòmic a fer un Pla Especial de Protecció de cada zona declarada, per desenvolupar algunes de les mesures previstes en la llei estatal del Sòl del 1975, però això ha estat qualificat de poc eficaç pels conservacionistes: com que no hi ha cap tipus de vigilància, la natura es degrada per la presència humana incontrolada per molt que s'hi eviti urbanitzar.

El Parlament balear ha redactat, des de l'any 1984, 12 lleis de declaració d'àrees naturals d'especial interès (5 a Mallorca, 5 a Menorca i 2 a Eivissa-Formentera), i en canvi, el Govern Balear només ha fet servir en una ocasió el decret previst en la llei de 1975 per declarar un parc natural, el de S'Albufera de Mallorca, a Alcúdia.

Això demostra, per part de l'executiu autonòmic de Gabriel Canellas (PP), una renúncia clara a invertir adequadament en la protecció de la natura, tot i que la llei ha salvat de l'especulació urbanística algunes zones vitals (la majoria de les ANEI són al litoral, com es pot veure al mapa annex).

Aquesta línia podria canviar a partir de l'aprovació de la Llei de Conservació dels Espais Naturals que, el passat juliol, es va començar a debatre al Parlament balear, però d'això en parlarem més endavant.

UN PARC NACIONAL I DUES ADMINISTRACIONS

El 1985, és el Parlament de Catalunya el que legisla sobre protecció de la natura, però amb una visió molt més global. La llei d'espais naturals catalana vol substituir l'estatal del 1975, que considera desfasada, i a partir de les competències legislatives plenes en aquest punt que figuren a l'estatut, estableix un conjunt de principis genèrics sobre el medi natural. D'altra banda, manté les mateixes quatre figures d'espais protegits, si bé amb petites modificacions, la més polèmica de les quals és la dels Parcs Nacionals.

Els Parcs Nacionals són definits com a "espais naturals d'extensió relativament gran, no modificats essencialment per l'acció humana, que tenen interès científic, paisatgístic i educatiu". La declaració s'ha de fer per llei. Dins d'aquests parcs, "no es permet cap activitat d'explotació dels recursos naturals i cap altra susceptible d'alterarne el paisatge(...)". Però, a part d'aquesta rotunditat en la definició, el punt clau és el que diu que la gestió dels Parcs Nacionals correspon a la Generalitat, cosa que entra en contradicció amb la llei estatal, que reserva l'administració de la xarxa de Parcs Nacionals a l'ICONA.

De fet, el Parc Nacional d'Aigüestortes i

Estany de Sant Maurici, l'únic dels Països Catalans que va ser classificat com a tal durant el franquisme, ja era motiu de disputes des que la Generalitat va assumir les competències de medi ambient, l'any 80. Encara avui, el parc conserva una estranya dualitat de gestió, ja que l'administració catalana coexisteix amb una finca interior propietat de l'ICONA i mai no traspassada.

Amb la llei de 1985 i més endavant, amb la de reclassificació del parc, feta el 1988, adquireix carta legal el que ja era un fet pràctic. El govern central renuncia a recórrer, però exclou el Parc d'Aigüestortes de la Xarxa Estatal de Parcs Nacionals, en la nova llei d'espais protegits de 1989. Cal dir que, segons la definició internacional adoptada per l'ONU, Aigüestortes no havia tingut mai la categoria de parc nacional.

RECLASSIFICACIÓ D'ESPAIS

Una altra modificació establerta per la llei-marc catalana és la divisió de les reserves naturals en dues categories, les integrals, que s'han de declarar per llei, i les parcials, que només necessiten un decret. Els paratges naturals d'interès nacional es mantenen, amb el benentès que l'adjectiu *nacional*, com en el cas dels parcs, pren una altra significació. Finalment, la figura del parc natural –que només necessita també un decret de govern– es fa compatible amb l'aprofitament ordenat dels recursos i l'activitat dels habitants de la zona.

A partir d'aquest nou marc, dos dels espais protegits fins aleshores (els aiguamolls de l'Empordà i els volcans de la Garrotxa) canvien de denominació i passen a ser parcs naturals, alhora que les reserves integrals incloses a tots dos es transformen en reserves naturals.

La llei del 85 té dos altres punts destacats: la creació del Consell de la Natura, òrgan consultiu de la Generalitat en matèria ambiental (el qual, després de múltiples vicissituds, no s'ha constituït fins a principi del 1990); i el mandat específic al consell executiu perquè elabori el Pla d'Espais d'Interès Natural, com a pla sectorial en la planificació territorial del Principat i punt de partida de futures declaracions d'espais protegits.

Cinc anys després, el PEIN encara no ha estat aprovat pel govern de Jordi Pujol (CiU), tot i que està a punt de ser-ho, després d'un llarg i polèmic procés de redacció, com veurem més endavant.

Des que és en vigor la Llei d'Espais Naturals del 1985, la Generalitat de Catalunya ha creat tres parcs naturals més (Montserrat, Montseny i Sant Llorenç del Munt-Serra de l'Obac), ha ampliat el del Delta de l'Ebre cap al marge dret del riu, ha augmentat la llista de Paratges Naturals d'Interès Nacional amb el del vessant sud del massís de l'Albera i ha decretat nombroses reserves naturals parcials, algunes d'elles per evitar la desaparició d'espècies amenaçades (vegeu mapa adjunt).

L'ESPECIFICITAT DELS PARATGES VALENCIANS

Pel que fa a les Corts Valencianes, després de fer servir la legislació estatal durant tres anys, van decidir de fer una llei autonòmica complementària i no de caire general, com la del Principat.

Segons aquest text, del 1988, pel qual es regulen els Paratges Naturals de la Comunitat Valenciana, al costat de les quatre figures previstes per la llei del 75, n'hi haurà una altra d'autòctona, formada per "aquells espais, llocs o elements naturals particularitzats, que, en atenció al seu interès comunitari, es declaren com a tals per decret, pels seus concrets i singulars valors científics, paisatgístics o educatius, amb la finalitat d'atendre la conservació i la millora de la seua flora, fauna, diversitat genètica, constitució geomorfològica, especial bellesa o altres components de molt destacat rang natural, i també del seu entorn".

Aquesta complexa definició contrasta amb la manca d'òrgans de gestió, ja que la llei no obliga a crear ni una Junta Rectora ni un director-conservador per cada declaració (com sí que cal fer en el cas dels parcs naturals), sinó que posa la gestió de tots els Paratges Naturals de la Comunitat Valenciana en mans de l'òrgan mediambiental de la Generalitat (des del gener del 89, l'Agència del Medi Ambient, de la qual també parlarem més endavant).

A l'única cosa que obliga la llei valenciana és a redactar o bé una Pla Rector d'Ús i Gestió o bé un Pla Especial com els que preveu la Llei del Sòl, deixant en mans del Consell de la Generalitat l'elecció de l'un o l'altre, a proposta de l'Agència de Medi Ambient.

Des de l'aprovació d'aquesta llei, el govern de Joan Lerma (PSOE) ha aprovat per decret cinc Paratges Naturals de la C.V. (els del Fondo d'Elx, Prat de Cabanes-Torreblanca, Llacunes de la Mata i Torrevella, Salines de Santa Pola i Desert de les Palmes). En canvi, cap altre parc natural s'ha afegit als cinc existents.

Per deixar clar el caràcter complementari de la llei aprovada per les Corts valencianes, la disposició final primera diu que, en tot allò que no quedi previst, resultarà d'aplicació la llei estatal d'Espais Naturals Protegits del 1975. Però pocs mesos després, aquesta llei queda derogada per una altra de nova, la Llei de Conservació dels Espais Naturals i de la Flora i Fauna Silvestres.

CANVIS EN LA LEGISLACIÓ BÀSICA ESTATAL

L'article 149 de la Constitució dóna a l'Estat competència exclusiva per a fer la legislació bàsica sobre protecció del medi ambient, sense perjudici de les facultats de les comunitats autònomes d'establir normes addicionals de protecció. D'altra banda, els estatuts de les Balears, de la Comunitat Valenciana i de Catalunya atorguen als respectius òrgans autonòmics competència per al desenvolupament legislatiu i per executar la legislació bàsica de l'estat.

Sobre la lletra, sembla clar què ha de fer cadascú. En la pràctica, l'administració central i la de les tres comunitats autònomes (governades actualment per forces polítiques diferents) no tenen els mateixos criteris sobre quin és el límit d'aquesta legislació bàsica. La mateixa llei de conservació d'espais naturals, ara per ara en vigor, ha rebut moltes crítiques per envair competències autonòmiques i per ser massa reglamentista.

Sigui com sigui, la llei preveu que tots els espais naturals protegits poden ser declarats i gestionats per les comunitats autònomes, excepte els anomenats Parcs Nacionals, per als quals cal una llei de les Corts Generals. A la llista d'aquests parcs, en un dels annexos, no hi figura, com ja hem explicat, el d'Aigüestortes.

D'altra banda, la nova llei introdueix l'obligatorietat de redactar prèviament a qualsevol declaració d'espai protegit un Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals, el qual ha de fer un diagnòstic de l'estat de conservació dels ecosistemes i paisatges del lloc i determinar-ne les limitacions d'usos i activitats. Pel que fa als tipus de protecció, en determina quatre: parcs (l'adjectiu *natural* desapareix incomprensiblement), reserves naturals, monuments naturals i paisatges protegits. Només els dos primers representen veritables mesures de protecció.

Més endavant, afegeix que les comunitats autònomes amb competències exclusives sobre espais naturals podran establir, a més de les figures previstes en aquesta llei, altres de diferents, tot regulant les mesures corresponents de protecció. Una de les disposicions transitòries diu que les autonomies reclassificaran els espais naturals protegits segons la seva normativa i que es corresponguin amb les figures regulades per aquesta llei.

Aquesta ambigüitat deixa les portes obertes perquè cada comunitat pugui continuar amb la normativa pròpia o reclassificar els espais ja declarats. A Andalusia, per exemple, van optar per reconduir la legislació pròpia i quatre mesos després de la llei estatal, van aprovar un extens Inventari d'Espais Naturals, d'acord amb les normes generals, però afegint-hi tres figures autòctones. Alguns experts creuen, però, que de poc serveix declarar 17 parcs, 30 paratges i 32 reserves, com han fet a Andalusia, si no hi ha els mitjans materials i econòmics per gestionar-los adequadament.

UN CATÀLEG, A DEBAT AL PARLAMENT BALEAR

Als Països Catalans, les reaccions a la nova legislació han estat diverses. El Parlament balear debat des d'aquest estiu una proposi-

ció de llei, presentada conjuntament per tots els grups de la cambra, de conservació dels espais naturals i d'interès paisatgísitc de les Illes. Aquesta llei preveu, al marge de les categories de la llei estatal del 89, tres figures més: les Àrees Naturals d'Especial Interès, que ja existien, les Àrees Rurals d'Interès Paisatgístic i les Àrees Urbanes dins Paisatge d'Interès, figura destinada clarament a poder obviar les zones ja urbanitzades dins de les altres dues figures. La Llei cataloga setanta-sis ANEI, a més de totes les illes petites, illots i farallons (excepte tres del port de Maó) i diferents àrees d'alzinar a l'interior de Mallorca. La segona figura, les àrees rurals d'interès paisatgístic, es fa servir per a diversos espais muntanyosos de la serra de Tramuntana, a Mallorca, i la dels Amunts i Sant Carles, a Eivissa.

Però l'amplitud d'aquest catàleg contrasta amb les pobres mesures de gestió que preveu: un únic conservador per cadascuna de les illes, i també un òrgan col.legiat consultiu també d'àmbit insular, però amb unes funcions a establir per un reglament posterior.

Per acabar d'arrodonir el batibull de noms, la llei balear preveu dividir les ANEI en dues zones a efectes d'ús: els elements singulars i el paratges preservats, amb diferents graus de protecció. I encara, més endavant, crea una nova figura, la de Paratge Natural Concertat per a les finques privades que ho sol.licitin i tinguin algun valor ecològic o paisatgístic.

De tota manera, la llei encara ha de sofrir modificacions i retalls abans de ser aprovada; si més no, així ho preveuen els grups de l'oposició a la majoria conservadora del president Canellas i també els grups ecologistes, molt actius a les Balears.

ELS CAMPS DE GOLF I EL CAS DE CABRERA

De fet, la política conservacionista del govern balear ha estat la més criticada de les tres comunitats autònomes de l'àmbit nacional. L'existència de només un parc natural amb gestió real sobre el terreny, el de S'Albufera (la proposició de llei que ara es debat, en una disposició transitòria, obliga el govern a declarar-ne 7 més, però sense cap termini concret), i la supeditació moltes vegades als interessos econòmics del turisme a l'hora de protegir algunes zones, n'han estat els motius principals.

Un dels casos més escandalosos és el de la llei de camps de golf, que inicialment en prohibia la construcció en les ANEI i en qualsevol paratge inclòs en l'inventari d'ICONA, i que fa pocs mesos va ser modificada en aquest únic punt, per fer-lo dir: "(...)a les àrees classificades com a paratges preservats o amb grau de protecció similar, únicament es permetrà la construcció del camp, i, en cap cas, de l'oferta complementària".

ESPAIS NATURALS PROTEGITS ALS PAÏSOS CATALANS

Núm.	Nom	Comarca	Data creació	Extensió	Administració
1	Reserva Nat. de Mas Larrier	Rosselló	decret 17-7-1984	145 ha	Admin. francesa
2	Reserva Submarina de la Marenda	Rosselló	decret 26-2-1974	6 km	id.
3	Reserva Nat. Integral de la Maçana	Rosselló	ordre min. 30-7-1973	300 ha	id.
4	Paratge Classificat del Canigó	Vallespir/Conflent	decret 14-10-1983	7.824 ha	id.
5	Reserva Nat. de Pi i Mentet	Vallespir	decret 17-9-1984	6.958 h	id.
6	Reserva Nat. de Prats de Molló	Vallespir	decret 14-3-1986	2.983	id.
7	Paratge Classificat de les Bulloses	Alta Cerdanya	decret 14-6-1976	5.000 ha	id.
8	Reserva Nat. del massís de Madres	Conflent	decret 29-10-1986	3.160 ha	id.
9	Paratge Nat. d'Interès Nacional del Massís de l'Albera (**1**)	Alt Empordà	llei 10-3-1986	2.710 ha	Generalitat de Cat. (Dep. d'Agricultura)
10	Parc Nat. dels Aiguamolls de l'Empordà (2)	Alt Empordà	llei 28-10-1983	4.783 ha	id.
11	Àrea protegida de les Illes Medes	Baix Empordà	Ordre 25-11-1983 i resolució 29-4-1985	21'5 ha	id.
12	Reserva Nat. Parcial de la Muga-Albanya(3)	Alt Empordà	decret 12-3-1987	22 kms fluvials	id.
13	Parc Nat. de la Zona Volcànica de la Garrotxa (**4**)	Garrotxa	llei 3-3-1982 (Dep. de Política Territ.)	12.228 ha	Generalitat de Cat.
14	Parc Comarcal del Castell de Montesquieu	Osona/Ripollès	resolució 18-9-1986	456 ha	Diputació de Barcel.
15	Reserva Nat. Parcial de Merlès-Lluçanes	Berguedà/Osona	decret 12-3-1987	19'5 kms fluvials	Generalitat de Cat. (Dep. d'Agricultura)
16	Parc Natural del Cadí-Moixeró	Alt Urgell/Berguedà/ Baixa Cerdanya	decret 15-7-1983	41.342 ha (**5**)	id.
17	Paratge Nat. d'Interès Nacional del massís del Pedraforca	Berguedà	llei 6-5-1982	1.671 ha	Generalitat de Cat. (Dep. de Política Territ.)
18	Reserva Nat. Parcial del Segre-Isòvol	Baixa Cerdanya	decret 12-3-1987	2 kms fluvials	Generalitat de Cat. (Dep. d'Agricultura)
19	Reserva Nat. Parcial del Segre-Prullans	Baixa Cerdanya	decret 12-3-1987	7'5 kms fluvials	id.
20	Reserva Nat. Parcial de la Llosa	Baixa Cerdanya	decret 12-3-1987	17 kms fluvials	id.
21	Reserva Nat. Parcial de la Noguera Pallaresa-Bonaigua	Pallars Sobirà/ Vall d'Aran	decret 12-3-1987	45 kms fluvials	id.
22	Reserva Nat. Parcial d'Alt Àneu (**6**)	Pallars Sobirà	decret 12-3-1987	346 ha.	id.
23	Reserva Nat. Parcial de Baish Aran	Vall d'Aran	decret 12-3-1987	389 ha.	id.
24	P. Nac. d'Aigüestortes i Estany de Sant Maurici	Alta Ribagorça/ Pallars Sobirà	decret 21-10-1955 i llei 30-3-1988	9.851 ha.	admin. central (ICONA) i Dep. d'Agricultura Gen.
25	Reserva Nat. Parcial de la Noguera Pallaresa-Collegats	Pallars Jussà/ Pallars Sobirà	decret 12-3-1987	5 kms fluvials	Generalitat de Cat. (Dep. d'Agricultura)
26	Reserva Nat. Parcial de la Noguera Ribagorçana-Montrebei	Pallars Jussà	decret 12-3-1987	11 kms fluvials	id.
27	Reserva Nat. Parcial de la riera d'Arbúcies-Hostalric	Selva	decret 12-3-1987	10 kms fluvial	id.
28	Parc del Montnegre i el Corredor	Maresme/Vallès Or.	pla espec.28-11-1986	15.010 ha.	Diputació de Barcel.
29	Parc Nat. del Montseny	Osona/Selva/ Vallès Or.	decret 20-2-1987	17.372 ha.	id.
30	Parc Metropolità de Collserola (**7**)	Barcelonès/ Baix Llobregat/Vallès Occ.	pla especial 1-10-1987	6.533 ha.	Patronat metropolità
31	Reserva Nat. Parcial de la Font Groga	Vallès Occidental	decret 27-2-1986	81 ha.	id.
32	Reserva Nat. Parcial de la Ricarda-Ca l'Arana (Delta del Llobregat)	Baix Llobregat	decret 12-9-1988	177 ha	Generalitat de Cat. (Dep. d'Agricultura)
33	Reserva Nat. Parcial del REmolar-Filipines	Baix Llobregat (Delta del Llobregat)	decret 15-9-1988	110 ha.	Generalitat de Cat. (Dep. d'Agricultura)
34	Parc Nat. de Sant Llorenç de Munt i	Vallès Occidental/ Serra de l'Obac Bages	decret 20-2-1987	9.638 ha.	Diputació de Barcel.
35	Parc Nat. de la muntanya de Montserrat (8)	Anoia/Bages/Baix Llobregat	decret 29-1-1987	3.440 ha.	Patronat Montserrat
36	Parc del Garraf	Garraf/Baix Llobregat/Alt Penedès	pla 29-7-1986	10.638 ha	Diputació de Barcel.
37	Paratge Nat. d'Interès Nacional de la Vall del monestir de Poblet	Conca de Barberà	llei 9-11-1984	2475 ha.	Generalitat de Cat. (Dep. de Cultura)
38	Reserva Nat. Parcial de Mas de Melons (9)	Garrigues	decret 12-3-1987	1.140 ha	Generalitat de Cat. (Dep. d'Agricultura)
39	Reserva Nat. Parcial de l'Algars	Terra Alta	decret 12-3-1987	23'5 k. fluvials	id.
40	Parc Natural del Delta de l'Ebre (**10**)	Baix Ebre/Montsià	decret 23-10-1986	7.236 ha.	id.
41	Paratge Nat. del Prat de Cabanes-Torreblanca	Plana Alta	decret 12-12-1988	812'8 ha.	Generalitat Valenciana (Agència M. Ambient)
42	Paratge Nat. del Desert de les Palmes	Plana Alta	decret 16-10-1989	2.000 ha, aprox.	id.
43	Parc Nat. de les Illes Columbretes (11)	Plana Alta	decret 25-1-1988	16 ha	id.
44	Parc Nat. de l'Albufera	Horta/Ribera Baixa	decret 8-7-1986	21.000 ha.	id.
45	Parc Nat. del Montgó	Marina Alta	decret 16-3-1987	825 ha	id.

Núm.	Nom	Comarca	Data creació	Extensió	Administració
46	Parc Nat. del Penyal d'Ifac	Marina Baixa	decret 19-1-1987	35 ha.	id.
47	Parc Nat. del Carrascar de la Font Roja	Alcoià	decret 13-4-1987	2.450 ha.	id
48	Reserva Marina de l'illa de Tabarca	Alacantí	ordre min. 4-4-1986		Ministeri d'Agricultura
49	Paratge Nat. del Fondo	Baix Vinalopó	decret 12-12-1988	2.387 ha.	Generalitat Valenciana (Agència M. Ambient)
50	Paratge Nat. de la C.V. de les Salines de Sant Pola	Baix Vinalopó	decret 12-12-1988	2.496 ha	id.
51	Paratge Nat. de les Llacunes de la Mata i Torrevella	Baix Segura	decret 12-12-1988	3.693'2 ha.	id.
52	Àrea Nat. d'Esp. Interès de s'Estany des Peix	Formentera	llei 11-5-1988		Govern Balear (Consell. d'Agricultura)
53	Àrea Nat. d'Esp. Interès de Ses Salines d'Eivissa i Formentera i illots intermedis	Eivissa/Formentera	llei 2-5-1985		id.
54	Parc Nacional marítimo-terrestre de l'arxipèlag de Cabrera (**12**)	Cabrera	proposició de llei		administ. central
55	Àrea Nat. d'E. I. de la Marina de Llucmajor	Mallorca Or.	llei 31-5-1984		Govern balear (Consell. d'Agricultura)
56	Àr. Nat. d'E. I. d'es Trenc-Salobrar de Campos	Mallorca Or.	llei 31-5-1986		id.
57	Àrea Nat. d'E.I. de Cala Mondragó	Mallorca Or.	llei 22-2-1990		Govern Balear (Consell. d'Agricultura)
58	Àrea Nat. d'E.I. de sa Punta d'Amer	Mallorco Or.	llei 17-7-1985		id.
59	Àrea Nat. d'E.I. de sa Canova d'Artà	Mallorca Or.	llei 21-9-1988		id.
60	Parc Nat. de s'Albufera de Mallorca	Mallorca Sept.	decret 28-1-1988		id.
61	Àrea Nat. d'E.I. de la costa sud del terme de Ciutadella (entre Arenal de Son Xoriguer i Cala Galdana)	Menorca	llei 7-4-1988		id.
62	Àrea Nat. d'E.I. del Barranc d'Algendar	Menorca	llei 28-4-1988		id.
63	Àrea Nat. d'E.I. de la zona costera entre Cala Mitjana, platges de Binigaus i diversos barrancs.	Menorca	llei 29-3-1989		id.
64	Àrea Nat. d'E.I. de la zona d'Atalis, barranc de sa Vall i es Bec i platges de Son Bou.	Menorca	llei 22-12-1988		id.
65	Àrea Nat. d'E.I. de s'Albufera d'Es Grau	Menorca	llei 7-5-1986		id.

NOTES

1. Inclou tres reserves naturals parcials (dues creades per la mateixa llei 10-3-1986 i una altra, la de Sant Quirze de Colera, per decret 12-3-1987, amb 680 ha, amb la finalitat de protegir l'última població de tortuga mediterrània al Principat)
2. Inclou tres reserves naturals integrals, una de les quals, la de l'illa de Caramany, va ser creada per decret 12-3-1987 i té 1 ha.
3. Aquesta reserva, i les que corresponen als números 15,18, 19, 20, 21, 25, 26 i 39, van ser creades per protegir les darreres poblacions de llúdriga al Principat.
4. Inclou 22 reserves naturals parcials, és a dir, la majoria dels cons volcànics i la Fageda D'En Jordà.
5. Incloses en aquesta xifra les 1.671 ha. del PNIN del massís del Pedraforca.
6. Aquesta reserva, i també la que correspon al número 23, van ser creades per protegir l'ós bru i les espècies de la fauna forestal pirinenca.
7. Inclou la Reserva Natural Parcial de la Font Groga (núm. 31)
8. Inclou una reserva natural parcial, que conté el nucli del massís, excepte el Monestir i edificis annexes.
9. Aquesta reserva va ser creada per protegir les espècies d'ocells estèpics.
10. Inclou les Reserves Naturals Parcials de la Punta de la Banya i l'illa de Sapinya, creades pel mateix decret del 23-10-1986.
11. El parc és terrestre. A més, hi ha una reserva marina, amb dues àrees de reserva integral, al voltant de l'Illa Grossa i del Carallot creada per ordre del Ministeri d'Agricultura, Pesca i Alimentació, de 19-4-1990.
12. La proposició de llei enviada pel Parlament Balear al Congrés va ser admesa a tràmit el 29-5-1990.

A les Balears, però, el cas més flagrant d'incongruència legislativa és el que té per protagonista l'arxipèlag de Cabrera, un dels paratges ecològicament més interessants i ben conservats de la Mediterrània occidental. Tot i que els informes científics són unànimes a afirmar que l'ús militar de la zona –que s'ha intensificat en els últims anys, amb maniobres i pràctiques de tir freqüents– és incompatible amb la protecció dels seus valors naturals, el Ministeri de Defensa es resisteix a abandonar Cabrera.

L'esmena a la totalitat amb text alternatiu presentada pel PSOE a la Proposició de Llei que el Parlament balear, per unanimitat, va remetre al Congrés dels Diputats perquè Cabrera fos declarada Parc Nacional Marítimo-Terrestre, és una bufetada al desig clamorós dels ciutadans de les Illes.

Amb l'excusa d'adaptar el text del Parlament Balear a la nova llei d'espais naturals del 89, el PSOE fa compatible la declaració de parc amb la "vinculació a les necessitats de la Defensa Nacional" (és a dir, s'hi podran seguir fent maniobres, segons el text alternatiu).

Inclou, però, més detalls còmics encara: el Ministeri de Defensa nomena el director adjunt del Parc; desapareix la comissió mixta estat-comunitat autònoma per supervisar la gestió encomanada a l'ICONA; es redueixen considerablement els representants autonòmics i dels ajuntaments afectats al Patronat i no es menciona en cap moment la reserva integral proposada per bona part de l'arxipèlag de Cabrera en el text de la cambra balear.

EL PLA D'ESPAIS DEL PRINCIPAT, LLEST

Al Principat s'aprovarà les pròximes setmanes el Pla d'Espais d'Interès Natural (PEIN), que la Llei autonòmica del 85 obliga a redactar al consell executiu. Ha estat demanat repetidament per l'oposició, sobretot en posar-se de manifest certes indecisions en la política d'espais naturals del govern Pujol i més encara quan es va saber la proposta de

retallar l'àrea perifèrica d'Aigüestortes, a principi de l'estiu. Ara ja ha estat remès al Consell de la Natura, que de ben segur li donarà el vist-i-plau.

El PEIN, segons els seus autors, no és un catàleg d'espais i prou, sinó que introdueix una normativa derivada de la llei i resumida en quatre eixos: tots els terrenys inclosos en el Pla (segons el primer esborrany,145 zones, de molt diferents superfícies; el 19'8 per cent del territori del Principat) són no urbanitzables; s'hi prohibeix la circulació motoritzada excepte pels llocs autoritzats; se'n limiten durament les activitats extractives; i qualsevol activitat que pugui afectar-ne els valors ecològics necessitarà d'un estudi d'impacte ambiental.

D'altra banda, el PEIN consta d'una diagnosi acurada de la situació actual de cada espai i unes normes particulars a aplicar els quatre primers anys (aquesta diagnosi s'ha de revisar cada quatre anys). Això vol dir que la majoria de les àrees incloses en el Pla no seran declarades ni parcs naturals ni reserves, ja que amb les normes dictades pel PEIN es consideren adequadament protegides.

El rigor seguit en la redacció del Pla, amb consultes a especialistes universitaris en vegetació i fauna, i l'exhaustiu repàs amb cadascun dels municipis afectats, contrasta amb la descoordinació que hi ha a la Generalitat de Catalunya en matèria de protecció de la natura.

COMPETÈNCIES DISPERSES

Dins del departament de Política Territorial i Obres Públiques hi ha, des de finals de 1988, una direcció general del Medi Ambient, que s'encarrega dels afers de contaminació, residus, activitats classificades, etc. Ara bé, el Servei de Preservació de l'Entorn d'aquest departament només té al seu càrrec un dels set parcs naturals que hi ha al Principat (el de la Garrotxa) i un altre dels tres Paratges Naturals d'Interès Nacional (el del Pedraforca).

La majoria de la resta d'espais protegits depenen de la Direcció General del Medi Natural del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. I encara hi ha més excepcions: el Paratge de la Vall de Poblet depèn del Departament de Cultura, perquè gestiona alhora el conjunt monumental del monestir.

El parc de Montserrat no depèn ni d'Agricultura ni de Política Territorial, sinó del Patronat de la Muntanya de Montserrat, organisme autònom creat per un decret-llei del 1950, reclassificat per una llei del 1989, que presideix el mateix president de la Generalitat i que s'encarrega de moltes altres coses a part d'administrar el parc natural.

Si a tot això, hi afegim que dos parcs més (els del Montseny i de Sant Llorenç de Munt) són gestionats per la Diputació de Barcelona, dins del Servei de Parcs Naturals, perquè en va ser la impulsora i ho feia des de força anys enrere, i que la Reserva de la Font Groga la gestiona el Patronat Metropolità de Collserola, dependent econòmicament de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea de Barcelona (perquè és dins del Parc de Collserola), haurem de concloure que qualsevol intent de fer una política mediambientalista coherent ha d'estar destinada al fracàs.

No és estrany que passin coses com les que han passat: que la Generalitat construeixi un embassament a Vallfornes, en ple Parc Natural del Montseny; que la Diputació presenti un recurs al Suprem i el guanyi; i que finalment s'hagin de modificar els límits del Pla del parc per legalitzar el *bunyol*.

O que l'autopista del Garraf pugui creuar el parc del mateix nom sense que el tràmit d'avaluació d'impacte ambiental hagi de ser públic. O que la Generalitat sigui partidària de la desviació del curs final del Llobregat, malgrat el perill que això representa per a les dues reserves parcials declarades en el delta d'aquest riu (i reduïdes en poc més d'un any per incompatibilitat amb la normativa de zones pròximes a aeroports).

Tot i que la comunitat autònoma catalana ha estat pionera dins de l'estat a l'hora de fer una llei específica per protegir els animals, es pot qualificar la gestió de la Generalitat en matèria de protecció de la natura d'intensa però contradictòria. La promesa feta fa alguns mesos pel conseller de Política Territorial, Joaquim Molins, de crear també una Agència del Medi Ambient, per posar fi a l'actual dispersió, tot i que va ser ben acollida per la mateixa administració autonòmica, continua sense haver-se concretat.

L'AGÈNCIA VALENCIANA, PRIMERS PASSOS

La figura de l'Agència, com a organisme autònom vinculat a la Conselleria d'Administració Pública, que controla Emèrit Bono, és la que funciona des del gener de 1989 al País Valencià. De moment, els resultats són positius pel que fa a espais naturals, tot i que l'actuació s'ha centrat més a consolidar els ja declarats i, en especial, el parc de l'Albufera, que a preparar noves declaracions.

Precisament, la primera actuació important de l'Agència, el juny del 89, va ser presentar el Pla especial per a la regeneració de l'Albufera, molt degradada ambientalment per la intensa activitat agrícola i industrial de la zona. L'aprovació definitiva del Pla pel Consell valencià no es va fer fins fa poques setmanes. En canvi, no és previst a curt termini de fer cap catàleg d'espais com al Principat o a les Balears.

Un dels aspectes pels quals s'ha criticat més la gestió del govern valencià quant a espais naturals és una certa incoherència: no té gaire sentit declarar parc natural el Penyal d'Ifac, que és un faralló de només 35 hectàrees (i pel qual hagués estat més indicada alguna altra figura jurídica), mentre que hi ha serres senceres de l'interior (Mariola, Aitana, l'Espadà, Penyagolosa, els Ports de Morella) que no tenen encara cap tipus de protecció, ni la tenen prevista a curt termini.

Els grups ecologistes creuen, d'altra banda, que encara queden zones humides en perill (les marjals de Pego-Oliva, per exemple) per a les quals cal una actuació urgent que no s'està fent. Les llacunes i aiguamolls del sud del País Valencià, d'altra banda, estan amenaçades per la continuació de l'autopista de peatge cap a Cartagena.

En canvi, cal reconèixer que els dos sistemes marins principals del País Valencià (les Columbretes i l'illa de Tabarca) han estat dotades de reserves i normes de prohibició de pesca prou contundents per part del Ministeri d'Agricultura a petició de l'administració autonòmica.

CONCLUSIONS PESSIMISTES

Aquest panorama compartimentat, hiperlegislat i descoordinat deixa ben poques esperances per a una ordenació coherent dels espais naturals dels Països Catalans. No volem dir que no s'hagin fet coses. És evident que estem millor ara que fa deu anys, quan no hi havia pràcticament cap àrea protegida. Però, tal com hem intentat demostrar en aquest article, les coses s'han fet sense plans previs d'estudi del territori, sense objectius concrets, una mica segons com bufava el vent en cada moment i, per descomptat, sense la desitjable coordinació entre les diferents administracions.

Tampoc no sempre s'han destinat els pressupostos necessaris per administrar allò que queda tan bé com a declaració de principis en un butlletí oficial. Però aquest ja és un altre problema en el qual, conscientment, no hem volgut entrar i que pot ser el punt de partida per a un estudi posterior.

El que no s'acaba d'entendre és la por a coordinar esforços, si més no a apropar models. Els contactes entre els responsables de Medi Ambient de les tres comunitats han estat i són encara gairebé inexistents. Com bé diu Ramon Folch en el pròleg de la 2a. edició del llibre *Natura: ús o abús* (l'admirable Llibre blanc de la natura als Països Catalans): "les taifes redivives actuen centrífugament, tot invocant raons tàctiques (que és segur que existeixen), però capgirant a la pràctica, sovint, els objectius estratègics".

D'una manera semblant podríem concloure si, com hem fet amb els espais naturals protegits, analitzem la contaminació dels rius o l'ambiental, o la greu situació creada pels residus industrials i domèstics. Més enllà de la llengua comuna, el que de veritat ens uneix és que compartim un territori, dins del qual cal aconseguir una harmonia entre l'activitat econòmica i social dels humans i la natura que l'ha feta possible. La protecció eficaç i contundent dels espais amb valors naturals n'ha de ser el primer pas.

Joan Vila i Triadú

INSTITUT CATALÀ DEL SÒL

DEPARTAMENT DE POLÍTICA TERRITORIAL I OBRES PÚBLIQUES
GENERALITAT DE CATALUNYA

10 ANYS

L'obra de creació d'eixamples urbans, realitzada durant aquests 10 anys, està canviant el significat del que la gent entenia per la CATALUNYA NOVA.

Eixamples per a ordenar el creixement de les poblacions, eixamples per a millorar la qualitat de l'habitatge, eixamples per a abaratir els preus dels solars.

Hem recuperat la forma de fer ciutat de final de segle a Catalunya, però afegint els passeigs, les places, els parcs, els equipaments i els traçats d'avui.

... fins a més de 100 actuacions en curs a tot Catalunya que, pel règim especial d'edificació, prenen ràpidament forma i vida.

Generalitat de Catalunya
Departament de Política Territorial
i Obres Públiques
Institut Català del Sòl
Còrsega, 289, 6è 08008 BARCELONA. Tel.: 237 79 00

CRÍTICA

Fantasmes encantadors

Questi fantasmi! d'Eduardo de Filippo. Versió de Francesc López. Muntatge de l'Escola Municipal de Teatre de Silla, dirigit per Ramón Moreno.

TEATRE

El fenomen de la consolidació de les escoles municipals de teatre, prou esteses ja pel País Valencià, hauria de ser objecte de major atenció per part de tots nosaltres. Motius no en falten. Per exemple, aquest muntatge, demostració del que pot ser un teatre d'aficionats fet amb un rigor i una dignitat més que envejable. I això que el repte no era gens fàcil, perquè l'obra de l'extraordinari dramaturg napolità presenta una construcció realment difícil: tres actes molt ben equilibrats i una acció que va des d'una comicitat en la més pura línia del costumisme de sainet fins al sentimentalisme més epidèrmic, amb un gir sobtat en el pas del segon al tercer acte. Doncs bé, si amb això no n'hi havia prou, aquest muntatge s'ha permès el luxe de representar els tres actes sense interrupció (més d'hora i mitja, per entendre'ns), cosa que ens permet d'apreciar la intel.ligència amb què de Filippo ha disposat la trama al llarg de casdascun dels actes, però que comporta el risc d'exhaurir la resistència d'un públic, poc acostumat a prescindir dels intermedis en obres d'aquesta durada.

Clar, que si els espectadors s'ho passen d'allò més bé, i pràcticament no se n'adonen (cosa que molt sovint no s'esdevé en muntatges molt més pretenciosos), això no és degut únicament als indubtables mèrits del text, objecte d'un traducció molt digna, a la qual potser només li falta –per al meu gust– una mica més de to popular. Hi ha, doncs, molt més: un bon treball de direcció que ha sabut dotar l'obra del ritme escaient; però, sobretot, el treball dels actors ha estat realment molt cuidat: sense una actuació com la de Benja Doménech el canvi del registre còmico-grotesc del segon acte amb un final d'antologia) al sentimentalisme del tercer, fóra del tot impossible, millor dit: fóra de pena. I no sols ell, és clar; el nivell és molt alt i ens sobren noms per destacar, com els de Rosa Navarro, Manolo Melero, exemple viu de les virtuts i dels recursos –avui gairebé oblidats– que caracteritzaven els bons actors valencians de sainet, o Mariví Soler, impecable en un paper curt i delirant...

Teatre d'aficionats, en efecte. Sense luxoses escenografies ni complicats dispositius luminotècnics, és cert; o el que és igual: fet amb molt pocs diners. Però, això sí, amb un aprofundiment molt intel.ligent dels recursos, materials i humans, de què es diposa i amb una gran capacitat per a fer bon teatre. Cal esperar, ara, que en els seus pròxims espectacles, l'Escola Municipal de Teatre de Silla mantinga el nivell que ací demostren. I cal confiar, igualment, que un muntatge tan divertit no es quede tancat al seu àmbit geogràfic natural, la comarca de l'Horta.

Josep Lluís Sirera

DISCOS

La persistència del Barrroc

La Petite Bande. Geminiani. *Concerti Grossi*. Deutsche Harmonia mundi CD.

La Petite Bande és una agrupació musical dedicada a la música antiga. Creada el 1972 per iniciativa de Sigiswald Kuijken i el clavicembalista Gustav Leonhardt, és, a hores d'ara, un dels conjunts musicals més impotants del món dedicats a la interpretació d'un conjunt d'estils i èpoques anteriors al classicisme, calaix de sastre molt ampli conegut com hem dit com música antiga, i que abasta des de l'Ars antiqua i l'Ars Nova fins al pre-clàssic, aproximadament.

Batejat el 5 de desembre de 1687 a la ciutat italiana de Lucca i mort a Dublín el 17 de setembre de 1762, Geminiani va ser un dels alumnes més avantatjats de Corelli. Les influències de Corella en la música de Gemiani són ben evidents: aquell proporciona les formes musicals fonamentals del barroc: La suite de danses (que a França estava caracteritzada, entre altres coses, per una obertura solemne amb ritmes de punts), la sonata i el concert *grosso*. Geminiani elegeix el concert *grosso* com a forma musical més escaient al seu temperament. Precisament s'inclou en aquest CD l'arranjament que Geminiani fa de les famosíssimes variacions sobre la *Follia*, sonata número 12, Op. 5 d'Arcangelo Corelli, que aquest últim compon a partir del popular tema espanyol. Com a conseqüència de la sonata *La Follia* de Corelli, sorgiren a Itàlia moltes imitacions. El concert número 6 de Geminiani, constituït pel tema i 23 variacions, és, junt amb la sonata *La Follia* de Vivaldi, la recreació més digna de la sonata corelliana.

Però, si és cert que Geminiani és un deixeble i continuador de Corelli, hem de reconèixer –també– l'acusada personalitat del compositor batejat a Lucca pel que fa a les seues innovacions i *atreviments* harmònics: cromatismes i modulacions inusuals per a l'època. Això ho podem apreciar, per exemple, al *Grave*, primer moviment del concert *grosso* Op. 3 núm. 3.

Per acabar, hem de dir que la interpretació i la gravació d'aquests *6 Concerti Grossi* és magnífica: amb instruments originals, pròpia d'una agrupació dedicada a la música antiga, on els contrasts *forte-piano* sobtats s'executen magistralment. (Alerta: en el barroc italià era molt freqüent compondre una frase musical en *forte* i repetirla, tot seguit, en *piano*). El vigor interpretatiu és ben elocüent (*basso continuo* inclòs). Els moviments lents són especialment densos i molt ben frasejats; aspecte que també és cuida als moviments ràpids.

En resum, un excel.lent CD.

Francisco Bueno

Un Brahms excel.lent

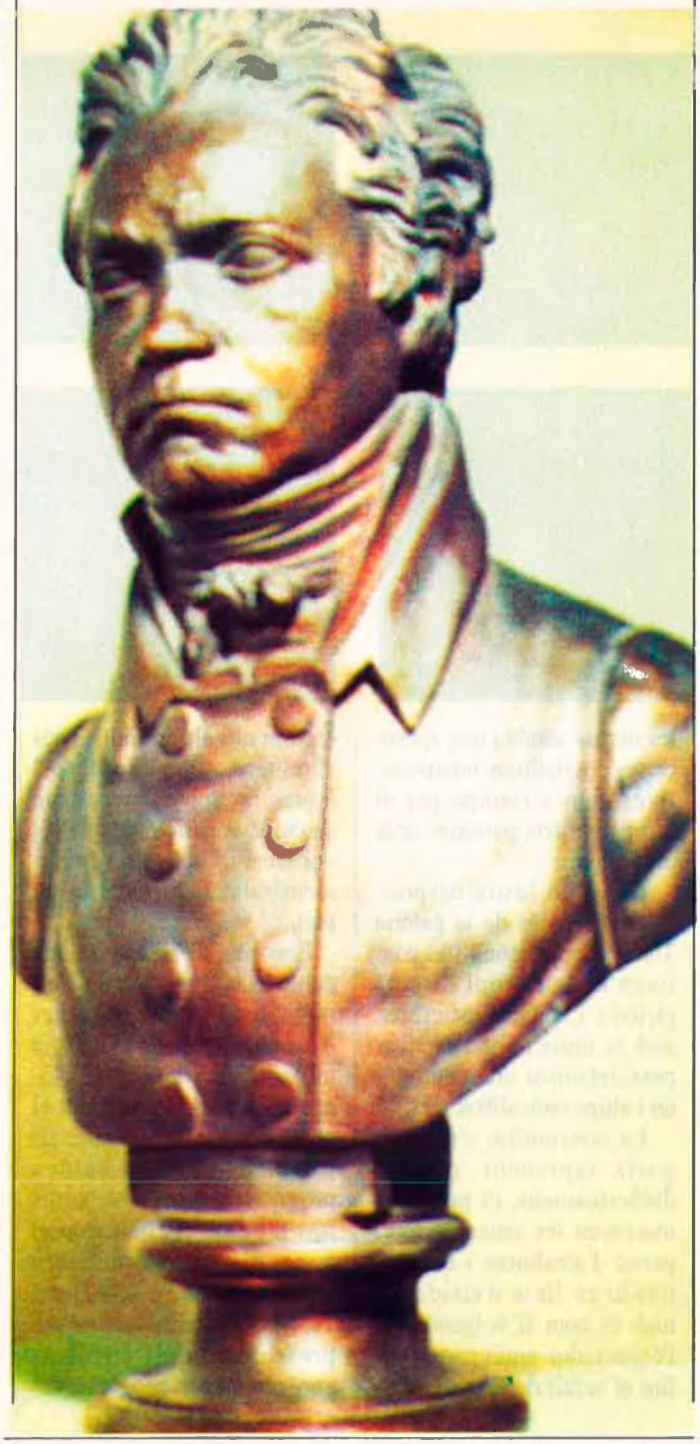
MÚSICA

Orquestra de l'Opera Nacional de Sofia. Palau de la Música, dissabte, 3 de novembre, 19'30 hores.

En línies generals, podríem qualificar de molt digna l'actuació de l'Orquestra de l'Òpera Nacional de Sofia. Aquesta agrupació musical quasi centenària (va ser fundada el 1906) demostrà el bon nivell del qual guadeixen les orquestres als països d'Europa oriental; especialment pel que fa a les seccions de corda. No és estrany, per tant, que la nostra Orquestra de València (abans Orquestra Municipal de València) haja estat reforçada amb un nombrós contingent d'instrumentistes de corda procedents d'aquella part d'Europa i, especialment, de Bulgària. És clar, també, que nosaltres parlem de manera global, perquè és cert que hi ha orquestres que no aconsegueixen el bon nivell adés esmentat.

El *Concert per a violí i orquestra en re major,* Op. 61, de Beethoven, interpretat a la primera part, fou correcte, especialment per l'execució de la violinista solista, Dora Ivanova. Els temps d'aquest concert van ser un poc lents: així, l'*allegro ma non troppo,* primer moviment, s'executà a *tempo d'allegretto;* un poc més tranquil. Però, si la dinàmica massa tranquil.la dels temps perjudicà l'orquestra, ja que va perdre la tensió i el *pathos* interpretatiu, la violinista, en canvi, frasejà còmodament el seu discurs musical, amb tota mena de detalls, bordant de manera filigranesca la partitura solista. La cura interpretativa fou notable, tant des del punt de vista estilístic com tècnic. Així, la cadència del primer moviment fou una cadència clàssica, pròpia de l'època. Ivanova hi demostrà el seu domini de la tècnica violinística: l'ús de dobles i triples cordes, alternat amb el trinat, deixà clar que la violinista nascuda a Pomorie no té problemes d'execució. El *vibrato* fou especialment destacat en el segon moviment, el *larghettio-attaca,* que utilizà per aconseguir un major lirisme.

A la segona meitat, s'interpretà la *Simfonia núm. 4* en mi menor de Johannes Bhams. El resultat aconseguit per l'orquestra de l'Òpera Nacional de Sofia fou sensiblement superior al de l'obra anterior. La lentitud i una certa malenconia foren substituïdes ací per una major lleugeresa i vigor. Fins i tot el tercer temps, l'*allegro gioccoso,* s'executà *con furore,* però sense perdre la gràcia i l'accent populars, característics d'aquest quasi *scherzo* del compositor alemany. (Encara que aquest temps és un rondó-sonata, guadeix, en canvi, de la filosofia del *scherzo*).

Les distintes entrades instrumentals a les variacions del quart moviment de la simfonia foren escrupolosament respectades. Hi vam poder percebre amb nitidesa les distintes línies contrapuntístiques. Aquest quart moviment, l'*allegro energico e passionato,* junt amb el tercer moviment –ja esmentat– foren els millors temps.

Si analitzem l'orquestra de l'Òpera Nacional de Sofia per seccions instrumentals, mentre les cordes tenen un bon nivell els instruments de vent-fusta, en canvi, ens oferiren una pobra sonoritat. Aquesta pobra impressió ve subratllada, a més, pel fet de les tímides entrades i l'obscuritat del discurs musical. L'actuació dels instruments de vent-metall fou correcta, ja que procurà no tapar la resta dels instruments.

La direcció de Guergui Dimitrov fou dinàmica, preocupat pels grans períodes musicals. Així, va tenir cura dels matisos que conformen els grans canvis en el discurs musical i no es preocupà pels petits detalls. El seu domini de Brahms fou evident: a més de no fer servir partitura, vam poder observar com conduïa mentalment la simfonia amb destresa.

Francisco Bueno

ART

La poesia de la precisió i la divergència

Exposició de J. M. Yturralde. Galeria Theo, València. Octubre-novembre, 1990.

José María Yturralde no prodiga, certament, exposicions. Això fa que, de fet, cada mostra dels seus treballs quasi s'identifique amb una etapa diferent del seu quefer pictòric.

És obligat recordar aquelles –ja quasi històriques– *figures impossibles*, d'inquietant pregnància i solidesa juntament amb la seua resolució visual sempre equívoca. Semblaven sorgir de misterioses xarxes espacials, generadores d'un univers multidimensional misteriós. Amb tanta intensitat i autonomia defensaven la seua volumetria rotunda i fictícia que efectivament a l'últim es van independitzar del pla de la representació per a cobrar existència exempta: es van convertir així en objectes voladors que fugien cap al joc d'espais que tant desitjaven.

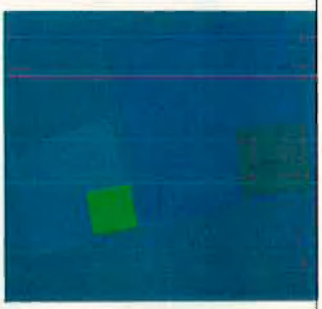
Més tard, després d'un expressiu silenci, el 1986 la Fundació Caixa de Pensions –a la seu de València– ens va oferir la tornada d'Yturralde als treballs pictòrics. La fantasia, la sobrietat i l'obertura cap als jocs de buidor es combinava perfectament amb el predomini geomètric i les grans zones de color

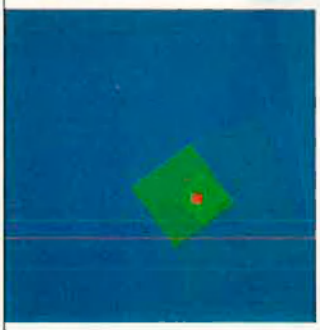
Només alguns elements simples s'atrevien a activar aquelles superfícies: línies convertides en colors-llum capaces d'imposar el seu protagonisme i d'obrir escales diferents de gradacions cromàtiques al seu entorn.

Sols algun ullet referencial –des dels mateixos títols de

les obres– sembla que apunte certes possibilitats interpretatives com a trampa per al *lector*: horitzó, paisatge, ocàs del temps...

Quasi un lustre després, Yturralde –des de la galeria Theo– reprèn aquell fil i continua el seu propi discurs pictòric. I ho fa, al meu parer, amb la intenció de subratllar paral.lelament una continuïtat i altres radicalitzacions.

La continuïtat s'aconsegueix reprenent, gairebé didàcticament, el punt que marcaven les seues darreres peces d'aleshores i convertint-lo en línia d'eixida actual: és com si volguera que l'espectador entenguera millor el sentit de les noves incursions en partir conceptualment i visualment dels èxits precedents.

Com ell mateix reconeix, es podria afegir ara que les grans zones de color, més o menys neutres, temperades per l'ordre direccional o fluctuant dels simples elements estructurals que componen, incrementen la radicalitat i es buiden per poder, des d'ací, establir uns altres límits, unes altres tensions en el camp del no-res, on, sobre la superfície de color, l'aparició de qualsevol tensió, de qualsevol element relacional, crea espai buit.

Fins i tot es podria fer una doble lectura processal a l'intent posat en pràctica per Yturralde –i que s'evidencia millor si les obres es relacionen en sèries– interpretant el procés en sentits oposats: els camps de color es buiden progressivament d'elements fins a fregar els límits on el no-res i l'infinit s'identifiquen metafòricament: o bé a l'inrevés –com una misteriosa representació– els elements van penetrant progressivament en escena per a generar formes, entre referències equívoques i insinuants al quadrat, i postular una vegada més, en la seua poètica analítica i constructiva, un intens homenatge a la geometria i al color.

La *precisió* de què sempre fa gala Yturralde continua donant cabuda, no obstant, a *l'esquiu* que sols podria definir-se negativament: el no-centre, el no-vèrtex, les no-direccions principals poden així (desfent-se del seu paper) assumir uns altres papers substitutius i jugar a ser centres desplaçats, vèrtexs fingits o direccions vicarials en la seua funció respectiva. Aquest és el joc, la trampa visual que es propicia més comunament en aquesta oportunitat.

Desplaçar, desestabilitzar, esquivar... però sense renunciar a les tendències pictòriques d'ordenació i control. Fer una volta més a la rosca de les seues obsessions buscant eixides en l'espai virtual que li permet aquest mateix *tour de force* que, dins seu, estableix.

"Desestabilitzar els punts de màxima tensió que articulen les xarxes i els ritmes obvis del quadre, sortejant-los lleument, i els quadrats, que en general no ho són, no podran per tant superposar-se mai".

Potser per això les seues composicions s'acosten sempre a un desig en si mateix impossible. que enllaça tensions imperceptibles, formes i colors immergits en un silenci inestable, però on, a pesar de tot, la geometria executa el seu domini enmig d'aquesta mateixa impossibilitat calculada.

Yturralde sempre ha dialogat amb la poesia entre la precisió i la divergència.

Romà de la Calle

TELEVISIÓ

La guerra del futbol

El futbol, espectacle d'interès públic.

Si els presentadors dels noticiaris de les televisions que es fan a Espanya haguessin de simbolitzar externament el caire filosòfic de les seves empreses, la situació serà ben curiosa: el presentador d'Antena 3 hauria de sortir amb mocador al cap, un pedaç a l'ull i una daga a les mans, com els millors pirates. Antena 3 de TV, que hauria de tenir una calavera com emblema, *pirateja* les imatges alienes. El presentador de TVE hauria d'anar vestit amb una americana i uns pantalons de ratlles gruixudes, rematats per una corbata estrident, un barret ample, una cigarreta mig apagada en un angle de la boca i la culata d'un pistola bombant-li el pit. TVE es dedica a pressionar els col.legues i a trencar els seus contractes amb el més deparat estil mafiós. El locutor de Canal + podria anar guarnit amb camisa a quadres, mocador al coll, un Colt a la cintura i la cartutxera molt baixa, a punt de ser utilitzada per a disparar. Seria un noi ros i amb ulls blaus. Canal + es creu el noi bo de la pel.lícula. Finalment, els presentadors de les televisions autonòmiques haurien d'anar amb disfresses de carnestoltes, perquè ara diuen exactament el que abans no deien, sinó tot el contrari, i el presentador de Tele 5 hauria d'anar arrebossat amb la bandera de Panamà, que com vostès saben molt bé és el pavelló de conveniència.

Parlo de la guerra del futbol entre les televisions, de l'escopeteig de denúncies de totes contra totes pel botí més cobejat: els drets d'imatge dels partits de futbol, que

fins ara ningú en aquest país s'ha cuidat de regular com Déu mana. Primer de tot, s'ha de fer una consideració essencial: les televisions públiques i privades d'aquí estan molt més preocupades pel negoci que pel servei. Per això s'explica que la recent proliferació de noves cadenes hagi generat, paradoxalment la disminució de retransmissions de l'espectacle predilecte per la majoria d'habitants.

¿Es lícit *piratejar* imatges dels altres, com fa Antena 3, basant-se en la reivindicació del dret a la informació? Hi ha arguments per a defensar aquesta acció i també la contrària. Vegem: és lícit, perquè el dret a la informació en una empresa audio-visual són les imatges, Antena 3 no va tenir la igualtat d'oportunitats com les seves col.legues per a accedir a les exclusives, el futbol és un esport d'interès públic i, finalment, es tracta només d'oferir uns minuts de sinepsi informativa.

Però també és raonable la doctrina contrària: el dret a la informació de l'espectador ja es considera cobert des del moment que es divulguen els resultats dels encontres, el futbol és una frivolitat no nacionalitzable, els espectacles futbolístics estan promoguts per societats privades que poden restringir-ne l'ús i la difusió, igual que el fil musical d'uns grans magatzems, per exemple, i és pot lesionar la propietat intel.lectual de les empreses que han pagat pel producte en exclusiva. ¿S'han equivocat els que han pagat per un dret a la informació els que l'exerceixen a la brava, sense demanar permís? Definir on comença i on acaba el dret a la informació visual és, tal com va demanar amb claredat el director general de RTVE al Parlament, la fórmula adient, la conciliació entre el dret de donar notícies i el de gaudir d'una exclusiva. És l'única manera de liquidar el mercat salvatge i els deliris de grandesa a costa de molts diners dels contribuents. Tanmateix, s'ha d'exigir en els organismes futbolístics més cura en els seus contractes –en el de la Lliga Professional amb les cadenes autonòmiques no es deia res dels partits en diferit– i respecte envers els pactes de tercers.

Però en qualsevol cas hi ha una cosa més clara que l'aigua de les penyes: el fet de poder emetre uns minuts d'un partit no té cap relació amb no haver de pagar. La Constitució, a part del dret a la informació, consagra també el dret dels espanyols a desplaçar-se per tot el territori, i malgrat això no se'ns convida a viatjar gratuïtament amb la Renfe o Iberia fins a Villanueva del Arzobispo, Reus o Tenerife.

Ramon Miravitlas

SANDOVAL

Bo derek al mig del Mercat de la Boqueria.

¡Ara va de Bo!

Però de **Bo Derek**, que està com un tro, o com un pa, que això de triar entre els aliments i les explosions està a l'hora del dia. La bonica noia que fa cinema ha tornat a Barcelona. Ja coneixia la ciutat, i gairebé tot el país, perquè va ser a un dels festivals del cinema de Sant Sebastià i va passejar per Madrid i no diguem de les seves escapades per Andalusia acompanyada pel seu marit, **John Derek**, que és el descobridor i el *geni* que la llançà al triomf quan la va posar com la noia 10 a la pel.lícula *La mujer perfecta* que dirigí Blake Edwars.

En realitat, la Bo era la tercera prova que feia John. La primera va ser la **Linda Evans**, la segona **Ursula Andres** i la tercera, Bo, que en realitat es diu Mary Catheleen Collins. Les dues primeres, un cop van ser famoses, van deixar plantat i es van dedicar a les seves coses, o sigui, a fer el cinema sense cap mena de tutoria. Potser perquè ja eren una mica granadetes, i veien que tot allò se'ls podia escapar de les mans en qualsevol moment, i no era qüestió d'estar tota la vida pendent del marit. Evans, aviat va descobrir que la televisió era el pa del seu futur. Ursula va descobrir Eivissa i els homes espanyols. I això li va agradar a Ursula, que aviat va fer molt de cinema a Europa i es van casar amb un noi molt més jove que ella, després d'haver-ne tastat uns quants.

Amb la Bo, en John ho va tenir més fàcil. D'entrada, perquè era molt més jove i inexperta. Només havia fet un parell de pel.lícules sense gaire èxit. Aleshores va aparèixer John, li va fer posar una mica més de pit, li va fer fer uns pòmuls de pometa dolça, li va retocar els llavis, i ja està, el nou producte es va posar en marxa. Sens dubte, el film d'Edwars, li va servir de molt, ja que gràcies a ell, la Bo va ser coneguda i reconeguda a mig món i part de l'altre.

Després, la història ja la sabeu. Que si es va fer productora de les seves pel.lícules, que si van fer el boig arreu del món, i tota la resta. I , només li faltava, a la Bo, venir a Barcelona per fer de padrina del primer sorteig de la Loto Super 10, la loteria de la Generalitat de Catalunya. En quatre dies, els germans **Gené**, que són la Núria i en Josep Maria, que són d'allò més expert quant a relacions públiques, la van contractar. La Núria va profitar que era a Boston, amb un assumpte de futbol americà, i va trucar a **Kerry Collins**, que és la ger-

mana de Bo i que li fa de mànager. I ella, al dia següent li va donar la contesta, després de pactar un preu que no se sabrà mai, però que tothom suposa molt important. Perquè fer un viatge tan llarg (va venir des de Los Angeles), per sortir una estona a la tele catalana, si no és per un grapat de calés, no val gaire la pena. I aquí la teníem. Bonica, agradable, simpàtica com poques de les estrelles que han passat per Barcelona amb qualsevol pretext.

La Bo va ser puntual i espavilada, va fer tot el que s'havia estipulat al contracte i més coses que li van venir de gust, com per exemple anar a menjar paella a Can Majó, un dels millors restaurants de la Barceloneta. La Bo, que sempre vesteix d'esport, es va posar de vint-i-un botó per fer el programa extraordinari del primer sorteig de la Loto Super 10. Al seu costat, **Joaquim Maria Puyal** anava d'esmòquing i estava d'allò més escaient. Ella deia els números en anglès, ell li repetia en català i ella els tornava a dir en català. Molt bonic. Abans d'això, i per fer caliu, en Puyal li deia allò de ¿quants dits hi ha a les mans? i ella deia "deu". ¿Quants són els manaments de la Llei de Déu? I ella deia "deu". Octubre és el mes, i ella, tornem, "deu". A la fi, ¿quin tipus de dona és Bo? "La dona deu". Doncs som-hi ja està tot fet, van fer el sorteig i després tots a sopar. Tots, inclòs jo mateix, però no en Puyal, que la va plantar per la seva promesa de debò. Van pensar que més valia promesa en mà que Bo volant al bell mig de tants pardals.

La festa va ser maca. Hi havia **Pere Brosa**, que és el director d'EAJA, o sigui, l'Entitat Autonòmica de Jocs i Apostes, que és un home trempat, que parla anglès i que des del primer moment va pensar que la idea de la Bo era la millor. Va ser un sopar distret i molt ben servit per en Majó, que és tot un senyor. Després, tots a dormir, perquè la Bo matina i volia conèixer una mica més de Barcelona. Al matí següent va voler conèixer el Barri Gòtic i la Catedral i fins i tot la van portar al Mercat de la Boqueria, on es va fer la foto que acompayem. Després, va anar per les Rambles, on una florista li va donar una rosa, després d'haver-la pagat (es veu que era una florista ben catalana), mentre que al cap d'una estona, un altre florista va regalar tant a ella com a l'amiga que l'acompanyava, la **Carol Kelly**, una noia molt agradable, una rosa, detall que va repetir amb totes les dones, fotògrafs i periodistes. Una mica més tard, la van dur al Palau de la Generalitat, on va poder saludar el president Pujol, que li va agradar molt (a ell).

Després, més visites al Museu Picasso, i va voler trobar un mantó de Manila. Com no el trobava, va trucar a la **Natí Abascal**, de qui és molt amiga i aquesta no li va poder aconseguir una bona adreça. Per tant, després de tant de passeig, van anar cap a l'hotel, i a la suite del Princesa Sofia van fer una copeta i va sopar un xic. Al matí següent, a les sis, la Bo i la seva amiga, la Carol, s'aixecaren perquè el vol sortia a les sis cap a Frankfurt i des d'allí anaven directament a Los Angeles. Com es va portar la mar de bé, li vaig regalar un rellotge de la col.lecció, és l'última moda a Barcelona. Es diu Pupt i funciona amb un ressort que fa que es dispari amb les hores soltes. I més solta que la Bo, ningú. Paraula d'honor.

Josep Sandoval

El president Pujol amb la noia 10.

La Bo i en Puyal al sorteig de la Loto Super 10.

Nuria Gené, Bo, Pere Brosa, María José Yánez.

PEL.LICULES

* Per arrancar a córrer
** Ni fred ni calor
*** Es deixa veure bé
**** Molt recomanable
***** Imprescindible

Dimecres 14

Fraulen doctor (*Fraulein Doktor*, 1968, 100'), d'Alberto Lattuada. Amb Suzy Kendall, Kenneth Moore. **T-5, 15.00 h. ****

La princesa de Cleves, de Jean Delanndy. Amb Marina Vlady, Jean Marais. **C-9, 16.30 h. ****

Los canones de Fort Peticoat (*The guns of Fort Petticoat*, 1957, 82'), de George Marshall. Amb Audie Murphy, Kathryn Grant. **TVE2, 16.30 h. ****

El vaixell dels bojos (*Ship of fools*, 1965, 150'), de Stanley Kramer. Amb Vivien Leigh, Simone Simognet. **TV3, 21.30 h. ****

Starman (*Starman*, 1984, 115'), de John Carpenter. Amb Jeff Bridges, Karen Allen. **C-9, 21.30 h. *****

Dos super dos (*Non se due senza quatro*, 1984, 88'), d'E.B. Clucher. Amb Bud Spencer, Terence Hill. **T-5, 22.00 h. ****

Dijous 15

Que nadie escriba mi epitafio (*Let not man write my epitaph*, 1960, 106'), de Philip Leacock. Amb Burl Ives, Shelley Winters. **TVE2, 1.00 h. ****

Dia tras día (1951, 83'), d'Antonio del Amo. Amb Mario Berriatua, Marisa de Leaza. **T-5, 15.00 h. ****

Viaje al más allá (1980, 100'), de Sebastià d'Arbó. Amb Narciso Ibánez Menta, Emilio Gutiérrez Caba. **C-9, 16.30 h. ****

Dallas, ciudad fronteriza (*Dallas*, 1950, 94'), de Stuart Heisler. Amb Gary Cooper, Ruth Roman. **TVE2, 16.30 h. *****

Sammy y Rosie se lo montan (*Sammy and Rosie get laid*, 1987, 100'), de Stephen Frears. Amb Sashi Capoor, Claire Bloom. **TVE2, 22.15 h. *****

Dr. Terror (*Dr. Terror's house of horrors*, 1964, 95'), de Freddie Francis. **C-9, 23.15 h. *****

Divendres 16

La casa del paraíso (1980, 116'), de Santiago San Miguel. Amb Victoria Abril, Tina Sainz. **TVE2, 1.00 h. ****

Aquí robamos todos (*La notte e fatta per... rubare*, 1968, 94'), de Giorgio Capitani. Amb Catherine Spaak, Philippe Leroy. **T-5, 15.00 h. ****

El extraño amor de Martha Ivers (*Strange love of Martha Ivers*, 1946, 117'), de Lewis Milestone. Amb Barbara Stanwick, Kirk Douglas. **C-9, 16.30 h. *****

Cinco contra la banca (*Five against the House*, 1955, 84'), de Phil Karlson. Amb Guy Madison, Kim Novak. **TVE2, 16.30 h. *****

Operación secretaria (1966, 85'), de Mariano Ozores. Amb José Luis López Vázquez, Gracita Morales. **C-9, 21.30 h. ***

La sabina (1979, 106'), de José Luis Borau. Amb Ángela Molina, Jon Finch. **TVE2, 22.15 h. *****

Dissabte 17

La muerte acaricia a medianoche (*La morte accarezza a mezzanotte*, 1971, 87'), de Luciano Ercoli. Amb Susam Scott, Simon Andreu. **T-5, 1.10 h. ****

El dios dormilón y el cachorro despierto (85'), de Yeng Ron-Chio. Amb Yen Hsio-Tien, Yen Shao. **C-9, 15.05 h ****

Bala blindada (*Man of Fire*, 1987, 94'), d'Elie Chouraqui. Amb Scott Glenn, Jade Malle. **T-5, 15.30 h. ****

Les mines del rei Salomó (*King Salomon's mines*, 1950, 102'), de Compton Bennett i Andrew Marton. Amb Deborah Kerr, Stewart Granger. **TV3, 15.40 h. *****

El vengador sin piedad (*The Bravados*, 1958, 98'), de Henry King. Amb Gregory Peck, Joan Collins. **TVE1, 16.00 h. ****

La fugitiva del Rhin (*Whirlpool*, 1959, 95'), de Lewis Allen. Amb Juliette Greco, O. W. Fischer. **A-3, 16.30 h. ****

Take the high gorund (1953, 101'), de Richard Brooks. AMb Richard Widmark, Karl Malden. **A-3, 18.30 h. ****

Eva al desnudo (*All about Eve*), de J.L. Mankiewicz. Amb Bette Davis, Anne Baxter. **TVE2, 20.15 h. *******

A place for lovers (1969, 102'), de Vittorio de Sica. Amb Faye Dunaway, Marcello Mastroianni. **A-3, 21.30 h. ****

Perseguido (*The Running man*, 1987, 101'), de Paul Michael Glaser. Amb Arnold Schwarzenegger, María Conchita Alonso. **TVE1, 22.20 h. ****

La cadena (*The chain*, 1984, 100'), de Jack Gold. Amb Denis Lawson, Maurice Denham. **A-3, 23.30 h. ****

Les 1001 nits (*Li fiore delle mille e una notte*, 1974, 126'), de Pier Paolo Pasolini. Amb Ninetto Davoli, Franco Citti. **C-9, 24.00 h. ******

Perdón, señorita, ¿es usted normal? (*Scussi lei, è normale*, 1979, 95'), d'Umberto Lenzi. Amb Renzo Montagnini, Ray Lovelock. **T-5, 24.00 h. ***

Diumenge 18

Al margen de la ciudad (*All margini della metropoli*, 1953, 92'), de Carlo Lizzani. Amb Giulietta Massina, Massimo Girotti. **A-3, 1.30 h. *****

La invención diabólica (*Vynalez Zkazy*, 1958), de Karel Zeman. Amb Arnost Navratil, Miloslay Holub. **C-9, 10.00 h. ******

Estació comanche (*Comanche station*, 1960, 74'), de Budd Boetticher. Amb Randolph Scott, Claude Akins. **C-9, 15.30 h. ******

El pasaje (*The passage*, 1978, 95'), de J.L Thompson. Amb Anthony Quinn, James Mason. **T-5, 15.30 h. ****

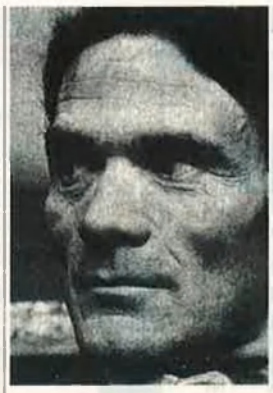
Amor que mata (*Possessed*, 1947, 108'), de Curtis Bernhardt. Amb Joan Crawford, Van Heflin. **TV3, 16.30 h. *****

Lepke (1975, 105'), de Menahem Golam. Amb Tony Curtis, Anjanette Comer. **C-9, 18.25 h. ****

L'ombra de l'actor (*The dreser*, 1983, 118') de Peter Yates. Amb Albert Finney, Tom Courtenay. **C-33, 19.45 h. *****

The possession of Joel Delanney (1971, 108'), de Warris Hussein. Amb Shirley MacLaine, Perry King. **A-3, 22.45 h. ****

Dilluns 19

La novia de Frankenstein (*Bride of Frankenstein*, 1935, 79'), de James Whale. Amb Boris Karloff, Elsa Lanchester. **TVE2, 00.05 h. ******

Marchar o morir (*March or die*, 1977, 104'), de Dick Richards. Amb Gene Hackman, Terence Hill. **A-3, 21.30 h. *****

Llamada a un reportero (*The mean season*, 1985, 100'), de Philip Borsos. Amb Kurt Russell, Muriel Memingway. **T-5, 22.00 h. *****

La fi de Sheila (*The last of Sheila*, 1973, 123'), de Herbert Ross. Amb Richard Benjamin, Dyab Cannon. **TV3, 21.50 h. ****

Dimarts 20

¡Que viva México! (1931, 72'), de Sergei M. Eisenstein. Amb Isabelita Vilaseñor, Martín Hernández; **TVE2, 1.00 h. ******

Un casto varón español (1973, 82'), de Jaime de Armiñán. Amb José Luis López Vázquez, Teresa Rabal. **T-5, 15.50 h. ****

El Ying y el Yang del sr. Go (*The ying and yang of Mr. Go*, 1970, 89'), de Burgess Meredith. Amb James Mason, Jeff Bridges. **C-9, 16.30 h. ****

L'ALTRA PANTALLA

Tetralogia

Poques vegades un director manifesta públicament la seva disconformitat amb un producte realitzat per ell com Pier Paolo Pasolini ho va fer quan va abjurar de la seva *Trilogia de la Vida*. Va contestar-la immediatament després amb l'inici d'una trilogia de la mort que s'incia amb *Saló*, i que mai no va poder arribar a finalitzar. El rebuig a la *Trilogia*, que s'ha d'entendre sobretot com un rebuig a la seva utilització pública i al tipus de recepció a què va estar condemnada, condiciona en una certa mesura la seva visió actual. Per aquest motiu, el cicle ofert per Canal-9 les nits de dissabte –que justament finalitzarà la setmana propera amb *Saló*– pot proporcionar una visió distanciada i crítica de tota la trilogia, que ens permeti valorar-la definitivament per ella mateixa. I s'ha de dir que aquest extraordinari cant visual al cos humà en estat pur, a l'erotisme en la seva versió més lliure i descontaminada, conté, per sobre dels injustos atacs que va rebre a un possible esteticisme, i a una certa manca de rigor visual, totes les característiques d'una gran obra artística realitzada per un poeta extraordinari. *Decamerón*, *Contes de Caterbury*, *Les mil i una nits* proporcionen a l'espectador un autèntic plaer narratològic i esdevenen complexos entramats d'històries eròtiques que Pasolini va saber enllaçar amb una habilitat de guionista absolutament poc freqüent. La *Trilogia*, obra d'un gran artista, és sens dubte inferior, des del punt de vista de llenguatge cinematogràfic, a tota la primera extraordinària etapa de Pasolini. Però, per contra, demostra que aquest, en un moment donat, va descobrir que podia permetre's escapar a les exigències d'un llenguatge elaborat i tancat, per a anar a descobrir-nos el plaer de viure la llibertat del cos amb un llenguatge visual gens encarcarat, i per això mateix tan lliure com la llibertat que proclamava. Pocs anys després, la seva constatació pessimista de la incomprensió en què havia caigut el model d'erotisme que va defensar, el va llançar a dirigir un film d'un rigor cinematogràfic molt més elevat, *Saló*, precisament per explicar-nos que tan sols des de l'acceptació d'allò sinistre un artista pot també enfrontar-se a la descoberta del simple plaer de viure. *Saló* ja no és avui una contesta a la *Trilogia*, sinó el revers d'un mateix discurs unitari. I, per aquest motiu, la *Trilogia* ha esdevingut en realitat *Tetralogia*.

Xavier Pérez

1 G	2 E	3 P	■	5 D	6 F	7 L	8 B	9 O	10 K	■	12 D
13 L	■	15 A	16 P	■	18 M	19 E	20 N	21 C	22	23	24
■	25 L	27 J	28 B	29 O	30 H	■	32 C	33 J	■	35 G	36 M
37 M	38 I	■	40 C	41 G	42 P	43 F	44 B	45 L	46 D	47 E	48 K
49 H	50 Q	51 A	52 M	53 K	■	55 F	56 N	■	58 M	59 I	■
61 Q	62 F	63 B	64 K	65 N	66 D	67 L	68 J	69 A	70 M	71 G	72 E	73 N	■	75 K	■
77 H	78 B	79 N	80 D	81 I	82 E	■	84 Q	85 C	86 G	■	88 A	89 I	90 B	91 M	■
93 I	94 O	95 J	96 C	■	98 L	99 Q	■	101 A	102 H	103 L	104 O	■	106 K	107 C	108 H
109 P	110 D	111 Q	112 I	113 E	■	115 P	116 A	■	118 Q	119 F	120 N	■	122 O	123 G	124 N
■	126 O	127 H	128 D	129 E	130 L	131 B	■	133 I	134 G	135 A	136 C	137 H	138 K	139 F	■

EROGRAMA

Aquest **Erograma** es resol traslladant les lletres de les solucions a la casella corresponent de la graella superior, on es podrà llegir un text desconcertant.

Anna Maria Genís d'OLISSIP

51	88	135	16	69	101	116

A. Els botiguers i les *madams* sempre hi treballen al darrera.

63	28	8	78	44	90	131

B. La pel.lícula més al.lucinant de Bigas Luna.

40	85	96	136	21	107	33

C. Allò que cal pagar –sovint en espècies– si perds en alguns jocs adolescents.

12	110	128	66	5	46	80

D. Dret, erecte.

129	19	2	47	113	82	72

E. Ballador professional.

43	119	6	65	62	139	35

F. Ho són les bones carns de vedella i les adolescents de primera volada.

134	41	71	123	23	1	86

G. Qui cerca els racons, tal vegada foscos.

77	102	137	30	127	49	106

H. Completa.

112	59	93	38	81	89	133

I. Els vàndals aprofiten aquesta avinentesa per violar les dones de l'enemic.

98	32	36	27	68	22	95

J. L'insecte més il.luminat.

53	138	48	64	10	75	106

K. T'unpedeix excedir-te amb la teva parella si va en cotxe pel centre de la ciutat.

45	67	103	26	13	130	7

L. La prudència que han de tenir els més joves.

52	70	91	18	37	58	24

M. Persona que presenta una conducta sexual rara.

20	56	124	120	65	73	79

N. No fet servir.

29	111	122	94	104	9	126

O. El vi que vol semblar cava

109	16	42	115	3		

P. Vas.

84	50	118	61	99		

Q. La zona de ball on comencen la majoria de primers contactes.

¿DE QUI PARLA EN MAX?

Solucions: TEXT OCULT: "Els enagos de la Madonna tenen la seua particularitat de la transparència i poser per això quan la llum travessa el seu cos sembla Gruyère". MOTS: A. Taulell. B. Angoixa. C. Penyora. D. Dempeus. E. Ballarí. F. Tendres. G. Raconer. H. Plenera. I. Saqueig. J. Llacrima. K. Tiansit. L. Cautela. M. Anòmala. N. Desusat. O. Escumós. P. Vares. Q. Pista. JEROGLÍFIC: Vicent Andrés Estellés (Vi, Cent, an(o)D, Res, Es, Tell-llet, Es).

REVISTA DE LLENGUA I DRET

ISSN 0212-5056

REVISTA DE LLENGUA I DRET és una publicació semestral dedicada a l'estudi del llenguatge administratiu i jurídic, el Dret relatiu a l'ús de les llengües i la planificació lingüística. Des de 1983.

DIRECTOR: Carles Duarte i Montserrat • CONSELL DE REDACCIÓ: Alex Alsina i Keith, Antoni M. Badia i Margarit, Albert Bastardas i Boada, Joan Coromines i Vigneaux, Pere Martí i Mainar, Jesús Massip i Fonollosa, Antoni Mirambell i Abancó, Aina Moll i Marquès, Oriol Oleart i Piquet, Lluís M. de Puig i Olivé, Josep M. Puig i Salellas, Josep-Enric Rebés i Solé, Josep L. Sagarra i Zacarini, Joan R. Solé i Durany, Francesc Vallverdú i Canes, Jaume Vernet i Llobet • SECRETARI: Antoni Milian i Massana.

INFORMACIÓ, SUBSCRIPCIONS I CORRESPONDÈNCIA:
Escola d'Administració Pública de Catalunya
Av. de Pearson, 28 (205 00 65)
08034 Barcelona

Generalitat de Catalunya
Escola d'Administració Pública de Catalunya

1er. cognom _____ 2on. _____ Nom _____ Tel. part. _____

Domicili _____ Població _____

Any de naixement _____ Professió _____ Tel. treball _____ DNI _____

Se subscriu al setmanari EL TEMPS per un període d'UN ANY, prorrogable si no hi ha ordre en contra, i un import de: 13.886 pessetes (Firma)

Amb pagament:

Anual (1 rebut per la quantitat abans citada)

Semestral (2 rebuts de 6.943 pessetes. Sols en el cas de pagament per banc)

19.500 (Europa) 25.500 (Amèrica)

Forma de Pagament

Dom. bancària

Xec bancari adjunt

Gir postal núm._____

La subscripció representa un descompte de més de l'11% sobre el preu de venda als quioscos

Distingits senyors: Caixa/Banc _____ Agència _____

Adreça _____ Població _____

Nom i adreça del titular del compte _____ _____de_____de 199__

(Firma)

Els pregue que fins a nova ordre els rebuts que presentarà Edicions del País Valencià, S.A. per l'import de la SUBSCRIPCIÓ ANUAL a pagar en:

1 rebut anual 2 rebuts semestrals

siguen pagats amb càrrec a

c/c. Llibreta Núm._____

Butlleta de subscripció

EL TEMPS • Avinguda del Baró de Càrcer, 40, 13a. • 46001 VALÈNCIA
Tel.: (96) 352 48 69 • C.F.A. A46/186821

CONTRAPUNT

Sobre la necessitat de la ficció

Una de les més estúpides manies intel.lectuals que circulen sense parar des de fa un segle i mig –potser des del Romanticisme, o abans encara– és l'obsessió per la idea de crisi. Cada generació que arriba a l'edat de poder expressar-se per escrit, té infal.liblement la dèria que el seu és un temps de crisi. Evidentment, si no hi ha grans guerres, revolucions generals o catàstrofes universals, la major part de la població no es troba gens ni mica afectada per tal crisi. I si n'hi ha, tampoc, perquè les "crisis" com a models intel.lectuals reiteratives no són cosa de guerres o catàstrofes. Són cosa de pensament, d'idees, de models formals, d'actituds, d'estètica o de valors. Són crisis d'aquest ens inaferrable conegut com l'"home modern", crisis de la filosofia, de l'art, de la música, de la literatura.

Ocupa tant de temps, parlar de les crisis, que sovint no en queda per a pensar si l'existència de tal fenomen és real o només imaginada. No sé, ara mateix, quant de temps deu fer que innombrables periodistes, especialistes, professors, pensadors, i altres membres de gremis similars, parlen i escriuen incessantment sobre la crisi del llibre, la crisi de la lectura, la crisi de la literatura, i del teatre, de la novel.la o de tota mena d'escriptura. Ja fa temps, segons podem llegir els diaris, que el llibre és un objecte tecnològicament superat, destinat inexorablement a l'extinció i a ser substituït progressivament per cintes de vídeo, disquets d'ordinador i altres meravelles encara imprevisibles. Ja fa temps també, segons la premsa, que la novel.la és un gènere esgotat, passat, que busca eixides i no en troba, i per tant condemnat a l'experimentalisme efímer o a la repetició estèril: o siga, una cosa més morta que viva. Una cosa en crisi en qualsevol cas.

Quant al present i el futur dels "conjunts de fulls impresos" que anomenem llibres, i a la crisi de tals objectes, una ràpida repassada empírica hauria de començar comparant el nombre global de títols i exemplars publicats, i sobretot el nombre de centres de difusió (llibreries i biblioteques) fa cinquanta anys, fa vint-i-cinc anys, i ara mateix. Per exemple al nostre país, on dubte molt que el resultat de la comparació confirmara cap idea d'extinció progressiva del producte. Quant a la novel.la, el requisit empíric mínim seria fer una comparació semblant i, sempre en el cas del nostre país i si volem de països veïns, comparar el nombre de practicants de l'art de la narrativa, regulats o irregulars, professionals o *amateurs*. Certament que, en parlar així, i per tant en fer burla del pessimisme dels profetes, estic parlant com a simple observador de fenòmens socials que estan a la vista de tothom. I que els analistes i profetes de crisis teòriques no solen molestar-se a prendre en consideració.

Jo em faria una altra pregunta, partint dels fets empírics: ¿per què hi ha més novel.les i més novel.listes que en cap altre moment de la història? Per a mi, la resposta no té misteri: perquè la major part dels països i societats tenen de tot més que mai. Hi ha més novel.les allà on hi ha també més educació, més salut, més bones cases, més bones comunicacions i més menjar. És molt simple: la ficció és un producte (els economistes poden considerar-la com un bé o com un servei) necessari en qualsevol societat humana. El llibre-novel.la, o similar, és la forma que ha pres aquest producte necessari, primer a l'Europa moderna, i després en tot el món contemporani. La novel.la és hereva del mite, de la faula, de la rondalla, de la comèdia o del drama; de totes aquelles formes en què la gent de totes les societats humanes ha expressat la necessitat bàsica d'imaginar *altres vides*.

Imaginar altres vides és, simplement, una manera de *viure* altres vides. I viure altres vides és l'única manera de superar la irreductible limitació de la vida que cada un viu. Per això utilitzem el terme "ficció": perquè no és mai *real*. La ficció pot tenir, i sovint té, la pretensió de ser "realista", és a dir, de reflectir personatges i fets tal com han passat efectivament, tal com són o com podrien ser. Tant se val: per al lector, fins la narració més realista serà sempre la d'una altra vida que no és la seua. Les accions i les situacions, els personatges i les emocions, tot el món en què, llegint, es projecta, les vides que llegint comparteix i reviu, només tenen existència, per a ell, com a món i vides de ficció. Torne a insistir, perquè aquesta és una perspectiva radicalment antropològica: la necessitat de la ficció és universal. I la societat contemporània satisfà aquesta necessitat de manera més abundant i variades que cap altra societat. Dels serials televisius als "còmics", i dels films de terror a les novel.les històriques, els "mons" i les "vides" a l'abast de l'espectador o del lector són ja un camp sense límits, inabastable, i sembla que inesgotable. Tan infinit i inesgotable com la necessitat de devorar ficció.

En aquest camp, la ficció escrita i llegida –prescindint ara del seu valor "literari"–, la narració posada en paper i enquadernada, la novel.la, té una parcel.la pròpia i segura. Potser ni més gran ni més important que les altres parcel.les, però garantida. Novel.listes i lectors de novel.les tenen el futur assegurat.

Joan F. Mira

COM POSAR EN MARXA TA CASA.

OBRI UN COMPTE VIVENDA.

I mentre vas imaginant-te com serà la teua futura casa, els teus estalvis t´aniran produint fins a un **12**%* *d´interès, a més d´un* **15**%** *de desgravació des del primer moment. Així de senzill. Si vols saber-ho tot sobre la millor manera d´aconseguir una casa, truca al* **900 10 00 10**, *o envia´ns aquest cupó. Rebràs gratis la nostra Guia "Cómo comprar un hogar".*

* REMUNERACIÓ SEGONS TRAMS (T.A.E.)	COMPTE VIVENDA NORMAL	COMPTE VIVENDA JOVE
HASTA 499 999 PTS	8.50%	9.00%
DE 500 000 PTS A 4 999 999 PTS	9.00%	9.25%
DE 5 000 000 PTS A 9 999 999 PTS	10.00%	10.25%
DE 10 000 000 PTS A 24 999 999 PTS	11.00%	11.25%
A PARTIR DE 25 000 000 PTS	12.00%	12.25%

** Segons normativa vigent

Nom .....
Cognoms .....
Adreça .....
Població ..... C P .....
Provincia .....

¿Tens ja un Compte Vivenda? Si ..... No .....
En cas afirmatiu ¿Es Compte Vivenda del Banco Hipotecario d´Espanya? Si ..... No .....

Envia aquest cupó a l´Apartat de Correus 189. 28001 Madrid

BCH
BANCOHIPOTECARIO DE ESPAÑA
LA NUEVA BANCA PUBLICA

Museu Picasso

De Pablo a Jacqueline

Pintures, dibuixos, escultures i obra gràfica. 1954-1971

Del 17 d'octubre de 1990
al 27 de gener de 1991

Montcada, 15-19

Horari: De dimarts a diumenge de 10 a 20 hores.
Dilluns tancat.

Museus Municipals
Museu Picasso

Ajuntament de Barcelona
Àrea de Cultura